



บทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 – 2562: เนื้อหา แนวคิด และ
กลวิธีทางวรรณศิลป์

วิทยานิพนธ์

ของ

จักรพันธ์ อนันตนาชัยกุล

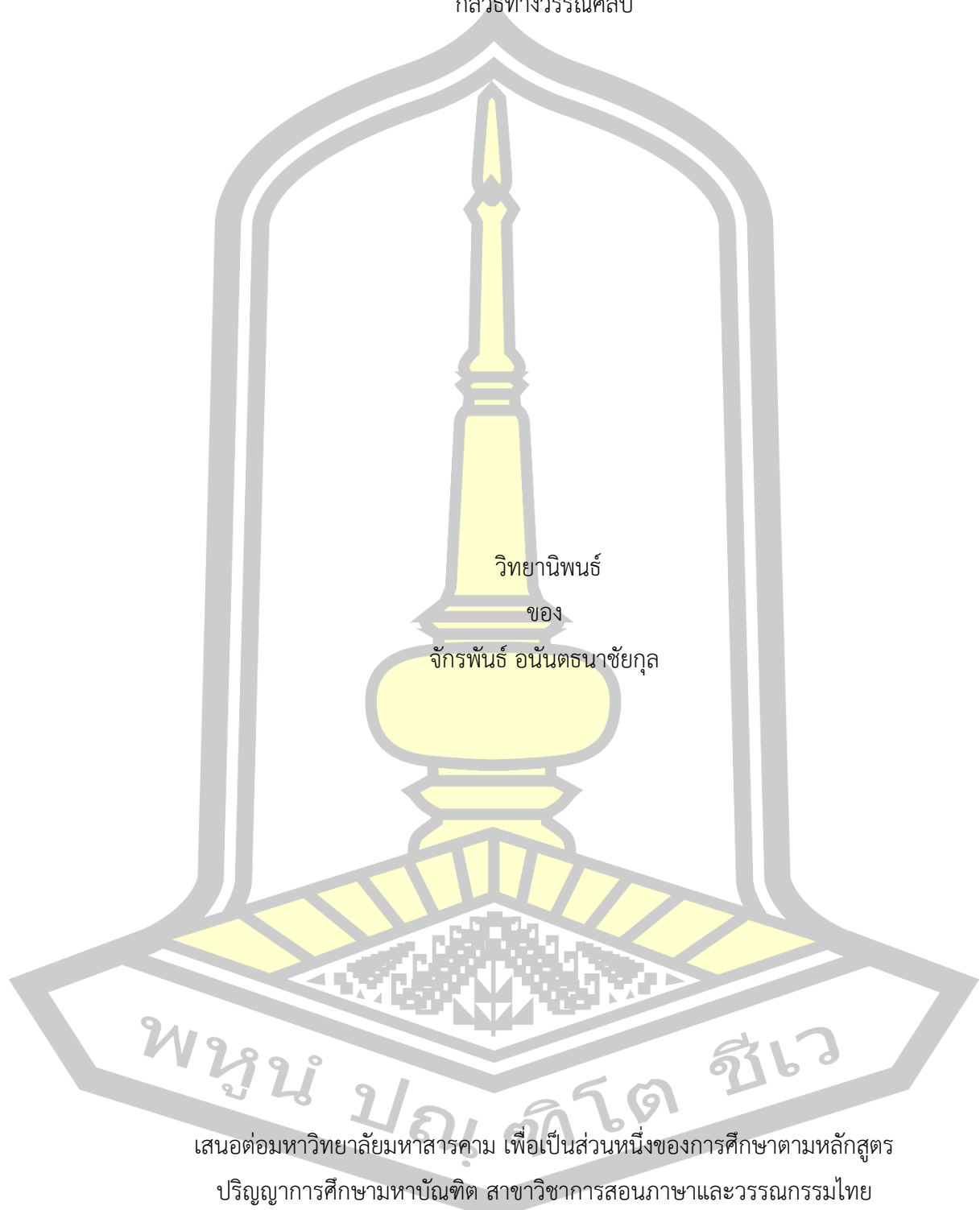
เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาและวรรณกรรมไทย

พฤษภาคม 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 – 2562: เนื้อหา แนวคิด และ
กลวิธีทางวรรณศิลป์



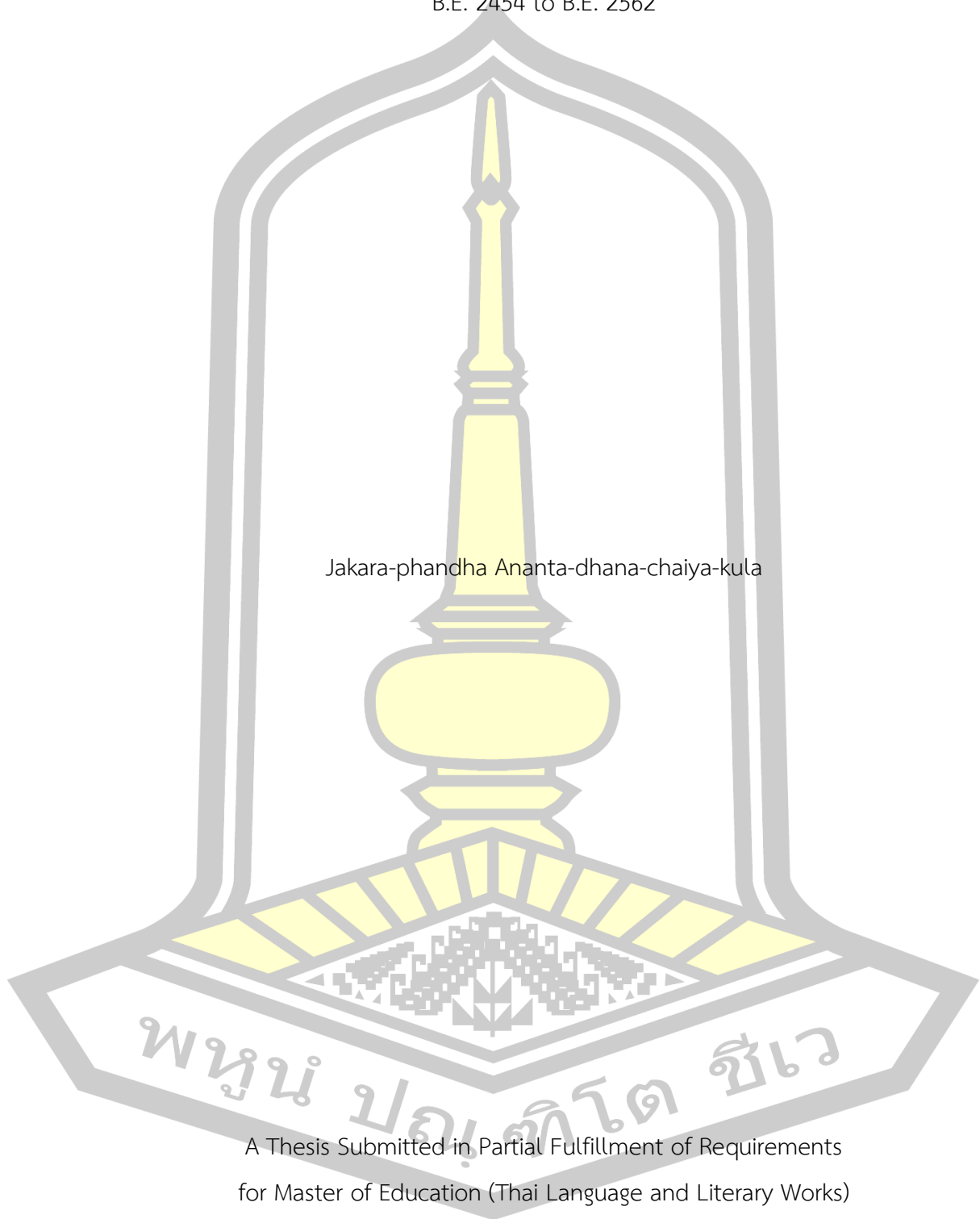
เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาและวรรณกรรมไทย

พฤษภาคม 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Literary Strategies of Songs Revealed in Boy Scout and Girl Scout Textbooks During
B.E. 2454 to B.E. 2562

Jakara-phandha Ananta-dhana-chaiya-kula



A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for Master of Education (Thai Language and Literary Works)

May 2024

Copyright of Mahasarakham University



คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนายจักรพันธ์ อนันตนาชัยกุล แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาและวรรณกรรมไทย ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผศ. ดร. สมัย วรรณอุดร)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผศ. ดร. ณัฐกฤตา นามมนตรี)

.....กรรมการ

(อ. ดร. โสภี อุ้นทะยา)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(ผศ. ดร. กัลยา กุลสุวรรณ)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาและวรรณกรรมไทย ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....
(รศ. ดร. นิตยา วรรณกิตร์)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

.....
(รศ. ดร. กริสน์ ชัยมูล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	บทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 – 2562: เนื้อหา แนวคิด และกลวิธีทางวรรณศิลป์		
ผู้วิจัย	จักรพันธ์ อนันตธนาชัยกุล		
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณัฐกฤตา นามมนตรี		
ปริญญา	การศึกษามหาบัณฑิต	สาขาวิชา	การสอนภาษาและวรรณกรรมไทย
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ปีที่พิมพ์	2567

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา เนื้อหา แนวคิดและกลวิธีทางวรรณศิลป์ของ บทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562 ข้อมูลวิจัยคือบทเพลงที่ ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562 โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 108 เพลง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้กรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา แนวคิดและกลวิธีทาง วรรณศิลป์โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษามีดังนี้

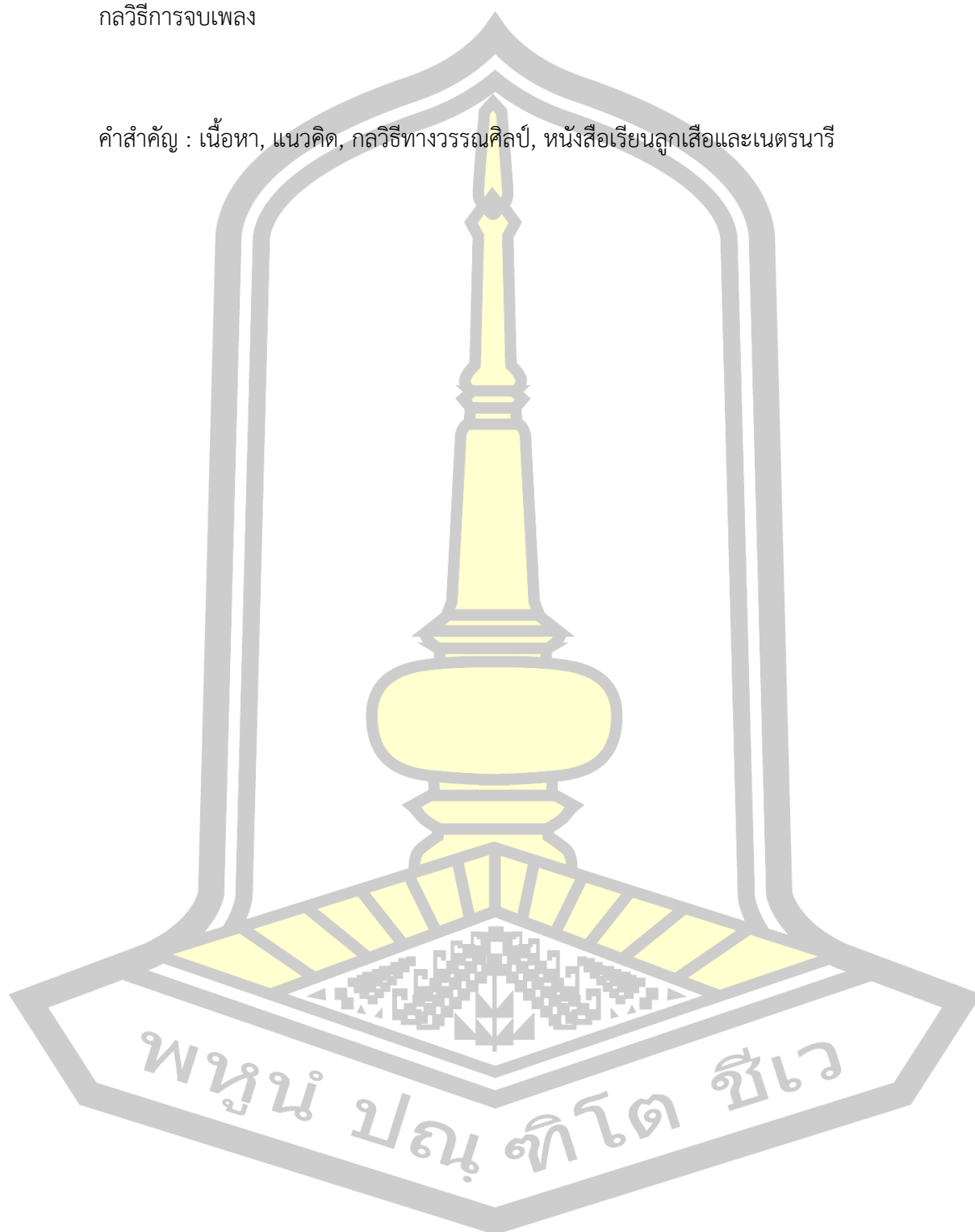
เนื้อหาของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1.) บทเพลงที่มุ่งเน้นเนื้อหาสาระ สามารถถ่ายทอดเรื่องราวว่ามีสาระสำคัญเกี่ยวกับ อะไร พบว่ามี 5 ประเภท คือ เนื้อหาเกี่ยวกับความรักชาติ เนื้อหาเกี่ยวกับความจงรักภักดีต่อสถาบัน พระมหากษัตริย์ เนื้อหาเกี่ยวกับความสามัคคี เนื้อหาเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ และเนื้อหาเกี่ยวกับความ มีวินัย เป็นต้น และ 2.) บทเพลงที่มุ่งเน้นความบันเทิง เป็นบทเพลงขนาดสั้น เนื้อหามุ่งเน้นความ บันเทิงนำไปใช้ขับร้องในกิจกรรมนันทนาการเพื่อสร้างความสนุกสนานเป็นสำคัญ

แนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปรากฏ 11 แนวคิด เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ แนวคิดเรื่องความรักชาติ แนวคิดเรื่องการยกย่องบุคคล สำคัญ แนวคิดเรื่องความมีระเบียบวินัย แนวคิดเรื่องความร่วมมือร่วมใจ แนวคิดเรื่องการสร้าง มิตรภาพ แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบ แนวคิดเรื่อง ความเกรงใจ แนวคิดเรื่องความตรงต่อเวลา แนวคิดเรื่องความสามัคคี แนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์ และแนวคิดเรื่องการสร้างความสุข

กลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี สามารถ สรุปลงการวิจัยออกเป็น 6 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการตั้งชื่อเพลง กลวิธีการใช้คำและสำนวน กลวิธีการใช้

โวหารภาพพจน์ กลวิธีการเริ่มต้นเพลงของบทเพลง กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาสาระในเนื้อเพลง และ
กลวิธีการจบเพลง

คำสำคัญ : เนื้อหา, แนวคิด, กลวิธีทางวรรณศิลป์, หนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี



TITLE	Literary Strategies of Songs Revealed in Boy Scout and Girl Scout Textbooks During B.E. 2454 to B.E. 2562		
AUTHOR	Jakara-phandha Ananta-dhana-chaiya-kula		
ADVISORS	Assistant Professor Nutkritta Nammontree , Ph.D.		
DEGREE	Master of Education	MAJOR	Thai Language and Literary Works
UNIVERSITY	Maharakham University	YEAR	2024

ABSTRACT

The present study aimed to study contents concepts and literary strategies revealed in boy scout and girl scout textbooks during B.E. 2454 to B.E. 2562. The sample were 108 songs appeared in the boy scout and girl scout textbooks during B.E. 2454 to B.E. 2562 selected by purposive sampling. The data were analyzed by using literary strategies framework according to the qualitative research design. The results presented as follows;

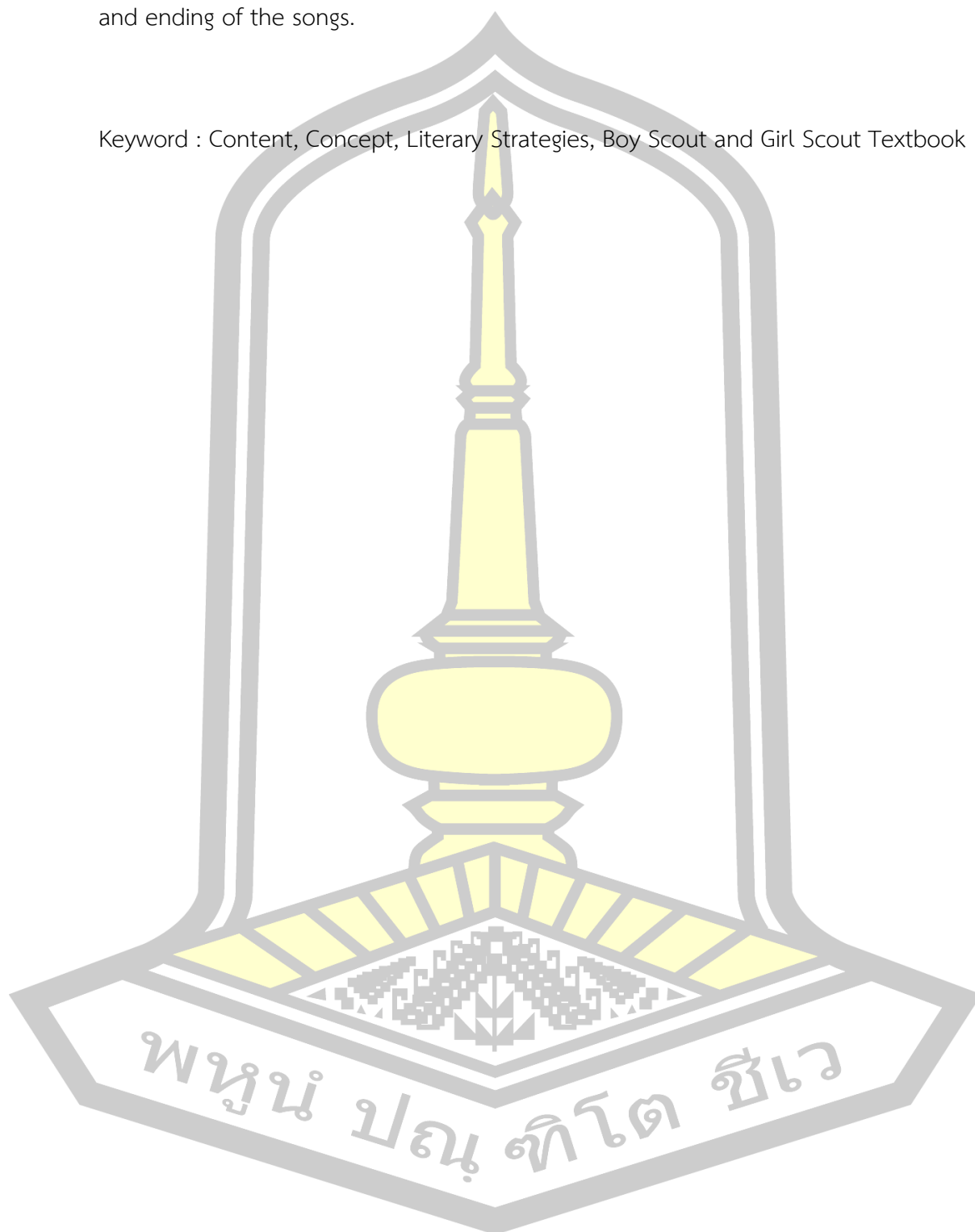
1) The contents of the songs revealed in boy scout and girl scout textbooks divided into 2 groups; 1) songs contained any kind of contents which represented main points for example patriotism, loyalty, harmony, honesty and discipline etc., 2) songs without any kind of main points which was shorts songs aimed to amuse and to entertain readers.

2) The concepts of the songs revealed in boy scout and girl scout textbooks indicated that there were 11 concepts; concept of patriotism, honoring important person, discipline, participation, friendship, responsibility, consideration, punctuality, harmony, honesty and building happiness respectively.

3) The literary strategies revealed in boy scout and girl scout textbooks yielded that there were 6 literary strategies consisted of word sounds, words selection

and idioms, figure of speech, beginning of the songs, clarifying the content of songs and ending of the songs.

Keyword : Content, Concept, Literary Strategies, Boy Scout and Girl Scout Textbook



กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกฤตา นามมนตรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่คอยให้คำแนะนำ ให้กำลังใจและดูแลเอาใจใส่ด้วยความห่วงใยแก่ผู้วิจัย ตลอดเวลา จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยจะน้อมนำคำสอนของอาจารย์ไปใช้ในการ ดำเนินชีวิตและการประกอบวิชาชีพครูต่อไป และขอขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมัย วรณอดุร ประธานกรรมการ อาจารย์ ดร. โสภี อุ่นทะยา กรรมการ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยา กุลสุวรรณ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อ การปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ต่าง ๆ ในระดับปริญญาโท ได้แก่ รองศาสตราจารย์วิณา วิสเพ็ญ รองศาสตราจารย์ ดร.จารุวรรณ ธรรมวัตร อาจารย์ ดร.โสภี อุ่นทะยา ศาสตราจารย์ ดร.ปฐม หงษ์สุวรรณ รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา วรณกิตร์ รองศาสตราจารย์ ดร.ธนานันท์ ตรงดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมัย วรณอดุร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกฤตา นามมนตรี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กীরติ ธนะไชย ผู้วิจัยจะน้อมนำวิชาและความรู้คำสอนของอาจารย์ไปใช้ในการ ดำเนินชีวิตและปรับใช้ในการประกอบวิชาชีพครูให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และครอบครัว ที่คอยให้กำลังใจในยามท้อแท้ และคอย สนับสนุนส่งเสริมทั้งการศึกษาและการทำงาน ทำให้ผู้วิจัยทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของพ่อแม่ ครูอาจารย์ ที่ คอยให้คำแนะนำสั่งสอนต่าง ๆ และคุณงามความดีของท่านจะตราตรึงอยู่ในความทรงจำของผู้วิจัย ตลอดไป

จักรพันธ์ อนันตรนาชัยกุล

พนุน ปณ จิต ชีเว

สารบัญ

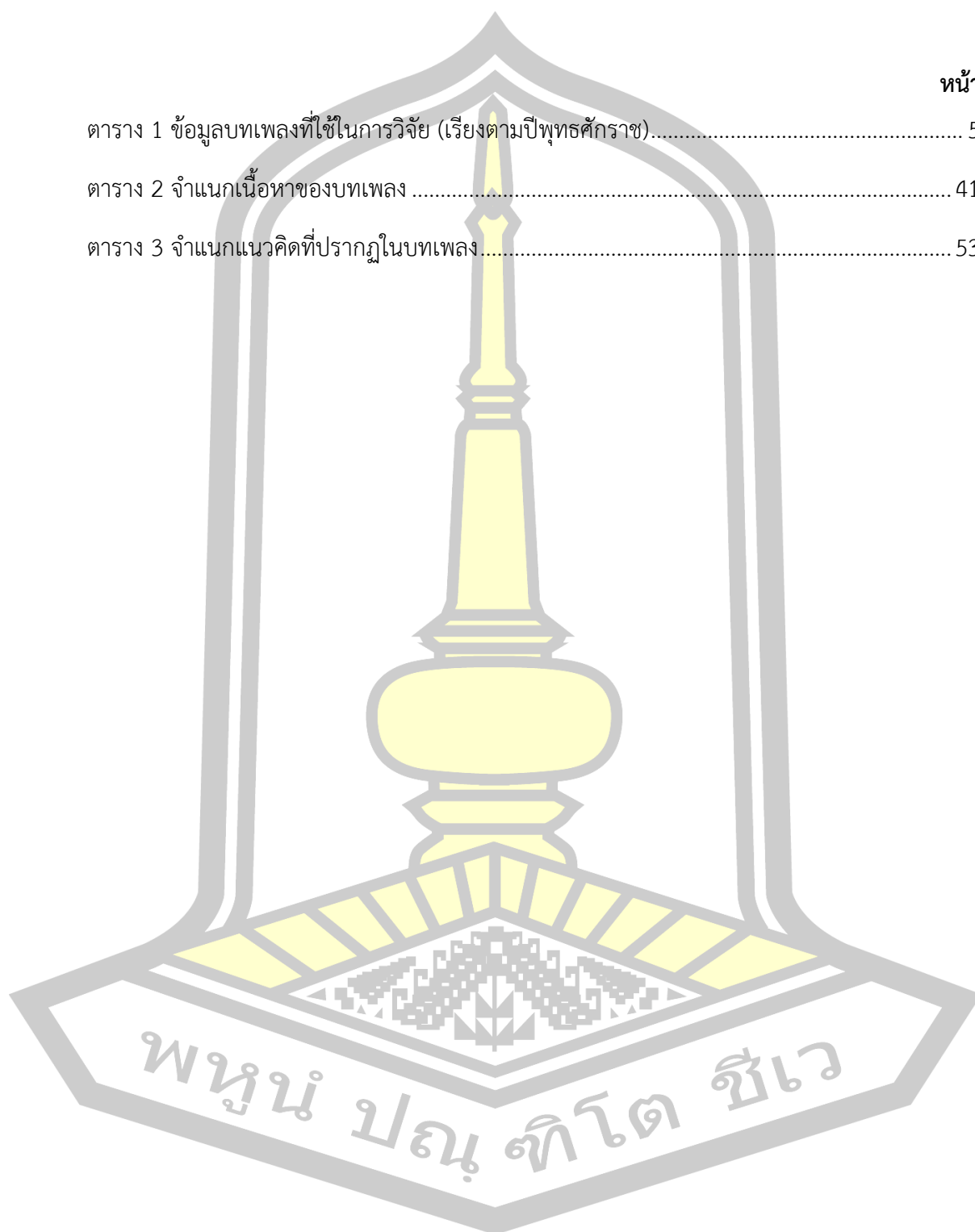
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฌ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพประกอบ.....	ฌ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลัง.....	1
1.2 ความมุ่งหมายการวิจัย	4
1.3 คำถามการวิจัย.....	4
1.4 ขอบเขตการวิจัย	5
1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น	9
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย.....	9
1.7 ความสำคัญของการวิจัย.....	9
1.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	10
1.9 นิยามศัพท์เฉพาะ	14
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
2.1 ความเป็นมาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลูกเสือและเนตรนารี	15
2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเนื้อหา แนวคิด และกลวิธีของบทเพลง	22
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทเพลง	33

บทที่ 3 เนื้อหาและแนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562.....	39
3.1 เนื้อหาของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี.....	40
3.2 แนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี.....	52
บทที่ 4 กลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562.....	65
4.1 กลวิธีการตั้งชื่อเพลง	66
4.2 กลวิธีการใช้คำและสำนวน	69
4.3 กลวิธีการใช้ภาพพจน์.....	75
4.4 กลวิธีการขึ้นต้นเพลง.....	85
4.5 กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาสาระในเนื้อเพลง	90
4.6 กลวิธีการจบเพลง	93
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	99
5.1 สรุปผล.....	99
5.2 อภิปรายผล.....	100
5.3 ข้อเสนอแนะ	102
บรรณานุกรม.....	104
ภาคผนวก.....	108
ประวัติผู้เขียน.....	134

พูน ปณ ทิโต ชีเว

สารบัญตาราง

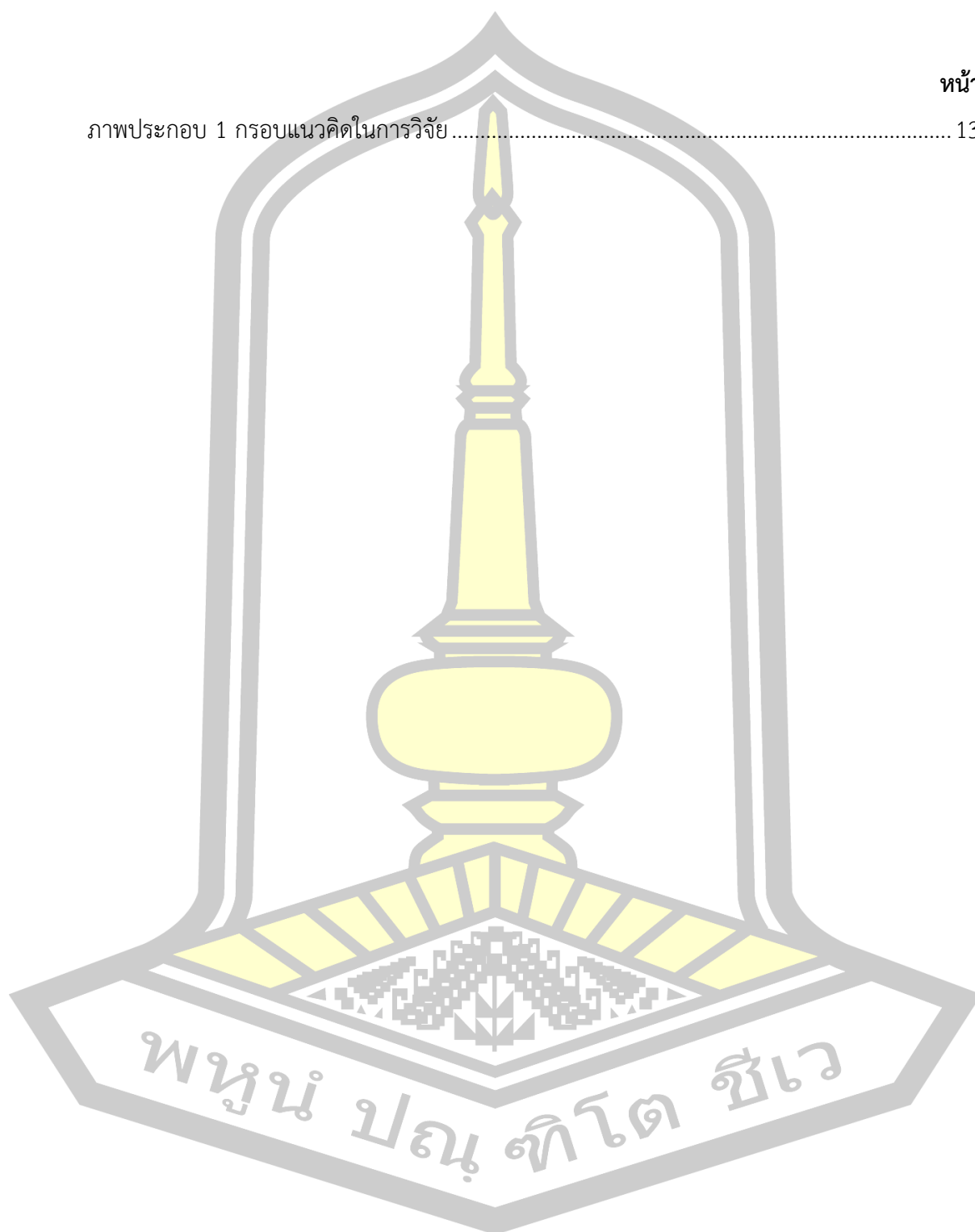
	หน้า
ตาราง 1 ข้อมูลบทเพลงที่ใช้ในการวิจัย (เรียงตามปีพุทธศักราช).....	5
ตาราง 2 จำแนกเนื้อหาของบทเพลง	41
ตาราง 3 จำแนกแนวคิดที่ปรากฏในบทเพลง.....	53



สารบัญภาพประกอบ

หน้า

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 13



บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง

กิจกรรมลูกเสือและเนตรนารีเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมมากยิ่งขึ้น ดังที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2553: 25-29) อธิบายถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมลูกเสือและเนตรนารีว่า กิจกรรมลูกเสือและเนตรนารีมุ่งปลูกฝัง ระเบียบวินัย และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุข โดยเน้นเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจ ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปัน ความเอื้ออาทร สำนึกและบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม โดยสอดแทรกทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมเหล่านี้ผ่านกิจกรรมลูกเสือและเนตรนารี

การจัดกิจกรรมลูกเสือและเนตรนารีประกอบด้วยกิจกรรมลักษณะต่าง ๆ ที่มีจุดมุ่งหมายแตกต่างกันออกไป อาทิ การฝึกกฎระเบียบของลูกเสือและเนตรนารี การเดินทางไกล การเข้าค่ายพักแรม กิจกรรมนันทนาการ เป็นต้น โดยเฉพาะกิจกรรมนันทนาการนั้นถือเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลิน และประทับใจในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ซึ่งมีบทเพลงและดนตรีเป็นองค์ประกอบช่วยสร้างความครื้นเครงและทำให้เกิดความสุข สนุกสนานในกิจกรรมมากขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีของ ชัยวัฒน์ เหล่าสีบสกุลไทย (2547: 16-19) กล่าวถึงประโยชน์ของเพลงไว้ว่า บทเพลงมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ การร้องเพลงประกอบทำนองดนตรีเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคลทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดังนั้นการนำบทเพลงมาประกอบกิจกรรมลูกเสือและเนตรนารีจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพราะช่วยสร้างสีสันให้การจัดกิจกรรม สนุกสนานและเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนหลายด้าน หน่วยงานทางการศึกษาที่รับผิดชอบในการจัดทำหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารีจึงได้มีการคัดเลือกบทเพลงต่าง ๆ มาบรรจุไว้ในหนังสือเรียนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมให้ผู้สอนได้นำไปใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการรวบรวมบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารีมาศึกษา ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าบทเพลงต่าง ๆ เหล่านี้มีลักษณะเด่นทางวรรณกรรมที่ควรศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเนื้อหา แนวคิด และกลวิธีทางวรรณศิลป์ เพราะบทเพลงกลุ่มนี้ถือเป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนเป็นหลัก ซึ่งอาจมีข้อแตกต่างจากบทเพลงทั่วไปที่ปรากฏในสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ในปัจจุบัน ดังตัวอย่างบทเพลงสามัคคีชุมนุม ผลงานประพันธ์ของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี ซึ่งเป็นเพลงที่รู้จักกันทั่วไปอย่างกว้างขวางและนิยมนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมลูกเสือและเนตรนารี ดังนี้

ตัวอย่าง

พวกเราเหล่ามาชุมนุม	ต่างคุณใจรักสมัครสมาน
ล้วนมิตรจิตชื่นบาน	สราญเรืองอยู่ทุกผู้ทุกนาม
(สร้อย) อันความกลมเกลียว	กันเป็นใจเดียวประเสริฐศรี
ทุกสิ่งประสงค์จงใจ	จักเสร็จสมได้ด้วยสามัคคี
กิจใด ๖ ประสงค์มี	ร่วมใจภักดีต่อพระจอมสยาม
พร้อมพริบดั่งมือเดียวยาม	ยากเย็นเห็นง่ายบ่หน่ายบ่ว่าง
(สร้อย) อันความกลมเกลียว	กันเป็นใจเดียวประเสริฐศรี
ทุกสิ่งประสงค์จงใจ	จักเสร็จสมได้ด้วยสามัคคี
ที่หนักก็จักเบาคลาย	ที่อันตรายก็จัดขัดขวาง
ฉลองพระเดชบ่้าง	กตเวทีคุณพระกรุณา
(สร้อย) อันความกลมเกลียว	กันเป็นใจเดียวประเสริฐศรี
ทุกสิ่งประสงค์จงใจ	จักเสร็จสมได้ด้วยสามัคคี
สามัคคีนี้แหละล้ำเลิศ	จักชูชาติเขตพระศาสนา
สยามรัฐจักวัฒนาปรา-	กฏฟุ้งเฟื่องกระเดื่องแดนดิน
(สร้อย) อันความกลมเกลียว	กันเป็นใจเดียวประเสริฐศรี
ทุกสิ่งประสงค์จงใจ	จักเสร็จสมได้ด้วยสามัคคี

(เพลงสามัคคีชุมนุม: เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี. 2454)

จากบทเพลงข้างต้น จะเห็นได้ว่า บทเพลงมีลักษณะเด่นด้านเนื้อหา แนวคิด และกลวิธีทางวรรณศิลป์ กล่าวคือ ในด้านเนื้อหาและแนวคิดสำคัญของเพลงมุ่งโน้มน้าวใจและกระตุ้นให้ผู้ฟังเห็นความสำคัญของความสามัคคี อันหมายถึง ความพร้อมเพรียงปรองดองกัน

อีกบทเพลงหนึ่งคือเพลง จับมือลูกเสือ ที่มีเนื้อหาเน้นการจับมือแบบสากลเพื่อผูกมิตร

ดังนี้

ตัวอย่าง

ลูกเสือเขาไม่จับมือขวา	ยื่นซ้ายมาจับมือกันมัน
มือขวาใช้เคารพกัน (ซ้ำ)	ยื่นซ้ายออกมาพลันจับมือจับมือ
จับมือนั้นหมายถึงมิตร	เหมือนญาติสนิทควรคิดยึดถือ
ยิ้มด้วยเวลาจับมือ (ซ้ำ)	เพราะพวกเราคือลูกเสือด้วยกัน (ซ้ำ)

(ไม่ทราบผู้แต่ง : 2513)

จะเห็นได้ว่าเนื้อหาดังกล่าวข้างต้นเน้นการร่วมแรงร่วมใจเป็นหนึ่งเดียวเพื่อทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงโดยยึดประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งต้องอาศัยการสร้างไมตรี ดังนั้นความสามัคคีจึงถือเป็นคุณธรรมประการหนึ่งที่ทำให้ผู้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุก หากคนสังคมใดมีความสามัคคีย่อมทำให้สังคมนั้นอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ตรงกันข้ามถ้าหากคนสังคมใดไม่สามัคคีกันเกิดการทะเลาะแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกันย่อมจะนำไปสู่ความวุ่นวายและความแตกแยกกันที่สุดในที่สุด

ฉะนั้นการศึกษาเนื้อหา แนวคิด และกลวิธีทางวรรณศิลป์จะ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างละเอียดว่าบทเพลงในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารีมีเนื้อหา แนวคิดลักษณะใดบ้างที่ถ่ายทอดมาสู่ผู้ฟัง และผู้ประพันธ์เพลงใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์อย่างไรใน การนำเสนอเนื้อหาสาระของเพลงทำให้เกิดความไพเราะและประทับใจผู้ฟัง นอกจากนั้นผู้ประพันธ์เพลงยังสื่อสารแนวคิดสำคัญให้เห็นว่าความสามัคคีกลมเกลียวเป็นพลังสำคัญในการทำงานร่วมกัน ทำให้ฟันฝ่าปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างราบรื่น อันส่งผลให้ผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

การศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาและแนวคิดสำคัญของบทเพลงข้างต้นนั้น เป็นการทำความเข้าใจสาระสำคัญของบทเพลงเพื่อให้เข้าใจอย่างชัดเจนว่าผู้ประพันธ์เพลงมีจุดมุ่งหมายใดในการถ่ายทอดเนื้อหาและแนวคิดมาสู่ผู้ฟัง สอดคล้องกับทฤษฎีของธัญญา สังขพันธานนท์ (2539: 107) อธิบายว่า แนวคิด คือสาระสำคัญที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อสารมายังผู้รับสารมักเกี่ยวกับความเป็นจริงของชีวิตเพื่อให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจและเป็นข้อคิดเตือนใจ

นอกเหนือจากการศึกษาเนื้อหาและแนวคิดในบทเพลงแล้ว การวิเคราะห์ด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์ ก็ถือเป็นประเด็นที่น่าศึกษาอย่างยิ่ง ดังจะเห็นว่า ผู้ประพันธ์เพลงสามัคคีชุมนุมใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์หลายลักษณะในการนำเสนอเนื้อหาและแนวคิดเพื่อสื่อไปสู่ผู้รับสารให้ซาบซึ้งประทับใจ ดังเช่น กลวิธีตั้งชื่อเพลง “สามัคคีชุมนุม” เป็นการใช้วลีสั้น ๆ กระชับรัดกุมเพื่อบ่งบอกเนื้อหาและแนวคิดของเพลงอย่างชัดเจนว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามัคคี ผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีการบรรยายเหตุการณ์ที่มีผู้คนมาร่วมชุมนุมทำกิจกรรมด้วยความพร้อมใจกันอย่างมีความสุข ดังคำว่า “พวกเราหล่ามาชุมนุม ต่างคมใจรักสมัคสมาน ล้วนมิตรจิตชื่นบาน สราญเริงอยู่ทุกผู้ทุกนาม”

ด้านกลวิธีการนำเสนอเนื้อหาสาระในเนื้อเพลง ผู้ประพันธ์นำเสนอเรื่องราวและรายละเอียดของเพลงเพื่อโน้มน้าวใจผู้ฟังให้เห็นคุณค่าของความสามัคคี โดยใช้กลวิธีการขยายความแบบการแสดงผล กล่าวคือ ความสามัคคี เป็นเหตุหรือปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้คนในชาติฟันฝ่าปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้อย่างราบรื่น และความสามัคคีเป็นปัจจัยช่วยเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ดังคำว่า “ที่หนักก็จักเบาคลาย ที่อันตรายก็จัดขัดขวาง” และ “สามัคคีนี้แหละล้ำเลิศ จักชูชาติเชิดพระศาสนา” ส่วนกลวิธีการจบเพลง ผู้ประพันธ์ได้จบเพลงด้วยกลวิธีการเน้นย้ำแนวคิดหรือสาระสำคัญผ่านบทสร้อยเพลงเพื่อสื่อความหมายว่าความสามัคคีของคนในชาติจะทำให้ประสบผลสำเร็จในการทำสิ่งต่าง ๆ ได้ตามความประสงค์ ดังคำว่า “อันความกลมเกลียว กันเป็นใจเดียวประเสริฐศรี ทุกสิ่งประสงค์จงใจ จักเสร็จสมได้ด้วยสามัคคี”

นอกจากนั้นบทเพลงสามัคคีชุมนุมข้างต้น ยังปรากฏกลวิธีการเล่นเสียงและการใช้คำอย่างไพเราะและสละสลวย อาทิ กลวิธีการเล่นเสียงสัมผัสสระและสัมผัสพยัญชนะ เช่นคำว่า “สราญเริง” “ขจัดขัดขวาง” “ชูชาติเชิด” ซึ่งคำเหล่านี้มีส่วนทำให้ผู้ฟังจดจำเนื้อเพลงได้ดียิ่งขึ้น พร้อมกันนั้นยังปรากฏกลวิธีการใช้คำซ้อนเน้นย้ำความหมายของคำให้หนักแน่น เช่นคำว่า “สมัคสมาน” “กลมเกลียว” และ “ล้ำเลิศ” ซึ่งเป็นคำที่สื่ออารมณ์แห่งความรู้สึกปิติยินดี ทำให้ผู้ฟังเกิดความซาบซึ้งและประทับใจในเนื้อหาและแนวคิดของบทเพลง จึงกล่าวได้ว่า กลวิธีทางวรรณศิลป์ลักษณะต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์มาตามลำดับข้างต้น เป็นกลวิธีการนำเสนอที่ทำให้บทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารีสามารถสื่อสารความคิดไปสู่ผู้ฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของชลดา เรืองรักษ์ลิขิต (2555: 428) ที่กล่าวถึงว่า วรรณศิลป์ คือศิลปะการแต่งที่ใช้ถ้อยคำ

อย่างประณีต และศิลปะการนำเสนอเนื้อหาเพื่อถ่ายทอดสาร ภาพและอารมณ์ในความรู้สึกนึกคิดของผู้ประพันธ์ให้เกิดขึ้นในมโนภาพของผู้รับสาร ทั้งยังก่อให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจร่วมกับผู้ประพันธ์หรือเห็นคล้อยตามไปกับผู้ประพันธ์ด้วย

สอดคล้องกับกาญจนา คำผา (2548) ที่ศึกษาเรื่องเนื้อหาและแนวคิดเพลงร็อคไทยของศิลปิน ในสังกัดมอร์ มิวสิค จำกัด ช่วงปี พ.ศ. 2539 – 2546 และพระคมกริช สุโรพันธ์ (2562) ที่ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของชลธิ์ ธารทอง ที่ประพันธ์ให้แก่สายัณห์ สัญญา การตั้งชื่อเพลงลูกทุ่งระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2545 และดวงรัตน์ คูหเจริญ (2557) ที่ศึกษาเรื่องเนื้อหาและภาษาในเพลงเกี่ยวกับน้ำท่วมในประเทศไทย พ.ศ. 2554: ภาพสะท้อนสังคมไทย และพรอนันต์ ยอดจันทร์ (2557) ที่ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงไทยสากลที่ขับร้องโดยชรินทร์ นันทนาคร และสุนทรี ดวงทิพย์ (2558) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาวิเคราะห์วรรณศิลป์ในวรรณกรรมลูกทุ่งของหนูมีเตอร์ และจุฑารัตน์ ก้อนบุญ (2558) ที่ศึกษาเรื่องวรรณกรรมเพลงเทพพร เพชรอุบลในสี่ศตวรรษ (พ.ศ.2511 – 2551)

จากการรวบรวมและศึกษาบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562 ในเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจศึกษาบทเพลงด้านเนื้อหา แนวคิด และกลวิธีทางวรรณศิลป์ ผลการวิจัยเรื่องนี้จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจภาพรวมของบทเพลงที่นำมาศึกษาได้ สอดคล้องแนวคิดในด้านใดบ้าง เนื้อหากับแนวคิดที่ปรากฏในบทเพลงนั้น ผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์อย่างไรในการนำเสนอ ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการในการนำข้อมูลไปใช้ประกอบการจัดกิจกรรมลูกเสือและ เนตรนารีให้เกิดประสิทธิผลต่อไป

1.2 ความมุ่งหมายการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาเนื้อหาและแนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562

1.2.2 เพื่อศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562

1.3 คำถามการวิจัย

1.3.1 เนื้อหาและแนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562 มีเนื้อหาและแนวคิดลักษณะใด

1.3.2 กลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562 ใช้กลวิธีอย่างไร

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ข้อมูลบทเพลงที่นำมาศึกษา คือบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562 โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) คือบทเพลงที่อยู่ในหนังสือเรียน โดยเฉพาะเจาะจงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปรากฏในหนังสือเรียนจำนวน 108 เพลงดังนี้

ตาราง 1 ข้อมูลบทเพลงที่ใช้ในการวิจัย (เรียงตามปีพุทธศักราช)

ลำดับ	ชื่อเพลง	ชื่อผู้ประพันธ์	ปี พ.ศ.
1.	เพลงสามัคคีชุมนุม	เจ้าพระยาสุเรนทราริบัติ	2454
2.	เพลงไตรรงค์ธงไทย	ไม่ทราบนามผู้แต่ง	2460
3.	เพลงสยามานุสติ	รัชกาลที่ 6	2465
4.	เพลงลูกเสือธีรราช	รัชกาลที่ 6	2467
5.	เพลงวิชารูธรำลึก	ท่านผู้หญิงดุษฎี มาลากุล ณ อยุธยา	2469
6.	เพลงชุมนุมรอบกองไฟ	ไม่ทราบผู้แต่ง	2470
7.	เพลงซูลู	ไม่ทราบผู้แต่ง/รวบรวมโดย กรรณานุช เกษมสันต์ ณ อยุธยา	2470
8.	เพลงราชสดุดี	นายสมาน กาญจณผลิน	2486
9.	เพลงก่อนจะจากกันไป	สุนทราภรณ์	2486
10.	เพลงสุขกันเถอะเรา	สมศักดิ์ เทพานนท์	2486
11.	เพลงนางเสียงหลง	ทองใบ ศรีพรหมมา	2505
12.	เพลงไม่น่าเลย	สำนักลูกเสือแห่งชาติ	2505
13.	เพลงพรวนดิน	ไม่ทราบผู้แต่ง	2505
14.	เพลงช้าง	ไม่ทราบผู้แต่ง	2507
15.	เพลงลูกเสือไทย	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
16.	เพลงมอหงา	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
17.	เพลงฉั่นร่อเธออยู่	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
18.	เพลงลูกเสือเฮฮา	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
19.	เพลงใต้ต้นพะยอม	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู / ทำนอง เพลงดอนโย ฟองกวน (เวียดนาม)	2512
20.	เพลงสวรรค์บันดาล	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู / ทำนอง เพลงดอนโย ฟองกวน (เวียดนาม)	2512
21.	เพลงตรงต่อเวลา	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
22.	เพลงค่ายลั่น	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเพลง	ชื่อผู้ประพันธ์	ปี พ.ศ.
23.	เพลงยิ่งยักยิ่งมัน	ไม่ทราบผู้แต่ง/รวบรวมโดย กรรณานุช เกษมสันต์ ณ อยุธยา	2512
24.	เพลงระเบียบแถว	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
25.	เพลงพวงมาลัย	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
26.	เพลงจับมือ	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
27.	เพลงลูกเสือขึ้นเขา	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
28.	เพลงมาตามนัด	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
29.	เพลงอยู่ไหน	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
30.	เพลงรอบกองไฟ	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
31.	เพลงเพื่อนลูกเสือ	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
32.	เพลงในหมู่ลูกเสือ	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
33.	เพลงพี่น้องลูกเสือ	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
34.	เพลงอยู่แห่งไหน	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
35.	เพลงลูกเสือร่วมใจ	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
36.	เพลงเดินทางไกล	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
37.	เพลงค่ายลูกเสือล้น	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
38.	เพลงอยากเข้าค่าย	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
39.	เพลงนอนดีดี	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
40.	เพลงสัญญาณนกหวีด	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
41.	เพลงทิศ	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
42.	เพลงฝึกด้วยกัน	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
43.	เพลงวันอยู่ค่าย	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
44.	เพลงยินดีที่มาพบกัน	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
45.	เพลงยินดีที่รู้จัก	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
46.	เพลงยิ้ม ยิ้ม ยิ้ม	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
47.	เพลงม้า	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
48.	เพลงโกโก้	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
49.	เพลงรอรัก	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
50.	เพลงความซื่อสัตย์	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
51.	เพลงความเกรงใจ	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512
52.	เพลงดุจบิดมารดา	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	2512

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเพลง	ชื่อผู้ประพันธ์	ปี พ.ศ.
53.	เพลงจับมือลูกเสือ	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู/ รวบรวมโดย ทองใบ พรหมมา	2513
54.	เพลงยุงกัดขา	นายนคร มงคลายนต์	2513
55.	เพลงเจ้านกน้อย	คุณหญิงเบญจา แสงมลิ	2514
56.	เพลงเปิด	ไม่ทราบผู้แต่ง	2520
57.	เพลงตะละบุม	ไม่ทราบผู้แต่ง/ รวบรวมโดย นายเต็มศักดิ์ สุวรรณ	2520
58.	เพลงมอเปอร์แลโกวา	ไม่ทราบผู้แต่ง	2520
59.	เพลงคล้ายอารมณ์	สุรพล โทณวนิก	2523
60.	เพลงว่าว	คุณหญิงเบญจา แสงมลิ	2525
61.	เพลงมาร้องเพลงกัน	นายเรวัต พุทธินันท์	2525
62.	เพลงจำ	ไม่ทราบผู้แต่ง	2525
63.	เพลงเปิด	ไม่ทราบผู้แต่ง	2525
64.	เพลงแมลงวัน แมลงหวี่	ดำรงดีแก้ว	2525
65.	เพลงหนู	สุกรี ไกรเลิศ	2530
66.	เพลงลิง	สุกรี ไกรเลิศ	2530
67.	เพลงแมงมุมลาย	นายวิชัย น้อยเสนีย์	2532
68.	เพลงตะวันสีแดง	คุณหญิงเบญจา แสงมลิ	2532
69.	เพลงฮิปปี้	เตือนใจ ศรีมารุต	2533
70.	เพลงแมลงเกาะกระท้าย	ดำรง ดีแก้ว	2535
71.	เพลงดอกกลิ่นทม	นางศรีนวน รัตนสุวรรณ	2536
72.	เพลงแมงอู่ม	ไม่ทราบนามผู้แต่ง /รวบรวมโดย กรรณานุช เกษมสันต์ ณ อยุธยา	2536
73.	เพลงแจวเรือ	ไม่ทราบผู้แต่ง/รวบรวมโดย กรรณานุช เกษมสันต์ ณ อยุธยา	2536
74.	เพลงยีนดีที่พบกัณ	นางศรีนวน รัตนสุวรรณ	2536
75.	เพลงเมื่อจริง	บัณฑิต บุญยาคม	2536
76.	เพลงเที่ยวทะเล	นางศรีนวน รัตนสุวรรณ	2536
77.	เพลงเล่นเรือใบ	นางศรีนวน รัตนสุวรรณ	2536
78.	เพลงทะเลสวย	นางศรีนวน รัตนสุวรรณ	2536
79.	เพลงตบมือ	นางเตือนใจ ศรีมารุต	2536
80.	เพลงกระโดด	คุณหญิงเบญจา แสงมลิ	2536

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเพลง	ชื่อผู้ประพันธ์	ปี พ.ศ.
81.	เพลงลูกช้าง	นางศรีนวล รัตนสุวรรณ	2536
82.	เพลงโตงเตง	อวบ เหมะรัชตะ	2536
83.	เพลงวน	กัญญา เกตุกล้า	2536
84.	เพลงเรือแจว เรือพาย	นางศรีนวล รัตนสุวรรณ	2536
85.	เพลงเรือแจว	นางศรีนวล รัตนสุวรรณ	2536
86.	เพลงส่วสดี	นางศรีนวล รัตนสุวรรณ	2536
87.	เพลงรดตูกตูก	นางศรีนวล รัตนสุวรรณ	2536
88.	เพลงมดแดง	นางศรีนวล รัตนสุวรรณ	2536
89.	เพลงออกกำลัง	ศรีนวล รัตนสุวรรณ	2536
90.	เพลงหาว่าเราออกกำลัง	ศรีนวล รัตนสุวรรณ	2536
91.	เพลงหวานตา	ศรีนวล รัตนสุวรรณ	2536
92.	เพลงล่องเรือ	นางศรีนวล รัตนสุวรรณ	2536
93.	เพลงเดี่ยวเดี่ยว	ยัย ญาติเยอะ	2544
94.	เพลงคำสัญญา	อินโดจีน	2553
95.	เพลงระบำนางช้าง	วรเกียรติ เครือประดับ	2554
96.	เพลงคุณไม่รักทำไมไม่บอก	มยุรา ฟาสีทอง	2559
97.	เพลงเงาะเงาะ	ไม่ทราบผู้แต่ง	2560
98.	เพลงลูกเสือไทย	ไม่ทราบนามผู้แต่ง	ไม่ทราบปี
99.	เพลงหาว่าเรากำลังสบาย	ไม่ทราบผู้แต่ง/ทำนองต้นฉบับ : Josef Larossi	ไม่ทราบปี
100.	เพลงความเกรงใจ	นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู	ไม่ทราบปี
101.	เพลงมาร์ชลูกเสือไทย	นายอโศก สุขศิริพรฤทธิ์	ไม่ทราบปี
102.	เพลงเร่ร้อน ชินตา	ไม่ทราบผู้แต่ง/ทำนอง เร่ร้อนชินตา (ฟิลิปินส์)	ไม่ทราบปี
103.	เพลงนกพิราบ	ไม่ทราบผู้แต่ง	ไม่ทราบปี
104.	เพลงฟ้าลั่น	สุเทพ ประยูรพิทักษ์	ไม่ทราบปี
105.	เพลงเมื่อย	ไม่ทราบผู้แต่ง	ไม่ทราบปี
106.	เพลงลา	ไม่ทราบผู้แต่ง	ไม่ทราบปี
107.	เพลงจากกัน	ไม่ทราบผู้แต่ง	ไม่ทราบปี
108.	เพลงพวกเรา	ไม่ทราบผู้แต่ง/ทำนองต้นฉบับ : Josef Larossi	ไม่ทราบปี

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะอ้างอิงโดยใช้ 1) ชื่อเพลง 2) ชื่อผู้แต่ง 3) ปี พ.ศ. ที่แต่งเพลง หรือปรากฏบทเพลง เช่น เพลงสามัคคีชุมนุม: เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี. 2454 เป็นต้น
2. บทเพลงที่ชื่อซ้ำกัน หากเนื้อต่างกัน จะนับว่าเป็นบทเพลงที่ต่างกัน
3. ชื่อนามและสกุลผู้แต่ง ผู้วิจัยพิมพ์ตามต้นฉบับ หากต้นฉบับมีคำนำหน้าชื่อ จะคงชื่อไว้ตามต้นฉบับเดิม

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้น ดังนี้

1.6.1 ขั้นรวบรวมข้อมูล

- 1) รวบรวมและคัดเลือกหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562
- 2) รวบรวมและศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา แนวคิดของบทเพลง และกลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลง

1.6.2 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) วิเคราะห์เนื้อหาและแนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562
- 2) วิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562

1.6.3 ขั้นนำเสนอผลการวิจัย

นำเสนอผลการวิจัย สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

1.7 ความสำคัญของการวิจัย

- 1.7.1 ทำให้ทราบลักษณะเนื้อหาและแนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562
- 1.7.2 ทำให้ทราบกลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562
- 1.7.3 เป็นแนวทางการศึกษาบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ในมิติอื่น ๆ และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดกิจกรรมลูกเสือและเนตรนารี

1.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่องบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562 : เนื้อหา แนวคิด และกลวิธีทางวรรณศิลป์ มีรายละเอียดดังนี้

1.8.1 แนวคิดที่ใช้ในการศึกษาเนื้อหาของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษาเนื้อหาของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี มีดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2556: 643) ได้ให้คำนิยามของคำว่าเนื้อหาว่า เนื้อหา คือ เรื่องราว เนื้อหา หมายถึง ใจความสำคัญ ข้อสำคัญ สารสำคัญ ส่วนเนื้อเรื่อง หมายถึง เรื่องราว สารของเรื่อง

ดวงมน จิตรจำนงค์ และสุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2561: 86) กล่าวว่า เนื้อหา คือ ความหมายทางอารมณ์และความคิด

สายวรุณ สุทธโรทก (2563: 117) อธิบายว่า การศึกษาเนื้อหาวรรณกรรมจะเริ่มจากการทำความเข้าใจว่าเนื้อหากล่าวถึงเรื่องใด โดยพิจารณาจากคำสำคัญ (key word) ที่เป็นความหมายหลักของบท แล้วหาความหมายที่ละวรรคจนครบทั้งบท

กล่าวโดยสรุป เนื้อหาของบทเพลง หมายถึง เนื้อความ หรือเรื่องราวของบทเพลง ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบเพลงอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เนื้อหาของเพลงเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นส่วนที่ถ่ายทอดเรื่องราวและสาระสำคัญของเพลงไปสู่ผู้ฟังให้เกิดความเข้าใจว่าเพลงนั้น ๆ นำเสนอเนื้อหาหรือเรื่องราวเกี่ยวกับอะไร ดังนั้นการศึกษาเนื้อหาของเพลงจึงเริ่มต้นจากการพิจารณาคำสำคัญในบทเพลงให้เกิดความเข้าใจความหมายในบทเพลงนั้นในภาพรวมเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในบทเพลงนั้นต่อไป ในด้านการประเมินคุณค่าด้านเนื้อหาพิจารณาได้จากเนื้อหาที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ มีเอกภาพ สัมพันธภาพ และสารัตถภาพ เนื้อหาที่มีความสมเหตุสมผล แนวคิดสำคัญของเรื่องชัดเจน และมีความคิดสร้างสรรค์

จากการศึกษาแนวทางการจัดหมวดหมู่เนื้อหาของบทเพลง ผู้วิจัยสรุปความว่า การจัดหมวดหมู่เนื้อหาของบทเพลงต้องยึดข้อมูลบทเพลงที่อยู่ในขอบเขตการวิจัยเป็นหลัก ทำให้ผลการวิจัยเนื้อหาบทเพลงมีรายละเอียดแตกต่างกันออกไป เพราะเนื้อหาบทเพลงแต่ละประเภทมีลักษณะเนื้อหาที่แตกต่างกัน ดังนั้นการจัดหมวดหมู่เนื้อหาของบทเพลงในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารีในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะยึดเนื้อหาและเรื่องราวของบทเพลงเป็นหลัก และนำบทเพลงที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกันมาจัดอยู่ในหมวดหมู่เดียวกันเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและแนวคิดของบทเพลงต่อไป โดยแบ่งหมวดหมู่เนื้อหาของบทเพลง ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1.) บทเพลงที่มุ่งเน้นเนื้อหาสาระสามารถถ่ายทอดเรื่องราวว่ามีสาระสำคัญเกี่ยวกับอะไร เช่น เนื้อหาเกี่ยวกับความรักชาติ ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย เป็นต้น และ 2.) บทเพลงที่มุ่งนำเสนอความบันเทิง เป็นบทเพลงขนาดสั้น มุ่งนำไปใช้ขับร้องในกิจกรรมนันทนาการเพื่อสร้างความสนุกสนานเป็นสำคัญ

1.8.2 แนวคิดที่ใช้ในการศึกษาแนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษาแนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี มีรายละเอียดดังนี้

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539: 107) อธิบายความหมายของคำว่าแก่นเรื่อง สรุปได้ว่า แก่นเรื่อง สารัตถะ หรือความคิดหลักของเรื่อง คือสาระสำคัญที่ผู้แต่งต้องการสื่อสารมายังผู้รับสาร มักเกี่ยวกับความเป็นจริงของชีวิตเพื่อให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจและเป็นข้อคิดเตือนใจ

ราชบัณฑิตยสถาน (2545: 436) อธิบายความหมายของคำว่าแนวคิด สรุปได้ว่า คือความคิดหลักของเรื่องหรือสารในงานประพันธ์ มักไม่แสดงแนวคิดไว้ตรง ๆ แต่เป็นความคิดเชิงนามธรรมที่แสดงผ่านภาพลักษณ์ พฤติกรรมตัวละคร และสัญลักษณ์ ทั้งต้องตีความโดยผู้รับสาร

ประคอง เจริญจิตรกรรม (2556: 55-56) อธิบายความหมายของคำว่าแนวคิดของเรื่อง สรุปได้ว่า แนวคิด คือความคิดเห็นที่เป็นแกนกลางของเรื่องเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ของมนุษย์ ได้แก่ มนุษยธรรม สังคม จริยธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม แนวคิดของเรื่องจะเกี่ยวกับความดีความเลวของมนุษย์ วิถีชีวิตของมนุษย์ สภาพแวดล้อม สังคมและการปกครอง

สมเกียรติ รักษ์มณี (2558: 28) อธิบายว่าแนวคิด สารัตถะ หรือสาระ คือข้อคิดสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจประสบการณ์ชีวิต ด้วยการแสดงมุมมองความคิดเห็นเกี่ยวกับธรรมชาติหรือสภาพของมนุษย์ผ่านพฤติกรรมของตัวละคร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่ผู้แต่งสร้างไว้ในเรื่อง

ปรียา หิรัญประดิษฐ์ (2562: 19) อธิบายว่า แนวคิดหลัก คือ จุดสำคัญของเรื่องที่เชื่อมโยงเรื่องทั้งหมดเข้าด้วยกัน เพื่อสื่อความคิดของผู้แต่ง แก่นเรื่องมีหลายแนวทาง เช่น คุณธรรม เหตุการณ์บ้านเมือง ความแค้น ความหึงหวง ความกลัว เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป แนวคิดของบทเพลง หมายถึง สาร สารัตถะ หรือความคิดที่ปรากฏในบทเพลงซึ่งผู้ประพันธ์เพลงมุ่งสื่อสารไปสู่ผู้ฟัง แนวคิดถือเป็นความคิดหลักของบทเพลงที่สามารถสรุปความคิดต่าง ๆ ได้จากการวิเคราะห์และตีความเนื้อเพลง ซึ่งผู้ประพันธ์เพลงอาจนำเสนอแนวคิดให้ปรากฏอย่างชัดเจน หรือไม่แสดงแนวคิดอย่างตรงไปตรงมาก็ได้ แต่จะซ่อนแฝงผ่านกลวิธีทางวรรณศิลป์ให้ผู้ฟังเพลงได้วิเคราะห์และตีความ แนวคิดในบทเพลงจะสัมพันธ์กับสังคมและเรื่องราวชีวิตของมนุษย์

จากการศึกษาแนวทางการจัดหมวดหมู่แนวคิดของบทเพลง ผู้วิจัยสรุปความว่า การจัดหมวดหมู่แนวคิดของบทเพลงต้องยึดข้อมูลบทเพลงที่อยู่ในขอบเขตการวิจัย ดังนั้นการจัดหมวดหมู่แนวคิดของบทเพลงในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารีในการวิจัยครั้งนี้จะยึดแนวคิดของบทเพลงเป็นหลัก และนำบทเพลงที่มีแนวคิดใกล้เคียงกันมาจัดอยู่ในหมวดหมู่เดียวกันเพื่อวิเคราะห์แนวคิดของบทเพลงต่อไป โดยแบ่งหมวดหมู่แนวคิดของบทเพลง ออกเป็น 11 ได้แก่ แนวคิดเรื่องความรักชาติ แนวคิดเรื่องการยกย่องบุคคลสำคัญ แนวคิดเรื่องความมีระเบียบวินัย แนวคิดเรื่องความร่วมมือร่วมใจ แนวคิดเรื่องการสร้างมิตรภาพ แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบ แนวคิดเรื่อง ความเกรงใจ แนวคิดเรื่องความตรงต่อเวลา แนวคิดเรื่องความสามัคคี แนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์ และแนวคิดเรื่อง การสร้างความสุข

1.8.3 แนวคิดที่ใช้ในการศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี มีรายละเอียดดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2556: 1,100) อธิบายความหมายของวรรณศิลป์ไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ว่า วรรณศิลป์ หมายถึง ศิลปะในการประพันธ์หนังสือ

ราชบัณฑิตยสถาน (2552: 461-462) อธิบายความหมายของวรรณศิลป์ไว้ในพจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย พ.ศ.2552 ว่าวรรณศิลป์ หมายถึง หนังสือที่มีศิลป์ หรือศิลปะในวรรณคดีหรือวรรณกรรม

ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต (2555: 428) อธิบายว่า วรรณศิลป์ คือ ศิลปะการแต่งที่ใช้ถ้อยคำอย่างประณีต และศิลปะการนำเสนอเนื้อหาเพื่อถ่ายทอดสาร ภาพและอารมณ์ในความรู้สึกนึกคิดของ ผู้แต่งให้เกิดในมโนภาพของผู้อ่าน

กล่าวโดยสรุป กลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลง หมายถึง ศิลปะทางภาษาหรือศิลปะการประพันธ์บทเพลงที่มีรูปแบบและกลวิธีที่เหมาะสมทั้งด้านการใช้คำ ภาพพจน์ การตั้งชื่อเพลง การขึ้นต้นเพลง และการจบเพลง เพื่อให้บทเพลงมีความไพเราะและสื่อสารแนวคิดไปสู่ผู้ฟังได้อย่างสัมฤทธิ์ผล

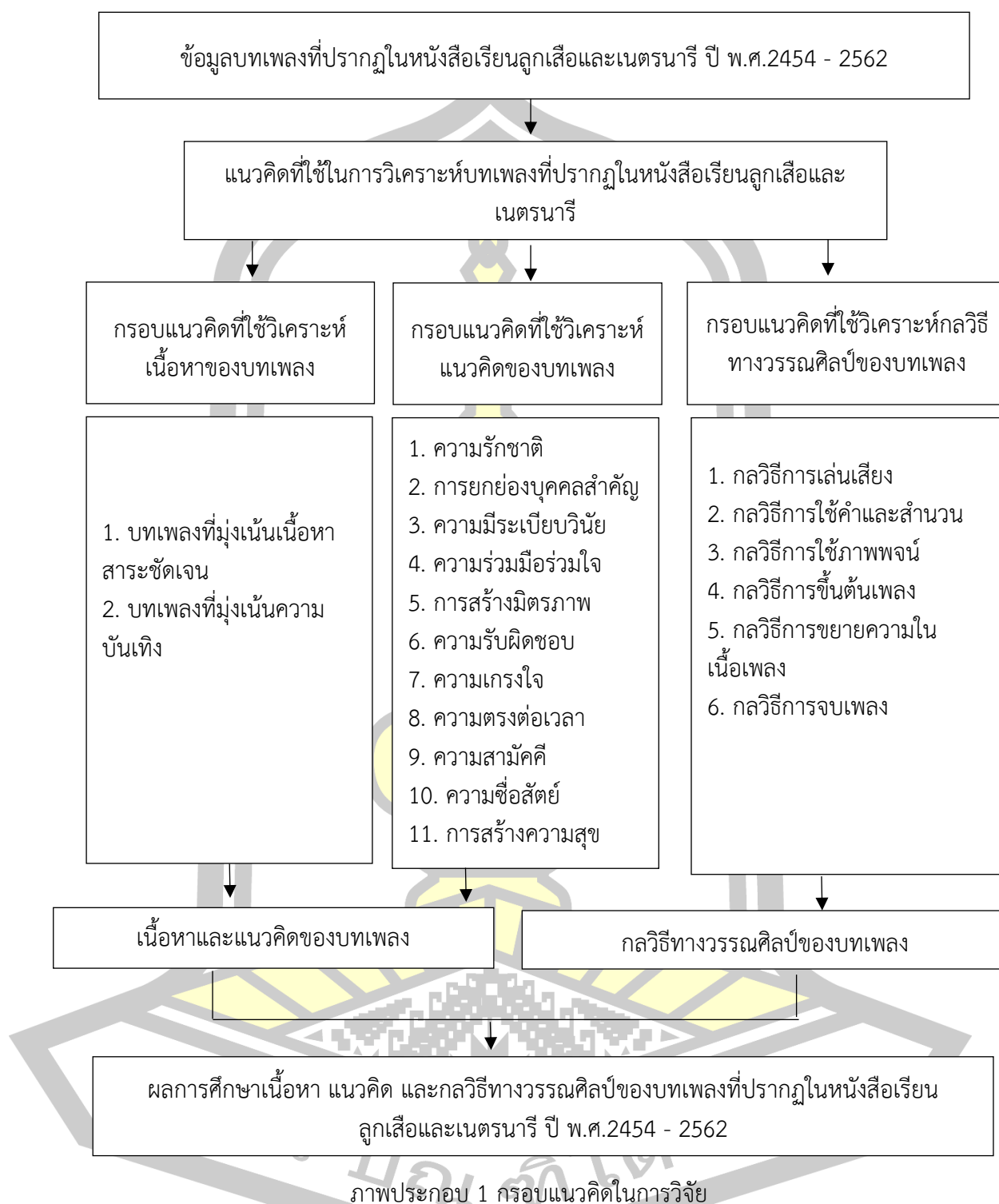
องค์ประกอบของวรรณศิลป์แบ่งออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่ อารมณ์สะท้อนใจ ความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการ การแสดงออก ท่วงทำนองแต่ง เทคนิคหรือกลวิธี และองค์ประกอบ ดังนั้นในการสร้างสรรค์วรรณกรรมจำเป็นต้องนำองค์ประกอบต่าง ๆ ข้างต้นมาเป็นเครื่องมือในการนำเสนอเนื้อหาและแนวคิดให้เกิดความชัดเจนและน่าสนใจ ทำให้วรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาแนวทางการศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ในบทเพลง ผู้วิจัยสรุปว่า การจัดหมวดหมู่กลวิธีทางวรรณศิลป์ในบทเพลงต้องยึดข้อมูลบทเพลงที่อยู่ในขอบเขตการวิจัย ทำให้ผลการวิจัยมีรายละเอียดแตกต่างกันออกไป เพราะบทเพลงแต่ละประเภทมีกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ต่างกัน ดังนั้นการจัดหมวดหมู่กลวิธีทางวรรณศิลป์ในบทเพลงในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารีในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษากลวิธีการเล่นเสียง กลวิธีการใช้คำและสำนวน กลวิธีการใช้ภาพพจน์ กลวิธีการขึ้นต้นเพลง กลวิธีการขยายความในเนื้อเพลง และกลวิธีการจบเพลง ตามลำดับ

จากการศึกษาแนวคิดต่าง ๆ ข้างต้น สามารถสรุปแผนภาพกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

ดังนี้

พูน ปณ ทิโต ชีเว



กรอบแนวคิดในการวิจัยข้างต้น ได้แสดงให้เห็นว่าผู้วิจัยใช้ข้อมูลบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ.2454 - 2562 จำนวนทั้งสิ้น 108 เพลง การวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับเนื้อหาและแนวคิดของบทเพลง และแนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีทางวรรณศิลป์

โดยแบ่งประเด็นวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) วิเคราะห์เนื้อหาของบทเพลง 2) วิเคราะห์แนวคิดของบทเพลง และ 3) วิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลง

การวิเคราะห์เนื้อหาของบทเพลง แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) บทเพลงที่มีเนื้อหา มุ่งเน้นสาระชัดเจน และ 2) บทเพลงที่มุ่งเน้นความบันเทิง วิเคราะห์แนวคิดของบทเพลง แบ่งออกเป็น 11 แนวคิด ได้แก่ 1) ความรักชาติ 2) การยกย่องบุคคลสำคัญ 3) ความมีระเบียบวินัย 4) ความร่วมมือ ร่วมใจ 5) การสร้างมิตรภาพ 6) ความรับผิดชอบ 7) ความเกรงใจ 8) ความตรงต่อเวลา 9) ความ สามัคคี 10) ความซื่อสัตย์ และ 11) การสร้างความสุข ส่วนการวิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ของบท เพลงแบ่งออกเป็น 6 ประเด็นย่อย ได้แก่ 1) กลวิธีการตั้งชื่อเพลง 2) กลวิธีการใช้คำและสำนวน 3) กลวิธีการใช้โวหารภาพพจน์ 4) การขึ้นต้นบทเพลง 5) กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาสาระ และ 6) กลวิธี การจบเพลง ผลการศึกษาตามประเด็นต่าง ๆ ข้างต้นจะทำให้เข้าใจลักษณะเนื้อหาและแนวคิดของ บทเพลง และกลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ตลอดจน เป็นแนวทางการศึกษาบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ในมิติอื่น ๆ และสามารถ นำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดกิจกรรมลูกเสือและเนตรนารีต่อไป

1.9 นิยามศัพท์เฉพาะ

บทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี หมายถึง บทเพลงที่ใช้ประกอบการ จัดกิจกรรมลูกเสือและเนตรนารี ซึ่งเลือกเฉพาะเพลงที่อยู่ในเนื้อหาหนังสือเรียนลูกเสือและ เนตรนารี ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2454 - 2562 รวมทั้งสิ้น 108 เพลง จากหนังสือ เรียนลูกเสือและเนตรนารี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2454 - 2562 ซึ่งทราบชื่อผู้แต่งผู้แต่ง 31 คน และไม่ทราบ ชื่อผู้แต่งจำนวน 22 บทเพลง บทเพลงเหล่านี้มีเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มุ่งให้ข้อคิด คติการใช้ชีวิต และมุ่งให้เกิดความเพลิดเพลินสนุกสนานจากการใช้เพลงประกอบการจัดกิจกรรม ลูกเสือและเนตรนารี

เนื้อหา หมายถึง เนื้อความ หรือเรื่องราวของบทเพลงในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบเพลงอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เนื้อหาของเพลงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการ ถ่ายทอดเรื่องราวและสาระสำคัญของเพลงไปสู่ผู้ฟังให้เกิดความเข้าใจเนื้อหาสาระและเรื่องราวของ บทเพลง

แนวคิด หมายถึง สาระตักเตือน หรือความคิดที่ประมวลจากบทเพลงในหนังสือเรียนลูกเสือและ เนตรนารี จำนวนทั้งสิ้น 108 ซึ่งผู้ประพันธ์เพลงมุ่งสื่อสารไปสู่ผู้ฟัง ทั้งนี้อาจนำเสนอแนวคิดให้ปรากฏ อย่างชัดเจน หรืออาจจะไม่ได้แสดงแนวคิดอย่างชัดเจนตรงไปตรงมา แต่ซ่อนแฝงผ่านกลวิธีทาง วรรณศิลป์ของบทเพลงให้ผู้ฟังเพลงได้วิเคราะห์และตีความ

กลวิธีทางวรรณศิลป์ หมายถึง ศิลปะทางภาษาหรือศิลปะการประพันธ์บทเพลงที่ปรากฏ ในหนังสือมีรูปแบบและกลวิธีที่เหมาะสมทั้งด้านกลวิธีการตั้งชื่อเพลง กลวิธีการใช้คำและสำนวน กลวิธีการใช้โวหารภาพพจน์ การขึ้นต้นบทเพลง กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาสาระ และกลวิธีการจบ เพลงที่ปรากฏในหนังสือ เพลงเพื่อให้บทเพลงมีความไพเราะและสื่อสารแนวคิดไปสู่ผู้ฟังได้อย่าง สัมฤทธิ์ผล

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562 : เนื้อหา แนวคิด และกลวิธีทางวรรณศิลป์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของลูกเสือและเนตรนารี

2.1.1 ความหมายของกิจการลูกเสือและเนตรนารี

2.1.2 ประวัติความเป็นมาของกิจการลูกเสือและเนตรนารี

2.1.3 สารสำคัญของกิจกรรมลูกเสือและเนตรนารี

2.1.4 แนวทางของการจัดกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเนื้อหา แนวคิด และกลวิธีของบทเพลง

2.2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเนื้อหาของบทเพลง

2.2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแนวคิดของบทเพลง

2.2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์

2.3 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทเพลง

2.3.1 งานวิจัยที่ศึกษางค์ประกอบทางวรรณกรรมของบทเพลง

2.3.2 งานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะประเด็นใดประเด็นหนึ่งของบทเพลง

ในแต่ละลักษณะมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

2.1 ความเป็นมาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลูกเสือและเนตรนารี

2.1.1 ความหมายของกิจการลูกเสือกิจการลูกเสือเนตรนารี

Good (1973: 521) ได้ให้ความหมายของกิจการลูกเสือไว้ว่า การลูกเสือเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้เด็กมีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้ การข่าวสาร และการใช้อุปกรณ์ตลอดจนการให้น้ำใจแก่กัน

วิจิตร พงศ์สุวรรณ (2534: 99) ได้ให้ความหมายของกิจการลูกเสือไว้ว่า การลูกเสือ หรือ SCOUT มีความหมายจากคำต่างๆ คือ S มาจากคำว่า Sincerity หมายถึง ความจริงใจ C มาจากคำว่า Couetesly หมายถึง ความสุภาพอ่อนโยน O มาจากคำว่า Obediently หมายถึง ความเชื่อฟังหรือการว่าง่าย U มาจากคำว่า Unity หมายถึง ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน T มาจากคำว่า Thrifty หมายถึง ความมัธยัสถ์

จรรยาพร ธรณินทร์ (2537: 20) ให้ความหมายของกิจการลูกเสือไว้ว่า เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมโดยใช้กระบวนการลูกเสือ ให้เกิดการพัฒนาตนเอง มีคุณธรรมจริยธรรมวัฒนธรรมอันดีงาม เคารพในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ระบอบประชาธิปไตย และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปความหมายของกิจการลูกเสือคือ เป็นการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรการจัดกิจกรรมของลูกเสือเพื่อให้เยาวชนเป็นคนดีของชาติ

2.1.2 ประวัติความเป็นมาของกิจการลูกเสือและเนตรนารี

กิจการลูกเสือนั้น มีวิวัฒนาการมาจากประสบการณ์ของท่านลอร์ด เบเดน โพเอลล์ หรือ บี.พี. ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มกิจการลูกเสือคนแรกและแพร่ขยายกิจการลูกเสือไปทั่วโลกในเวลาต่อมา ดังประวัติความเป็นมาที่ สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ (2528 : 30-34) กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

1) การกำเนิดลูกเสือโลก

กิจการลูกเสือและเนตรนารียุคแรกเริ่มก่อตั้งโดยท่านลอร์ด เบเดน โพเอลล์ หรือ บี.พี. บิดาชื่อ เอช.จี.เบเดน โพเอลล์ เป็นศาสตราจารย์ สอนวิชาเรขาคณิต และธรรมชาติศึกษา ณ มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด มารดาชื่อ เฮนรีเอตตา เกรซ สไมธ์ เป็นธิดาของพลเรือเอก ดับเบิลยู.ที.สไมธ์ แห่งราชนาวิกอังกฤษ สมรสกับนางสาวโมลาฟ เซนต์แคลร์ เมื่ออายุได้ 55 ปี เมื่อ บี.พี. อายุได้ 11-12 ปี ได้เข้าศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาชื่อ โรสฮิลล์ ในกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ เข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมชื่อซาเตอร์เฮาส์ กรุงลอนดอนได้ 2 ปี ต่อมาโรงเรียนได้ย้ายไปตั้งอยู่ในชนบท ณ เมืองโกคาลมิง ในแคว้นเซอร์เรย์ มีน้ำไหลผ่านและมีป่าใหญ่อยู่ติดบริเวณโรงเรียน เขามักใช้เวลาว่างหลบเข้าไปใช้ชีวิตและศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติโดยลำพัง

ชีวิตในวัยเด็ก บี.พี. ได้รับความรู้พิเศษจากพลเรือเอกสไมธ์ผู้เป็นตา เกี่ยวกับการว่ายน้ำ เล่นสเกต ขี่ม้า การวัดแดดและดูดาว นอกจากนี้เขายังชอบวาดภาพ ร้องเพลง แสดงละคร มีความสนใจในธรรมชาติศึกษา ศึกษาชีวิตสัตว์ ต้นไม้ตลอดจนความรู้เชิงพรรณ และในวันปิดภาคมักจะท่องเที่ยวพักผ่อน ไปกับพี่ชายอีก 3 คนไปสุดท้ายที่เรียนอยู่ในซาเตอร์เฮาส์ บี.พี. ได้ไปสมัครสอบเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ดสองครั้งแต่สอบไม่ได้ ในปี พ.ศ. 2419 สอบเข้าโรงเรียนนายร้อยแซนด์เฮิสต์ ได้ที่ 5 ได้รับแต่งตั้งเป็นนายร้อยตรีในกองทัพบกของอังกฤษ และถูกส่งไปประจำการที่ประเทศอินเดีย เมื่ออายุ 19 ปี

บี.พี.รับราชการทหารในประเทศอินเดีย ประจำกองทหารม้าอูซซาร์ที่ 13 เป็นเวลา 8 ปี โดยปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็ง และได้รับยศร้อยเอก เมื่ออายุ 26 ปี ในระหว่างนี้มีเหตุการณ์ที่แสดงลักษณะพิเศษหลายอย่าง เช่น ได้รับรางวัลชนะเลิศในการแข่งขันกีฬาเทมพูปา ขณะอยู่บนหลังม้าโดยใช้หอกสั้น เมื่อ พ.ศ.2426 และขณะที่มียศเป็นร้อยตรี ได้รับเงินเดือนน้อยมาก เพียงปีละ 120 ปอนด์ จึงดำเนินชีวิตอย่างประหยัด คี๋องดสุบบุหรี ดีมสุราแต่น้อย หารายได้พิเศษโดยการเขียนเรื่องและเขียนภาพลงหนังสือพิมพ์ชีวิตราชการทหารของท่านส่วนใหญ่อยู่ในประเทศอินเดียและแอฟริกา มีสิ่งที่ประทับใจ ที่เกี่ยวกับกิจการลูกเสือหลายครั้ง

ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2431 ได้ไปปราบชนเผ่าซูลู ซึ่งมีหัวหน้าชื่อ ดินิส ซูลู ในแอฟริกาใต้สำเร็จ จากประสบการณ์นี้ได้รับความรู้ ซึ่งต่อมาได้นำมาใช้ในกิจการลูกเสือคือ

1) บทเพลงอินกอนยามา

(หัวหน้า) อิน กอน -ยา-มา

กอน-ยา-มา

(ลูกคู่) อิน-วุ-ยู

ยาโบห์ ยาโบห์ อิน-วุ-ยู

2) สร้อยคอของดินิส ซูลู ทำด้วยไม้แกะเป็นท่อนเล็กๆ ซึ่งต่อมา บี.พี. ได้นำมาเป็นปัด เครื่องหมายจุดแบบจี้ สำหรับผู้ที่ผ่านการอบรมผู้บังคับบัญชาลูกเสือขั้นความรู้ชั้นสูง

ครั้งที่ 2 พ.ศ.2432 ที่เกาะมอลต้า บี.พี.ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยทูตทหาร ทำหน้าที่เป็นทหารสืบราชการลับ

ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2438 ทำการรบกับเผ่าอาซันติ ซึ่งมีกษัตริย์ชื่อว่า คิงเปรมเปห์ และได้รับชัยชนะเหตุการณ์ครั้งนี้ บี.พี. ได้ประสบการณดังต่อไปนี้

- 1) การบุกเบิก เช่นการโค่นต้นไม้ การทำสะพาน การสร้างค่ายพัก
- 2) ทดลองการแต่งกายของตนเอง ใช้หมวกปีกแบบโคบาล จนได้รับฉายาจากพวกพื้นเมืองว่า คัมตะโค แปลว่าคนสวมหมวกปีกกว้าง
- 3) ประเพณีการจับมือซ้าย จากการแสดงความเป็นมิตรของคนพื้นเมือง

ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2439 พวกมาตาบิลี ซึ่งเป็นเผ่าหนึ่งของซูลู เดิมอยู่ในทรานสวาล และถูกพวกบัวร์ขับไล่ จึงอพยพไปอยู่ในมาติบิลีแลนด์ (ปัจจุบันเรียกโรดิเซีย) พวกมาตาบิลีก่อการกบฏ รัฐบาลอังกฤษจึงส่งทหารไปปราบ บี.พี. ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็งและได้รับประสบการณ์เรื่องการสอดแนม โดยเฉพาะการปฏิบัติงานตอนกลางคืน เลยได้รับฉายาว่า ” อิมปีซ่า ” แปลว่าหมาป่าไม่เคยนอนหลับ

ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2442 เหตุการณ์ที่เมืองมาฟอติง หลังจากบี.พี. ได้กลับจากการปฏิบัติงานที่อินเดีย 2 ปี บี.พี. ได้รับคำสั่งด่วนให้เดินทางไปแอฟริกา เพื่อหาทางป้องกันการรุกรานของพวกบัวร์(ชาวตัทซ์ที่อพยพไปอยู่ในแอฟริกาใต้) ในทรานสวาลและออเรนจ์ฟรีสเตท ซึ่งจะตั้งตนเป็นเอกราช บี.พี. ได้นำกองทหารไปรักษาเมืองมาฟอติง ซึ่งถูกล้อมโดยกองทหารบัวร์ไว้ได้ 217 วัน จึงมีกองทัพใหญ่ยกไปช่วยและทำให้พวกบัวร์ต้องล่าถอยไป

ในการป้องกันเมืองมาฟอติง บี.พี. ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มแข็ง อดทน ร่าเริง ไม่ย่อท้อ ใช้สติปัญญาหาวิธีแก้ปัญหา ทำกลอุบายลงข้าศึกให้เข้าใจผิด คิดว่ามีกำลังทหารมากมาย และมีการป้องกันรักษาเมืองอย่างเข้มแข็ง ตลอดจนใช้เด็กอาสาสมัครที่ได้รับการอบรมแล้วปฏิบัติหน้าที่ส่งข่าว ปรากฏว่าทำงานได้ดี ทำให้ บี.พี. มีความประทับใจในตัวเด็กและเห็นว่า ถ้าใช้เด็กให้ถูกทางแล้ว จะเกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างมาก จึงได้ริเริ่มการลูกเสือในเวลาต่อมา จากเหตุการณ์ที่เมืองมาฟอติง ทำให้ บี.พี. ได้รับฉายาว่า “ผู้ป้องกันมาฟอติง”

บี.พี. เดินทางกลับอังกฤษในฐานะวีรบุรุษ และได้รับเกียรติอย่างมาก เนื่องจากได้รับประสบการณ์จากเมืองมาฟอติง ซึ่งได้จัดให้เด็กๆ มาช่วยเหลือในการรักษาเมืองเช่น ทำหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวและสอดแนมของกองทัพรักษาความสงบภายใน รับใช้งานต่างๆเช่น อยู่ยามบนหอคอยให้สัญญาณแก่ประชาชนเมื่อพวกบัวร์โจมตี เด็กเหล่านี้ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเข้มแข็ง ว่องไว ได้ผลดีไม่แพ้ผู้ใหญ่ ดังนั้น บี.พี.จึงคิดตั้งขบวนการลูกเสือขึ้น

จากประสบการณ์ของท่านเมื่ออยู่ที่อินเดีย แอฟริกา อยู่กับพวกซูลูและคนพื้นเมืองเผ่าอื่นๆ ทำให้ บี.พี. ได้รับการพัฒนาความคิดมาเป็นขบวนการลูกเสืออย่างรอบคอบ โดยในปี พ.ศ. 2450 บี.พี. ได้รวบรวมเด็ก 20 คน ให้ไปอยู่ที่เกาะบราวน์ซี ในช่องแคบอังกฤษ นับเป็นการพักแรมของลูกเสือครั้งแรกของโลกในปีต่อมากองลูกเสือได้เริ่มก่อตั้งขึ้น อย่างจริงจังเป็นครั้งแรกในอังกฤษ และขยายตัวแพร่หลายอย่างรวดเร็ว

พ.ศ. 2451 ลอร์ด บาเดน โพเอลล์ ได้แต่งหนังสือคู่มือการฝึกอบรมลูกเสือขึ้นมาเล่มหนึ่ง มีชื่อว่า Scouting For Boys และคำว่า “Scout” จึงใช้เป็นการเรียกผู้ที่เป็นลูกเสือซึ่งมีความหมายมาจาก

S ย่อมาจาก Sincerity	แปลว่า ความจริงใจ
C ย่อมาจาก Courtesy	แปลว่า ความสุภาพอ่อนโยน
O ย่อมาจาก Obedience	แปลว่า การเชื่อฟัง
U ย่อมาจาก Unity	แปลว่า ความเป็นใจเดียวกัน
T ย่อมาจาก Thrifty	แปลว่า ความประหยัด

ขบวนการลูกเสือได้เจริญขึ้นตามลำดับ ทำให้ บี.พี. มองเห็นการณ์ไกล ลูกเสือจะเป็นงานสำคัญในชีวิต ซึ่งจะทำประโยชน์ให้แก่บ้านเมืองได้มาก โดยการอบรมเด็กๆ รุ่นหลังให้เป็นพลเมืองดีของชาติ บี.พี. จึงลาออกจากราชการทหาร ชีวิตตอนนี้จึงเรียกว่า “ชีวิตที่สอง” ซึ่งเป็นชีวิตที่ให้บริการแก่ลูกเสือทั่วโลก พ.ศ. 2454 บี.พี. เดินทางรอบโลก เพื่อพบลูกเสือประเทศต่างๆ เป็นการตั้งต้นของการลูกเสือ ที่จะเสริมความเป็นพี่น้องลูกเสือทั่วโลก ในพ.ศ. 2463 ลูกเสือประเทศต่างๆ ทั่วโลกพบกันที่กรุงลอนดอน เพื่อร่วมชุมนุมลูกเสือโลกครั้งแรก ในการชุมนุมครั้งนี้ ลูกเสือทั้งหลายได้พร้อมใจกันประกาศให้ บี.พี. อยู่ในตำแหน่งประมุขคณะลูกเสือโลก เมื่อการลูกเสือมีอายุครบ 21 ปี ซึ่งเป็นการบรรลุ “นิติภาวะ” ตามกฎหมายอังกฤษและมีลูกเสือทั่วโลกถึง 2 ล้านเศษ พระเจ้ายอร์ชที่ 5 ได้พระราชทานบรรดาศักดิ์ให้ บี.พี. เป็นบารอน ต่อจากนั้นกิจการลูกเสือก็เจริญก้าวหน้าโดยไม่หยุดยั้ง และมีการชุมนุมลูกเสือโลกขึ้นอีกหลายครั้ง เมื่อ บี.พี. มีอายุ 80 ปี กำลังเริ่มลดลง จึงกลับไปอยู่แอฟริกาอีกครั้งหนึ่งเพื่อพักผ่อนในช่วงสุดท้ายของชีวิต โดยพักอยู่ที่ประเทศเคนยา และถึงแก่กรรมที่นั่นเมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2484

2) กำเนิดลูกเสือไทย

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้ทรงสถาปนากิจการลูกเสือไทยขึ้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2454 จึงได้ยึดถือวันที่ 1 กรกฎาคมของทุกปี เป็นวันคล้ายวันสถาปนาคณะลูกเสือแห่งชาติ ซึ่งเมื่อถึงวันนี้ในแต่ละปีจะมีลูกเสือทั้งในส่วนกลางและปริมณฑลนับหมื่นคน มาร่วมเดินสวนสนาม เพื่อแสดงความเคารพและกล่าวทบทวนคำปฏิญาณ ต่อองค์พระประมุขคณะลูกเสือแห่งชาติ

การก่อกำเนิดลูกเสือไทยเริ่มขึ้นเมื่อ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จไปทรงศึกษา ณ ประเทศอังกฤษ เมื่อพระชนมายุ 13 พรรษา ซึ่งระหว่างที่ทรงศึกษาอยู่นั้น ได้ทรงรับทราบเรื่องการสู้รบเพื่อรักษาเมืองมาฟิดิง (Mafeking) ของลอร์ด เบเดน โพเอลล์ (Lord Baden Powell) ซึ่งได้ตั้งกองทหารเด็กเป็นหน่วยสอดแนมช่วยรบในการรบกับพวกบัวร์ (Boar) จนประสบผลสำเร็จ และได้ตั้งกองลูกเสือขึ้นเป็นครั้งแรกของโลกที่ประเทศอังกฤษ เมื่อ พ.ศ. 2450 ด้วยจุดประสงค์เพื่อเตรียมคนไว้เป็นทหาร หลายประเทศที่ไม่มีพระราชบัญญัติเกณฑ์ทหาร จึงได้จัดให้มีลูกเสืออย่างประเทศอังกฤษบ้าง หลังจากนั้นไม่นานกิจการลูกเสือก็ได้แพร่หลายเข้าไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา

ครั้งเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จนิวัติสู่ประเทศไทย จึงได้ทรงจัดตั้ง กองอาสาสมัครเสือป่า (Wild Tiger Corps) ขึ้น เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2454 มีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกหัดให้ข้าราชการและพลเรือนได้เรียนรู้วิชาทหาร เพื่อเป็นคุณประโยชน์ต่อบ้านเมือง รู้จักระเบียบวินัย มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ทรงฝึกอบรมสั่งสอนเสือป่าด้วยพระองค์เอง การฝึกหัดเสือป่า คือ การฝึกอบรมจิตใจ ในเรื่องการรักษาดินแดนบ้านเมือง ฝึกอบรมทางกาย คือ การฝึกอบรมการใช้อาวุธ และการฝึกหัดทำอาหาร โดยที่ประเทศไทยเป็นประเทศเล็ก ไม่มีกำลังทหารเพียงพอแก่การรักษาประเทศ จึงได้ทรงฝึกให้ราษฎร ใช้อาวุธปืน เพื่อสามารถช่วยทหารได้ในเวลาคับขัน หลังจากนั้น 2 เดือน ก็ได้พระราชทานกำเนิด “ลูกเสือไทย” ขึ้นเมื่อ วันที่ 1 กรกฎาคม 2454 ด้วยทรงมีพระราชปรารภว่า เมื่อฝึกผู้ใหญ่เป็นเสือป่า เพื่อเตรียมพร้อมในการช่วยเหลือชาติบ้านเมืองแล้ว ก็เห็นควรที่จะมีการฝึกเด็กชายปทุมวัยให้มีความรู้ทางเสือป่าด้วย เมื่อเติบโตขึ้นจะได้รู้จักหน้าที่และประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง

ลำดับต่อมาทรงตั้งกองลูกเสือกองแรกขึ้นที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง (ซึ่งก็คือ โรงเรียนวชิราวุธ ในปัจจุบัน) และจัดตั้งกองลูกเสือตามโรงเรียน ต่าง ๆ ให้กำหนดข้อบังคับลักษณะปกครองลูกเสือขึ้น รวมทั้งพระราชทานคำขวัญให้ลูกเสือว่า “เสียชีพ อย่าเสียสัตย์” มีการจัดตั้งสมากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งชาติ ขึ้น โดยพระองค์ทรงดำรงตำแหน่งสภานายก และหลังจากนั้นพระมหากษัตริย์องค์ต่อมาทรงเป็นสภานายกสภาลูกเสือแห่งชาติสืบมาผู้ที่ได้รับยกย่องว่าเป็นลูกเสือไทยคนแรก คือ นายชีพน์ บุณนาท ซึ่งต่อมา ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น “นายลิขิตสารสนอง” ในปี พ.ศ. 2463 ได้มีการจัดส่งผู้แทนคณะลูกเสือไทย จำนวน 4 คน ไปร่วมงานชุมนุมลูกเสือโลก ครั้งที่ 1 (1st World Scout Jamboree) ซึ่งจัดเป็นครั้งแรกของโลก ณ อาคารโอลิมเปีย กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ จากนั้นต่อมาในปี พ.ศ. 2465 คณะลูกเสือไทย ได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของสมัชชาลูกเสือโลก ซึ่งขณะนั้นมีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 31 ประเทศ ประเทศทั้ง 31 ประเทศนี้ นับเป็นสมาชิกรุ่นแรก หรือสมาชิกผู้ก่อการจัดตั้ง (Foundation Members) สมัชชาลูกเสือโลกขึ้นมา ความเป็นมาลูกเสือไทย แบ่งเป็น 5 ยุค ดังนี้

1. ยุคก่อตั้ง (พ.ศ. 2454 – 2468) อยู่ในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้พระราชทานกำเนิด “ลูกเสือไทย” ขึ้นเมื่อ วันที่ 1 กรกฎาคม 2454 ด้วยทรงมีพระราชปรารภว่า เมื่อฝึกผู้ใหญ่เป็นเสือป่า เพื่อเตรียมพร้อมในการช่วยเหลือชาติบ้านเมืองแล้ว ก็เห็นควรที่จะมีการฝึกเด็กชายปทุมวัยให้มีความรู้ทางเสือป่าด้วย เมื่อเติบโตขึ้นจะได้รู้จักหน้าที่และประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง

2. ยุคส่งเสริม (พ.ศ. 2468 – 2482) สมัยรัชกาลที่ 7 จนถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุคนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง รัชการที่ 7 ยังทรงเป็นสภานายกสมากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งชาติอยู่ และภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งเป็นสมัยรัชกาลที่ 7 ก่อนสละราชสมบัติและรัชกาลที่ 8 จนถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 ทั้งนี้ หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองในปีพ.ศ. 2475 มีการจัดตั้ง “ลูกเสือสมุทรเสนา” ขึ้นอีกหนึ่งเหล่า ในจังหวัดแถบชายทะเล เพื่อให้เด็กในท้องถิ่นมีความรู้ ความสามารถในวิทยาการทางทะเลอีก 2 ปีถัดมาในพ.ศ. 2476 มีการจัดตั้งกรมพลศึกษาขึ้นในกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีกองลูกเสืออยู่ในกรมพลศึกษา และส่งผู้แทนไปร่วมชุมนุมลูกเสือโลกครั้งที่ 4 ณ ประเทศอังกฤษ โดยมีนายอภัย จันทวิมล เป็น หัวหน้ายุคนี้นี้ยังมีเหตุการณ์สำคัญ คือ มีการจัดทำ ตราคณะลูกเสือแห่งชาติ ขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสากล ที่คณะ

ลูกเสือต่างๆ ทั่วโลก ต่างก็มีตราคณะลูกเสือของตนเองทั้งสิ้น โดยของไทยจัดทำตราเป็นรูป Fleur de lis กับ รูปหน้าเสือประกอบกัน และมีตัวอักษรคำขวัญอยู่ภายใต้ว่า “เสียชีพอย่าเสียสัตย์” และประกาศใช้เป็นตราประจำคณะลูกเสือแห่งชาติ พร้อมกฎลูกเสือ 10 ข้อ

3. ยุคประทับประคอง (พ.ศ. 2483 – 2489) ระยะนี้ลูกเสือซบเซาลงมาก เนื่องจากอยู่ภาวะสงครามในพ.ศ. 2485 มีการออกพระราชบัญญัติลูกเสือ (ฉบับปี พ.ศ. 2485) มีสาระสำคัญคือ กำหนดให้พระมหากษัตริย์ ทรงดำรงตำแหน่งบรมราชูปถัมภ์คณะลูกเสือแห่งชาติ ต่อมาพ.ศ. 2488 สงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง การลูกเสือเริ่มฟื้นฟูทั่วโลก รัชกาลที่ 8 เสด็จนิวัติสู่พระนคร

4. ยุคก้าวหน้า (พ.ศ. 2489 – 2514) เริ่มต้นในรัชกาลที่ 9 แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

4.1 ระยะเริ่มก้าวหน้า (พ.ศ. 2489 – 2503) มีเหตุการณ์สำคัญ คือพ.ศ. 2496 เริ่มดำเนินการสร้างค่ายลูกเสือวชิราวุธ ที่ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรีพ.ศ. 2497 มีการชุมนุมลูกเสือแห่งชาติครั้งที่ 3 ณ สนามกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2500 ไทยส่งผู้แทนเข้าร่วมชุมนุมลูกเสือโลกครั้งที่ 9 ณ ประเทศอังกฤษ เพื่อเฉลิมฉลองอายุครบ 100 ปี ของลอร์ด เบเดน โพเอลล์ ผู้ให้กำเนิดลูกเสือโลก พ.ศ. 2501 เปิดการฝึกอบรมวิชาผู้กำกับลูกเสือสำรอง ชั้นความรู้เบื้องต้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย และจากนั้นมีการจัดตั้งกองลูกเสือสำรองกองแรกขึ้นในประเทศไทยเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2501

4.2 ระยะก้าวหน้า (2504 – ปัจจุบัน) มีเหตุการณ์สำคัญคือพ.ศ. 2504 มีการชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ 4 ณ สวนลุมพินี พระนคร เพื่อเฉลิมฉลองที่คณะลูกเสือไทยมีอายุครบ 50 ปีพ.ศ. 2505 พลเอกถนอม กิตติขจร รองนายกรัฐมนตรี เปิดค่ายลูกเสือวชิราวุธและวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2505 รัชกาลที่ 9 ทรงประกอบพิธีเปิดศาลาวชิราวุธ 1 ปีถัดมามีการเปิดฝึกอบรมผู้กำกับลูกเสือวิสามัญ ขั้นชุดแบบจ้ รุ่นที่ 1 ณ ค่ายลูกเสือวชิราวุธ และมีการจัดตั้งกองลูกเสือวิสามัญในวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2506 ในปีเดียวกันนั้น ได้มีการฝึกอบรม “ลูกเสือชาวบ้าน” ขึ้นครั้งแรก ณ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย โดยกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เป็นผู้ริเริ่มดำเนินการ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงรับกิจการลูกเสือชาวบ้านไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ด้วยทรงเล็งเห็นว่าประชาชนชาวบ้านที่ไม่มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน หรือเว้นว่างจากการเรียนควรได้เข้าร่วมกิจกรรมที่แสดงถึงความรัก ความสามัคคี และการอาสา เพราะกิจกรรมลูกเสือเป็นกิจกรรมที่พัฒนาทั้งสุขภาพร่างกาย จิตใจ และสังคมได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้ ทรงเล็งเห็นว่ากิจกรรมลูกเสือสามารถพัฒนาคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติได้อย่างดียิ่ง พระองค์ทรงให้กำลังใจ และส่งเสริมกิจกรรมลูกเสือทุกชนิดมาโดยตลอด ทรงเป็นองค์ประธานในงานลูกเสือแห่งชาติ โดยทรงเครื่องแบบลูกเสือชุดฝึก (พระสนับเพลาขาวสั้น) พระราชทานพระมหากษัตริย์คุณกำหนดให้วันที่ 1 กรกฎาคมของทุก ๆ ปีเป็นวันเฉลิมฉลองวันสถาปนาคณะลูกเสือแห่งชาติ

นิยามของลูกเสือไทย คือ เยาวชนชายและหญิงอายุระหว่าง 8 - 25 ปี ที่รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรวิชาลูกเสือ โดยยึดมั่นในหลักการ (Principle) วิธีการ (Method) และวัตถุประสงค์ (Purpose) ของการลูกเสือ (Scouting) อย่างเคร่งครัดตามพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 และข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติว่าด้วยการปกครอง หลักสูตรและวิชาพิเศษลูกเสือ พ.ศ. 2509 ได้กำหนดประเภทและเหล่าลูกเสือว่า ลูกเสือมี 4 ประเภท คือ

- 1) ลูกเสือสำรอง (Cub Scout) อายุ 7 – 9 ปี คติพจน์: ทำดีที่สุด (Do your best)
- 2) ลูกเสือสามัญ (Scout) อายุ 10 - 12 ปี คติพจน์: จงเตรียมพร้อม (Be prepared)
- 3) ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ (Senior Scout) อายุ 13 – 15 ปี คติพจน์: มองไกล (Look wide)

- 4) ลูกเสือวิสามัญ (Rover) อายุ 16 - 25 ปี คติพจน์: บริการ (Service)

นอกจากนี้ อาจจัดให้มีลูกเสือเหล่าสมุทร และลูกเสือเหล่าอากาศได้ สำหรับลูกเสือที่เป็นหญิง อาจใช้ชื่อเรียกว่า เนตรนารี หรือชื่ออื่นซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติให้หมายถึง ลูกเสือที่เป็นหญิงด้วย ปัจจุบัน ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติลูกเสือ (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2551 บังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2551 ประธานกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ คนปัจจุบันคือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ พระราชบัญญัติลูกเสือเริ่มด้วยองค์ประกอบ คณะลูกเสือแห่งชาติ อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสภาลูกเสือไทย นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รองนายกรัฐมนตรีเป็นอุปนายก คณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน เลขาธิการสำนักงานลูกเสือแห่งชาติเป็นเลขานุการ สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ มีรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการคนหนึ่งเป็นเลขาธิการส่วนคณะกรรมการลูกเสือจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน สำนักงานลูกเสือจังหวัด ผู้อำนวยการเขตพื้นที่เป็นหัวหน้า คณะกรรมการลูกเสือเขตพื้นที่ สำนักงานลูกเสือเขตพื้นที่ ผู้อำนวยการเขตพื้นที่เป็นประธาน และหัวหน้า วัตถุประสงค์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ คือ การพัฒนาลูกเสือทั้งทางกาย สติปัญญา จิตใจ และศีลธรรม ให้เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบและช่วยสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสามัคคีและความเจริญก้าวหน้า ทั้งนี้ เพื่อความสงบสุขและความมั่นคงของประเทศชาติเป็นสำคัญ

2.1.3 ความสำคัญของกิจการลูกเสือและเนตรนารี

อภัย จันทวิมล (2519: 4) ได้กล่าวถึง การวางแผนฝึกอบรมลูกเสือซึ่งจะต้องคำนึงถึงความต้องการของเด็กเป็นสำคัญ สิ่งที่เด็กต้องการมี 5 อย่างคือ การผจญภัย (Adventure) ได้เพื่อน (Comradeship) เกือบธาร (The Outdoor World) การสนุก (Good Fun) และสุขสม (A Feeling of Achievement)

วันนอร์ มะทา (2523: 1) ได้กล่าวถึงความสำคัญของลูกเสือ สรุปว่าเป็นการนำเอากระบวนการของลูกเสือเข้าไปในโรงเรียนเป็นการพัฒนานักเรียนทุก ๆ ด้านพร้อมกัน

พิชัย วัตตกุล (2526: 102) ได้กล่าวถึงความสำคัญของลูกเสือ สรุปว่าเป็นการพัฒนาเยาวชนของชาติจากอายุ 8-23 ปี เป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัย รู้จักเสียสละ มีความสามัคคี จงรักภักดี ต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รู้จักบำเพ็ญประโยชน์ให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นตามกฎหมายและคำปฏิญาณของลูกเสือ

สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ (2532: 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญของลูกเสือสรุปว่ากิจกรรมที่จัดต้องเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล ในอันที่จะส่งเสริมความเจริญและความมั่นคงของประเทศชาติ ส่งเสริมให้นักเรียนมีระเบียบวินัยในตนเองเป็นรากฐานที่ดีในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ดังนั้น กิจการลูกเสือจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาลักษณะที่พึงประสงค์ของเยาวชนให้สามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นพลเมืองดี และอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข สรุปได้ว่า

กิจการลูกเสือเป็นกิจกรรมตามหลักสูตรการจัดกิจกรรมของลูกเสือ เพื่อต้องการให้เยาวชนมีลักษณะที่พึงประสงค์นั้นคือ เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

2.1.4 แนวทางการจัดกิจกรรมลูกเสือและเนตรนารี

การลูกเสือเป็นขบวนการอาสาสมัครที่ให้การศึกษแก่เยาวชนโดยฉันทันที ไม่มีการแบ่งแยกและกีดกันในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา วรรณะ ตลอดจนลัทธิทางศาสนาใด ๆ ทั้งสิ้น ไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลของการเมืองและยึดมั่นปฏิบัติตามอุดมการณ์ของผู้ให้กำเนิดลูกเสือโลก (ลอร์ด เบเดน โพเวลล์) (Lord Baden.- Powell) อย่างแน่วแน่และมั่นคง วงการศึกษาทั่วโลกถือว่าการลูกเสือเป็นขบวนการที่ให้การศึกษแก่เด็กและเยาวชนในรูปแบบนอกระบบ (non – formal education movement) องค์การลูกเสือโลกในปัจจุบันมีประเทศสมาชิกจำนวน 154 ประเทศ (พ.ศ.2545) กิจการ ลูกเสือทั่วโลกสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยเอกภาพ (Unity) ซึ่งเป็นแกนกลางให้ประเทศสมาชิกทั่วโลกได้พัฒนากิจการลูกเสือของตนให้มีความก้าวหน้าไปในแนวทางเดียวกัน ดังนั้นการส่งเสริมให้เยาวชนของชาติเป็นพลเมืองดีที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และประเทศชาติต้องอาศัยสาระสำคัญของการลูกเสือ

2.1.5 สาระสำคัญของกิจกรรมลูกเสือและเนตรนารี

สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ (2528 : 35) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของลูกเสือประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ และวิธีการโดยมีรายละเอียดดังนี้

หลักการ (principle) ได้แก่

1. มีศาสนาเป็นหลักยึดทางจิตใจ จงรักภักดีต่อศาสนาที่ตนเคารพนับถือและพึงปฏิบัติศาสนกิจด้วยความจิตใจ
2. จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และประเทศชาติของตน พร้อมด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนสันติสุขและสันติภาพ ความเข้าใจที่สิ่งกันและกัน ความร่วมมือซึ่งกันและกัน นับแต่ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ
3. เข้าร่วมในการพัฒนาสังคม ยอมรับให้ความเคารพในเกียรติและศักดิ์ศรีของผู้อื่น และเพื่อนมนุษย์ทุกคน รวมทั้งการยอมรับ และให้ความเคารพในความถูกต้องและความเป็นธรรมต่อธรรมชาติและสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก
4. มีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
5. ลูกเสือทุกคนต้องยึดมั่นในคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือซึ่งบัญญัติไว้ในภาษาของแต่ละประเทศ ตามความเหมาะสมกับวัฒนธรรมของตน โดยยึดถือใจความสำคัญที่ลอร์ด เบเดน โพเวลล์ ผู้ให้กำเนิดลูกเสือโลกได้กำหนดไว้ คำปฏิญาณและกฎของลูกเสือนั้นต้องได้รับอนุมัติจากองค์การลูกเสือโลกก่อน จึงถือว่าเป็นคำปฏิญาณและกฎที่ถูกต้อง

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเนื้อหา แนวคิด และกลวิธีของบทเพลง

ผู้วิจัยได้รวบรวมและสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาประเด็นดังกล่าว ดังต่อไปนี้

2.2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเนื้อหาของบทเพลง

ผู้วิจัยได้รวบรวมและสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเนื้อหาของบทเพลงเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ความหมายของเนื้อหา

ความหมายของคำว่าเนื้อหา ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่นิยมใช้ในการศึกษาวรรณกรรมมีผู้อธิบายหรือนิยามไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2556: 643) ได้ให้คำนิยามของคำว่าเนื้อหากับเนื้อเรื่องไว้ว่า เนื้อหา หมายถึง ใจความสำคัญ ข้อสำคัญ สารสำคัญ ส่วนเนื้อเรื่อง หมายถึง เรื่องราว สารของเรื่อง

ดวงมน จิตรจำนงค์ และสุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2561: 86) กล่าวว่า เนื้อหา คือ ความหมายทางอารมณ์และความคิด

สายวรุณ สุนทโรทก (2563: 117) อธิบายว่า การศึกษาเนื้อหาวรรณกรรมจะเริ่มจากการทำความเข้าใจว่าเนื้อหากล่าวถึงเรื่องใด โดยพิจารณาจากคำสำคัญ (key word) ที่เป็นความหมายหลักของบท แล้วหาความหมายที่ละวรรคจนครบทั้งบท

จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เนื้อหาของบทเพลง หมายถึง เนื้อความ หรือเรื่องราวของบทเพลงตั้งแต่เริ่มต้นจนจบเพลงอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เนื้อหาของเพลงเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญยิ่งเพราะเป็นส่วนที่ถ่ายทอดเรื่องราวและสาระสำคัญของเพลงไปสู่ผู้ฟังให้เกิดความเข้าใจว่าเพลงนั้น ๆ นำเสนอเนื้อหาหรือเรื่องราวเกี่ยวกับอะไร ดังนั้น การศึกษาเนื้อหาของเพลงจึงเริ่มต้นจากการพิจารณาคำสำคัญในบทเพลงให้เกิดความเข้าใจความหมายในบทเพลงนั้นในภาพรวมเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในบทเพลงนั้นต่อไป

2) หลักการประเมินคุณค่าด้านเนื้อหาของวรรณกรรม

สมเกียรติ รักษ์มณี (2551: 203-204) ได้อธิบายถึงหลักการประเมินคุณค่าด้านเนื้อหาของวรรณกรรม สรุปได้ดังนี้

1) เนื้อหาที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ เนื้อหาที่นำเสนอเน้นจบความตามเจตนาของผู้ประพันธ์ ไม่มีส่วนใดขาดหาย หรือมีส่วนเกินที่เพิ่มเข้ามาโดยไม่จำเป็น

2) เนื้อหาที่เอกภาพ นำเสนอประเด็นใดประเด็นหนึ่งอย่างชัดเจน

3) เนื้อหาที่สัมพันธ์ภาพ เนื้อหาหรือเนื้อเรื่องมีความสอดคล้องกันตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง

4) เนื้อหาที่สารถภาพ เนื้อหาหรือเนื้อเรื่องมีสารประโยชน์หรือน่าสนใจ ผู้รับสารได้รับประโยชน์

5) เนื้อหาที่มีความสมเหตุสมผล มีความน่าเชื่อถือ เนื้อหาหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ สมจริง

6) แนวคิดสำคัญของเรื่องชัดเจน สื่อสารให้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับชีวิตในด้านใดด้านหนึ่งอย่างน่าสนใจ

7) เนื้อหาที่มีความสร้างสรรค์ มีประโยชน์ มีจริยธรรม และน้อมนำจิตใจให้สูงขึ้น ปราศจากอคติและสิ่งมัวหมองแอบแฝง

กล่าวโดยสรุป การประเมินคุณค่าด้านเนื้อหาของวรรณกรรม พิจารณาได้จากเนื้อหา มีความครบถ้วนสมบูรณ์ มีเอกภาพ สัมพันธภาพ และสารัตถภาพ เนื้อหา มีความสมเหตุสมผล แนวคิดสำคัญของเรื่องชัดเจน และมีความคิดสร้างสรรค์

3) แนวทางการจัดหมวดหมู่เนื้อหาของบทเพลง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทเพลงที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมาศึกษามีข้อสังเกตว่า การศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของบทเพลงจะแตกต่างกันออกไปตามขอบเขตข้อมูล วิจัยที่นำมาศึกษา แสดงให้เห็นว่าเนื้อหาของบทเพลงมีหลากหลายขึ้นอยู่กับประเภทของบทเพลง ดังตัวอย่างผลการศึกษาเนื้อหาของบทเพลงที่ผู้วิจัยได้สรุปความและเรียบเรียงจากผลงานวิจัยเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ชัยวัฒน์ เหล่าสืบสกุลไทย (2547: 15) ได้ศึกษาและรวบรวมเพลงเพื่อการสอนและการจัดกิจกรรมนันทนาการ โดยจัดกลุ่มของเพลงแบ่งออกเป็น 7 กลุ่ม โดยเรียงตามเหตุการณ์และช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นกิจกรรม และจัดกลุ่มเพลงโดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของการดำเนินกิจกรรมและปัจจัยด้านสถานที่เป็นส่วนประกอบ สรุปได้ดังนี้

1) เพลงเพื่อเตรียมความพร้อมและทักทาย มีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนหรือผู้เข้าร่วมอบรมสัมมนาได้เกิดความตื่นตัว กระตือรือร้น เพื่อสร้างบรรยากาศสนุกสนาน ครื้นเครง เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งมิตรภาพ ได้ร้องเพลงร่วมกันและกล่าวทักทายกันด้วยการร้องเพลง ตลอดจนได้แสดงท่าทางประกอบเพลงพร้อมกัน และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ของผู้เรียนหรือผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมสัมมนาที่จะเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป

2) เพลงเพื่อสร้างความคุ้นเคยและทำความรู้จักกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความรู้จักคุ้นเคยกันเมื่อแรกพบ เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนได้สนิทสนมกันเร็วขึ้นกว่าที่จะได้ทำความรู้จักกันเอง เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร มีความเป็นกันเอง เพื่อความสนุกสนานบันเทิง และผ่อนคลายความตึงเครียด เพื่อให้เกิดความกล้าที่จะแสดงออกและกล้าแสดงความคิดเห็นต่อกลุ่ม และเพื่อทำให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรักใคร่กลมเกลียวสามัคคีในหมู่คณะ

3) เพลงเพื่อการเคลื่อนไหวและผ่อนคลายความเครียด มีวัตถุประสงค์เพื่อเปลี่ยนอิริยาบถของผู้เข้าร่วมอบรมประชุม สัมมนา หลังจากเคร่งเครียดหรือเกิดความเมื่อยล้าทั้งทางสมองและทางกาย หรือเกิดความง่วงนอน เพื่อสร้างบรรยากาศให้สนุกสนาน ครื้นเครง เพื่อใช้เป็นกิจกรรมในการเตรียมความพร้อมและสร้างความคุ้นเคย เพื่อใช้เป็นกิจกรรมฝึกพื้นฐานการเคลื่อนไหวร่างกายให้เข้ากับจังหวะดนตรี และเพื่อให้ความรู้ ความคิด หรือคติสอนใจตามเนื้อเพลง

4) เพลงเพื่อการเล่น การแข่งขัน และการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้แก่ผู้เล่นและเป็นการผ่อนคลายความเครียด ช่วยพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวเบื้องต้นให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ถึงวิธีการทำงานและเล่นร่วมกับบุคคลอื่น รู้จักปฏิบัติตามระเบียบ เคารพกฎกติกาในการเล่น และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างดี ทำให้มีสมรรถภาพทางกายและทางจิตใจดีขึ้น เสริมสร้างลักษณะการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ทำให้กล้าแสดงออกและมีความเชื่อมั่น เสริมสร้างความมีน้ำใจนักกีฬา อีกทั้งยังช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน การประชุมสัมมนา การอบรมและการท่องเที่ยว โดยสอดแทรกเกมการเล่นในระหว่างจัดกิจกรรมหรือหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม

5) เพลงเพื่อการแสดงสนุกของผู้เผลอ-ผิด-พ่ายแพ้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกิจกรรมที่ผู้พลั้งพลาด เผลอผิด พ่ายแพ้ต้องออกจากการเล่น หรือการแข่งขันจะแสดงให้เห็น เพื่อให้เกิดความสนุกสนานกับผู้เล่นทุกคน และเพื่อให้ผู้เล่นเกิดประสบการณ์และเรียนรู้ในการเข้าร่วมกิจกรรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในอนาคต

6) เพลงเพื่อการแบ่งกลุ่มและเชิญชวนออกมาแสดง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เพื่อแบ่งผู้เล่นออกเป็นกลุ่มย่อย และเพื่อเชิญชวนออกมาทำกิจกรรมหรือการแสดง

7) เพลงเพื่อความสนุก สอนใจ และใช้อำลา มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างบรรยากาศให้สนุกสนานครื้นเครง เพื่อผ่อนคลายความเคร่งเครียดและแก่วงเหงา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และปลูกจิตสำนึกทางด้านคุณธรรมและการพัฒนาชีวิต และเพื่อให้เกิดความซาบซึ้งประทับใจ และสร้างความสามัคคีกลมเกลียว ความรักและความผูกพันต่อกัน

กาญจนา คำผา (2548) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาเนื้อหาและแนวคิดเพลงร็อคไทยของศิลปินในสังกัดมอร์ มิวสิค จำกัด ช่วงปี พ.ศ. 2539-2546 จำนวน 172 เพลง ผลการศึกษาพบว่าเนื้อหาเพลงร็อคไทย แบ่งเป็น 4 แบบ ได้แก่ 1) เนื้อหาเกี่ยวกับความรัก ได้แก่ ความรักฉันคู่สาว ความรักฉันเพื่อน ความรักแม่ และความรักประเทศชาติ 2) เนื้อหาเกี่ยวกับการให้กำลังใจ ได้แก่ การให้กำลังใจตนเอง และการให้กำลังใจผู้อื่น 3) เนื้อหาเกี่ยวกับการสะท้อนปัญหาสังคม ได้แก่ ปัญหาการแก่งแย่งในสังคมเมือง ปัญหาความยากจน ปัญหาการจราจร ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาครอบครัว และปัญหาโลภเถื่อน และ 4) เนื้อหาเบ็ดเตล็ด ได้แก่ การเทิดทูนวีรสตรี และการชื่นชมคนที่มีสายเลือดผสม

จุฑารัตน์ ก้อนบุญ (2558) ได้ศึกษาเรื่องวรรณกรรมเพลงเทพพร เพชรอุบล ในสี่ทศวรรษ (พ.ศ.2511-2551) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาสาระและศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลง จำนวน 133 เพลง ผลการวิจัยพบว่าเนื้อหาสาระในบทเพลงมี 8 ด้าน สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านความรัก 2) ด้านวิถีชีวิตคนชนบท 3) ด้านค่านิยม 4) ด้านประเพณีพิธีกรรม 5) ด้านความเชื่อ 6) ด้านครอบครัว 7) ด้านเศรษฐกิจ และ 8) ด้านตำนานประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

พระคมกริช สุโรพันธ์ (2562) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของชลธิ ธารทอง ที่ประพันธ์ให้แก่สายัณห์ สัญญา จำนวน 100 เพลง กล่าวเฉพาะผลการวิจัยด้านภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรม พบว่าเพลงลูกทุ่งนำเสนอเนื้อหาที่สะท้อนสังคมและวัฒนธรรม 6 ด้านสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิต 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้านการศึกษา 4) ด้านความเชื่อ 5) ด้านค่านิยม และ 6) ด้านประเพณี

กล่าวโดยสรุป เนื้อหาของบทเพลง หมายถึง เนื้อความ หรือเรื่องราวของบทเพลงในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบเพลงอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เนื้อหาของเพลงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการถ่ายทอดเรื่องราวและสาระสำคัญของเพลงไปสู่ผู้ฟังให้เกิดความเข้าใจ เนื้อหาสาระและเรื่องราวของบทเพลง ได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม เนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษา เนื้อหาเกี่ยวกับทักษะชีวิต และเนื้อหาเกี่ยวกับทักษะทางสังคม

2.2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแนวคิดของบทเพลง

ผู้วิจัยได้รวบรวมและสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแนวคิดของบทเพลงเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ความหมายของแนวคิด

คำว่าแนวคิด (Theme) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีความหมายตรงกันกับคำว่า แก่นเรื่อง สาร สาระ และความคิดที่นำเสนอในเรื่อง ดังที่ สมเกียรติ รักษ์มณี (2558: 28) ได้อธิบายไว้ว่า แก่นเรื่อง อาจเรียกว่า แนวคิด แนวคิดสำคัญ สารัตถะ หรือสาระ ซึ่งมีนักวิชาการได้อธิบายความหมายไว้ดังนี้

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539: 107) อธิบายความหมายของคำว่าแก่นเรื่อง สรุปได้ว่า แก่นเรื่อง สารัตถะ หรือความคิดหลักของเรื่อง คือสาระสำคัญที่ผู้แต่งต้องการสื่อสารมายังผู้รับสาร มักเกี่ยวกับความเป็นจริงของชีวิตเพื่อให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจและเป็นข้อคิดเตือนใจ

ราชบัณฑิตยสถาน (2545: 436) เสนอว่าแนวคิด สรุปได้ว่า คือความคิดหลักของเรื่องหรือสารในงานประพันธ์ มักไม่แสดงแนวคิดไว้ตรง ๆ แต่เป็นความคิดเชิงนามธรรมที่แสดงผ่านภาพลักษณ์ พฤติกรรมตัวละคร และสัญลักษณ์ ทั้งต้องตีความโดยผู้รับสาร

ประคอง เจริญจิตรกรรม (2556: 55-56) มีทรรศนะว่าแนวคิดของเรื่อง คือความคิดเห็นที่เป็นแกนกลางของเรื่องเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ของมนุษย์ ได้แก่ มนุษยธรรม สังคม จริยธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม แนวคิดของเรื่องจะเกี่ยวกับความดีความเลวของมนุษย์ วิถีชีวิตของมนุษย์ สภาวะแวดล้อม สังคมและการปกครอง

สมเกียรติ รักษ์มณี (2558: 28) อธิบายว่าแนวคิด สารัตถะ หรือสาระ คือข้อคิดสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจประสบการณ์ชีวิต ด้วยการแสดงมุมมองความคิดเห็นเกี่ยวกับธรรมชาติหรือสภาพของมนุษย์ผ่านพฤติกรรมของตัวละคร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่ผู้แต่งสร้างไว้ในเรื่อง

ปรียา หิรัญประดิษฐ์ (2562: 19) กล่าวว่า แนวคิดหลัก คือ จุดสำคัญของเรื่องที่เชื่อมโยงเรื่องทั้งหมดเข้าด้วยกัน เพื่อสื่อความคิดของผู้แต่ง แก่นเรื่องมีหลายแนวทาง เช่น คุณธรรม เหตุการณ์บ้านเมือง ความแค้น ความหึงหวง ความกลัว เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป คำว่าแนวคิด หมายถึงความคิดหลักที่ปรากฏในวรรณคดีและวรรณกรรมทั่วไปซึ่งอาจใช้คำหลายคำที่มีความหมายเดียวกันแทนกันได้ ได้แก่ คำว่าแก่นเรื่อง แนวคิด แนวคิดสำคัญ สารัตถะ หรือสาระ สำหรับความหมายที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือคำว่า แนวคิดของบทเพลง หมายถึง สาร สารัตถะ หรือความคิดที่ปรากฏในบทเพลงซึ่งผู้ประพันธ์เพลงมุ่งสื่อสารไปสู่ผู้ฟัง แนวคิดหรือความคิดหลักของบทเพลงสามารถสรุปได้จากการวิเคราะห์และตีความเนื้อเพลง ซึ่งผู้ประพันธ์เพลงอาจนำเสนอแนวคิดให้ปรากฏอย่างชัดเจน หรือไม่แสดงแนวคิดอย่างตรงไปตรงมาก็ได้ แต่จะซ่อนแฝงผ่านกลวิธีทางวรรณศิลป์ให้ผู้ฟังเพลงได้วิเคราะห์และตีความ ซึ่งแนวคิดในบทเพลงจะสัมพันธ์กับสังคมและเรื่องราวชีวิตของมนุษย์อย่างชัดเจน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทเพลงที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมาศึกษา มีข้อสังเกตว่า การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดของบทเพลงจะแตกต่างกันออกไปตามขอบเขตข้อมูลวิจัยที่นำมาศึกษา แสดงให้เห็นว่าแนวคิดของบทเพลงมีหลากหลายแนวคิดขึ้นอยู่กับประเภทของบทเพลง

เนื้อหาของบทเพลงด้วย ดังตัวอย่างผลการศึกษาแนวคิดของบทเพลงที่ผู้วิจัยได้สรุปความและเรียบเรียงจากผลงานวิจัยเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

กาญจนา คำผา (2548) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาเนื้อหาและแนวคิดเพลงร็อคไทยของศิลปินในสังกัดมอร์ มิวสิค จำกัด ช่วงปี พ.ศ. 2539-2546 จำนวน 172 เพลง ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดในเพลงร็อคไทย แบ่งเป็น 7 แนวคิด ได้แก่ 1) แนวคิดเกี่ยวกับความรัก แสดงแนวคิดว่าความรักเป็นกำลังใจของมนุษย์ ชายหญิงยุคใหม่แสดงความรู้สึกต่อกันอย่างเปิดเผย และการมีความรักที่ต่างฐานะมักไม่สมหวัง 2) แนวคิดเกี่ยวกับสังขารของชีวิต แสดงแนวคิดว่าทุกสิ่งเป็นอนิจจัง ทุกข์สุขเป็นสิ่งที่คู่กัน และมนุษย์คือปุถุชน 3) แนวคิดเกี่ยวกับการทำความดี แสดงแนวคิดว่ามนุษย์ควรคิดและทำในสิ่งที่ดี และควรพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ 4) แนวคิดเกี่ยวกับการต่อสู้อุปสรรคและปัญหา แสดงแนวคิดว่า ความเพียรพยายามเป็นหนทางไปสู่ความสำเร็จ 5) แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเอง แสดงแนวคิดว่า ทุกคนปรารถนาอิสระในการดำเนินชีวิต และทุกคนมีความแตกต่างทางความคิด 6) แนวคิดเกี่ยวกับสังคม แสดงแนวคิดว่าประชากรในสังคมเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี สังคมให้เกียรติคนมีเงิน และวัยรุ่นในสังคมมีความคิดและความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น และ 7) แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แสดงแนวคิดว่าทุกคนต้องช่วยกันรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาแนวความคิดทางด้านจริยธรรมด้วย ได้แก่

กมลรัตน์ สุธรรมพิทักษ์ (2559) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาวิเคราะห์หลักจริยธรรมในวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิต ศึกษาเฉพาะผลงานเพลงของนายพงษ์สิทธิ์ คำภีร์ ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับหลักจริยธรรมในวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิต แบ่งออกเป็น 3 แนวคิด ดังนี้ 1) หลักจริยธรรมของบุคคล 2) หลักจริยธรรมของส่วนรวม และ 3) หลักจริยธรรมในวิชาชีพ

พรทิพย์ ฉายกั และจันทนา แก้ววิเชียร (2561) ได้ศึกษาเรื่องวิเคราะห์แนวคิดและศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งที่แต่งโดยสลา คุณวุฒิ ซึ่งเป็นเพลงที่แต่งขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2541-2553 จำนวน 57 เพลง ผลการวิจัยด้านแนวคิดแบ่งออกเป็น 3 แนวคิด ดังนี้ 1) แนวคิดเกี่ยวกับความรัก 2) แนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติ และ 3) แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ

กล่าวโดยสรุป แนวคิด หมายถึง สาร สาระ หรือความคิดที่ปรากฏในบทเพลงในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ซึ่งผู้ประพันธ์เพลงมุ่งสื่อสารไปสู่ผู้ฟัง ทั้งนี้อาจนำเสนอแนวคิดให้ปรากฏอย่างชัดเจน หรืออาจจะไม่ได้แสดงแนวคิดอย่างชัดเจนตรงไปตรงมา แต่ซ่อนแฝงผ่านกลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงให้ผู้ฟังเพลงได้วิเคราะห์และตีความ ได้แก่ แนวคิดเรื่องการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรม และแนวคิดเรื่องคุณค่าและความสำคัญของการศึกษา

2.2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลง

ผู้วิจัยได้รวบรวมและสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงเพื่อนำมาเป็นการรอบแนวคิดในการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ความหมายของวรรณศิลป์

ราชบัณฑิตยสถาน (2556: 1,100) อธิบายความหมายของวรรณศิลป์ไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ว่า วรรณศิลป์ หมายถึง ศิลปะในการประพันธ์หนังสือ

ราชบัณฑิตยสถาน (2552: 461-462) อธิบายความหมายของวรรณศิลป์ไว้ใน พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย พ.ศ.2552 ว่าวรรณศิลป์ หมายถึง หนังสือที่มีศิลป์ หรือศิลปะในวรรณคดีหรือวรรณกรรม

ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต (2555: 428) อธิบายว่า วรรณศิลป์ คือ ศิลปะการแต่งที่ใช้ถ้อยคำอย่างประณีต และศิลปะการนำเสนอเนื้อหาเพื่อถ่ายทอดสาร ภาพและอารมณ์ในความรู้สึกนึกคิดของผู้แต่งให้เกิดในโนภาพของผู้อ่าน

จากการศึกษาความหมายของวรรณศิลป์ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า เป็นคำอธิบายความหมายของวรรณศิลป์ในมุมกว้าง ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้คำว่ากลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลง หมายถึง ศิลปะทางภาษาหรือศิลปะการประพันธ์บทเพลงที่มีรูปแบบและกลวิธีที่เหมาะสมทั้งด้านการใช้คำ ภาพพจน์ การตั้งชื่อเพลง การขึ้นต้นเพลง และการจบเพลง เพื่อให้บทเพลงมีความไพเราะและสื่อสารแนวคิดไปสู่ผู้ฟังได้อย่างสัมฤทธิ์ผล

2) องค์ประกอบของวรรณศิลป์

วรรณศิลป์หรือศิลปะการประพันธ์วรรณกรรมมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่นำมาประกอบเข้าด้วยกัน ดังที่ พระยาอนุมานราชธน (2546: 49-112) และกุหลาบ มลลิกะมาส (2543: 7-8) ได้อธิบายองค์ประกอบของวรรณศิลป์ไว้ 6 ประการ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ 1) อารมณ์สะท้อนใจ (emotion) เป็นแรงขับหรืออารมณ์ที่เกิดขึ้นให้เกิดความคิดในการแต่งวรรณกรรมโดยมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดมากระทบต่อความรู้สึก 2) ความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการ (conception, imagination) ผู้ประพันธ์จะต้องใช้จินตนาการและความรู้สึกนึกคิดในการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ 3) การแสดงออก (expression) เป็นการนำเสนอเรื่องราวให้ปรากฏแก่ผู้รับสารได้เห็นภาพเหตุการณ์ ตัวละคร ฉากและสถานที่ที่ปรากฏในวรรณกรรมอย่างชัดเจน 4) ท่วงทำนองแต่ง (style) เป็นลีลาและชั้นเชิงการประพันธ์ที่มีลักษณะเฉพาะหรือเป็นเอกลักษณ์ของผู้ประพันธ์แต่ละบุคคล 5) เทคนิคหรือกลวิธี (technique) เป็นวิธีการประพันธ์วรรณกรรมที่มีลักษณะสร้างสรรค์ แปลกใหม่และน่าสนใจ และ 6) องค์ประกอบ (composition) เป็นการประมวลส่วนต่าง ๆ ของตัวบทวรรณกรรมมาสร้างสรรค์ให้กลมกลืนเป็นเอกภาพและลงตัว

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของวรรณศิลป์แบ่งออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่ อารมณ์สะท้อนใจ ความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการ การแสดงออก ท่วงทำนองแต่ง เทคนิคหรือกลวิธี และองค์ประกอบ ดังนั้น ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมจำเป็นต้องนำองค์ประกอบต่าง ๆ ข้างต้นมาเป็นเครื่องมือในการนำเสนอเนื้อหาและแนวคิดให้เกิดความชัดเจนและน่าสนใจ ทำให้วรรณกรรมเรื่องนั้นมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

3) แนวทางการศึกษาวรรณศิลป์ในบทเพลง

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทเพลงที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมาศึกษามีข้อสังเกตว่า การศึกษาวิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ในบทเพลงจะแตกต่างกันออกไปตามขอบเขตข้อมูลวิจัยที่นำมาศึกษา แสดงให้เห็นว่ากลวิธีทางวรรณศิลป์ในบทเพลงมีหลากหลายขึ้นอยู่กับประเภทของบทเพลง เนื้อหาของบทเพลงด้วย ดังตัวอย่างผลการศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ในบทเพลงที่ผู้วิจัยได้สรุปความและเรียบเรียงจากผลงานวิจัยเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

สุภัทร แก้วพัตร (2546) ได้ศึกษาเรื่องการจัดซื้อเพลงลูกทุ่งระหว่างปี พ.ศ. 2540-2545 โดยศึกษาด้านกลวิธีการตั้งชื่อเพลงลูกทุ่ง การใช้คำและสำนวน รวมทั้งการสะท้อนสังคมและวัฒนธรรม ผลการศึกษาด้านกลวิธีพบว่า มีทั้งการตั้งชื่อเป็นคำ เป็นวลี และเป็นประโยค ชื่อเพลงลูกทุ่งที่ตั้งเป็นคำมีทั้งคำนามและคำกริยา ชื่อเพลงลูกทุ่งที่ตั้งเป็นวลีมักเป็นนามวลี ส่วนชื่อเพลงลูกทุ่งที่ตั้งเป็นประโยคพบว่ามีทั้งประโยคสมบูรณ์และประโยคที่ละประธาน ส่วนการใช้คำและสำนวนในการตั้งชื่อเพลงแบ่งออกเป็น การใช้คำลักษณะต่าง ๆ การเล่นคำ และการใช้สำนวน การใช้สำนวนมี 3 แบบ คือ สำนวนเดิม สำนวนดัดแปลง และสำนวนใหม่

ดวงรัตน์ คูหเจริญ (2557) ได้ศึกษาเรื่องเนื้อหาและภาษาในเพลงเกี่ยวกับน้ำท่วม ใน ประเทศไทย พ.ศ. 2554: ภาพสะท้อนสังคมไทย ผลการวิจัยด้านการใช้ภาษา สรุปได้ดังนี้ 1) ชื่อเพลงส่วนใหญ่ตั้งชื่อแบบตรงประเด็นและเร้าความสนใจ 2) ลักษณะเด่นในระดับคำ คือ การเล่นเสียง เล่นคำ สัมผัส และใช้คำซ้อน และ 3) ลักษณะเด่นในระดับความ คือ การซ้ำคำและการซ้ำความ และใช้ภาพพจน์ ทำให้บทเพลงมีความไพเราะทั้งในด้านเสียงและความหมาย

พรอนันต์ ยอดจันทร์ (2557) ได้ศึกษาเรื่องการใช้ภาพพจน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงไทยสากลที่ขับร้องโดยชรินทร์ นันทนาคร จำนวน 156 เพลง ผลการวิจัยการใช้ภาพพจน์สรุปได้ดังนี้ 1) การใช้ภาพพจน์แบ่งออกเป็น 10 ประเภท เรียงตามลำดับภาพพจน์ที่ปรากฏมากที่สุดไปจนถึงภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด ได้แก่ ภาพพจน์อุปมา อติพจน์ ปฏิพจน์ สัญลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อุปลักษณ์ ปฏิทรรศน์ การอ้างถึง การแฝงนัย และสัทพจน์ และ 2) สิ่งที่น่าสนใจมีหลายประเภท ได้แก่ สิ่งเหนือธรรมชาติ ธรรมชาติ มนุษย์ หรืออวัยวะของมนุษย์ กิริยาอาการของมนุษย์ พืช หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของพืช สัตว์ หรืออวัยวะของสัตว์ วัตถุ สถานที่ การเลือกใช้สิ่งที่จะนำมาเปรียบนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะร่วมทางความหมายที่เป็นและลักษณะเด่น ๆ ของสิ่งที่นำมาเปรียบ และสิ่งที่ถูกเปรียบ

สุนทรี ดวงทิพย์ (2558) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาวิเคราะห์วรรณศิลป์ในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของหนูมิเตอร์ จำนวน 24 เพลง ผลการวิจัยด้านวรรณศิลป์ สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านการใช้ภาพพจน์ ได้แก่ ภาพพจน์เปรียบเทียบ (อุปมา อุปลักษณ์) ภาพพจน์สิ่งแทน (สัญลักษณ์ นามนัย) ภาพพจน์สมมติ (บุคลาธิษฐาน สมมุติภาวะ) ภาพพจน์ขัดแย้ง (ปฏิพจน์ ปฏิพากย์) ภาพพจน์เกินจริง (อติพจน์) และ 2) ด้านการใช้ภาษาในเพลงลูกทุ่ง ได้แก่ การเล่นคำ การซ้ำคำ และการซ้ำเสียง

จุฑารัตน์ ก้อนบุญ (2558) ได้ศึกษาเรื่องวรรณกรรมเพลงเทพพร เพชรอุบลในสี่ทศวรรษ (พ.ศ.2511-2551) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาสาระและศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลง จำนวน 133 เพลง ผลการวิจัยศิลปะการใช้ภาษา สรุปได้ดังนี้ 1) ศิลปะการร้อยเรียงบทเพลงมี 3 ลักษณะ คือ การตั้งชื่อเพลง เน้นการสื่ออารมณ์ความรู้สึก การเสนอแก่นของเพลง การตั้งคำถาม และการบอกอาชีพ การขึ้นต้นเพลง เน้นการขึ้นต้นด้วยการบอกถึงปัญหา การสนทนาการบรรยาย การเกริ่นนำ และสรุปประเด็นแล้วขยายความ ส่วนการจบเพลง เป็นการจบแสดงความซาบซึ้งและให้คำมั่นสัญญา สื่อความเศร้าโศก การประชดประชัน และการเชิญชวนให้รักท้องถิ่น 2) ด้านศิลปะการใช้คำ ได้แก่ คำภาษาถิ่น คำซ้ำ คำภาษาทวิ คำย่อ คำเลียนเสียง คำภาษาต่างประเทศ และการเล่นเสียงสัมผัส 3) การใช้ถ้อยคำ ได้แก่ ถ้อยคำแสดงความอาลัยอาวรณ์ ถ้อยคำสื่อความโศกเศร้า

ถ้อยคำปลุกเร้าใจ ถ้อยคำสรรเสริญ และสำนวน และ 4) การใช้โวหารภาพพจน์มีทั้งหมด 6 ชนิด คือ อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ สัทพจน์ บุคลาธิษฐาน และปฏิรูปพจน์

จากการศึกษาแนวทางการศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ในบทเพลงดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การจัดหมวดหมู่กลวิธีทางวรรณศิลป์ในบทเพลงต้องยึดข้อมูลบทเพลงที่อยู่ในขอบเขตการวิจัยเป็นหลัก ทำให้ผลการวิจัยมีรายละเอียดแตกต่างกันออกไป เพราะบทเพลงแต่ละประเภทมีกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ต่างกัน ดังนั้นการจัดหมวดหมู่กลวิธีทางวรรณศิลป์ในบทเพลงในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารีในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษากลวิธีการเล่นเสียง กลวิธีการใช้คำ และสำนวน กลวิธีการใช้ภาพพจน์ กลวิธีตั้งชื่อเพลง กลวิธีการขึ้นต้นเพลง กลวิธีการขยายความในเนื้อเพลง และกลวิธีการจบเพลง ตามลำดับ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ในบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี จากการศึกษาสังเขปข้อมูลบทเพลงจำนวน 115 เพลง ที่อยู่ในขอบเขตการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ในบทเพลง ออกเป็น 6 ประเด็น กรอบแนวคิดที่ใช้ศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) กลวิธีการเล่นเสียง

เสียงของคำเป็นอุปกรณ์สำคัญในการสื่อภาพและความหมายของวรรณกรรมอันถือเป็นลักษณะเด่นด้านเสียงหรือการสร้างความงามทางเสียง (นิตยา แก้วคัลณา. 2563: 58) ในการศึกษากลวิธีการเล่นเสียงของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1.1) การเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะหรือสัมผัสอักษร คือ การใช้พยัญชนะที่มีหน่วยเสียงเดียวกันในคำที่ต่างกัน ทำให้เกิดความไพเราะในการเปล่งเสียงของคำเรียกว่าการสัมผัสอักษรหรือสัมผัสพยัญชนะ (สมเกียรติ รักษมณี. 2551: 27)

1.2) การเล่นเสียงสัมผัสสระ คือ การใช้สระเสียงเดียวกันทำให้เกิดสัมผัสคล้องจอง ซึ่งหากมีตัวสะกดหรือเสียงสะกดก็ต้องอยู่ในมาตราตัวสะกดเดียวกัน ทำให้เกิดความไพเราะชวนฟัง(สมเกียรติ รักษมณี. 2551: 26)

1.3) การเล่นเสียงวรรณยุกต์ คือ การเล่นเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ คล้ายผันเสียงวรรณยุกต์ โดยที่ความหมายของคำที่เล่นเสียงวรรณยุกต์ส่วนใหญ่จะใกล้เคียงกัน ทั้งนี้การเล่นเสียงวรรณยุกต์มีจุดประสงค์เพื่อสร้างความหลากหลายของระดับเสียงสูงต่ำ ซึ่งจะให้เกิดความไพเราะด้านเสียงโดยตรง (ธเนศ เวศร์มาดา. 2549: 19)

2) กลวิธีการใช้คำและสำนวน

การใช้คำหรือการเลือกสรรคำเป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ใช้สร้างจินตภาพเพื่อให้เกิดภาพและความหมายให้ปรากฏเป็นภาพด้วยจินตนาการของผู้รับสาร โดยการเลือกเฟ้นและเรียบเรียงการใช้ถ้อยคำที่โดดเด่น (นิตยา แก้วคัลณา .2563: 63) ในการศึกษากลวิธีการใช้คำและสำนวนของ บทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี แบ่งออกเป็น 7 ประเด็น ได้แก่

2.1) การใช้คำซ้อน คือ การนำคำเดียวที่มีความหมายเหมือนกัน ใกล้เคียงกัน แยกกันหรือแนวเดียวกันมาซ้อนกัน ทำให้เกิดเป็นคำซ้อนเพื่อเสียงและคำซ้อนเพื่อความหมาย (สุนันท์ อัญชลีกุล. 2563: 347-349)

2.2) การใช้คำซ้ำ คือ การเลือกซ้ำคำเดียวกันในตำแหน่งที่ต่อเนื่องกันเพื่อเน้นความ หรืออาจทำให้ความหมายเปลี่ยนไปบ้างตามลักษณะของคำซ้ำ (สมเกียรติ รัชมณี. 2551: 40)

2.3) การซ้ำคำ หมายถึง การนำคำเดียวกันมากล่าวซ้ำหลายครั้งในบทประพันธ์หนึ่งบทเพื่อเน้นย้ำความหมายให้เด่นชัดยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยสร้างความชัดเจนหนักแน่นของแนวคิดที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อสาร (ธเนศ เวศร์ภาดา. 2549: 38)

2.4) การใช้เล่นคำ คือ การเลือกใช้คำที่มีหลายความหมายในตำแหน่งที่ใกล้เคียงกัน แต่มีความหมายแตกต่างกันไปตามบริบท ทั้งนี้รวมทั้งคำที่ออกเสียงเหมือนกันแต่สะกดต่างกันด้วย(สมเกียรติ รัชมณี. 2551: 39)

2.5) การหลกคำ คือ การใช้คำไวพจน์ในตำแหน่งที่ใกล้เคียงกันหรือในบริบทเดียวกัน ทำให้เกิดความไพเราะที่ไม่ต้องใช้ถ้อยคำซ้ำซาก เมื่อกล่าวถึงสิ่งเดียวกัน ทำให้เห็นความงามของภาษาที่มีคำใช้อย่างหลากหลาย (สมเกียรติ รัชมณี. 2551: 41)

2.6) การใช้คำย่อ คือ การใช้อักษรย่อเพื่อนำมาแทนที่คำต่าง ๆ ในบทเพลง ถือเป็นการสร้างจุดเด่นของถ้อยคำให้ผู้ฟังสะดุดหูและกระตุ้นให้อยากทำความเข้าใจคำย่อนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น

2.7) การใช้คำภาษาต่างประเทศ คือ การใช้คำภาษาของประเทศต่าง ๆ ในบทเพลง เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน ฯลฯ เพื่อสร้างสีสันให้นั้เนื้อเพลงน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

2.8) การใช้สำนวน คือ การใช้สุภาษิต คำพังเพย และคำคมในบทเพลง ซึ่งสุภาษิต ถือเป็นคำกล่าวที่มุ่งสอนให้คนปฏิบัติในทางที่ดี ส่วนคำพังเพยเป็นคำที่กล่าวขึ้นเพื่อชวนคิด ตั้งข้อสังเกต วิพากษ์วิจารณ์ และคำคม คือถ้อยคำที่หลักแหลม ชวนคิดและคมคายบาดหู บาดอารมณ์ของผู้ฟัง (ยุพร แสงทักษิณ. 2557: 10-12)

3) กลวิธีการใช้ภาพพจน์

จากการศึกษาแนวคิดกลวิธีการใช้ภาพพจน์ ราชบัณฑิตยสถาน (2545: 182) อธิบายว่า ภาพพจน์ (figures of speech) เป็นภาษาที่แตกต่างจากภาษาธรรมดาหรือการใช้สำนวนภาษาที่เกิดจากการเรียบเรียงถ้อยคำด้วยวิธีการ ต่าง ๆ อันผิดแผกไปจากการเรียงลำดับคำหรือความหมายของคำตามปกติ สอดคล้องกับธเนศ เวศร์ภาดา (2549: 41) กล่าวว่าภาพพจน์ คือ การเขียนอย่างแจ่มแจ้งจนมองเห็นภาพโดยใช้ความเปรียบเป็นหลัก ในการศึกษากลวิธีการใช้ภาพพจน์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี แบ่งออกเป็น 16 ประเด็นย่อยได้แก่

3.1) การใช้ภาพพจน์อุปมา (simile) หมายถึง การเปรียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง (นิตยา แก้วคัลณา. 2563: 94) โดยใช้คำเชื่อมแสดงถึงการอุปมา เช่นคำว่า เหมือน ราว ราวกับ เปรียบ ดุจ ประดุจ ดัง ดัง เหนก เช่น เพียง เพียง ประหนึ่ง ถนัด กล เล่ห์ ปาน ปูน ฟาง ละม้าย แม้น (ธเนศ เวศร์ภาดา. 2549: 41)

3.2) การใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์ (metaphor) หมายถึง การเปรียบเทียบของสองสิ่งว่าเป็นสิ่งเดียวกัน (นิตยา แก้วคัลณา. 2563: 94) หรือการเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีคุณสมบัติบางประการร่วมกัน มักใช้คำว่า “คือ” และ “เป็น” (ธเนศ เวศร์ภาดา. 2549: 43)

3.3) การใช้ภาพพจน์นามนัย (metonymy) หมายถึง การใช้คำหรือวลีที่บ่งชี้ลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่งแสดงความหมายแทนสิ่งนั้นทั้งหมด (นิตยา แก้วคัลณา, 2563: 94) เช่น ใช้เวที แทน การแสดง มงกุฎ พระบาท แทนกษัตริย์ เก้าอี้ แทนตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหาร (ธเนศ เวศร์ภาดา. 2549: 46)

3.4) การใช้ภาพพจน์สมพจน์ (synecdoche) หมายถึง การใช้ส่วนย่อยแทนความหมายในส่วนรวมทั้งหมด (นิตยา แก้วคัลณา. 2563: 94)

3.5) การใช้ภาพพจน์อติพจน์ (hyperbole) หมายถึง การเปรียบเทียบโดยการกล่าวข้อความที่เกินจริง มักเปรียบเทียบในเรื่องปริมาณว่ามีมากเกินไป มีเจตนาเน้นข้อความที่กล่าวนั้นให้น้ำหนักยิ่งขึ้น (ธเนศ เวศร์ภาดา. 2549: 46)

3.6) การใช้ภาพพจน์บุคคลวัต หรือบุคลาธิษฐาน (personification) หมายถึง การสมมุติให้สิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ ได้แก่ พืช สัตว์ สิ่งของ หรือความคิดที่เป็นนามธรรม มีสติปัญญา อารมณ์ หรือกิริยาเยี่ยงมนุษย์ (นิตยา แก้วคัลณา. 2563: 94)

3.7) การใช้ภาพพจน์สมมุติภาวะ (apostrophe) หมายถึง การกล่าวกับพืช สัตว์ สิ่งของ หรือความคิดที่เป็นนามธรรมเสมือนเป็นบุคคล (นิตยา แก้วคัลณา. 2563: 95)

3.8) การใช้ภาพพจน์การอ้างถึง (allusion) หมายถึง การกล่าวถึงเรื่องอื่นนอกเรื่องที่เขียน (นิตยา แก้วคัลณา. 2563: 95) เช่น กล่าวถึงบุคคล เหตุการณ์ นิทาน หรือวรรณกรรมอื่น ๆ การอ้างถึงเป็นการแสดงความรอบรู้ของผู้เขียนเพื่อที่จะขยายงานเขียนนั้นให้ชัดเจนขึ้น (ธเนศ เวศร์ภาดา. 2549: 58)

3.9) การใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ (oxymoron) หมายถึง การใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งกันมารวมไว้ด้วยกันเพื่อเกิดผลเป็นพิเศษ (นิตยา แก้วคัลณา. 2563: 104)

3.10) การใช้ภาพพจน์ปฏิหารศน์ (paradox) หมายถึง การใช้คำกล่าวที่ดูขัดแย้งหรือไม่น่าเป็นไปได้ แต่ถ้าพิจารณาให้ดีจะเป็นคำกล่าวที่มีความหมายลึกซึ้งและเป็นไปได้ (นิตยา แก้วคัลณา. 2563: 104)

3.11) การใช้ภาพพจน์ภาวะแย้ง (antithesis) หมายถึง การใช้คำหรือข้อความที่มีความหมายตรงกันข้ามหรือแตกต่างกันมาเทียบเพื่อให้ความหมายคมชัดขึ้น (นิตยา แก้วคัลณา. 2563: 104)

3.12) การใช้ภาพพจน์การเปรียบเทียบต่าง (contrast) หมายถึง การนำเอาจินตภาพหรือข้อคิดเห็นที่ต่างกันหรือตรงกันข้ามมาเข้าคู่กันเพื่อให้เนื้อความต่อนั้น ๆ เข้มข้นหรือชัดเจนขึ้น (นิตยา แก้วคัลณา. 2563: 104)

3.13) การใช้ภาพพจน์การแฝงนัย (irony) หมายถึง การบ่งบอกความคิดหรือเจตนาที่สื่อความนั้นแตกต่างหรือตรงกันข้ามกับความหมายตามตัวอักษรของคำที่ใช้ (นิตยา แก้วคัลณา. 2563: 104)

3.14) การใช้ภาพพจน์สัทพจน์ (onomatopoeia) หมายถึง ภาพพจน์ที่เกิดจากการเลียนเสียงธรรมชาติ (สมเกียรติ รัชมณี. 2551: 94)

3.15) การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ (rhetorical question) หมายถึง การตั้งคำถามเพื่อเสนอประเด็นให้คิด ไม่ต้องการคำตอบอย่างจริงจัง (โชษิตา มณีใส. 2558: 155)

3.16) การใช้สัญลักษณ์ (symbol) หมายถึง กลวิธีทางวรรณศิลป์ที่เกิดจากการใช้ภาพพจน์สื่อภาพและความหมาย และภาพพจน์นั้นใช้กันอย่างสม่ำเสมอจนเป็นความเข้าใจร่วมกัน และเป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายเฉพาะ (นิตยา แก้วคัลณา. 2563: 106) เช่น ใช้ดอกไม้แทนผู้หญิง เพราะมีคุณสมบัติร่วมกันคือ ความสวยงามและบอบบาง ใช้ราชสีห์แทนผู้มีอำนาจ เพราะราชสีห์และผู้มีอำนาจต่างมีคุณสมบัติร่วมกันคือความน่าเกรงขาม (ธเนศ เวศร์ภาดา. 2549: 52)

4) กลวิธีการขึ้นต้นเพลง

กลวิธีการขึ้นต้นเพลง เป็นการเกริ่นนำเข้าสู่เนื้อเพลงให้ผู้ฟังเกิดความสนใจด้วยการใช้คำที่สร้างความน่าสนใจ โน้มน้าวชักจูงใจ และกระตุ้นความสนใจของผู้ฟังให้อยากฟังเพลงต่อไป จนจบ เช่น การขึ้นต้นเพลงด้วยการบรรยาย การขึ้นต้นเพลงด้วยการตั้งคำถาม การขึ้นต้นเพลงด้วยการสนทนา และการขึ้นต้นเพลงด้วยการอ้างถึง

5) กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาสาระในเนื้อเพลง

กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาสาระในเนื้อเพลง เป็นนำเสนอเรื่องราวและรายละเอียดของเพลงเพื่อโน้มน้าวจูงใจผู้ฟังให้เข้าใจเรื่องราวของเพลง เนื้อเพลงถือเป็นส่วนที่มีความสำคัญมากที่สุดเพราะ คือส่วนที่นำเสนอความรู้ ความคิดเห็น รวมทั้งเหตุผลที่มุ่งให้ผู้ฟังคล้อยตามและเชื่อถือหรือเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องที่นำเสนอในบทเพลง เช่น การนำเสนอเนื้อหาสาระด้วยการอธิบาย นำเสนอเนื้อหาสาระด้วยการบรรยาย นำเสนอเนื้อหาสาระด้วยการยกตัวอย่าง นำเสนอเนื้อหาสาระความด้วยการแสดงเหตุผล นำเสนอเนื้อหาสาระด้วยการเปรียบเทียบ และการนำเสนอเนื้อหาสาระด้วยการสนทนาโต้ตอบ

6) กลวิธีการจบเพลง

กลวิธีการจบเพลง เป็นการปิดเรื่องหรือเนื้อความส่วนสุดท้ายของเพลงด้วยการเน้นย้ำแนวคิดหรือสาระสำคัญ และต้องมีส่วนสร้างความประทับใจให้ผู้ฟัง ให้สามารถจดจำเรื่องราวได้ และนำเรื่องราวที่ได้ฟังไปพิจารณาต่อไปได้ เช่น การจบเพลงด้วยการสรุปข้อคิด การจบเพลงด้วยการเชิญชวนให้ปฏิบัติ การจบเพลงด้วยการตั้งคำถามให้คิดต่อ

จากการศึกษากรอบแนวคิดในการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยจะนำแนวคิดต่าง ๆ เหล่านี้ไปใช้ในการวิเคราะห์บทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ.2454 - พ.ศ. 2562 จำนวนทั้งสิ้น 115 เพลง โดยแบ่งประเด็นวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) วิเคราะห์เนื้อหาของบทเพลง 2) วิเคราะห์แนวคิดของบทเพลง และ 3) วิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลง

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทเพลง

ผู้วิจัยได้รวบรวมและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทเพลง พบว่า ยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่มุ่งศึกษาเนื้อหา แนวคิด และกลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ประมวลผลงานวิจัยเรื่องต่าง ๆ มาศึกษาเพื่อนำมาปรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทเพลง สามารถจำแนกงานวิจัยตามประเด็นที่ศึกษา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.1 งานวิจัยที่ศึกษาองค์ประกอบทางวรรณกรรมของบทเพลง

งานวิจัยกลุ่มนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์ผลงานเพลงของนักประพันธ์เพลงเฉพาะบุคคล หรือนักร้องเฉพาะบุคคล โดยกำหนดประเด็นในการศึกษาครอบคลุมด้านเนื้อหา แนวคิด และกลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลง ผลการศึกษาทำให้เข้าใจลักษณะเด่นด้านองค์ประกอบทางวรรณกรรมของบทเพลงได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างงานวิจัยต่อไปนี้

ดวงรัตน์ คูหเจริญ (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง **เนื้อหาและภาษาในเพลงเกี่ยวกับน้ำท่วมในประเทศไทย พ.ศ. 2554: ภาพสะท้อนสังคมไทย** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาและการใช้ภาษาในเพลงที่สะท้อนภาพสังคมไทยและถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของคนไทยที่มีต่อเหตุการณ์น้ำท่วมประเทศไทย พ.ศ. 2554 โดยวิเคราะห์เนื้อเพลง จำนวน 50 เพลง ผลการวิจัยพบว่า บทเพลงนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการให้กำลังใจแก่ผู้ประสบภัยมากที่สุด รองลงมา คือ เหตุการณ์น้ำท่วมประเทศไทย และการชักชวนให้คนไทยช่วยเหลือกัน ภาพสะท้อนสังคมไทยที่ปรากฏในบทเพลงมากที่สุด ได้แก่ ความเป็นอยู่และความทุกข์ของคนไทย รองลงมาคือ ความมีน้ำใจของคนไทย ด้านการใช้ภาษา ชื่อเพลงส่วนใหญ่ตั้งชื่อแบบตรงประเด็นและเร้าความสนใจ เนื้อเพลงมีลักษณะเด่นในระดับคำ คือ การเล่นเสียง เล่นคำ สัมผัส และใช้คำซ้อน ระดับความ มีการซ้ำคำและการซ้ำความ และใช้ภาพพจน์ ภาพที่ใช้ประกอบเพลงส่วนใหญ่ คือ ภาพเหตุการณ์น้ำท่วมประเทศไทย และการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ทำให้ บทเพลงมีความไพเราะทั้งในด้านเสียงและความหมาย สามารถถ่ายทอดเหตุการณ์มหาอุทกภัย พ.ศ. 2554 ได้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้ฟังรับรู้ถึงความเป็นอยู่และความทุกข์ของผู้ประสบภัย ขณะเดียวกันก็สร้างความหวังและกำลังใจให้แก่ผู้ประสบภัยที่จะต่อสู้เพื่อผ่านพ้นวิกฤตการณ์ครั้งนี้

จุฑารัตน์ ก้อนบุญ (2558) ได้ทำวิจัยเรื่อง **วรรณกรรมเพลงเทพพร เพชรอุบล ในสี่ทศวรรษ (พ.ศ.2511-2551)** มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาสาระและศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลง จำนวน 133 เพลง ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาสาระในบทเพลงมี 8 ด้าน ได้แก่ ด้านความรัก ด้านวิถีชีวิตคนชนบท ด้านค่านิยม ด้านประเพณีพิธีกรรม ด้านความเชื่อ ด้านครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ และด้านตำนานประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ส่วนศิลปะการร้อยเรียงบทเพลงมี 3 ลักษณะ คือ การตั้งชื่อเพลง เน้นการสื่ออารมณ์ความรู้สึก การเสนอแก่นของเพลง การตั้งคำถาม และการบอกอาชีพ การขึ้นต้นเพลง เน้นการขึ้นต้นด้วยการบอกถึงปัญหา การสนทนา การบรรยาย การเกริ่นนำ และสรุปประเด็นแล้วขยายความ ส่วนการจบเพลง เป็นการจบแสดงความซาบซึ้งและให้คำมั่นสัญญา สื่อความเศร้าโศก การประชดประชัน และการเชิญชวนให้รักท้องถิ่น ด้านศิลปะการใช้คำ ได้แก่ คำภาษาถิ่น คำซ้ำ คำภาษากวี คำย่อ คำภาษาต่างประเทศ คำเลียนเสียง และการเล่นเสียงสัมผัส การใช้ถ้อยคำ ได้แก่ ถ้อยคำแสดงความอาลัยอาวรณ์ ถ้อยคำสื่อความโศกเศร้า ถ้อยคำปลุกเร้าใจ ถ้อยคำสรรเสริญ และสำนวน ส่วนการใช้โวหารภาพพจน์มีทั้งหมด 6 ชนิด คือ อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ บุคลาธิษฐาน สัทพจน์ และปฏิรูปพจน์

สุวรรณา งามเหลือ (2561) ได้ทำวิจัยเรื่อง **เนื้อหาและภาษาในบทเพลง “พ่อ” : พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาภาพสะท้อน และการใช้ภาษาในบทเพลง โดยวิเคราะห์เนื้อหาจากบทเพลง จำนวน 89 เพลง ผลการวิจัยพบว่า บทเพลงเสนอเนื้อหาหลักคือ เนื้อหาเกี่ยวกับประชาชนชาวไทย ได้แก่ การแสดงความจงรักภักดีและความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ความมุ่งมั่นจะทำความดี และความเศร้า

เสียใจกับการเสด็จสวรรคต เนื้อหาส่วนใหญ่กล่าวถึงการแสดงความจงรักภักดีและความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ นอกจากนั้นมีเนื้อหาเกี่ยวกับพระราชจริยวัตร พระราชกรณียกิจ วันเสด็จสวรรคต และพระบรมราโชวาท เนื้อหาของเพลงมีภาพสะท้อนเกี่ยวกับคนไทยด้านความเชื่อ ด้านความเป็นอยู่ ด้านความผูกพัน และด้านปัญหา ส่วนการใช้ภาษาในเนื้อเพลง มีการตั้งชื่อโดยใช้ความเปรียบสร้างความสนใจ และใช้ภาษาตรงประเด็น การใช้ภาษาระดับคำ ได้แก่ ใช้คำสัมผัส ใช้คำซ้อน ใช้คำเรียก “พ่อ” ใช้คำราชาศัพท์ การสรรคำ การซ้ำคำ ซ้ำความ และการใช้ภาพพจน์ ได้แก่ อุปลักษณ์ อุปมา บุคลวัตและอติพจน์ ทำให้บทเพลงมีความไพเราะทั้งด้านเสียงและความหมาย

พรทิพย์ ฉายก็ และจันทนา แก้ววิเชียร (2561) ได้ทำวิจัยเรื่อง**วิเคราะห์แนวคิดและศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งที่แต่งโดยสลา คุณวุฒิ** ซึ่งเป็นเพลงที่แต่งขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2541-2553 จำนวน 57 เพลง ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดที่พบมากที่สุดคือ แนวคิดเกี่ยวกับความรัก แนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติและ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ ตามลำดับ ส่วนการวิเคราะห์ศิลปะการใช้ภาษา พบว่ามีการใช้ศิลปะแบบการเล่นคำในวรรณกรรมเพลงมากที่สุด รองลงมาคือการซ้ำความ การซ้ำคำ และการหลากคำ ตามลำดับ ส่วนศิลปะการใช้ภาพพจน์ พบว่ามีการใช้อุปมา มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ นามนัย อุปลักษณ์ บุคลาธิฐาน ปฏิพจน์ และอติพจน์ ตามลำดับ

กษมาภรณ์ บุญศรี (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง**วรรณกรรมเพลงของวงสาวสาวสาว: รูปแบบการประพันธ์ การใช้ภาษา เนื้อหา และความสัมพันธ์กับสังคม** ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมเพลงใช้ฉันทลักษณ์ตามขนบนิยม และใช้ฉันทลักษณ์ที่ไม่มีรูปแบบตายตัวแบบขนบนิยม ส่วนการใช้ถ้อยคำ ปรากฏการใช้คำภาษากริยา มีเสียงสัมผัสไพเราะ คำอุทาน คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ คำเลียนเสียง และคำภาษาปาก ส่วนการใช้ภาพพจน์ ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิฐาน อติพจน์ ปฏิพจน์ และสัทพจน์ ด้านเนื้อหาของเพลงประกอบด้วยเรื่องความรัก การให้ข้อคิดและปรัชญา ความหวังและกำลังใจ การใช้ชีวิตของวัยรุ่น และอารมณ์ร่าเริงกับตัวเอง ด้านความสัมพันธ์กับสังคม แบ่งเป็น 3 ยุค คือ ยุคแสวงหาดัตตน เป็นการปรับตัวเพื่อให้เป็นที่สนใจของผู้ฟัง ยุคการแสดงตัวตน เป็นช่วงที่ได้รับความนิยมจากกลุ่มวัยรุ่น และยุคคลี่คลายตัวตน เป็นช่วงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและเนื้อหาให้ทันสมัยตามการเปลี่ยนแปลงทางช่วงวัยของศิลปิน

พระคมกริช สุโรพันธ์ (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง**การวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของชลธี ธารทอง ที่ประพันธ์ให้แก่สายัณห์ สัญญา** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ศิลปะการประพันธ์ การใช้ถ้อยคำ สำนวนภาษา การใช้ภาพพจน์ และภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง จำนวน 100 เพลง ผลการวิจัยพบว่า ชลธี ธารทอง ใช้ศิลปะการประพันธ์เพลง ได้แก่ การใช้ฉันทลักษณ์ประเภทกลอนแปด และกลอนห้วนเดียว ด้านการใช้ถ้อยคำ พบว่า ได้เลือกสรรถ้อยคำที่สละสลวย มีความหมายลึกซึ้ง สร้างจินตนาการและอารมณ์ร่วมให้แก่ผู้ฟัง อีกทั้งยังใช้ภาพพจน์ที่มีชั้นเชิงให้เห็นภาพอย่างแจ่มชัด ด้านภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ด้านความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิต ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านความเชื่อ ด้านค่านิยม และด้านประเพณี

รุ่งรัตน์ ทองสกุล (2564) ได้ศึกษาเรื่อง**การสื่อความหมายและกลวิธีการใช้ภาษาในเพลงเกี่ยวกับสถานการณ์โควิด 19** ข้อมูลการวิจัยเก็บรวบรวมจากเพลงที่เผยแพร่ในเว็บไซต์กะปุกดอทคอมและยูทูบ ระหว่างเดือนมกราคม-กรกฎาคม 2563 จำนวน 41 เพลง ผลการศึกษาพบว่า

ด้านการสื่อความหมาย ได้แก่ สื่อความหมายเกี่ยวกับการต่อสู้โรคโควิด 19 การให้กำลังใจ การปฏิบัติงานของบุคลากรทางการแพทย์ และสื่อถึงอาการของผู้ป่วยโควิด 19 นอกจากนั้นยังสื่อถึง การใช้ชีวิตช่วงสถานการณ์โควิด 19 สถานการณ์การแพร่ระบาด สภาพสังคม การให้ความช่วยเหลือ และสร้างความสามัคคี และการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ สำหรับผลการศึกษาด้านกลวิธีการใช้ ภาษา แบ่งเป็นกลวิธีทางศัพท์ที่โดดเด่น ได้แก่ การซ้ำคำ การเล่นคำ คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ และการใช้ภาษาไทยถิ่น และกลวิธีทางภาพพจน์ ได้แก่ ปฏิพจน์ อติพจน์ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน ปฏิภาคพจน์ และนามนัย แสดงให้เห็นว่า ผู้ประพันธ์เพลงให้ความสำคัญกับการสื่อความหมายด้านการต่อสู้โรคโควิด 19 โดยเฉพาะการให้คำแนะนำการใช้ชีวิต การให้กำลังใจ และการทำงานของ บุคลากรทางการแพทย์ โดยมีกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจง่าย รวมทั้งโน้มน้าวให้คล้อยตาม เรื่องราวที่ปรากฏในเพลง

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า การศึกษาองค์ประกอบ ทางวรรณกรรมของบทเพลงด้านเนื้อหา แนวคิด และกลวิธีทางวรรณศิลป์ จะช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจลักษณะเด่นในภาพรวมของบทเพลง นอกจากนั้นยังทำให้ทราบรายละเอียดต่าง ๆ ของ บทเพลงได้อย่างลึกซึ้ง ถือเป็นการศึกษาองค์ประกอบทางวรรณกรรมที่ทำให้เข้าใจมิติต่าง ๆ ทั้งในมุม ที่กว้างขวางและลึกซึ้งได้อย่างน่าสนใจ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการนำมาปรับใช้เป็นกรอบแนวคิดใน การวิจัยครั้งนี้ในประเด็นการศึกษาเนื้อหา แนวคิด และกลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงที่ปรากฏใน หนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี

2.3.2 งานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะประเด็นใดประเด็นหนึ่งของบทเพลง

งานวิจัยกลุ่มนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์ผลงานเพลงของนักประพันธ์เพลงเฉพาะบุคคล หรือนัก ร้องเฉพาะบุคคล โดยกำหนดประเด็นที่ศึกษาเฉพาะประเด็นใดประเด็นหนึ่งของบทเพลง อาทิ ภาพพจน์ กลวิธีการใช้ภาษา หลักจริยธรรม ภาพสะท้อนวิถีชีวิต เป็นต้น ซึ่งทำให้เข้าใจลักษณะเด่น และคุณค่าเฉพาะประเด็นของบทเพลงได้อย่างละเอียด ดังตัวอย่างงานวิจัยต่อไปนี้

พรอนันต์ ยอดจันทร์ (2557) ได้ทำวิจัยเรื่องการวิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ที่ปรากฏ ในวรรณกรรมเพลงไทยสากลที่ขับร้องโดยชรินทร์ นันทนาคร จำนวน 156 เพลง ผลการวิจัยพบว่า การใช้ภาพพจน์แบ่งออกเป็น 10 ประเภท เรียงตามลำดับภาพพจน์ที่ปรากฏมากที่สุดไปจนถึง ภาพพจน์ที่ปรากฏน้อยที่สุด ได้แก่ ภาพพจน์อุปมา อติพจน์ ปฏิพจน์ สัญลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อุปลักษณ์ ปฏิทรรศน์ การอ้างถึง การแฝงนัย และสัทพจน์ สิ่งที่น่าสนใจมีหลายประเภท ได้แก่ สิ่งเหนือธรรมชาติ ธรรมชาติ มนุษย์ หรืออวัยวะของมนุษย์ กิริยาอาการของมนุษย์ พืช หรือส่วนใด ส่วนหนึ่งของพืช สัตว์ หรืออวัยวะของสัตว์ วัตถุ สถานที่ การเลือกใช้สิ่งที่จะนำมาเปรียบนั้นขึ้นอยู่กับ ลักษณะร่วมทางความหมายที่เป็นและลักษณะเด่น ๆ ของสิ่งที่จะนำมาเปรียบและสิ่งที่ถูกเปรียบ

สุนทรี ดวงทิพย์ (2558) ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์วรรณศิลป์ในวรรณกรรม เพลงลูกทุ่งของหนูมีเตอร์ จำนวน 24 เพลง ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งมีเนื้อหาสาระ สะท้อนวิถีชีวิตและเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคม โดยนำเสนอเนื้อเพลงด้วยภาษาที่เรียบง่าย ซึ่ง ผู้ประพันธ์เพลงสามารถเลือกใช้คำได้เหมาะสมกับอารมณ์เพลง จึงทำให้ผู้ฟังเข้าใจความหมายได้ตรงกับที่ผู้ประพันธ์เพลงต้องการ ซึ่งความงามด้านวรรณศิลป์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของหนูมีเตอร์มีคุณค่าน่าสนใจ โดยเฉพาะความโดดเด่นด้านวรรณศิลป์ ได้แก่

ภาพพจน์เปรียบเทียบ (อุปมา อุปลักขณ์) ภาพพจน์สิ่งแทน (สัญลักษณ์ นามนัย) ภาพพจน์สมมติ (บุคลาธิษฐาน สมมุติภาวะ) ภาพพจน์ขัดแย้ง (ปฏิปจน์ ปฏิพากย์) ภาพพจน์เกินจริง (อติพจน์) และด้านการใช้ภาษาในเพลงลูกทุ่ง ประกอบด้วย การเล่นคำ การซ้ำคำ และการซ้ำเสียง

กมลรัตน์ สุธรรมพิทักษ์ (2559) ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์หลักจริยธรรมในวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิต ศึกษาเฉพาะผลงานเพลงของนายพงษ์สิทธิ์ คัมภีร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักจริยธรรม และศึกษาแนวคิด ทศนคติ สภาพสังคม วัฒนธรรมไทยที่สะท้อนผ่านหลักจริยธรรมในบทเพลง โดยวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและวิจัยภาคสนาม ผลการศึกษาพบว่าหลักจริยธรรมในวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิต ได้แก่ หลักจริยธรรมของบุคคล หลักจริยธรรมของส่วนรวม และหลักจริยธรรมในวิชาชีพ ส่วนผลการวิจัยภาคสนามพบว่า กลุ่มวัยทำงาน (อายุ 25-39 ปี) มีทัศนคติต่องานเพลงของพงษ์สิทธิ์ คัมภีร์ ว่าบทเพลงส่วนมากสอดแทรกจริยธรรมด้านความกตัญญูต่อบุพการี ความรัก ความเสียสละ อดทน และการให้กำลังใจ เมื่อได้ฟังเพลงทำให้มีความรู้สึกร่วมไปกับบทเพลง กลุ่มวัยผู้ใหญ่ (อายุ 40 ปีขึ้นไป) มีทัศนคติต่อบทเพลงว่าเพลงมีเอกลักษณ์ เนื้อเพลงสะท้อนความจริงในสังคมและเหตุการณ์ต่าง ๆ ของยุคสมัย และแทรกปรัชญาชีวิตและจริยธรรมไว้อย่างเหมาะสม

กนกนา จำปาไทย (2560) ได้ทำวิจัยเรื่องภาพสะท้อนวิถีชีวิตแรงงานไทยผ่านวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพสะท้อนวิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแรงงานไทยผ่านวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง ที่ได้รับรางวัลกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย (พ.ศ.2481-2533) และวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของนักร้องที่ได้รับรางวัลลูกทุ่งมหานครยอดเยี่ยม จากคลื่นวิทยุ FM 95 ลูกทุ่งมหานคร ตั้งแต่ พ.ศ. 2547-2556 ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งสะท้อนให้เห็นลักษณะทั่วไปของแรงงาน 9 ด้าน ได้แก่ ด้านสาเหตุการเข้าสู่ชีวิตแรงงาน ด้านกระบวนการเข้าสู่ชีวิตแรงงาน ด้านการศึกษา ด้านที่พัก ด้านรูปแบบการทำงาน สถานที่และเวลาทำงาน ด้านอาชีพ ด้านรายได้ และด้านปัญหาแรงงาน ผลการศึกษาวีถีชีวิตแรงงาน พบว่า การดำเนินชีวิตของแรงงานมีแบบแผน 6 ด้าน คือ ด้านการแต่งกาย ด้านอาหาร ด้านการพักผ่อน ด้านชีวิตความเป็นอยู่ของแรงงาน ด้านความรัก และด้านการติดต่อสื่อสาร สำหรับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ประการแรกรูปแบบการทำงาน เปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมเป็นภาคบริการและภาคอุตสาหกรรม และประการที่ 2 การติดต่อสื่อสาร เปลี่ยนแปลงจากการสื่อสารระหว่างบุคคลต่อบุคคลโดยตรง เป็นการติดต่อสื่อสารโดยใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า การศึกษาเฉพาะประเด็นใดประเด็นหนึ่งของบทเพลง ไม่ว่าจะเป็นวรรณศิลป์ การใช้ภาษา หลักจริยธรรม และภาพสะท้อนวิถีชีวิต ถือเป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจตัวบทวรรณกรรมเพลงในแง่มุมที่ละเอียดและลึกซึ้ง ซึ่งทำให้เข้าใจลักษณะเด่นและคุณค่าเฉพาะประเด็นของบทเพลงได้อย่างละเอียด อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมหากศึกษาในมิติที่กว้างขวางและลึกซึ้งตามองค์ประกอบของวรรณกรรมทั้งด้านเนื้อหา แนวคิด และกลวิธีทางวรรณศิลป์ จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้นว่าบทเพลงที่นำมาศึกษาได้สื่อสารความคิดผ่านเนื้อหาในลักษณะใดบ้าง และเนื้อหากับแนวคิดต่าง ๆ ที่ปรากฏในบทเพลงเหล่านั้นได้รับการนำเสนอด้วยกลวิธีทางวรรณศิลป์ หรือศิลปะการประพันธ์ในลักษณะอย่างไร ทั้งนี้เพราะธรรมชาติและลักษณะเฉพาะของวรรณกรรมนั้นเป็น

ผลงานศิลปะแขนงหนึ่งที่ใช้ภาษาวรรณศิลป์เป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์เพื่อสื่ออารมณ์และความรู้สึกนึกคิดไปสู่ผู้รับสาร ดังนั้น การวิจัยเรื่องบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - พ.ศ. 2562 : เนื้อหา แนวคิด และกลวิธีทางวรรณศิลป์ ครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดความมุ่งหมายการวิจัยไว้ 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก เพื่อศึกษาเนื้อหาและแนวคิดของบทเพลง และประการที่สองเพื่อศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลง เพื่อให้เกิดความเข้าใจว่าบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี มีเนื้อหาและแนวคิดลักษณะใด และใช้กลวิธีกลวิธีทางวรรณศิลป์อย่างไรในการนำเสนอเนื้อหาและแนวคิดของบทเพลง อนึ่ง ผลการวิจัยเรื่องนี้อาจเป็นแนวทางการศึกษาบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารีในมิติอื่น ๆ ต่อไป นอกจากนี้ยังสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดกิจกรรมลูกเสือและเนตรนารีให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนการสอนต่อไป



บทที่ 3

เนื้อหาและแนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี

ปี พ.ศ. 2454 - 2562

การวิเคราะห์เนื้อหาและแนวคิดของบทเพลง จะช่วยให้เกิดความเข้าใจถึงสาระสำคัญของบทเพลงว่าผู้ประพันธ์เพลงมีจุดมุ่งหมายใดในการถ่ายทอดเนื้อหาและแนวคิดมาสู่ผู้ฟังจากการสังเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เนื้อหาของบทเพลง หมายถึง เนื้อความ หรือเรื่องราวของบทเพลงตั้งแต่เริ่มต้นจนจบเพลง ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ถ่ายทอดเรื่องราวของเพลงไปสู่ผู้ฟังให้เข้าใจเนื้อหาหรือเรื่องราว การศึกษาเนื้อหาของเพลงจึงเริ่มต้นจากการพิจารณาความหมายในภาพรวมเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์แนวคิดในบทเพลงต่อไป ในด้านการประเมินคุณค่าด้านเนื้อหาพิจารณาได้จากความสมเหตุสมผล แนวคิดชัดเจนและมีความคิดสร้างสรรค์ ส่วนคำว่าแนวคิดของบทเพลง หมายถึง สาระหรือความคิดที่ปรากฏในบทเพลงซึ่งผู้ประพันธ์เพลงมุ่งสื่อสารไปสู่ผู้ฟังซึ่งสามารถสรุปความคิดได้จากการวิเคราะห์และตีความเนื้อเพลง ซึ่งอาจปรากฏแนวคิดให้ปรากฏอย่างชัดเจน หรือซ่อนแฝงแนวคิดผ่านกลวิธีทางวรรณศิลป์ให้ผู้ฟังเพลงได้วิเคราะห์และตีความ

ผลการศึกษาในบทนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์เนื้อหาและแนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562 แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) เนื้อหาของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี และ 2) แนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 เนื้อหาของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี

3.1.1 บทเพลงที่มีเนื้อหาสาระชัดเจน

3.1.2 บทเพลงที่มุ่งเน้นความบันเทิง

3.2 แนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในบทเพลงลูกเสือเนตรนารี

3.2.1 แนวคิดเรื่องความสามัคคี

3.2.2 แนวคิดเรื่องการสร้างความสุข

3.2.3 แนวคิดเรื่องความรักชาติ

3.2.4 แนวคิดเรื่องการสร้างมิตรภาพ

3.2.5 แนวคิดเรื่องความร่วมมือร่วมใจ

3.2.6 แนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์

3.2.7 แนวคิดเรื่องความมีระเบียบวินัย

3.2.8 แนวคิดเรื่องความตรงต่อเวลา

3.2.9 แนวคิดเรื่องการยกย่องบุคคลสำคัญ

3.2.10 แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบ

3.2.11 แนวคิดเรื่องความเกรงใจ

3.1 เนื้อหาของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี

เนื้อหาของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี มีนักวิชาการอธิบายไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2556: 643) ได้ให้คำนิยามของคำว่าเนื้อหากับเนื้อเรื่องไว้ว่า เนื้อหา หมายถึง ใจความสำคัญ ข้อสำคัญ สารสำคัญ ส่วนเนื้อเรื่อง หมายถึง เรื่องราว สารของเรื่อง

ดวงมน จิตรจำนงค์ และสุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2561: 86) กล่าวว่า เนื้อหา คือ ความหมายทางอารมณ์และความคิด

สายวรุณ สุนทโรทก (2563: 117) อธิบายว่า การศึกษาเนื้อหาวรรณกรรมจะเริ่มจากการทำความเข้าใจว่าเนื้อหากล่าวถึงเรื่องใด โดยพิจารณาจากคำสำคัญ (key word) ที่เป็นความหมายหลักของบท แล้วหาความหมายที่ละวรรคจนครบทั้งบท

กล่าวโดยสรุป เนื้อหาของบทเพลง หมายถึง เนื้อความ หรือเรื่องราวของบทเพลงตั้งแต่เริ่มต้นจนจบเพลงอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เนื้อหาของเพลงเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญยิ่งเพราะเป็นส่วนที่ถ่ายทอดเรื่องราวและสารสำคัญของเพลงไปสู่ผู้ฟังให้เกิดความเข้าใจว่าเพลงนั้น ๆ นำเสนอเนื้อหาหรือเรื่องราวเกี่ยวกับอะไร ดังนั้นการศึกษาเนื้อหาของเพลงจึงเริ่มต้นจากการพิจารณาคำสำคัญในบทเพลงให้เกิดความเข้าใจความหมายในบทเพลงนั้นในภาพรวมเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์แนวคิดที่ปรากฏในบทเพลงนั้นต่อไป ในด้านการประเมินคุณค่าด้านเนื้อหาพิจารณาได้จากเนื้อหามีความครบถ้วนสมบูรณ์ มีเอกภาพ สัมพันธ์ภาพ และสารัตถภาพ เนื้อหามีความสมเหตุสมผล แนวคิดสำคัญของเรื่องชัดเจน และมีความคิดสร้างสรรค์ อันเป็นประโยชน์ต่อผู้รับสารทั้งด้านอารมณ์ ความคิดและสติปัญญา

จากการวิเคราะห์เนื้อหาของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี พบว่า เนื้อหาของเพลงสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) บทเพลงที่มีเนื้อหาสาระชัดเจน และ 2) บทเพลงที่ไม่มุ่งนำเสนอเนื้อหาสาระ ดังนี้

3.1.1 บทเพลงที่เน้นเนื้อหาสาระ

บทเพลงที่มีเนื้อหาสาระชัดเจนเป็นบทเพลงที่มีเนื้อหาต่าง ๆ อย่างเด่นชัด สามารถถ่ายทอดเรื่องราวให้แก่ผู้ฟังได้รับรู้ได้อย่างชัดเจนว่ามีสาระสำคัญเกี่ยวกับอะไร ผลการศึกษาเนื้อหาของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - พ.ศ. 2562 พบว่าบทเพลงที่มีเนื้อหาสาระชัดเจน ปรากฏทั้งหมดจำนวน 38 บทเพลง เรียงตามลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ 1) บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณลักษณะของลูกเสือ ปรากฏจำนวน 10 บทเพลง 2) บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างความสุข ปรากฏจำนวน 8 บทเพลง 3) บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับมิตรภาพ ปรากฏจำนวน 6 บทเพลง 4) บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความมีวินัย ปรากฏจำนวน 5 บทเพลง 5) บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสามัคคี ปรากฏจำนวน 4 บทเพลง 6) บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักชาติ ปรากฏจำนวน 3 บทเพลง 7) บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสวดดี ปรากฏจำนวน 2 บทเพลง อธิบายรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 2 จำแนกเนื้อหาของบทเพลง

ลำดับที่	เนื้อหา	จำนวน	ชื่อเพลง
1	เนื้อหาเกี่ยวกับคุณลักษณะของลูกเสือ	10	1. เพลงลูกเสือไทย 2. เพลงจับมือลูกเสือ 3. เพลงยินดีที่พบกัน 4. เพลงลูกเสือเฮฮา 5. เพลงมาร์ชลูกเสือ 6. เพลงเพื่อนลูกเสือ 7. เพลงพี่น้องลูกเสือ 8. เพลงลูกเสือร่วมใจ 9. เพลงความเกรงใจ 10. เพลงค่ายลั่น
2	เนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างความสุข	8	1. เพลงสวรรค์บันดาล 2. เพลงมาตามนัด 3. เพลงรอบกองไฟ 4. เพลงยิ้ม ยิ้ม ยิ้ม 5. เพลงสุขกันเถอะเรา 6. เพลงออกกำลัง 7. เพลงหากว่าเรากำลังสบาย 8. เพลงชุมนุมรอบกองไฟ
3	เนื้อหาเกี่ยวกับมิตรภาพ	6	1. เพลงคำสัญญา 2. เพลงก่อนจะจากกันไป 3. เพลงลูกเสือจับมือ 4. เพลงยินดีที่รู้จัก 5. เพลงลา 6. เพลงจากกัน
4	เนื้อหาเกี่ยวกับความมีวินัย	5	1. ฉันทรอเธออยู่ 2. เพลงตรงต่อเวลา 3. เพลงในหมู่ลูกเสือ 4. เพลงเดินทางไกล 5. เพลงนอนดีดี

ตาราง 2 (ต่อ)

ลำดับที่	เนื้อหา	จำนวน	ชื่อเพลง
5	เนื้อหาเกี่ยวกับความสามัคคี	4	1. เพลงสามัคคีชุมนุม 2. เพลงลูกเสือธีรราช 3. เพลงจับมือ 4. เพลงลูกเสือไทย
6	เนื้อหาเกี่ยวกับความรักชาติ	3	1. เพลงสยามานุสติ 2. เพลงไตรรงค์ธงไทย 3. เพลงดุจบิดมารดา
7	เนื้อหาเกี่ยวกับการสวดดี	2	1. เพลงราชสดุดี 2. เพลงวีรราชูรลักษ์

1) บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณลักษณะของลูกเสือ

บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณลักษณะของลูกเสือ เป็นบทเพลงที่อธิบายถึงคุณสมบัติหรือลักษณะที่พึงประสงค์ของลูกเสือซึ่งต้องประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องและเหมาะสมตามกฎระเบียบต่าง ๆ ของลูกเสือ จากข้อมูลที่ศึกษาพบว่าบทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณลักษณะของลูกเสือ ปรากฏจำนวน 10 บทเพลง ได้แก่ เพลงลูกเสือไทย เพลงจับมือลูกเสือ เพลงยินดีที่พบกัน เพลงลูกเสือเฮฮา เพลงมาร์ชลูกเสือ เพลงเพื่อนลูกเสือ เพลงพี่น้องลูกเสือ เพลงลูกเสือร่วมใจ เพลงความเกรงใจ และเพลงค่ายล้น ดังตัวอย่างบทวิเคราะห์เนื้อหาต่อไปนี้

เพลงลูกเสือไทย ประพันธ์โดยนายสวัสดิ์ เฟื่องฟู (พ.ศ. 2512) เนื้อหากล่าวถึงคุณลักษณะของลูกเสือไทยที่ต้องรักเกียรติ ศักดิ์ศรี มีวินัย และอดทน และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม ดังเนื้อหาบทเพลงนี้

ตัวอย่าง

ลูกเสือลูกเสือไว้ศักดิ์ลูกผู้ชาย
รักเกียรติรักวินัยแข็งแรงและอดทน
แม้ลำบากตรากตรำก็ต้องทำให้สำเร็จ
เสียชีพอย่าเสียสัตย์รักษาดีมั่นไว้

ลูกเสือลูกเสือไว้สายชิลูกเสือไทย
เราจะบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น
ทำทำทำข้าสัญญาว่าจะทำ
ตั้งนามอันเกรียงไกรพระมงกุฎทรงประทาน
(เพลงลูกเสือไทย: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลงจับมือลูกเสือ รวบรวมโดยทองใบ พรหมมา (พ.ศ. 2513) มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับกฎระเบียบทั่วไปของลูกเสือ และการแสดงความเป็นมิตรต่อกันระหว่างลูกเสือ ดังเนื้อหาบทเพลงมีดังนี้

ตัวอย่าง

ลูกเสือเขาไม่จับมือขวา
มือขวาใช้เคารพกัน (ซ้าย)

ยื่นซ้ายมาจับมือกันมัน
ยื่นซ้ายออกมาพาลันจับมือจับมือ

จับมือนั้นหมายถึงมิตร
 ยึดด้วยเวลาจับมือ (ซ้ำ)

เหมือนญาติสนิทควรคิดยึดถือ
 เพราะพวกเราคือลูกเสือด้วยกัน (ซ้ำ)

(เพลงจับมือลูกเสือ: ไม่ปรากฏผู้แต่ง /รวบรวมโดย ทองใบ พรหมมา. 2513)

เพลงมาร์ชลูกเสือไทย ประพันธ์โดยนายโศก สุขศิริพรฤทธิ์ กล่าวถึงความพร้อมใจกัน
 ของลูกเสือที่ตั้งปณิธานจะทำความดีเพื่อสังคม มีความรัก สามัคคี และเน้นย้ำคติพจน์ที่ว่าเสียชีพอย่า
 เสียสัตย์ ดังเนื้อหาดังต่อไปนี้

ตัวอย่าง

จริยะและคุณธรรม	น้อมนำเราเหล่าลูกเสือเชื้อไทย
รักษาศาสนาองค์พระราชายิ่งดวงใจ	รักษาความดีลูกเสือเอื้อเพื่อคนทั่วไป
ระเบียบเพื่อพร้อมวินัย	ยึดมั่นในสามัคคี
ญ. เราผูกพัน ร่วมกัน สมานไมตรี	ลูกเสือน้อมชีวี เพื่อศักดิ์ศรี ลูกเสือไทย
ช. เราพร้อมใจ ห่างให้ไกล จากยาเสพติด เป็นมารชีวิต จงช่วยคิดทำลาย	ปฏิกาณยิ่งใหญ่ เทิดไท้ องค์ราชันย์
เราจงหาญกล้า น้อมรักษา อธิปไตย	เสียชีพอย่าเสียสัตย์ไซ้ ลูกเสือไทยเด่นทั้งโลก
เราทุกคนเทิดไว้ อยู่เหนือดวงใจ	

(เพลงมาร์ชลูกเสือไทย: นายโศก สุขศิริพรฤทธิ์. ไม่ทราบปี)

2) บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างความสุข

บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างความสุข เป็นบทเพลงที่เนื้อหากล่าวถึงการ
 สร้างความสุขทางจิตใจให้แก่ตนและคนรอบข้าง จากข้อมูลที่ได้ศึกษาพบว่าบทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการ
 สร้างความสุข ปรากฏจำนวน 8 บทเพลง ได้แก่ เพลงสวรรค์บันดาล เพลงมาตามนัด เพลงรอบ
 กองไฟ เพลงยิ้ม ยิ้ม ยิ้ม เพลงสุขกันเถอะเรา เพลงออกกำลัง เพลงหาว่าเรากำลังสบาย และเพลง
 ชุมชุมรอบกองไฟ ดังตัวอย่างบทวิเคราะห์เนื้อหาต่อไปนี้

เพลงสวรรค์บันดาล ประพันธ์โดยสวัสดี เฟื่องฟู เนื้อหากล่าวถึงการที่บุคคลมี
 ความสุขที่ได้มาพบเจอกันราวกับว่าสวรรค์หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์บันดาลให้มาพบเจอกัน ดังเนื้อหาดัง
 ดังนี้

ตัวอย่าง

สวรรค์บันดาลให้มา	ให้พวกเรามาพบกันวันใหม่
เจอกันวันนี้ดีอกดีใจ	รื่นเริงกันไปไม่รู้โรยรา
จะอยู่แห่งไหนเพลินใจเพลินตา	จะอยู่เมืองฟ้าเพลินตาเพลินใจ สวรรค์บันดาล

(เพลงสวรรค์บันดาล: นายสวัสดี เฟื่องฟู. 2512)

เพลงรอบกองไฟ ประพันธ์โดยนายสวัสดี เฟื่องฟู เนื้อหากล่าวถึง ความสุขของ
 ลูกเสือที่มาทำกิจกรรมรอบกองไฟอย่างมีความสุข แม้ว่าไฟนั้นจะร้อนเพียงใดก็ตามดังเนื้อหาดังต่อไปนี้

ตัวอย่าง

โอ้เมื่อมีไฟ ไฟ ไฟ ลูกขึ้นแจ่มจ้า สุขอุราเมื่อเรามาพร้อมหน้ากัน
 ค็นวันนี้มีสุขปลดเปลื้องทุกข์รับความสำราญ เธอกับฉันนั้นมาเล่นรอบกองไฟ (ซ้ำ)
 ไฟมันลุกมีความร้อน ไม่อาทรความร้อนของไฟ
 ไฟจะลุกจะร้อนเพียงใด สุขฤทัยร่วมวงเฮฮา (ซ้ำ)
 (เพลงรอบกองไฟ: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลงชุมนุมรอบกองไฟ (ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง) กล่าวถึงการทำกิจกรรมรอบกองไฟ
 ของลูกเสืออย่างสนุกสนาน ดังเนื้อหาบทเพลงมีดังนี้
 ตัวอย่าง

โอ เมื่อมีไฟ ไฟ ไฟ ลูกขึ้นแจ่มจ้า พวกเราพร้อมหน้ากัน
 ค็นวันนี้มีสุขปลดเปลื้องทุกข์ รับความสำราญ เธอกับฉันนั้นมาเล่นรอบกองไฟ
 ไฟมันลุกมีความร้อนไม่อาทร ความร้อนของไฟ ไฟจะลุกจะร้อนเพียงไหน
 สุขฤทัยร่วมวงเฮฮา (ซ้ำ)
 (เพลงชุมนุมรอบกองไฟ: ไม่ทราบผู้แต่ง. 2470)

3) บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับมิตรภาพ

บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับมิตรภาพ เป็นบทเพลงที่มีเนื้อหากล่าวถึงการสร้าง
 มิตรภาพและรักษามิตรภาพกับบุคคลต่าง ๆ จากข้อมูล que ศึกษาพบว่าบทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ
 มิตรภาพ ปรากฏจำนวน 6 บทเพลง ได้แก่ เพลงคำสัญญา เพลงก่อนจะจากกันไป เพลงลูกเสือจับมือ
 เพลงยินดีที่รู้จัก เพลงลา และเพลงจากกัน ดังตัวอย่างบทวิเคราะห์เนื้อหาต่อไปนี้

เพลงคำสัญญา ประพันธ์โดยอินโดจีน (พ.ศ. 2553) กล่าวถึงการที่เพื่อนร่วมกันให้
 คำมั่นสัญญาต่อกันก่อนจากกันว่า จะรักษามิตรภาพและความรักที่มีต่อกันตลอดไป ดังเนื้อหาบทเพลง
 ดังนี้

ตัวอย่าง

ก่อนจากกันขอสัญญา ฝากประทับใจตราจนกว่าจะพบกันใหม่
 โบกมืออำลาสัญญาด้วยหัวใจ เพราะความรักติดตรึงห่วงใยด้วยใจผูกพันมั่นคง
 ด้วยความดีนั้นฝังตรึงจากไปแล้วคำนึง ตราตรึงประทับใจ
 อย่าได้ลืมเลือนสัญญากันไว้อย่างไร ขอให้เรามั่นคงจิตใจก้าวไปสรรสร้างความดี
 โอ้เพื่อนเอ๋ย เคยร่วมสนุกกันมา แต่เวลาต้องพาให้เราจากกัน
 ไม่นานหรือหนา เราคงได้มาพบกัน ไม่มีสิ่งใดขวางกั้น
 เพราะเรามั่นในสัญญา หากแผ่นดินไม่ฝืนกาย
 จะสุขจะทุกข์เพียงใด น้อมกายยืมสู้ฟันฝ่า
 ร้อยรัดดวงใจ มั่นในคำสัญญา สร้างสรรค์เพื่อมวลประชา นีคือสัญญาของเรา
 (เพลงคำสัญญา: อินโดจีน. 2553)

เพลงลูกเสือจับมือ ประพันธ์โดยนายสวัสดี เฟื่องฟู (พ.ศ. 2512) กล่าวถึงความหมายของการจับมือกันของลูกเสือที่หมายถึงการสร้างมิตรภาพต่อกัน ดังเนื้อหาบทเพลงมีดังนี้

ตัวอย่าง

ลูกเสือเขาไม่จับมือขวา
ยื่นซ้ายออกมาพลันจับมือจับมือ
เหมือนญาติสนิทควรคิดยึดถือ
เพราะพวกเราคือลูกเสือด้วยกัน

ยื่นซ้ายมาจับมือกันมันมือขวาใช้เคารพกัน (ซ้ำ)
จับมือนั้นหมายถึงมิตร
ยึดด้วยเมื่อการจับมือ (ซ้ำ)

(เพลงลูกเสือจับมือ: นายสวัสดี เฟื่องฟู. 2512)

เพลงยินดีที่รู้จัก ประพันธ์โดยนายสวัสดี เฟื่องฟู(พ.ศ. 2512) กล่าวถึงการแสดงออกถึงความยินดีที่รู้จักเพื่อนด้วยความรักและมิตรภาพต่อกัน ดังเนื้อหาบทเพลงมีดังนี้

ตัวอย่าง

ยินดีที่รู้จัก เพื่อนที่รักขอเชิญร่วมจิต
ยินดีที่รู้จัก เพื่อนรักขอร่วมใจมั่น

เรารักกันฉันมิตร รักสนิทเหมือนพี่น้องกัน
ขอให้ผูกสัมพันธ์ ร่วมรักกันให้นานเถิดเอย
(เพลงยินดีที่รู้จัก: นายสวัสดี เฟื่องฟู.2512)

4) บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความมีวินัย

บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความมีวินัย เป็นบทเพลงที่เนื้อหากล่าวถึงความมีวินัยต่อตนเองและต่อผู้อื่น รวมทั้งมีวินัยต่อสังคมส่วนรวม จากข้อมูลที่ได้ศึกษาพบว่าบทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความมีวินัย ปรากฏจำนวน 5 บทเพลง ได้แก่ ฉันรอเธออยู่ เพลงตรงต่อเวลา เพลงในหมู่ลูกเสือ เพลงเดินทางไกล และเพลงนอนดึก ดังตัวอย่างบทวิเคราะห์เนื้อหาต่อไปนี้

เพลงตรงต่อเวลา ประพันธ์โดยนายสวัสดี เฟื่องฟู (พ.ศ. 2512) กล่าวถึงการตรงต่อเวลาที่ได้มีการนัดหมายกับคนอื่นไว้ ว่าจะต้องเป็นคนรู้จักตรงต่อเวลาและเป็นที่จะต้องฝึกฝนตนเองอยู่ตลอด เพราะเวลาเป็นสิ่งที่เคลื่อนไปและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด ดังเนื้อหาบทเพลงมีดังนี้

ตัวอย่าง

ตรงต่อเวลา
ตรง ตรง ตรงเวลา
เราเกิดมาเป็นคน
วันคืนไม่ค่อยทำ

พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา
พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา
ต้องหมั่นฝึกฝนให้ตรงเวลา
วันเวลาไม่เคยคอยใคร

(เพลงตรงต่อเวลา: นายสวัสดี เฟื่องฟู. 2512)

เพลงในหมู่ลูกเสือ ประพันธ์โดยนายสวัสดี เฟื่องฟู(พ.ศ.2512) กล่าวถึงลูกเสือที่ต้องรู้จักรับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง และร่วมมือร่วมใจกันทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ดังเนื้อหาบทเพลงมีดังนี้

ตัวอย่าง

ในหมู่ลูกเสือ เมื่อรวมเราอยู่ ต่างคนต่างรู้กันดี ว่าหน้าที่ทุกอย่าง
ต้องช่วยกันทำ ทำให้ไม่ว่างงานทุกอย่าง งานทุกอย่าง จะเสร็จโดยง่ายดาย
(เพลงในหมู่ลูกเสือ: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลงเดินทางไกล ประพันธ์โดยนายสวัสดิ์ เฟื่องฟู (พ.ศ. 2512) กล่าวถึงความตรงต่อ
เวลา และการเดินทางทั้งใกล้และไกลอย่างมีความสุข ดังเนื้อหาบทเพลงมีดังนี้

ตัวอย่าง

เกิดมาเป็นคน ต้องตรงเวลา อย่ามัวรอช้าเร่งรีบมาเร็วไว
ร่วมเดินทางไกลจะไกลเพียงใด พวกเราเดินไปแล้วสุขใจจริง
เร่งสำราญเราเบิกบานเดินทางไกล สัมทุกข์ไปเราสุขใจจริง ๆ
(เพลงเดินทางไกล: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

5) บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสามัคคี

บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสามัคคี เป็นบทเพลงที่เนื้อหากล่าวถึงความรัก
และสามัคคีของคนในสังคมที่อยู่ร่วมกัน จากข้อมูลที่ได้ศึกษาพบว่าบทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความ
สามัคคี ปรากฏจำนวน 4 บทเพลง ได้แก่ เพลงสามัคคีชุมนุม เพลงลูกเสือธีรราช เพลงจับมือ และ
เพลงลูกเสือไทย ดังตัวอย่างบทวิเคราะห์เนื้อหาต่อไปนี้

เพลงสามัคคีชุมนุม พระนิพนธ์ในเจ้าพระยาสุเรนทรราชินี (พ.ศ. 2454) เป็นเพลงที่มี
เนื้อหาเกี่ยวกับความรักสามัคคีของกลุ่มบุคคลที่มาประชุมชนกันด้วยความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
ดังเนื้อหาบทเพลงมีดังนี้

ตัวอย่าง

พวกเราเราเหล่ามาชุมนุม ต่างกุมใจรักสมัครสมาน
ล้วนมีตรจิตขึ้นบาน สราญเรื่ออยู่ทุกผู้ทุกนาม
(สร้อย) อันความกลมเกลียว กันเป็นใจเดียวประเสริฐศรี
ทุกสิ่งประสงคังใจ จักเสร็จสมได้ด้วยสามัคคี
กิจใด ๖ ประสงค์มี ร่วมใจรักดีแต่พระจอมสยาม
พร้อมพริบดังมือเดียวยาม ยากเย็นเห็นง่าย บ่ หน่าย บ่ วาง (สร้อย)
ทีหนักก็จักเบาคลาย ที่อันตรายก็จัดขัดขวาง
ฉลองพระเดช บ่ จาง กตเวทิตุณพระกรุณา (สร้อย)
สามัคคีนี้แหละล้ำเลิศ จักชูชาติเขตพระศาสนา
สยามรัฐจักวัฒนา ปรากฏเกียรติฟุ้งเฟื่องกระเดื่องแดนดิน (สร้อย)
(เพลงสามัคคีชุมนุม: เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทรราชินี. 2454)

เพลงลูกเสือธีรราช พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2467) กล่าวถึงปณิธานอันแน่วแน่ของลูกเสือที่จะต้องมีความสามัคคีและรักษาชื่อเสียงและเกียรติแห่งลูกเสือให้คงอยู่อย่างดงาม เนื้อเพลงมีดังนี้

ตัวอย่าง

เหล่าลูกเสือของธีรราช
สมัครสมานโดยมีสามัคคีมั่น
มีจรรยารักษาชื่อ
ร่าเริงแจ่มใสใฝ่ใจรักให้ยืนนาน

ทะนงองอาจสืบชาติเชื้อวงศ์พันธุ์
พวกเราจะรักร่วมกันจะผูกสัมพันธ์ตลอดกาล
สร้างเกียรติระบือเลื่องลือต่อไปช้านาน
พวกเราล้วนชื่นบานเพราะกิจการลูกเสือไทย
(เพลงลูกเสือธีรราช: รัชกาลที่ 6. 2467)

เพลงลูกเสือไทย ประพันธ์โดยสวัสดี เพ็ญฟู (พ.ศ. 2512) มีเนื้อหากล่าวถึงคุณลักษณะของลูกเสือไทยที่ต้องรักเกียรติ ศักดิ์ศรี มีวินัย และอดทน และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม เนื้อเพลงมีดังนี้

ตัวอย่าง

ลูกเสือลูกเสือไว้ศักดิ์ลูกผู้ชาย
รักเกียรติรักวินัยแข็งแรงและอดทน
แม้ลำบากตรากตรำก็ต้องทำให้สำเร็จ
เสียชีพอย่าเสียสัตย์รักษาดีมั่นไว้

ลูกเสือลูกเสือไว้ลายชิลูกเสือไทย
เราจะบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น
ทำท่าทำขาสัญญาวาจะทำ
ตั้งนามอันเกรียงไกรพระมงกุฎทรงประทาน
(เพลงลูกเสือไทย: นายสวัสดี เพ็ญฟู. 2512)

6) บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักชาติ

บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักชาติ เป็นบทเพลงที่เนื้อหากล่าวถึงความรักชาติบ้านเมือง จากข้อมูลที่ศึกษาพบว่าบทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักชาติ ปรากฏจำนวน 3 บทเพลง ได้แก่ เพลงสยามานุสติ เพลงไตรรงค์ธงไทย และเพลงดุจบิดมารดา ดังตัวอย่างบทวิเคราะห์เนื้อหาต่อไปนี้

เพลงสยามานุสติ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2465) กล่าวถึงความเข้มแข็งของคนไทยที่รักชาติบ้านเมือง พร้อมปกป้องรักษาบ้านเมืองให้รอดพ้นจากการรุกรานของศัตรู เนื้อเพลงมีดังนี้

ตัวอย่าง

ใครรานใครรุกตัว
ใครรบจนสุดใจ
เสียเนื้อเลือดหลังไหล
เสียชีพไปเสียสิ้น
หากสยามยังอยู่ยั้ง
เราก็เหมือนอยู่คง
หากสยามพินาศลง

แดนไทย
ชาติดิน
ยอมสละ สิ้นแล
ซื้อก้อนเกียรติงาม
ยืนยง
ชีพด้วย
ไทยอยู่ได้ฤา

เราก็เหมือนมอดม้วย

หมดสิ้นสกุลไทย

(เพลงสยามานุสติ: รัชกาลที่ 6. 2465)

เพลงไตรรงค์ของไทย (ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง) กล่าวบรรยายถึงธงชาติไทยที่ปลิวไสวอย่างสง่างาม พร้อมอธิบายความหมายของสีธงชาติแต่ละสีให้คนฟังเข้าใจ เนื้อเพลงมีดังนี้

ตัวอย่าง

ไตรรงค์ของไทย
สีแดงคือชาติ สีขาว ศาสนา
พระมหากษัตริย์

ปลิวไสวสวยงามสง่า
น้ำเงินหมายความว่า พระมหากษัตริย์

(เพลงไตรรงค์ของไทย: ไม่ทราบนามผู้แต่ง. 2460)

เพลงดุจปิตรมารดา ประพันธ์โดยสวัสดี เฟื่องฟู (พ.ศ. 2512) กล่าวถึงสยามหรือประเทศไทยเป็นบ้านเกิดเมืองนอนที่เราต้องรักและปกป้องรักษา เนื้อเพลงมีดังนี้

ตัวอย่าง

รักชาติยอมสละแม่ชีวี
รักราชมุ่งรักดีรองบาท
อันสยามเป็นบ้านเกิดเมืองนอน
ยามสุขสโมสรทุกเมื่อ

รักเกียรติจงเจตน์พลีชีพได้
รักศาสน์ ราษฎร์เศิกไซ้ เพื่อเกื้อพระศาสนา
ดุจปิตรมารดาเปรียบได้
ยามศึกทุกข์ยากไร้ประหลาดเว้นฤาคร

(เพลงดุจปิตรมารดา: นายสวัสดี เฟื่องฟู. 2512)

7) บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสดุดี

บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสดุดี เป็นบทเพลงที่มีเนื้อหากล่าวถึงการสดุดีบุคคลสำคัญ จากข้อมูลที่ศึกษาพบว่าบทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสดุดี ปรากฏจำนวน 2 บทเพลง ได้แก่ เพลงราชสดุดี และเพลงวีรราชูรราลิก ดังตัวอย่างบทวิเคราะห์เนื้อหาต่อไปนี้

เพลงราชสดุดี ประพันธ์โดยนายสมาน กาญจนผลิน (พ.ศ. 2486) เป็นเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสดุดีหรือยกย่องเชิดชูพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวผู้ทรงก่อตั้งลูกเสือขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ผู้คนมีความรักชาติ เนื้อเพลงมีดังนี้

ตัวอย่าง

ข้าลูกเสือเชื้อไทยใจเคารพ
พระบาทมงกุฎเกล้าจอมเมาลี
ทรงอุตสาหุอบรมบ่มนิสัย
ทรงสั่งสอนสรรพกิจวิทยา
ดังดวงจันทร์อาทิตย์ประสิทธิ์แสง
พระคุณนี้จะสถิตสนิทใน

ขอน้อมนบนาทบังสุพระทรงศรี
ทรงปรานีก่อเกื้อลูกเสือมา
ให้มีใจรักชาติศาสนา
เป็นอาภาม่องพุทธภูมิไกร
กระจำงแจ่มภพสขสมัย
ดวงหทัยทวยราษฎร์ไม่คลาดเอย

(เพลงราชสดุดี: นายสมาน กาญจนผลิน. 2486)

เพลงวชิราวุธรำลึก ประพันธ์โดยท่านผู้หญิงดุขภักดิ์ มาลากุล ณ อยุธยา (พ.ศ. 2469) มีเนื้อหาเกี่ยวกับการรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงก่อตั้งลูกเสือขึ้น เนื้อเพลงมีดังนี้

ตัวอย่าง

วชิราวุธพระมงกุฎเกล้าเจ้าประชา	ก่อกำเนิดลูกเสือมาข้าเลื่อมใส
พวกเราลูกเสือเชื้อชาติไทย	เทิดเกียรติพระองค์ไว้ด้วยภักดี
ลูกเสือรำลึกนึกพระคุณเทิดบูชา	ปณิธานรักกษัตริย์ชาติศาสน์ศรี
มาเกิดลูกเสือสร้างความดี	เพื่อศกดิ์ศรีลูกเสือไทยดั่งใจปอง

(เพลงวชิราวุธรำลึก: ท่านผู้หญิงดุขภักดิ์ มาลากุล ณ อยุธยา. 2469)

3.1.2 บทเพลงที่มุ่งเน้นความบันเทิง เป็นบทเพลงที่ไม่ได้มีเนื้อหาต่าง ๆ อย่างเด่นชัด เป็นบทเพลงขนาดสั้น มุ่งนำไปใช้ขับร้องในกิจกรรมนันทนาการเพื่อสร้างความสนุกสนานเป็นสำคัญ จากการวิเคราะห์เนื้อหาของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - พ.ศ. 2562 พบว่า บทเพลงที่ไม่มุ่งนำเสนอเนื้อหาสาระ ปรากฏทั้งหมด 70 เพลง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) บทเพลงประกอบพิธีการลูกเสือ และ 2) บทเพลงประกอบกิจกรรมนันทนาการ ดังนี้

1) บทเพลงประกอบพิธีการลูกเสือ

บทเพลงประกอบพิธีการลูกเสือ เป็นบทเพลงที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการประกอบพิธีการต่าง ๆ ในขณะปฏิบัติกิจกรรมลูกเสือ ได้แก่ บทเพลงประกอบพิธีรอบกองไฟ และบทเพลงสำหรับเปิด-ปิดกองลูกเสือ ดังนี้

1.1) บทเพลงประกอบพิธีรอบกองไฟ ได้แก่ เพลงซูลู รวบรวมโดยกรรมการนุชเกษมสันต์ ณ อยุธยา (พ.ศ. 2470) เนื้อเพลงมีดังนี้

ซูลู แซมบาลู ซูลูมาชิกา (ซ้ำ)	คิม ดินยัสสะกาเร ยุสซัพฟาริกา
อะบูดา ลิมันอะกาลู ลิมัน	อะกาลา ชุมการิการิกา ริซุม การิการิซุม (ซ้ำ)

(เพลงซูลู: ไม่ทราบผู้แต่ง/รวบรวมโดย กรรมการนุชเกษมสันต์ ณ อยุธยา. 2470)

1.2) บทเพลงสำหรับเปิด-ปิดกองลูกเสือ ได้แก่ เพลงพวงมาลัย ประพันธ์โดยสวัสดีเฟื่องฟู (พ.ศ. 2512) เนื้อเพลงมีดังนี้

ตัวอย่าง

โอเจ้าพวงมาลัย	เจ้าจะลอยไปคล้องใครกันแน่ (ซ้ำ)
จะรักใครชอบใครให้จริงแท้	ขอให้แนสักราย
อย่ามัวลอยตามลม	ให้เขาดมดอมกลิ่นกลิ่นหอมแล้วหน่าย (ซ้ำ)
ยามนั้นเจ้าจะอายุ	เขาไม่ยอมขมเด็ดเจ้าดมทิ้งไป
อยากเป็นหงส์เหิรหา	อยากเป็นดาวเลิศลอยวิไล (ซ้ำ)
อยู่กับบ้านไม่ชอบใจ	หนีมาอยู่ค่ายไม่บอกใครเลย
เอ๋ยโอละหนาย โอละหนายหนอยเอ๋ย เอ่อ เอย.....	

(เพลงพวงมาลัย: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ดังนี้
ตัวอย่าง

เพลงพวงมาลัย (ตอบ) ประพันธ์โดยนายสวัสดิ์ เฟื่องฟู (พ.ศ. 2512) เนื้อเพลงมี

โอเจ้าพวงมาลัย	เราจะลอยไปคล้องให้ประธานแน่ (ซ้ำ)
ของสุขสำราญเบิกบานแท้	ได้รับแน่จากใจ
ไม่มัวลอยตามลม	ให้เขาตมดอมลื่นกลื่นหอมแล้วหน่าย (ซ้ำ)
ยามนั้นจึงมอบให้	ชื่นชมและนิยมตลอดไป
ไม่ยากเป็นหงส์เหิรหา	ไม่ยากเป็นดาวเลิศลอยวิไล (ซ้ำ)
อยู่กับบ้านไม่ชอบใจ	ถึงมาอยู่ค่ายไม่หน่ายใครเลย
คิดถึงกันอยู่	แม้จะอยู่สุดห่างไกล
ดวงใจนั้นหมาย	มอบมาลัยแทนใจเราเอย

(เพลงพวงมาลัย (ตอบ): นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

2) บทเพลงประกอบกิจกรรมนันทนาการ

บทเพลงประกอบกิจกรรมนันทนาการ เป็นบทเพลงที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการแสดงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดความสุขสนุกสนาน ได้แก่ บทเพลงสำหรับการเตรียมความพร้อม บทเพลงประกอบท่าทาง และบทเพลงประกอบการแสดง ดังที่ ชัยวัฒน์ เหล่าสืบสกุลไทย (2547) ได้ศึกษาและรวบรวมเพลงเพื่อการสอนและการจัดกิจกรรมนันทนาการ สรุปได้ดังนี้

2.1) เพลงเพื่อเตรียมความพร้อมและทักทาย มีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียน หรือผู้เข้าร่วมอบรมสัมมนาได้เกิดความตื่นตัว กระตือรือร้น เพื่อสร้างบรรยากาศสนุกสนาน ครื้นเครง เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งมิตรภาพ ได้ร้องเพลงร่วมกันและกล่าวทักทายกันด้วยการร้องเพลงตลอดจนได้แสดงท่าทางประกอบเพลงพร้อมกัน และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ของผู้เรียนหรือผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมสัมมนาที่จะเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป

2.2) เพลงเพื่อสร้างความคุ้นเคยและทำความรู้จักกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความรู้จักคุ้นเคยกันเมื่อแรกพบ เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนได้สนิทสนมกันเร็วขึ้นกว่าที่จะได้ทำความรู้จักกันเอง เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร มีความเป็นกันเอง เพื่อความสนุกสนานบันเทิง และผ่อนคลายความตึงเครียด เพื่อให้เกิดความกล้าที่จะแสดงออกและกล้าแสดงความคิดเห็นต่อกลุ่ม และเพื่อทำให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรักใคร่กลมเกลียวสามัคคีในหมู่คณะ

2.3) เพลงเพื่อการเคลื่อนไหวและผ่อนคลายความเครียด มีวัตถุประสงค์เพื่อเปลี่ยนอิริยาบถของผู้เข้าร่วมอบรมประชุม สัมมนา หลังจากเคร่งเครียดหรือเกิดความเมื่อยล้าทั้งทางสมองและทางกาย หรือเกิดความง่วงนอน เพื่อสร้างบรรยากาศให้สนุกสนาน ครื้นเครง เพื่อใช้เป็นกิจกรรมในการเตรียมความพร้อมและสร้างความคุ้นเคย เพื่อใช้เป็นกิจกรรมฝึกพื้นฐานการเคลื่อนไหวร่างกายให้เข้ากับจังหวะดนตรี และเพื่อให้ความรู้ ความคิด หรือคติสอนใจตามเนื้อเพลง

จากการศึกษาปรากฏบทเพลงประกอบกิจกรรมนันทนาการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เพลงมอหงา ประพันธ์โดยนายสวัสดิ์ เฟื่องฟู (พ.ศ. 2512) กล่าวถึงการรอคอย
คนรักด้วยใจจดจ่อ แต่ไม่ปรากฏแนวคิดอย่างเด่นชัด เนื้อเพลงมีดังนี้

ตัวอย่าง

มอหงาหาขวัญตาเจ้าอยู่แห่งใด
เธอหลอกให้พี่มารอ
เป็นเพราะเหตุอันใด

มอหงาไปขวัญใจทำไมไม่มา
โอ้หนอช่างเป็นไปได้
ขวัญใจทำไมไม่มา

(เพลงมอหงา: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลงหากว่าเรากำลังสบาย เป็นบทเพลงประกอบกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อม
ให้แก่ผู้ร่วมกิจกรรมโดยการปรบมือประกอบเป็นจังหวะพร้อมเพรียงกัน ซึ่งไม่มีเนื้อหาและแนวคิดที่
ชัดเจน เนื้อเพลงมีดังนี้

ตัวอย่าง

หากว่าเรากำลังสบาย
หากว่าเรากำลังมีสุข
มีอะไรจะไรกันเล่า

จงตบมือพลัน
หมดเรื่องทุกข์ใดทุกสิ่ง
จงตบมือพลัน

(เพลงหากว่าเรากำลังสบาย: ไม่ทราบผู้แต่ง/ทำนองต้นฉบับ : Josef Larossi ไม่ปรากฏปีที่แต่ง)

เพลงแมงมุมลาย ประพันธ์โดยนายวิชัย น้อยเสนีย์ (พ.ศ. 2532) กล่าวบรรยาย
กิริยาอาการของแมงมุมที่กำลังไต่บนหลังคา เนื้อเพลงมีดังนี้

ตัวอย่าง

แมงมุมลายตัวนั้น
วันหนึ่งมันถูกฝน
พระอาทิตย์ส่องแสง
มันรีบไต่ขึ้นฝา

ฉันเห็นมันชมชานเหลือน
ไหลหล่นจากบนหลังคา
น้ำแห้งเหือดไปลับตา
หันหลังมาทำตาลูกวาว

(เพลงแมงมุมลาย: นายวิชัย น้อยเสนีย์. 2532)

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นว่า บทเพลงที่มุ่งเน้นความบันเทิง เป็นบทเพลงที่ไม่ได้มีเนื้อหาต่าง
ๆ อย่างเด่นชัด เป็นบทเพลงขนาดสั้น มุ่งนำไปใช้พิธีการลูกเสือและกิจกรรมนันทนาการ เช่น การเปิด
กองและปิดกองลูกเสือ รวมทั้งกิจกรรมในพิธีการลูกเสือ นอกจากนั้นบทเพลงเหล่านี้ยังมีการนำไปใช้
ขับร้องในกิจกรรมนันทนาการเพื่อสร้างความสนุกสนานเป็นสำคัญ

3.2 แนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี

คำว่าแนวคิด (Theme) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีความหมายตรงกันกับคำว่า แก่นเรื่อง สาร สาระ และความคิดที่นำเสนอในเรื่อง ดังที่ สมเกียรติ รักษ์มณี (2558: 28) ได้อธิบายไว้ว่า แก่นเรื่อง อาจเรียกว่า แนวคิด แนวคิดสำคัญ สารัตถะ หรือสาระ ซึ่งมีนักวิชาการได้อธิบายความหมายไว้ดังนี้

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539: 107) อธิบายความหมายของคำว่าแก่นเรื่อง สรุปได้ว่า แก่นเรื่อง สารัตถะ หรือความคิดหลักของเรื่อง คือสาระสำคัญที่ผู้แต่งต้องการสื่อสารมายังผู้รับสารมักเกี่ยวกับความเป็นจริงของชีวิตเพื่อให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจและเป็นข้อคิดเตือนใจ

ราชบัณฑิตยสถาน (2545: 436) อธิบายความหมายของคำว่าแนวคิด สรุปได้ว่า คือความคิดหลักของเรื่องหรือสารในงานประพันธ์ มักไม่แสดงแนวคิดไว้ตรง ๆ แต่เป็นความคิดเชิงนามธรรมที่แสดงผ่านภาพลักษณ์ พฤติกรรมตัวละคร และสัญลักษณ์ ทั้งต้องตีความโดยผู้รับสาร

ประคอง เจริญจิตรกรรม (2556: 55-56) อธิบายความหมายของคำว่าแนวคิดของเรื่อง สรุปได้ว่า แนวคิด คือความคิดเห็นที่เป็นแกนกลางของเรื่องเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ของมนุษย์ ได้แก่ มนุษยธรรม สังคม จริยธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม แนวคิดของเรื่องจะเกี่ยวกับความดีความเลวของมนุษย์ วิถีชีวิตของมนุษย์ สภาวะแวดล้อม สังคมและการปกครอง

สมเกียรติ รักษ์มณี (2558: 28) อธิบายว่าแนวคิด สารัตถะ หรือสาระ คือข้อคิดสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจประสบการณ์ชีวิต ด้วยการแสดงมุมมองความคิดเห็นเกี่ยวกับธรรมชาติหรือสภาพของมนุษย์ผ่านพฤติกรรมของตัวละคร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่ผู้แต่งสร้างไว้ในเรื่อง

ปรียา หิรัญประดิษฐ์ (2562: 19) อธิบายว่า แนวคิดหลัก คือ จุดสำคัญของเรื่องที่เชื่อมโยงเรื่องทั้งหมดเข้าด้วยกัน เพื่อสื่อความคิดของผู้แต่ง แก่นเรื่องมีหลายแนวทาง เช่น คุณธรรม เหตุการณ์บ้านเมือง ความแค้น ความหึงหวง ความกลัว เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป แนวคิดของบทเพลง หมายถึง สาร สารัตถะ หรือความคิดที่ปรากฏในบทเพลงซึ่งผู้ประพันธ์เพลงมุ่งสื่อสารไปสู่ผู้ฟัง แนวคิดถือเป็นความคิดหลักของบทเพลงที่สามารถสรุปความคิดต่าง ๆ ได้จากการวิเคราะห์และตีความเนื้อเพลง ซึ่งผู้ประพันธ์เพลงอาจนำเสนอแนวคิดให้ปรากฏอย่างชัดเจน หรือไม่แสดงแนวคิดอย่างตรงไปตรงมาก็ได้ แต่จะซ่อนแฝงผ่านกลวิธีทางวรรณศิลป์ให้ผู้ฟังเพลงได้วิเคราะห์และตีความ แนวคิดในบทเพลงจะสัมพันธ์กับสังคมและเรื่องราวชีวิตของมนุษย์

จากการวิเคราะห์แนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี พบว่าในบทเพลงปรากฏแนวคิดต่าง ๆ 11 แนวคิด ซึ่งถือเป็นแนวคิดที่โดดเด่นและชัดเจน เรียงตามลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ แนวคิดเรื่องความสามัคคี แนวคิดเรื่องการสร้างความสุข แนวคิดเรื่องความรักชาติ แนวคิดเรื่องการสร้างมิตรภาพ แนวคิดเรื่องความร่วมมือร่วมใจ แนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์ แนวคิดเรื่องความมีระเบียบวินัย แนวคิดเรื่องความตรงต่อเวลา แนวคิดเรื่องการยกย่องบุคคลสำคัญ แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบ และแนวคิดเรื่องความเกรงใจ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตาราง 3 จำแนกแนวคิดที่ปรากฏในบทเพลง

ลำดับที่	แนวคิดที่ปรากฏในบทเพลง	จำนวน	ชื่อเพลง
1	แนวคิดเรื่องความสามัคคี	7	1. เพลงสามัคคีชุมนุม 2. เพลงลูกเสือธีรราช 3. เพลงค่ายลูกเสือ 4. เพลงลูกเสือไทย 5. เพลงมาร์ชลูกเสือไทย 6. เพลงในหมู่ลูกเสือ 7. เพลงพี่น้องลูกเสือ
2	แนวคิดเรื่องการสร้างความสุข	7	1. เพลงลูกเสือเฮฮา 2. เพลงสวรรค์บันดาล 3. เพลงคลายอารมณ์ 4. เพลงมาตามนัด 5. เพลงรอบกองไฟ 6. เพลงยิ้ม ยิ้ม ยิ้ม 7. เพลงชุมนุมรอบกองไฟ
3	แนวคิดเรื่องความรักชาติ	6	1. เพลงวชิราวุธรำลึก 2. เพลงลูกเสือไทย 3. เพลงสยามานุสติ 4. เพลงมาร์ชลูกเสือไทย 5. เพลงไตรรงค์ธงไทย 6. เพลงดุจบิดมารดา
4	แนวคิดเรื่องการสร้างมิตรภาพ	5	1. เพลงจับมือลูกเสือ 2. เพลงยินดีที่พบกัน 3. เพลงลูกเสือจับมือ 4. เพลงลูกเสือร่วมใจ 5. เพลงยินดีที่รู้จัก
5	แนวคิดเรื่องความร่วมมือร่วมใจ	3	1. เพลงคำสัญญา 2. เพลงเพื่อนลูกเสือ 3. เพลงยินดีที่มาพบกัน
6	แนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์	2	1. เพลงความซื่อสัตย์ 2. เพลงเพื่อนลูกเสือ
7	แนวคิดเรื่องความมีระเบียบวินัย	2	1. เพลงมาร์ชลูกเสือไทย 2. เพลงนอนดีดี

ตาราง 3 (ต่อ)

ลำดับที่	แนวคิดที่ปรากฏในบทเพลง	จำนวน	ชื่อเพลง
8	แนวคิดเรื่องความตรงต่อเวลา	2	1. เพลงตรงต่อเวลา 2. เพลงเดินทางไกล
9	แนวคิดเรื่องการยกย่องบุคคลสำคัญ	1	เพลงราชสดุดี
10	แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบ	1	เพลงฉันทอเธออยู่
11	แนวคิดเรื่องความเกรงใจ	1	เพลงความเกรงใจ

3.2.1 แนวคิดเรื่องความสามัคคี

ความสามัคคี หมายถึง ความพร้อมเพรียงปรองดองกัน การร่วมแรงร่วมใจเป็นหนึ่งเดียวเพื่อทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงโดยยึดประโยชน์ของส่วนรวม (ผกา สัตยธรรม. 2556: 62) ดังนั้นความสามัคคีจึงถือเป็นคุณธรรมประการหนึ่งที่ทำให้ผู้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุก หากคนสังคมใดมีความสามัคคีย่อมทำให้สังคมนั้นอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ตรงกันข้ามถ้าหากคนสังคมใดไม่สามัคคีกันเกิดการทะเลาะ แ่งแย้งชิงดีกันย่อมจะนำไปสู่ความวุ่นวายและความแตกแยกกันที่สุดในที่สุด ผลการศึกษาพบว่าแนวคิดเรื่องความสามัคคี ปรากฏในบทเพลง 8 เพลง ได้แก่ เพลงสามัคคีชุมนุม เพลงลูกเสือธีรราช เพลงค่ายลั่นเพลงจับมือ เพลงลูกเสือไทย เพลงมาร์ชลูกเสือไทย เพลงในหมู่ลูกเสือ และเพลงพี่น้องลูกเสือ วิเคราะห์แนวคิดของบทเพลงตามลำดับดังนี้

เพลงสามัคคีชุมนุม ในด้านแนวคิดสำคัญของเพลงมุ่งโน้มน้าวใจและกระตุ้นให้ผู้ฟังเห็นความสำคัญของความสามัคคี อันหมายถึง นอกจากนั้นผู้ประพันธ์เพลงยังสื่อสารแนวคิดสำคัญให้เห็นว่าความสามัคคีกลมเกลียวเป็นพลังสำคัญในการทำงานร่วมกัน ทำให้ฟันฝ่าปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างราบรื่น อันส่งผลให้ผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข อีกทั้งยังช่วยธำรงสถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์ให้ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงอีกด้วย ดังบทเพลงดังนี้

ตัวอย่าง

เพลง สามัคคีชุมนุม

พวกเราเราเหล่ามาชุมนุม	ต่างกุมใจรักสมัครสมาน
ล้วนมิตรจิตซึ้นบาน	สร่างเรื่องอยู่ทุกข์ทุกนาม
(สร้อย) อันความกลมเกลียว	กันเป็นใจเดียวประเสริฐศรี
ทุกสิ่งประสงคังใจ	จักเสร็จสมได้ด้วยสามัคคี
กิจใด ๕ ประสงค์มี	ร่วมใจรักดีแต่พระจอมสยาม
พร้อมพริบดังมือเดียวยาม	ยากเย็นเห็นง่าย บ่ หน่าย บ่ วาง (สร้อย)
ที่หนักก็จักเบาคลาย	ที่อันตรายก็จัดขัดขวาง
ฉลองพระเดช บ่ จาง	กตเวทีคุณพระกรุณา (สร้อย)
สามัคคีนี้แหละล้ำเลิศ	จักชูชาติเขตพระศาสนา
สยามรัฐจักวัฒนา	ปรากฏเกียรติฟุ้งเฟื่องกระเดื่องแดนดิน (สร้อย)

(เพลงสามัคคีชุมนุม: เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี. 2454)

เพลงลูกเสือธีรราช แนวคิดกล่าวถึง ความสมัครสมานสามัคคี โดยกล่าวว่าลูกเสือจะต้องมีความรักความผูกพันกันตลอดไปเพื่อสืบสานปณิธานของลูกเสือไทยต่อไป ดังบทเพลงดังนี้

ตัวอย่าง

เพลง ลูกเสือธีรราช

เหล่าลูกเสือของธีรราช
สมัครสมานโดยมีสามัคคีมั่น
มีจรรยารักษาชื่อ
ร่าเริงแจ่มใสใฝ่ใจรักให้ยืนนาน

ทะนงองอาจสืบชาติเชื้อพงศ์พันธุ์
พวกเราจะรักร่วมกันจะผูกสัมพันธ์ตลอดกาล
สร้างเกียรติระบือเลื่องลือต่อไปช้านาน
พวกเราล้วนชื่นบานเพราะกิจการลูกเสือไทย
(เพลงลูกเสือธีรราช: รัชกาลที่ 6. 2467)

เพลง มาร์ชลูกเสือไทย แนวคิดกล่าวถึง ความรักและสามัคคี โดยกล่าวว่าลูกเสือจะต้องมีความรักความผูกพันกันตลอดไปเพื่อทำความดีให้แก่สังคมและประเทศชาติ ดังบทเพลงดังนี้

ตัวอย่าง

เพลง มาร์ชลูกเสือไทย

จริยะและคุณธรรม
รักษาศาสนาองค์พระราชายิ่งดวงใจ
ระเบียบเพื่อพร้อมวินัย
ญ. เราผูกพัน ร่วมกัน สมานไมตรี
ช. เราพร้อมใจ ห่างให้ไกล จากยาเสพติด เป็นมารชีวิต จงช่วยคิดทำลาย

น้อมนำเราเหล่าลูกเสือเชื้อไทย
รักษาความดีลูกเสือเอื้อเฟื้อคนทั่วไป
ยึดมั่นในสามัคคี
ลูกเสือน้อมชีวี เพื่อศักดิ์ศรี ลูกเสือไทย
(พร้อม)

เราจงหาญกล้า น้อมรักษา อธิปไตย
เราทุกคนเทิดไว้ อยู่เหนือดวงใจ

ปฏิภาณยิ่งใหญ่ เทิดให้ องค์ราชันย์
เสียชีพอายเสียสัตย์ไซ้ ลูกเสือไทยเด่นทั้งโลก
(เพลงมาร์ชลูกเสือไทย: นายอโศก สุขศิริพรฤทธิ์. ไม่ทราบปี)

3.2.2 แนวคิดเรื่องการสร้างความสุข

ราชบัณฑิตยสถาน (2556 : ออนไลน์) ให้คำนิยามคำว่า สุข น. ความสบายกายสบายใจ การสร้างความสุข คือการรู้จักสร้างความสุขทางใจ แนวคิดของเพลงส่วนใหญ่เน้นสื่อความหมายถึงการสร้างความสุขด้วยกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การร้องรำทำเพลง การฟังดนตรี การส่งยิ้มทักทายกัน เป็นต้น การรู้จักสร้างความสุขทางใจจึงถือเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้บุคคลอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ผ่อนคลาย มองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน ไม่เคร่งเครียดจนเกินไป ผลการศึกษาพบว่าแนวคิดเรื่องความสุข ปรากฏในบทเพลง 7 เพลง ได้แก่ เพลงลูกเสือเฮฮา เพลงสวรรค์บันดาล เพลงคลายอารมณ์เพลงมาตามนัด เพลงรอบกองไฟ เพลงยิ้ม ยิ้ม ยิ้ม และเพลงชุมนุมรอบกองไฟ วิเคราะห์แนวคิดของบทเพลงตามลำดับดังนี้

เพลงลูกเสือเฮฮา เนื้อหากล่าวถึงการสร้างความสุขทางใจด้วยการร้องรำทำเพลงให้เกิดความสนุกสนาน ไม่ให้ความทุกข์ในเรื่องใด ๆ มาก่อกวนความสงบทางใจได้ ดังบทเพลงดังนี้

ตัวอย่าง

เพลง ลูกเสือเฮฮา

มามารำ ร้องเพลงลำนาร่วมกันเฮฮา
ถึงยามสนุกเราสุขนักหนา ทุกข์ได้ไม่มากวนใจ
ร้องรำด้วยความสำราญ ถึงเวลางานไม่เคยทิ้งไป หนักเหน็ดเหนื่อยสักเพียงไหน
พวกเราอิ่มได้ด้วยไมตรี
ลูกเสือเรานี้สุขี่ร่วมใจ เท่งป๊ะ ๆ ๆ เรามาผ่อนคลายสบายอุรา เร็วลูกเสือมาเฮฮาด้วยกัน
(เพลงลูกเสือเฮฮา: นายสวัสดิ์ เพื่องฟู. 2512)

เพลงสวรรค์บันดาล เนื้อหากล่าวถึงการสร้างความสุขทางใจด้วยการร้องเพลงและฟังดนตรีให้เกิดความสุข สนุกสนาน และกล่าวถึงลักษณะทั่วไปของคนที่มีหลายแบบ มีทั้งคนรวย คนจน คนดี คนเลว บางครั้งก็ทำให้เกิดความสับสนุ่นวาย ดังนั้น ควรรู้จักผ่อนคลายด้วยการร้องเพลงและฟังเพลงดังบทเพลงดังนี้

เพลงสวรรค์บันดาล

สวรรค์บันดาลให้มา ให้พวกเรามาพบกันวันใหม่
จะเจอกันวันนี้คือดีใจ รื่นเร่กันไปไม่รู้โรยรา
จะอยู่แห่งไหนเพลินใจเพลินตา จะอยู่เมืองฟ้าเพลินตาเพลินใจ สวรรค์บันดาล
(เพลงสวรรค์บันดาล: นายสวัสดิ์ เพื่องฟู. 2512)

เพลงรอบกองไฟ เนื้อหากล่าวถึงการสร้างความรื่นเริงด้วยกิจกรรมสนุกสนานรอบกองไฟด้วยการร้องเพลงให้เกิดความสุข สนุกสนาน ปลดปล่อยความทุกข์ต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไป ดัง บทเพลงดังนี้

เพลง รอบกองไฟ

โอ้เมื่อมีไฟ ไฟ ไฟ ลูกขึ้นแจ่มจ้า สุขอุราเมื่อเรามาพร้อมหน้ากัน
คืนวันนี้มีสุขปลดปล่อยทุกข์รับความสำราญ เธอกับฉันนั้นมาเล่นรอบกองไฟ (ซ้ำ)
ไฟมันลุกมีความร้อน ไม่อาทรความร้อนของไฟ
ไฟจะลุกจะร้อนเพียงใด สุขฤทัยร่วมวงเฮฮา (ซ้ำ)
(เพลงรอบกองไฟ: นายสวัสดิ์ เพื่องฟู. 2512)

3.2.3 แนวคิดเรื่องความรักชาติ

ราชบัณฑิตยสถาน (2556 : ออนไลน์) ให้คำนิยามคำว่า ชาติ น. กลุ่มชนที่มีความรู้สึกในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมอย่างเดียวกัน หรืออยู่ในปกครองรัฐบาลเดียวกัน ดังนั้น ความรักชาติ หมายถึง การแสดงความรักชาติ ปกป้องชาติบ้านเมืองให้อยู่อย่างปกติสุข มิให้ผู้ใดมาทำลายชาติไทย เพราะชาติ

บ้านเมืองเป็นสถาบันสำคัญที่ทำให้คนไทยมีแผ่นดินอยู่อาศัยอย่างร่มเย็นเป็นสุข ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดเรื่องความรักชาติปรากฏในบทเพลง 5 เพลง ได้แก่ เพลงวชิราวุธราลิก เพลงลูกเสือไทย เพลงสยามานุสติ เพลงมาร์ชลูกเสือไทย เพลงไตรรงค์ธงไทย และเพลงดุจบิดมารดา วิเคราะห์แนวคิดของ บทเพลงตามลำดับดังนี้

เพลงลูกเสือไทย นำเสนอแนวคิดเรื่องความรักชาติ โดยกล่าวว่า ลูกเสือเป็นผู้มีระเบียบวินัย มีความเข้มแข็งอดทน และบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น แม้ว่าจะลำบากเพียงใดก็ต้องทำภารกิจให้สำเร็จลุล่วงเพื่อรักษาชาติให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคง ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง ลูกเสือไทย

ลูกเสือลูกเสือไว้ศักดิ์ลูกผู้ชาย
รักเกียรติรักวินัยแข็งแรงและอดทน
แม้อำบากตรากตรำก็ต้องทำให้สำเร็จ
เสียชีพอย่าเสียสัตย์รักษาดีมั่นไว้

ลูกเสือลูกเสือไว้ลายขลุกลูกเสือไทย
เราจะบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น
ทำทำทำข้าสัญญาว่าจะทำ
ตั้งนามอันเกรียงไกรพระมงกุฎทรงประทาน
(เพลงลูกเสือไทย: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลงสยามานุสติ นำเสนอแนวคิดเรื่องความรักชาติ โดยกล่าวว่า หากมีใครมารุกรานแผ่นดินไทยเพื่อทำลายชาติบ้านเมือง คนไทยจะต้องรู้จักเสียสละเพื่อปกป้องรักษาแผ่นดินไทย เพื่อรักษาเกียรติภูมิของชาติไทย เพราะประเทศไทยหรือเมืองสยามนั้นเปรียบเสมือนชีวิตและลมหายใจของคนไทย หากแผ่นดินไทยคงอยู่ได้ก็เท่ากับว่าคนไทยมีชีวิตอยู่ได้เช่นกัน หากแผ่นดินไทยพินาศลงชีวิตของคนไทยก็เท่ากับว่าพินาศลงด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง สยามานุสติ

ใครรานใครรุกตัว
ใครรบจนสุดใจ
เสียเนื้อเลือดหลังไหล
เสียชีพไปเสียสิ้น
หากสยามยังอยู่ยัง
เราก็เหมือนอยู่คง
หากสยามพินาศลง
เราก็เหมือนมอดม้วย

แดนไทย
ชาติดิน
ยอมสละ สิ้นแล
ชื่อก้องเกียรติงาม
ยืนยง
ชีพด้วย
ไทยอยู่ได้ฤา
หมดสิ้นสกุลไทย

(เพลงสยามานุสติ: รัชกาลที่ 6. 2465)

เพลงมาร์ชลูกเสือไทย นำเสนอแนวคิดเรื่องความรักชาติ โดยกล่าวว่า ลูกเสือต้องมีใจรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมน้อมนำใจลูกเสือให้รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ทำความดีเพื่อชาติบ้านเมืองต่อไป ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง มาร์ชลูกเสือไทย

จริยะและคุณธรรม	น้อมนำเราเหล่าลูกเสือเชื้อไทย
รักชาติศาสนาองค์พระราชายิ่งดวงใจ	รักษาความดีลูกเสือเอื้อเพื่อคนทั่วไป
ระเบียบเพื่อพร้อมวินัย	ยึดมั่นในสามัคคี
ญ. เราผูกพัน ร่วมกัน สมานไมตรี	ลูกเสือน้อมชีวี เพื่อศักดิ์ศรี ลูกเสือไทย
ช. เราพร้อมใจ ห่างให้ไกล จากยาเสพติด เป็นมารชวีต จงช่วยคิดทำลาย	
(พร้อม)	
เราจงหาญกล้า น้อมรักษา อธิปไตย	ปฎิภาณยิ่งใหญ่ เทิดไท้ องค์ราชันย์
เราทุกคนเทิดไว้ อยู่เหนือดวงใจ	เสียชีพอย่าเสียสัตย์ไซ้ ลูกเสือไทยเด่นทั้งโลก
(เพลงมาร์ชลูกเสือไทย: นายอโศก สุขศิริพรฤทธิ์. ไม่ทราบปี)	

3.2.4 แนวคิดเรื่องการสร้างมิตรภาพ

ราชบัณฑิตยสถาน (2556 : ออนไลน์) ให้คำนิยามคำว่า มิตรภาพ น. ความเป็นเพื่อน เช่น มิตรภาพระหว่างเขาทั้งสอง. (ส.) ดังนั้น การสร้างมิตรภาพ หมายถึงการเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีระหว่างบุคคล ให้เกิดความรู้สึกที่ดีและเป็นมิตรต่อกัน ผลการศึกษาพบว่าแนวคิดเรื่องการสร้างมิตรภาพ ปรากฏในบทเพลง 5 เพลง ได้แก่ เพลงจับมือลูกเสือ เพลงยินดีที่พบกัน เพลงลูกเสือจับมือ เพลงลูกเสือร่วมใจ และเพลงยินดีที่รู้จัก วิเคราะห์แนวคิดของบทเพลงตามลำดับดังนี้

เพลง จับมือลูกเสือ นำเสนอแนวคิดเรื่องการสร้างมิตรภาพ โดยกล่าวว่า การจับมือของลูกเสือเป็นเป็นการแสดงออกถึงการเคารพนับถือซึ่งกันและกัน และยังเป็นการสร้างมิตรภาพต่อกันอีกด้วย ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง จับมือลูกเสือ

ลูกเสือเขาไม่จับมือขวา	ยื่นซ้ายมาจับมือกันมั่น
มือขวาใช้เคารพกัน (ซ้าย)	ยื่นซ้ายออกมาพลันจับมือจับมือ
จับมือนั้นหมายถึงมิตร	เหมือนญาติสนิทควรคิดยึดถือ
ยิ้มด้วยเวลาจับมือ (ซ้าย)	เพราะพวกเราคือลูกเสือด้วยกัน (ซ้าย)

(เพลงจับมือลูกเสือ: ไม่ปรากฏผู้แต่ง /รวบรวมโดย ทองใบ พรหมมา. 2513)

เพลงลูกเสือร่วมใจ นำเสนอแนวคิดเรื่องการสร้างมิตรภาพ โดยกล่าวว่า ลูกเสือมาจากต่างสถานที่ไม่ว่าจะเป็นทิศเหนือ ทิศใต้ ก็สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันได้ ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง ลูกเสือร่วมใจ

จากแดนไกลเหนือได้อีสาน
ขอให้จงโชคดี อย่าให้มีเภทภัย
(หล่า ลา ลา)

เชื่อมผูกพันสำราญในดวงฤทัย
หวังสิ่งใด ขอให้สมปรารถนา

(เพลงลูกเสือร่วมใจ: นายสวัสดิ์ เพ็ญฟู. 2512)

เพลง ยินดีที่รู้จัก นำเสนอแนวคิดเรื่องการสร้างมิตรภาพ โดยกล่าวว่าการทำความรู้จักกันเป็นสิ่งที่ดี เปรียบเสมือนพี่น้องกันตลอดไป ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง ยินดีที่รู้จัก

ยินดีที่รู้จัก เพื่อนที่รักขอเชิญร่วมจิต
ยินดีที่รู้จัก เพื่อนรักขอร่วมใจมั่น

เรารักกันฉันมิตร รักสนิทเหมือนพี่น้องกัน
ขอให้ผูกสัมพันธ์ ร่วมรักกันให้นานเถิดเถิด

(เพลงยินดีที่รู้จัก: นายสวัสดิ์ เพ็ญฟู. 2512)

3.2.5 แนวคิดเรื่องความร่วมมือร่วมใจ

ราชบัณฑิตยสถาน (2556 : ออนไลน์) ให้คำนิยามคำว่า ร่วมมือ ก. พร้อมใจช่วยกัน. ร่วมใจ ว. มีความนึกคิดอย่างเดียวกัน เช่น เพื่อนร่วมใจ. ดังนั้น ความร่วมมือร่วมใจ หมายถึงการร่วมมือร่วมใจกันในการทำภารกิจต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ ผลการศึกษาพบว่าแนวคิดเรื่องความร่วมมือร่วมใจ ปรากฏในบทเพลง 3 เพลง ได้แก่ เพลง คำสัญญา เพลงเพื่อนลูกเสือ และเพลงยินดีที่มาพบกัน วิเคราะห์แนวคิดของบทเพลงตามลำดับดังนี้

เพลงคำสัญญา นำเสนอแนวคิดเรื่องความร่วมมือร่วมใจ โดยกล่าวว่า จะยึดมั่นในคำสัญญาและจะร่วมมือร่วมใจกันสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้แก่สังคมต่อไป ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง คำสัญญา

ก่อนจากกันขอสัญญา
โบกมืออำลาสัญญาด้วยหัวใจ
ด้วยความดีนั้นฝังตรึงจากไปแล้วคำนึง
อย่าได้ลืมเลือนสัญญากันไว้อย่างไร

ฝากประทับใจตราจนกว่าจะพบกันใหม่
เพราะความรักติดตรึงห่วงใยด้วยใจผูกพันมั่นคง
ตราตรึงประทับใจ
ขอให้เรามั่นคงจิตใจก้าวไปสรรสร้างความคิด

**โอ้เพื่อนเอ๋ย เคยร่วมสนุกกันมา แต่เวลาต้องพาให้เราจากกัน

ไม่นานหรือกนา เราคงได้มาพบกัน ไม่มีสิ่งใดขวางกั้น
 เพราะเรามั่นในสัญญา หากแผ่นดินไม่ฝืนกาย
 จะสุขจะทุกข์เพียงใด น้อมกายยืมสู้ฟันฝ่า
 ร้อยรัดดวงใจ มั่นในคำสัญญา สร้างสรรค์เพื่อมวลประชา นี่คือสัญญาของเรา
 (เพลงคำสัญญา: อินโดจีน. 2553)

เพลงเพื่อนลูกเสือ นำเสนอแนวคิดเรื่องความร่วมมือร่วมใจ โดยกล่าวว่า ลูกเสือจะ
 ร่วมมือร่วมใจกันทำความดีเพื่อสังคมและประเทศชาติ ไม่เกียจคร้านในการทำงานหนักเอาเบาสู้ด้วย
 ใจศรัทธาตั้งตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้
ตัวอย่าง

เพลง เพื่อนลูกเสือ

เพื่อนลูกเสือยิ้มทุกเมื่อแสนสุขสันต์ แม้นมิพบประสบกันสายสัมพันธ์คือจิตใจ
 เพื่อนลูกเสือ ยิ้มทุกเมื่อไม่หวั่นไหว หลอมความรักรวมจิตใจพร้อมมอบให้กันทุกครา
 เรื่องงานหนักเบาลูกเสือเราเก่งหนักหนา ไม่เคยเกียจคร้านงานทุกงานเราศรัทธา
 ร่วมมือกันทุกเมื่อ ช่วยเหลือกันทุกครา ลูกเสือนี้ “มีน้ำใจ”
 เพื่อนลูกเสือ สังคมเชื่อ ลูกเสือไทย “น้อมนับถือ ความซื่อสัตย์” ไว้ ผองชาวไทยจึงนิยม
 (เพลงเพื่อนลูกเสือ: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

3.2.6 แนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์

ราชบัณฑิตยสถาน (2556 : ออนไลน์) ให้คำนิยามคำว่า ซื่อสัตย์ ก. ประพฤติตรง
 และจริงใจ, ไม่คิดคดทรยศ, ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง. ความซื่อสัตย์ถือเป็นคุณธรรมประการหนึ่งที่
 ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล หากบุคคลมีคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ก็จะทำให้สังคมอยู่ร่วมกัน
 อย่างสงบสุข ไม่มีความขัดแย้ง ไม่แก่งแย่งผลประโยชน์ ผลการศึกษาพบว่าแนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์
 ปรากฏในบทเพลง 2 เพลง ได้แก่ เพลงความซื่อสัตย์ และเพลงเพื่อนลูกเสือ วิเคราะห์แนวคิดของบท
 เพลงตามลำดับดังนี้

เพลงความซื่อสัตย์ เนื้อเพลงกล่าวว่า ความซื่อสัตย์เป็นคุณสมบัติของคนดี หากผู้ใดไม่มี
 ความซื่อสัตย์ ย่อมไม่สามารถปฏิบัติภารกิจการทำงานหรืออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข
 แม้แต่คนที่มีความรู้หลากหลาย หากไม่มีความซื่อสัตย์แล้วย่อมไม่สามารถเอาตัวรอดหรือดำเนินชีวิต
 ได้อย่างราบรื่น และในการทำงานก็ไม่มีใครอยากให้เข้าร่วมงานด้วย ดังตัวอย่างบทเพลงดังนี้
ตัวอย่าง

เพลง ความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์ เป็นสมบัติของคนดี หากว่าใครไม่มี ชาตินี้เอาดีไม่ได้
 มีความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอดถมไป คดโกงแล้วใคร จะรับไว้ให้ร่วมการทำงาน
 (เพลงความซื่อสัตย์ : นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

3.2.7 แนวคิดเรื่องความมีระเบียบวินัย

ราชบัณฑิตยสถาน (2556 : ออนไลน์) ให้คำนิยามคำว่า วินัย น. ระเบียบแบบแผน และข้อบังคับ, ข้อปฏิบัติ, ความมีระเบียบวินัย หมายถึงการยึดถือกฎระเบียบของสังคมและปฏิบัติตามกฎนั้นอย่างถูกต้องและเหมาะสมเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ผลการศึกษาพบว่าแนวคิดเรื่องความมีระเบียบวินัยปรากฏในบทเพลง 2 เพลง ได้แก่ เพลงมาร์ชลูกเสือไทย และ เพลงนอนดีดี วิเคราะห์แนวคิดของบทเพลงตามลำดับดังนี้

เพลงมาร์ชลูกเสือไทย นำเสนอแนวคิดเรื่องความมีระเบียบวินัย โดยกล่าวว่าลูกเสือเป็นผู้มีระเบียบวินัย เพื่อสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้แก่สังคมและประเทศชาติ ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง มาร์ชลูกเสือไทย

จริยและคุณธรรม	น้อมนำเราเหล่าลูกเสือเชื้อไทย
รักษาศาสนาองค์พระราชายิ่งดวงใจ	รักษาความดีลูกเสือเอื้อเฟื้อคนทั่วไป
ระเบียบเพื่อพร้อมวินัย	ยึดมั่นในสามัคคี
ญ. เราผูกพัน ร่วมกัน สมานไมตรี	ลูกเสือน้อมชีวี เพื่อศักดิ์ศรี ลูกเสือไทย
ช. เราพร้อมใจ ห่างให้ไกล จากยาเสพติด	เป็นมารชีวิต จงช่วยคิดทำลาย
(พร้อม)	
เราจงหาญกล้า น้อมรักษา อธิปไตย	ปฏิภาณยิ่งใหญ่ เทิดไท้ องค์ราชันย์
เราทุกคนเทิดไว้ อยู่เหนือดวงใจ	เสียชีพออย่าเสียสัตย์ไซ้ ลูกเสือไทยเด่นทั้งโลก
(เพลงมาร์ชลูกเสือไทย: นายอโศก สุขศิริพรฤทธิ์. ไม่ทราบปี)	

เพลงนอนดีดี นำเสนอแนวคิดเรื่องความมีระเบียบวินัย โดยกล่าวว่าลูกเสือเป็นผู้มีระเบียบวินัย เพื่อสร้างสรรค์สังคมและประเทศชาติ ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง นอนดีดี

อยู่บ้านนอนดีดี ไม่ว่าตีมาเข้าอบรม	ที่แรกทำใจระทม มาอบรมไม่สนใจ
นานนานไปพอเห็นคุณค่าศรัทธาของลูกเสือไทย	ลูกเสือนั้นมีระเบียบและวินัย
เหนื่อยยากนั้นเราไม่หวั่น	เราช่วยเหลือกันดังเจตนา
(เพลงนอนดีดี: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)	

3.2.8 แนวคิดเรื่องความตรงต่อเวลา

ราชบัณฑิตยสถาน (2556 : ออนไลน์) ให้คำนิยามคำว่า เวลา น. ช่วงระยะเวลา ยาวนานที่มีอยู่หรือเป็นอยู่ โดยนิยามกำหนดขึ้นเป็นครุ่ คราว วัน เดือน ปี เป็นต้น ความตรงต่อเวลา หมายถึง การรู้จักให้ความสำคัญกับช่วงเวลาที่นัดหมายในการทำภารกิจต่าง ๆ ที่จะต้องทำตามเวลาที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน คนที่รู้จักเวลาและตรงต่อเวลาจะทำให้ทำงานต่าง ๆ ได้สำเร็จลุล่วง และมี

ระบบระเบียบ ผลการศึกษาพบว่าแนวคิดเรื่องความตรงต่อเวลา ปรากฏในบทเพลง 2 เพลง ได้แก่ เพลงตรงต่อเวลา และเพลงเดินทางไกลวิเคราะห์แนวคิดของบทเพลงตามลำดับดังนี้

เพลงตรงต่อเวลา แนวคิดกล่าวถึงความสำคัญของเวลา ที่คนควรให้ความสำคัญและเห็นคุณค่า ต้องฝึกตนเองให้เป็นคนตรงต่อเวลาที่นัดหมาย เพราะฉะนั้นจะทำให้เสียประโยชน์หรือเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ได้ เพราะกาลเวลามีแต่จะเคลื่อนผ่านไปเรื่อย ๆ โดยไม่ได้รอคอยผู้ใด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง ตรงต่อเวลา

ตรงต่อเวลา
ตรง ตรง ตรงเวลา
เราเกิดมาเป็นคน
วันคืนไม่ค่อยทำ

พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา
พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา
ต้องหมั่นฝึกฝนให้ตรงเวลา
วันเวลาไม่เคยคอยใคร

(เพลงตรงต่อเวลา: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลงเดินทางไกล แนวคิดกล่าวถึงความสำคัญของเวลา ที่คนควรให้ความสำคัญและเห็นคุณค่า ต้องฝึกตนเองให้เป็นคนตรงต่อเวลาที่นัดหมาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง เดินทางไกล

เกิดมาเป็นคน ต้องตรงเวลา
ร่วมเดินทางไกลจะไกลเพียงใด
เร่งสำราญเราเบิกบานเดินทางไกล

อย่ามัวรอช้าเร่งรีบมาเร็วไว
พวกเราเดินไปแล้วสุขใจจริง
ลืมทุกข์ไปเราสุขใจจริง ๆ

(เพลงเดินทางไกล: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

3.2.9 แนวคิดเรื่องการยกย่องบุคคลสำคัญ

ราชบัณฑิตยสถาน (2556 : ออนไลน์) ให้คำนิยามคำว่า บุคคล น. คน (เฉพาะตัว) ยกย่อง ก. เชิดชู. ดังนั้น การยกย่องบุคคลสำคัญ หมายถึงการเชิดชูและระลึกถึงคุณงามความดีของบุคคลสำคัญที่กระทำประโยชน์เพื่อสังคมส่วนรวม ผลการศึกษาพบว่าแนวคิดเรื่องการยกย่องบุคคลสำคัญ ปรากฏในบทเพลง 1 เพลง ได้แก่ เพลงราชสดุดี กล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าอยู่หัว เป็นผู้สถาปนากิจการลูกเสือเพื่อทำประโยชน์ให้แก่ชาติบ้านเมือง ดังนั้นควรส่งเสริมและสืบสานพระราชปณิธานของพระองค์ท่านสืบต่อไป ดังบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง ราชสดุดี

ข้าลูกเสือชาวไทยใจเคารพ
พระบาทมงกุฎเกล้าจอมเมธา
ทรงอุทิศส่ห้อบรมบ่มนิสัย

ขอน้อมนบนาทบังสุพระทรงศรี
ทรงปรานีก่อเกื้อลูกเสือมา
ให้มีใจรักชาติศาสนา

ทรงสั่งสอนสรรพกิจวิทยา
 ดั่งดวงจันทร์อาทิตย์ประสิทธิ์แสง
 พระคุณนี้จะสถิตสนิทใน

เป็นอาภาผ่องพุทธรุฒิไกร
 กระจ่างแจ้งแจ่มภาพสขสมัย
 ดวงหทัยทวยราษฎร์ไม่คลาดเอย
 (เพลงราชสดุดี: นายสมาน กาญจณผลิน. 2486)

3.2.10 แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบ

ราชบัณฑิตยสถาน (2556 : ออนไลน์) ให้คำนิยามคำว่า รับผิดชอบ ก. ยอมรับผลทั้งที่ดีและไม่ดีในกิจการที่ตนได้ทำลงไปหรือที่อยู่ในความดูแลของตน ดังนั้น รับผิดชอบต่อ หมายถึง รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนโดยปฏิบัติตามข้อตกลงของคนในสังคม ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบ ปรากฏในบทเพลง 1 เพลง ได้แก่ เพลง ฉันรอเธออยู่ โดยมีแนวคิดกล่าวว่าการนัดหมายจะต้องรู้จักมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ไม่ปล่อยให้คนอื่นรอคอยหรือเสียเวลารอคอยตัวเรา เราจะต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ดังนี้

ตัวอย่าง

เพลง ฉันรอเธออยู่

รอฉันรอเธออยู่
 เธอจะมา ะ เมื่อไร
 ฉันเป็นห่วง ฉันเป็นห่วงตัวเธอ
 นัดไว้ทำไมไม่มา (ซ้ำ)
 รืบน้อย รืบน้อย รืบน้อย

แต่ไม่รู้เธออยู่ไหนใด
 นัดฉันไว้ทำไมไม่มา
 ได้แต่เก้อเซง้อแลหา
 โอ้เธอจำอย่าช้าเร็วหน่อย
 รืบน้อย รืบน้อย รืบน้อย
 (เพลงฉันรอเธออยู่: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

3.2.11 แนวคิดเรื่องความเกรงใจ

ราชบัณฑิตยสถาน (2556 : ออนไลน์) ให้คำนิยามคำว่า เกรงใจ, เกรงอกเกรงใจ ก. ไม่อยากจะทำให้ผู้อื่นรู้สึกลำบากเดือดร้อนรำคาญใจ ความเกรงใจ หมายถึง การรู้จักเกรงใจ เห็นใจคนอื่น ะ ไม่ทำตามใจตนเองทุกอย่าง ผลการศึกษาพบว่าแนวคิดเรื่องความเกรงใจ ปรากฏในบทเพลง 1 เพลง ได้แก่ เพลงความเกรงใจ วิเคราะห์แนวคิดของบทเพลงตามลำดับดังนี้

เพลง ความเกรงใจ นำเสนอแนวคิดเรื่องความเกรงใจ โดยกล่าวว่า ความเกรงใจเป็นคุณสมบัติของผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ดี เพราะหากไม่มีความเกรงใจผู้ใด ก็คงอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ยากดังต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง ความเกรงใจ

ความเกรงใจ เป็นสมบัติของผู้ดี
 เกิดเป็นคน ถ้าหากไม่เกรงใจใคร

ลองตรองดูซี ทุกคนก็มีหัวใจ
 คนนั้นไซ้ไร้คุณธรรมประจำตน
 (เพลงความเกรงใจ : นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

จากการวิเคราะห์แนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี พบว่า ในบทเพลงปรากฏแนวคิดต่าง ๆ 11 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดเรื่องการสร้างความสุข แนวคิดเรื่องความรักชาติ แนวคิดเรื่องการสร้างมิตรภาพ แนวคิดเรื่องความร่วมมือร่วมใจ แนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์ แนวคิดเรื่องความมีระเบียบวินัย แนวคิดเรื่องความตรงต่อเวลา แนวคิดเรื่องการยกย่องบุคคลสำคัญ แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบ และแนวคิดเรื่องความเกรงใจ การศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาและแนวคิดสำคัญของบทเพลงข้างต้นนั้น เป็นการทำความเข้าใจสาระสำคัญของบทเพลงเพื่อให้เข้าใจอย่างชัดเจนว่าผู้ประพันธ์เพลงมีจุดมุ่งหมายใดในการถ่ายทอดเนื้อหาและแนวคิดมาสู่ผู้ฟัง สอดคล้องกับ วรรณคดีของธัญญา สังขพันธานนท์ (2539: 107) อธิบายว่า แนวคิด คือสาระสำคัญที่ผู้ประพันธ์ ต้องการสื่อสารมายังผู้รับสารมักเกี่ยวกับความเป็นจริงของชีวิตเพื่อให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจและป็นข้อคิดเตือนใจ

ในบทที่ 4 ผู้วิจัยจะกล่าวถึงกลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียน ลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 – 2562 ลำดับต่อไป



บทที่ 4

กลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี

ปี พ.ศ. 2454 - 2562

บทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี เป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นโดยใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ในการนำเสนอเนื้อหาและแนวคิดของเพลงให้เกิดความน่าสนใจเพื่อให้สามารถโน้มน้าวใจผู้ฟังให้เกิดความซาบซึ้งและประทับใจได้เป็นอย่างดี คำว่ากลวิธีทางวรรณศิลป์ หมายถึง ศิลปะทางภาษาหรือศิลปะการประพันธ์บทเพลงที่มีรูปแบบและกลวิธีที่เหมาะสมทั้งด้านกลวิธีการเล่นเสียง กลวิธีการใช้คำและสำนวน กลวิธีการใช้ภาพพจน์ กลวิธีการขึ้นต้นเพลง กลวิธีการขยายความในเนื้อเพลง และกลวิธีการจบเพลงเพื่อให้บทเพลงมีความไพเราะและสื่อสารแนวคิดไปสู่ผู้ฟังได้อย่างสัมฤทธิ์ผล

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดจากผลงานวิชาการของราชบัณฑิตยสถาน (2552) พระยาอนูมาน ราชชน (2546) กุหลาบ มลลิกะมาส (2543) สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2549) ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต (2555) ธเนศ เวศร์ภาดา (2549) สุภัทร แก้วพัตร (2546) สมเกียรติ รักษ์มณี (2551) ดวงรัตน์ คูหเจริญ (2557) พรอนันต์ ยอดจันทร์ (2557) สุนทรี ดวงทิพย์ (2558) จุฑารัตน์ ก้อนบุญ (2558) และนิตยา แก้วคัลณา (2563) สรุปได้ว่า กลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลง หมายถึง ศิลปะทางภาษาหรือศิลปะ การประพันธ์บทเพลงที่มีรูปแบบและกลวิธีที่เหมาะสมทั้งด้านการใช้คำ ภาพพจน์ การตั้งชื่อเพลง การขึ้นต้นเพลง และการจบเพลง เพื่อให้บทเพลงมีความไพเราะและสื่อสารแนวคิดไปสู่ผู้ฟังได้อย่างสัมฤทธิ์ผล องค์ประกอบของวรรณศิลป์แบ่งออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่ อารมณ์สะท้อนใจ ความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการ การแสดงออก ท่วงทำนองแต่ง เทคนิคหรือกลวิธี และองค์ประกอบ ดังนั้นในการสร้างสรรค์วรรณกรรมจำเป็นต้องนำองค์ประกอบต่าง ๆ ข้างต้นมาเป็นเครื่องมือในการนำเสนอเนื้อหาและแนวคิดให้เกิดความชัดเจนและน่าสนใจ ทำให้วรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และจำแนกข้อมูลกลวิธีทางวรรณศิลป์ออกเป็น 6 ประเด็นหลัก ได้แก่

- 4.1 กลวิธีการตั้งชื่อเพลง
- 4.2 กลวิธีการใช้คำและสำนวน
- 4.3 กลวิธีการใช้โวหารภาพพจน์
- 4.4 กลวิธีการเริ่มต้นบทเพลง
- 4.5 กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาสาระ
- 4.6 กลวิธีการจบเพลง

ซึ่งแต่ละกลวิธีมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 กลวิธีการตั้งชื่อเพลง

กลวิธีการตั้งชื่อเพลง หมายถึง การสรุปเรื่องราวทั้งหมดที่พบเห็นมาจากการรวบรวมเรื่องราว ประเด็น และแรงบันดาลใจ ทั้งหมด สรุปเป็นคำสั้นๆ ที่ครอบคลุมเรื่องราว เนื้อหา ที่อาจจะ เป็น นำไปสู่การตั้งเป็น ชื่อเพลง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดของเพลง เป็นหัวใจของเพลงเพราะเป็นสื่อ ความหมายอันแรงที่จะทำให้คนรู้จัก เพลงและอยากฟังเพลง หลักการตั้งชื่อเพลง คือ ใช้คำสั้นๆ มี ความหมายกินใจ ให้คนฟังอยากฟังเพลง และที่สำคัญต้องสื่อความหมาย ไปยังเนื้อเพลง และ ครอบคลุมเนื้อหาเพลงทั้งหมด ชื่อเพลงกับเพลง ต้องสอดคล้องกัน ฟังชื่อเพลงแล้วสามารถ จินตนาการถึงเนื้อเพลงได้ และฟังเพลงจบต้องมีความรู้สึกตรงกับชื่อเพลง

ในการศึกษากลวิธีการตั้งชื่อของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี แบ่ง ออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ การตั้งชื่อโดยใช้วลีแรกของบทเพลง การตั้งชื่อจากท่าทางประกอบเพลง ตั้งชื่อจากชื่อของคน สัตว์ สิ่งของ ที่ปรากฏในบทเพลง ดังนี้

4.1.1 การตั้งชื่อโดยใช้วลีแรกของเพลง คือ การใช้คำหรือวลีแรกในบทเพลงมาตั้งชื่อเพลง เนื่องจากคนส่วนใหญ่มักจะจดจำคำสำคัญในส่วนแรก ทำให้การตั้งชื่อบทเพลงหลายเพลงที่นำวลีแรก มาตั้งเป็นชื่อเพลง (สุภัทร แก้วพัตร. 2546: 37) จากการศึกษาบทเพลงในหนังสือเรียนลูกเสือและ เนตรนารี ปรากฏการตั้งชื่อเพลงตามวลีแรกของบทเพลง ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง ลูกเสือธีรราช

เหล่าลูกเสือของธีรราช	ทะนงองอาจสืบชาติเชื้อวงศ์พันธุ์
สมัครสมานโดยมีสามัคคีมั่น	พวกเราจะรักร่วมกันจะผูกสัมพันธ์ตลอดกาล
มีจรรยารักษาสื่อ	สร้างเกียรติระบือเลื่องลือต่อไปช้านาน
ร่าเริงแจ่มใสใฝ่ใจรักให้ยืนนาน	พวกเราล้วนชื่นบานเพราะกิจการลูกเสือไทย

(เพลงลูกเสือธีรราช : พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2467)

บทเพลงลูกเสือของธีรราช ข้างต้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้กลวิธี การนำวลีแรกมาตั้งชื่อเพลง ปรากฏอย่างชัดเจน คือ เหล่าลูกเสือของธีรราช มาตั้งชื่อเรื่องเป็น ลูกเสือ ธีรราช

ตัวอย่าง

เพลง ฉันทรรอเธออยู่

รอฉันทรรอเธออยู่	แต่ไม่รู้เธออยู่ไหนใด
เธอจะมา ะ เมื่อไร	นัดฉันไว้ทำไมไม่มา
ฉันเป็นห่วง ฉันเป็นห่วงตัวเธอ	ได้แต่เก้อชะเง้อแลหา
นัดไว้ทำไมไม่มา (ซ้ำ)	โอ้เธอจำอย่าช้าเร็วหน่อย
รีบหน่อย รีบหน่อย รีบหน่อย	วิ่งหน่อย วิ่งหน่อย วิ่งหน่อย

(เพลง ฉันทรรอเธออยู่ : นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ตัวอย่าง

เพลง หากว่าเรากำลังสบาย

หากว่าเรากำลังสบาย
หากว่าเรากำลังมีสุข
มัวประวิงอะไรกันเล่า

จงตบมือพลัน
หมดเรื่องทุกข์ใดใดทุกสิ่ง
จงตบมือพลัน

(เพลง หากว่าเรากำลังสบาย : นายสวัสดี เพลงฟู. 2512)

บทเพลงหากว่าเรากำลังสบายข้างต้น ผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีการนำวลีแรกมาตั้งชื่อเพลงปรากฏอย่างชัดเจน คือ หากว่าเรากำลังสบาย

จากตัวอย่างการใช้กลวิธีการนำวลีแรกมาตั้งชื่อเพลง ดังตัวอย่างบทเพลงข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การการตั้งชื่อเพลงโดยให้วลีแรกเป็นวลีเดียวกันทำให้เกิดการจำบทเพลงได้ง่ายขึ้น ลักษณะเด่นคือ เมื่อนำบทเพลงไปประกอบการขับร้องในกิจกรรมลูกเสือและเนตรนารีก็ยิ่งทำให้บทเพลงจดจำได้ง่ายยิ่งขึ้นด้วย

4.1.2 การตั้งชื่อเพลงจากท่าทางประกอบเพลง คือ การตั้งชื่อเพลงจากท่าทางประกอบเพลง ส่วนใหญ่ใช้กับบทเพลงที่มีท่าทางประกอบเพลง เพลงนันทนาการ และส่วนใหญ่เป็นเพลงสำหรับเด็กที่ทุกคนคุ้นเคยเพลงเหล่านี้มักใช้ในกิจกรรมนันทนาการหรือละลายพฤติกรรม (สุภัทร แก้วพัตร. 2546: 37) จากการศึกษาบทเพลงในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารีปรากฏการการตั้งชื่อจากท่าทางประกอบเพลง ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง จับมือลูกเสือ

ลูกเสือเขาไม่จับมือขวา
มือขวาใช้เคารพกัน (ซ้ำ)
จับมือนั้นหมายถึงมิตร
ยิ้มด้วยเวลาจับมือ (ซ้ำ)

ยื่นซ้ายมาจับมือกันมัน
ยื่นซ้ายออกมาพลันจับมือจับมือ
เหมือนญาติสนิทควรคิดยึดถือ
เพราะพวกเราคือลูกเสือด้วยกัน (ซ้ำ)

(เพลงจับมือ : นายสวัสดี เพลงฟู. 2512)

บทเพลงจับมือลูกเสือ ผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีการตั้งชื่อเพลงจากท่าทางประกอบเพลง ส่วนใหญ่ใช้กับบทเพลงที่มีท่าทางประกอบเพลงซึ่งเพลงนี้นำท่าจับมือทักทายมาใช้ให้เห็นได้ชัด

ตัวอย่าง

เพลง ระเบียบแถว

ซ้ายหัน ขวาทัน สันเท้าชิดกัน
นึกเอาไว้อัยยขาของเรา
ขวาทันมีสองจิ้งหะ ปะ เท่ง ปะๆ

ปลายเท้าแยกออกไป (ซ้ำ) จะหันกันครั้งใด (ซ้ำ)
ซ้ายหันมีสองจิ้งหะ ปะ เท่ง ปะ ๆ
กลับหลังหันมีสองจิ้งหะ ปะ เท่ง ปะๆ

(เพลงระเบียบแถว : นายสวัสดี เพลงฟู. 2512)

บทเพลงระเบียบแถวข้างต้น ผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีการตั้งชื่อเพลงจากท่าทางประกอบเพลง ส่วนใหญ่ใช้กับบทเพลงที่มีท่าทางประกอบเพลงซึ่งเพลงนี้้นำท่าระเบียบแถวมาใช้อย่างเห็นได้ชัด

จากตัวอย่างการใช้กลวิธีการการตั้งชื่อจากท่าทางประกอบเพลง เมื่อนำบทเพลงไปประกอบการขับร้องในกิจกรรมลูกเสือและเนตรนารีก็ยิ่งทำให้ผู้ฟังจดจำเนื้อหาของเพลงได้อย่างดี เพราะมีการนำไปประกอบจังหวะและท่าทาง

4.1.3 ตั้งชื่อจากชื่อของคน สัตว์ สิ่งของ ที่ปรากฏในบทเพลง คือ การตั้งชื่อเพลงจากชื่อของคน สัตว์ สิ่งของ ที่ปรากฏในเนื้อหาบทเพลง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพลงสั้นๆ ที่ใช้ประกอบการเข้าจังหวะเพื่อรวมความสนใจของผู้ฟังมาไว้ที่จุดเดียว (ธนศ เวศร์ภาดา. 2549: 19) จากการศึกษาบทเพลงในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปรากฏการการตั้งชื่อเพลงจากชื่อของคน สัตว์ สิ่งของ ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง แมงอี่ฮูม

ฝนเทลงมา เทลงมา เทลงมา	ให้นาตุโฮง นาตุโฮง นาตุโฮง
ให้ไล่ตูปะเปี้ยก โส่งตูปะเปี้ยก โส่งตูปะเปี้ยก	ให้เสื่อตูปะเปี้ยก เสื่อตูปะเปี้ยก เสื่อตูปะเปี้ยก
แมงต๊อบเต่าออกลูกข้างหลัง	เป็นแมงอี่ฮยัง โอ..แมงอี่ฮูม แมงอี่ฮูม แมงอี่ฮูม
ได้ต้นหมากเขียบ ต้นหมากเขียบ ต้นหมากเขียบ	

(ไม่ทราบนามผู้แต่ง /รวบรวมโดย กรรณานุช เกษมสันต์ ณ อยุธยา . 2536)

บทเพลงแมงอี่ฮูมแถวข้างต้น ผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีการตั้งชื่อเพลงจากชื่อของคน สัตว์ สิ่งของ ที่ปรากฏในเนื้อหาบทเพลงมาใช้อย่างเห็นได้ชัด

ตัวอย่าง

เพลง ลูกช้าง

ลูกช้างทำไมจึงตัวใหญ่ ลูกไก่ทำไมจึงตัวเล็ก (ซ้ำ)
 คิด แล้วยิ่งปวดหัวคิด (ซ้ำ) ก็ยังคิดไม่ออก
 คิด แล้วยิ่งปวดหัวคิด (ซ้ำ) ก็ยังคิดไม่ออก ลา ลา

(เพลงลูกช้าง : นางศรีนวล รัตนสุวรรณ. 2536)

บทเพลงแมงอี่ฮูมแถวข้างต้น ผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีการตั้งชื่อเพลงจากชื่อของคน สัตว์ สิ่งของ ที่ปรากฏในเนื้อหาบทเพลงมาใช้อย่างเห็นได้ชัด

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การศึกษากลวิธีการตั้งชื่อบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปรากฏกลวิธีการเล่นเสียง 3 ลักษณะ ได้แก่ การตั้งชื่อตามวลีแรกของบทเพลง การตั้งชื่อตามท่าทางประกอบเพลง และการตั้งชื่อตามชื่อคน สัตว์ สิ่งของ ที่ปรากฏในบทเพลง ซึ่งถือเป็นกลวิธีการประพันธ์ชื่อเพลงที่ช่วยให้ผู้ร้องหรือผู้ฟังเกิดความทรงจำในบทเพลงได้ง่าย เพราะชื่อเพลงสอดคล้องกับเนื้อหาในบทเพลงดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

4.2 กลวิธีการใช้คำและสำนวน

นอกเหนือจากกลวิธีการเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะ การเล่นเสียงสัมผัสสระ และการเล่นเสียงวรรณยุกต์ในบทเพลงแล้ว การใช้คำและสำนวนก็ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเพลง เพราะผู้ประพันธ์จะต้องเลือกสรรถ้อยคำและสำนวนมาใช้อย่างเหมาะสมและลงตัวให้ผู้ฟังเข้าใจเนื้อหาสาระและเกิดความประทับใจในถ้อยคำและสำนวนนั้น ๆ ด้วย ดังที่ นิตยา แก้วคัลณา (2563: 63) กล่าวว่า การเลือกสรรคำเป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ใช้สร้างจินตภาพเพื่อให้เกิดภาพและความหมายให้ปรากฏเป็นภาพด้วยจินตนาการของผู้รับสารหรือผู้ฟังเพลงโดยเลือกเฟ้นและเรียบเรียงการใช้ถ้อยคำที่โดดเด่นและมีเสน่ห์

ผลการศึกษากลวิธีการใช้คำและสำนวนของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี แบ่งออกเป็น 6 ลักษณะ ได้แก่ การใช้คำซ้อน การใช้คำซ้ำ การซ้ำคำ การหลกาคำ การใช้คำย่อ และการใช้สำนวน ดังนี้

4.2.1 การใช้คำซ้อน คำซ้อน คือการนำคำเดี่ยวที่มีความหมายเหมือนกัน ใกล้เคียงกัน แยกกันหรือแนวเดียวกันมาซ้อนกัน ทำให้เกิดเป็นคำซ้อนเพื่อเสียงและคำซ้อนเพื่อความหมาย (สุนันท์ อัญชลินกุล, 2563: 347-349) การใช้คำซ้อนในบทเพลงจะช่วยให้เพลงนั้น ๆ มีจุดเด่นด้านการเลือกสรรถ้อยคำอย่างประณีตและสละสลวย นอกจากนั้นยังช่วยเน้นย้ำความหมายของถ้อยคำให้สอดคล้องกลมกลืนกับเนื้อหาของเพลงในภาพรวมได้อีกด้วย จากการศึกษาบทเพลงในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปรากฏกลวิธีการใช้คำซ้อน ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง มาตามนัด

(สร้อย) มากกลางวันเอนัดให้มากกลางคืน	มากกลางคืนเอนัดให้มากกลางวัน
พวกเรามาวันนี้มาร้องเพลง	ร่วมบรรเลงเป็นเพลงให้สุขใจ
สนุกสนานรื่นเริงทุกคนไป	ด้วยหัวใจของคนที่ร้องเพลง (สร้อย)

(เพลงมาตามนัด. นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ตัวอย่างบทเพลงมาตามนัดข้างต้น ผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีการใช้คำซ้อน เช่น “สนุกสนานรื่นเริงทุกคนไป” คำซ้อนที่เลือกสรรมาใช้ ได้แก่ คำว่า สนุกสนาน – รื่นเริง ซึ่งเป็นคำซ้อนที่มีความหมายที่เหมือนกัน

ตัวอย่าง

เพลง ลูกเสือไทย

เหล่าลูกเสือของธีรราช	ทะนงองอาจสืบชาติเชื้อวงศ์พันธุ์
สมัครสมานโดยมีสามัคคีมั่น	พวกเราจะร่วมรักกันจะผูกสัมพันธ์ตลอดกาล
มีจรรยารักษาสื่อ	สร้างเกียรติระบือเลื่องลือต่อไปช้านาน
ร่าเริงแจ่มใสใส่ใจรักให้ยืนนาน	พวกเราล้วนชื่นบานเพราะกิจการลูกเสือไทย

(เพลงลูกเสือไทย: ไม่ทราบนามผู้แต่ง. ไม่ทราบปี)

ตัวอย่างบทเพลงลูกเสือไทยข้างต้น ผู้ประพันธ์ได้ใช้คำช้อนมาสร้างสรรค์บทเพลงหลายคำที่ทำให้ถ้อยคำภาษาในเพลงมีลักษณะเด่นอย่างน่าสนใจ เช่น

“ทะนองอาจสืบชาติเชื้อวงศ์พันธุ์” คำช้อนที่เลือกสรรมาใช้ ได้แก่ คำว่า ชาติเชื้อ และวงศ์พันธุ์

“สมัครสมานโดยมีสามัคคีมั่น” คำช้อนที่เลือกสรรมาใช้ ได้แก่ คำว่า สมัครสมาน

“สร้างเกียรติระบือเลื่องลือต่อไปช้านาน” คำช้อนที่เลือกสรรมาใช้ ได้แก่ คำว่า เลื่องลือ และ ช้านาน

“ร่าเริงแจ่มใสใสรักให้ยืนนาน” คำช้อนที่เลือกสรรมาใช้ ได้แก่ คำว่า ร่าเริง แจ่มใส และยืนนาน

“พวกเราล้วนขึ้นบานเพราะกิจการลูกเสือไทย” คำช้อนที่เลือกสรรมาใช้ ได้แก่ คำว่า ขึ้นบาน

จากตัวอย่างกลวิธีการใช้คำช้อนในบทเพลงข้างต้น มีข้อสังเกตว่าคำช้อนส่วนใหญ่ที่ผู้ประพันธ์เพลงคัดสรรนำมาใช้มักเป็นคำช้อนที่มีความหมายเหมือนกัน และใกล้เคียงกัน ทั้งนี้เพื่อให้เนื้อหาของเพลงสื่อความหมายและอารมณ์ความรู้สึกได้อย่างหนักแน่น เข้มข้นมากยิ่งขึ้นตามจุดมุ่งหมายของผู้ประพันธ์เพลง โดยเฉพาะบทเพลงที่ต้องนำไปประกอบการขับร้องในกิจกรรมลูกเสือและเนตรนารีก็ยิ่งทำให้ผู้ฟังจดจำเนื้อหาของเพลงได้ดี และซาบซึ้งไปกับเนื้อหาและอารมณ์ความรู้สึกในบทเพลงได้อย่างประทับใจ

4.2.2 การใช้คำซ้ำ คำซ้ำ คือการเลือกซ้ำคำเดียวกันในตำแหน่งที่ใกล้เคียงกันหรือกล่าวซ้ำคำนั้น ๆ ต่อเนื่องกันไปเพื่อเน้นย้ำความหมายของคำให้หนักแน่นชัดเจนยิ่งขึ้น หรือบางครั้งอาจทำให้ความหมายของคำนั้น ๆ เปลี่ยนไปบ้างตามลักษณะของคำซ้ำนั้น ๆ ได้ (สมเกียรติ รักษมณี. 2551: 40) ดังนั้นการที่ผู้ประพันธ์ได้เลือกสรรคำซ้ำมาสอดแทรกในเนื้อเพลงย่อมช่วยให้บทเพลงนั้น ๆ มีจุดเด่นด้านการเลือกสรรถ้อยคำช่วยเน้นย้ำความหมายของถ้อยคำให้ผู้ฟังจดจำได้ง่ายอันถือเป็นลักษณะเด่นของ บทเพลงที่แตกต่างไปจากเพลงอื่น ๆ จากการศึกษาบทเพลงในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปรากฏกลวิธีการใช้คำซ้ำ ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง รอบกองไฟ

โอ้เมื่อมีไฟ ไฟ ไฟ ลูกขึ้นแจ่มจ้า

สุขอุราเมื่อเรามาพร้อมหน้ากัน

คืนวันนี้มีสุขปลดปล่อยทุกข์รับความสำราญ

เธอกับฉันนั้นมาเล่นรอบกองไฟ (ซ้ำ)

ไฟมันลุกมีความร้อน

ไม่อาทรความร้อนของไฟ

ไฟจะลุกจะร้อนเพียงใด

สุขฤทัยร่วมวงเฮฮา (ซ้ำ)

(เพลงรอบกองไฟ: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ตัวอย่างบทเพลงรอบกองไฟข้างต้น ผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีการใช้คำซ้ำ เช่น “โอ้เมื่อมีไฟ ไฟ ไฟ ลูกขึ้นแจ่มจ้า” กลวิธีการใช้คำซ้ำ ได้แก่ คำว่า “ไฟ ไฟ ไฟ” ซึ่งเป็นคำสำคัญหรือถ้อยคำเด่น ๆ ของเพลง เพราะบทเพลงนี้ใช้ขับร้องประกอบกิจกรรมการละเล่นรอบกองไฟของลูกเสือและเนตรนารี กระตุ้นให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์สนุกสนานในการทำกิจกรรมมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่าง

เพลง ยิ้ม ยิ้ม ยิ้ม

ยิ้ม ยิ้ม ยิ้ม ยิ้มมาหน้าตาหวานชื่น	ยิ้มชนิดชีวิตยั่งยืน สดชื่นอร่ามยามวรอ (ซ้ำ)
มายิ้มกันหนอเพื่อนเอ	ร่าเริง ร่าเริง เหล่าบันเทิงใจ
หันหน้ากันไปทางไหน เขาก็ก้ม เราก็ก้ม (ซ้ำ)	ยิ้มแย้มเปรมปรีดิ์สดชื่นอร่า

(เพลงยิ้ม ยิ้ม ยิ้ม: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ตัวอย่างบทเพลงยิ้ม ยิ้ม ยิ้มข้างต้น ผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีการใช้คำซ้ำ เช่น “ยิ้ม ยิ้ม ยิ้ม ยิ้ม มาหน้าตาหวานชื่น” และ “ร่าเริง ร่าเริง เหล่าบันเทิงใจ” กลวิธีการใช้คำซ้ำ ได้แก่ คำว่า “ยิ้ม ยิ้ม ยิ้ม ยิ้ม” และคำว่า “ร่าเริง ร่าเริง” ซึ่งเป็นคำซ้ำที่มีความหมายสอดคล้องกันคือเน้นอารมณ์ความรู้สึกที่เป็นสุข สนุกสนานและเบิกบานใจในการร่วมกิจกรรม เป็นถ้อยคำที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมให้เกิดบรรยากาศและสีสันที่มีชีวิตชีวามากขึ้น

4.2.3 การซ้ำคำ เป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่แตกต่างกับการใช้คำซ้ำ กล่าวคือการซ้ำคำ หมายถึง การนำคำเดียวกันมากล่าวซ้ำหลายครั้งในบทเพลงเพื่อเน้นย้ำความหมายให้เด่นชัดยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยสร้างความชัดเจนหนักแน่นของแนวคิดที่ผู้ประพันธ์เพลงต้องการสื่อสารมายังผู้ฟังหรือผู้รับสาร (ธเนศ เวศร์ภาดา. 2549: 38) ทั้งนี้ถ้อยคำที่นำมากล่าวคำนั้นไม่ได้อยู่ในตำแหน่งที่ใกล้เคียงกันหรือต่อเนื่องกันเช่นการใช้คำซ้ำ แต่การซ้ำคำเป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ผู้ประพันธ์เพลงตั้งใจเลือกเพื่เน้นถ้อยคำคำเดียวมาใช้ในตำแหน่งต่าง ๆ ของบทเพลง ซึ่งบางคำอาจมีความหมายสอดคล้องกันหรือบางคำอาจมีความหมายแตกต่างกันไปตามเนื้อหาของเพลงนั้น ๆ จากการศึกษาบทเพลงในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปรากฏกลวิธีการซ้ำคำ ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง สยามานุสติ

ใครรานใครรักดาว	แดนไทย
ไทยรบจนสุดใจ	ชาติดิน
เสียเนื้อเลือดหลังไหล	ยอมสละ สิ้นแล
เสียชีพไปเสียสิ้น	ชื่อกองเกียรติงาม
หากสยามยังอยู่ยัง	ยืนยง
เราก็เหมือนอยู่คง	ชีพด้วย
หากสยามพินาศลง	ไทยอยู่ได้ฤา
เราก็เหมือนมอดม้วย	หมดสิ้นสกุลไทย

(เพลงสยามานุสติ: รัชกาลที่ 6. 2465)

ตัวอย่างบทเพลงสยามานุสติข้างต้น ผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีการซ้ำคำในวรรคต่าง ๆ ของเพลงเช่น “ใครรานใครรุกด้าวแดนไทย” ได้ใช้กลวิธีการซ้ำคำ ได้แก่ คำว่า “ใคร” จำนวน 2 ครั้ง และ “เสียชีพไปเสียสิ้น ชื่อก้องเกียรติงาม” ได้ใช้กลวิธีการซ้ำคำ ได้แก่ คำว่า “เสีย” จำนวน 2 ครั้ง เช่นกัน การซ้ำคำลักษณะดังกล่าวนี้เป็นการเล่นคำให้ไพเราะ งดงาม และทำให้ผู้อ่านมีพลังเข้มข้นลึกซึ้ง สอดคล้องกับเนื้อหาของเพลงที่มุ่งกระตุ้นปลุกสำนึกความรักชาติบ้านเมือง

นอกจากนั้น ผู้ประพันธ์ยังได้ใช้กลวิธีการซ้ำคำในวรรค “หากสยามยังอยู่ยัง ยืนยง” “เราก็เหมือนอยู่คง ชีพด้วย” “หากสยามพินาสลง ไทยอยู่ได้ฤา” และ “เราก็เหมือนมอดม้วย หมดสิ้นสกุลไทย” ซึ่งปรากฏการใช้กลวิธีการซ้ำคำ ได้แก่ คำว่า “หาก” จำนวน 2 ครั้ง คำว่า “เรา” จำนวน 2 ครั้ง เช่นกัน อันถือเป็นลักษณะเด่นด้านการสื่อความหมายในลักษณะการขนานข้อความเชิงเหตุผล เพื่อให้เกิดความตระหนักและไตร่ตรองว่าชาติบ้านเมืองมีความสำคัญต่อคนไทยทุกคนอย่างไร

4.2.4 การหลากคำ คือ การเลือกสรรถ้อยคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกันหรือมีความหมายใกล้เคียงกันมาใช้สื่อความหมาย ถือเป็นฝีมือของผู้ประพันธ์เพลงที่สามารถสรรคำมาใช้ได้อย่างหลากหลายในตำแหน่งที่ใกล้เคียงกันหรือในบริบทเดียวกัน ทำให้เกิดความไพเราะที่ไม่ต้องใช้ถ้อยคำซ้ำซาก เมื่อกล่าวถึงสิ่งเดียวกัน ทำให้เห็นความงามของภาษาที่มีคำใช้อย่างหลากหลายมากยิ่งขึ้น (สมเกียรติ รัชสมัย. 2551: 41) จากการศึกษาบทเพลงในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปรากฏกลวิธีการหลากคำ ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง คำสัญญา

ก่อนจากกันขอสัญญา	ฝากประทับใจตราจนกว่าจะพบกันใหม่
โบกมืออำลาสัญญาด้วยหัวใจ	เพราะความรักติดตรึงห่วงใยด้วยใจผูกพันมั่นคง
ด้วยความดีนั้นฝังตรึงจากไปแล้วคำนึง	ตราตรึงประทับใจ
อย่าได้ลืมเลือนสัญญากันไว้อย่างไร	ขอให้เรามั่นคงจิตใจก้าวไปสรรสร้างที่ดี
**โอ้เพื่อนเอ๋ย เคยร่วมสนุกกันมา	แต่เวลาต้องพาให้เราจากกัน
ไม่นานหรอกหนา เราคงได้มาพบกัน	ไม่มีสิ่งใดขวางกั้น
เพราะเรามั่นในสัญญา	หากแผ่นดินไม่ฝืนกาย
จะสุขจะทุกข์เพียงใด	น้อมกายยืมสู้ฟันฝ่า
ร้อยรัดดวงใจ มั่นในคำสัญญา	สร้างสรรค์เพื่อมวลประชา นี่คือนิยามของเรา

(เพลงคำสัญญา: อินโดจีน. 2553)

ตัวอย่างบทเพลงคำสัญญาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการหลากคำในวรรคต่าง ๆ ของเพลง ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน เช่น “ฝากประทับใจตราจนกว่าจะพบกันใหม่” การหลากคำ ได้แก่ คำว่า “ตรึงตรา” หรือในวรรค “เพราะความรักติดตรึงห่วงใยด้วยใจผูกพันมั่นคง” ใช้กลวิธีการหลากคำ ได้แก่ คำว่า “ติดตรึง” และในวรรค “ด้วยความดีนั้นฝังตรึงจากไปแล้วคำนึง” ใช้กลวิธีการหลากคำ ได้แก่ คำว่า “ฝังตรึง” ซึ่งทั้ง 3 คำนี้เป็นคำที่มีความหมาย

ใกล้เคียงกันคือต้องการสื่อความหมายและความรู้สึกถึงอารมณ์ที่เป็นสุขหรือความรู้สึกที่ประทับใจในความทรงจำที่ราบรื่นเท่านั้น

ตัวอย่าง

เพลง รอบกองไฟ

โอ้เมื่อมีไฟ ไฟ ไฟ ลูกขึ้นแจ่มจ้า	สุขอุราเมื่อเรามาพร้อมหน้ากัน
คืนวันนี้มีสุขปลดปล่อยทุกข์รับความสำราญ	เธอกับฉันนั้นมาเล่นรอบกองไฟ (ซ้ำ)
ไฟมันลุกมีความร้อน	ไม่อาทรความร้อนของไฟ
ไฟจะลุกจะร้อนเพียงใด	สุขฤทัยร่วมวงเฮฮา (ซ้ำ)

(เพลงรอบกองไฟ: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู.2512)

ตัวอย่างบทเพลงรอบกองไฟข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการหลากคำ เช่น “สุขอุราเมื่อเรามาพร้อมหน้ากัน” ใช้การหลากคำ ได้แก่ คำว่า “สุขอุรา” และในวรรค “สุขฤทัยร่วมวงเฮฮา” ใช้กลวิธีการหลากคำ ได้แก่ คำว่า “สุขฤทัย” ซึ่งคำว่า “สุขอุรา” และ “สุขฤทัย” มีความหมายเดียวกันคือความสุขทางใจนั่นเอง การหลากคำลักษณะนี้ทำให้เนื้อเพลงมีความราบรื่น สละสลวย และไพเราะ ผู้ฟังไม่รู้สึกรำคาญใจในการฟังเพลง

ตัวอย่าง

เพลง เดินทางไกล

เกิดมาเป็นคน ต้องตรงเวลา	อย่ามัวรอช้าเร่งรีบมาเร็วไว
ร่วมเดินทางไกลจะไกลเพียงใด	พวกเราเดินไปแล้วสุขใจจริง
เริงสำราญเราเบิกบานเดินทางไกล	ลืมหุ้ไปเราสุขใจจริง ๆ

(เพลงเดินทางไกล: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู.2512)

ตัวอย่างบทเพลงเดินทางไกลข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการหลากคำ เช่น “อย่ามัวรอช้าเร่งรีบมาเร็วไว” ปรากฏการหลากคำ ได้แก่ คำว่า เร่ง-รีบ, เร็ว-ไว ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกันคือต้องการสื่อความหมายถึงกิริยาอาการที่เร่งรีบปฏิบัติภารกิจหรือกิจกรรมให้เสร็จสิ้นอย่างรวดเร็วฉับไว และในวรรค “เริงสำราญเราเบิกบานเดินทางไกล” ปรากฏกลวิธีการหลากคำ ได้แก่ คำว่า สำราญ-เบิกบาน ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกันคือต้องการสื่อความหมายถึงความสุขและความเบิกบานใจของผู้คน

ตัวอย่าง

เพลง เล่นเรือใบ

แสงอรุณเบิกฟ้า ท้องนภาสดใส	สกุณบินไกล เล่นเรือใบหาปลา
เล่นไปฝั่งซ้าย แล้วย้ายมาฝั่งขวา	สายเอาจไปมา เพลินอรุณาราม

(เพลงเล่นเรือใบ : นางศรีนวล รัตนสุวรรณ. 2536)

ตัวอย่างบทเพลงเล่นเรือใบข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการหลากคำ เช่น “แสงอรุณ เบิกฟ้า ท้องนภาสดใส” ใช้กลวิธีการหลากคำ ได้แก่ คำว่า ฟ้า – ท้องนภา ซึ่งมีความหมายเดียวกัน และในวรรค “สุกนาบินไกล เล่นเรือใบหาปลา” ปรากฏกลวิธีการหลากคำ ได้แก่ คำว่า สุกนา ซึ่งใช้แทนคำว่านก และในวรรค “สายเวิไปมา เพลินอรานาชม” ใช้กลวิธีการหลากคำ ได้แก่ คำว่า อูรา ซึ่งใช้แทนคำว่าใจนั่นเอง กลวิธีการหลากคำที่ผู้ประพันธ์เพลงจงใจเลือกสรรนำมาใช้ทำให้เห็นความสามารถของผู้ประพันธ์ในการเลือกเฟ้นคำมาใช้ได้อย่างหลากหลาย และยังช่วยให้การสื่อความหมายในเพลงมีความลึกซึ้ง สละสลวยและน่าประทับใจอีกด้วย

4.2.5 การใช้คำย่อ คือการใช้อักษรย่อเพื่อนำมาแทนที่คำต่าง ๆ ในบทเพลงถือเป็นการสร้างจุดเด่นของถ้อยคำให้ผู้ฟังสะดุดหูสะดุดตาและกระตุ้นให้อยากทำความเข้าใจความหมายของคำย่อ นั้น ๆ มากยิ่งขึ้นต่อไป จากการศึกษาบทเพลงในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปรากฏกลวิธีการใช้คำย่อ ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง รอรัก

ก. ไก่ มั่นอยู่ที่แก้ม ป.ปลา
ส่วน ม.ม้า มั่นอยู่ที่จมูก
ร.รัก สนิทขาดแคลน
ล้า ลา ลา ลา ลา ลา (ซ้ำ)

ม.มั่นอยู่ที่ปาก ต.เต่า มั่นอยู่ที่ตา
ล.ลิง มั่นอยู่ที่ไหล่ ข.ไข่มั่นอยู่ที่แขน
มี ฟ.แฟน ไว้ในดวงใจ

(เพลงรอรัก : นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ตัวอย่างบทเพลงรอรักข้างต้น ผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีการใช้คำย่อ ได้แก่ “ก. ไก่” “ป.ปลา” “ต.เต่า” “ม.ม้า” “ล.ลิง” “ข.ไข่มั่น” “ร.รัก” และ “ฟ.แฟน” เรียงตามลำดับ การใช้คำย่อลักษณะนี้เป็นความจงใจของผู้ประพันธ์เพลงที่ต้องการเล่นคำให้น่าสนใจ และเหมาะสมกับจังหวะการออกเสียงคำและท่วงทำนองของเพลง เมื่อนำไปขับร้องประกอบกิจกรรมก็จะทำให้มีความสนุกสนานและทำให้ผู้ฟังเกิดความสนใจมากยิ่งขึ้น

4.2.6 การใช้สำนวน คือผู้ประพันธ์เพลงได้คัดสรรสุภาษิต คำพังเพย หรือคำคมมาใช้ในบทเพลงอย่างเหมาะสมกลมกลืนกับเนื้อหา กล่าวคือคำว่าสุภาษิต เป็นคำกล่าวที่มุ่งสอนให้ปฏิบัติในทางที่ดี ส่วนคำพังเพยเป็นคำกล่าวเพื่อชวนคิด ตั้งข้อสังเกต วิพากษ์วิจารณ์ และคำคม คือถ้อยคำที่หลักแหลม ชวนคิดและคมคาย (ยุพร แสงทักษิณ. 2557: 10-12) จากการศึกษาบทเพลงในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปรากฏกลวิธีการใช้สำนวน ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง ความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์ เป็นสมบัติของคนดี
มีความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอดถมไป

หากว่าใครไม่มี ขาดนี้เอาดีไม่ได้
คดโกงแล้วใคร จะรับไว้ให้ร่วมการงาน

(เพลงความซื่อสัตย์ : นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ตัวอย่างบทเพลงความซื่อสัตย์ข้างต้น ผู้ประพันธ์ได้ใช้สำนวน คือ “มีความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอดตมไป” ตรงกับสำนวนไทยที่ว่า “ความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอด” หมายถึงมีความรู้ต่าง ๆ มากมาย แต่กลับไม่สามารถนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

ตัวอย่าง

เพลง มาร์ชลูกเสือไทย

จริยะและคุณธรรม	น้อมนำเราเหล่าลูกเสือเชื้อไทย
รักษาศาสนาองค์พระราชายิ่งดวงใจ	รักษาความดีลูกเสือเอื้อเพื่อคนทั่วไป
ระเบียบเพื่อพร้อมวินัย	ยึดมั่นในสามัคคี
ญ. เราผูกพัน รวมกัน สมานไมตรี	ลูกเสือน้อมชีวี เพื่อศักดิ์ศรี ลูกเสือไทย
ช. เราพร้อมใจ ห่างให้ไกล จากยาเสพติด เป็นมารชีวิต จงช่วยคิดทำลาย	
(พร้อม)	
เราจงหาญกล้า น้อมรักษา อธิปไตย	ปฎิภาณยิ่งใหญ่ เทิดไท้ องค์ราชันย์
เราทุกคนเทิดไว้ อยู่เหนือดวงใจ	เสียชีพอย่าเสียสัตย์ไซ้ ลูกเสือไทยเด่นทั้งโลก

(เพลงมาร์ชลูกเสือไทย: นายอโศก สุขศิริพรฤทธิ์. ไม่ทราบปี)

บทเพลงมาร์ชลูกเสือไทยข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีการใช้สำนวนประเภทคำคมหรือคติพจน์ของลูกเสือ เช่น “เสียชีพอย่าเสียสัตย์ไซ้ ลูกเสือไทยเด่นทั้งโลก” ตรงกับคติพจน์ของลูกเสือว่า “เสียชีพอย่าเสียสัตย์” ซึ่งสื่อความหมายถึงการให้ตระหนักและรักษาความซื่อสัตย์เป็นสำคัญ

กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษากลวิธีการใช้คำและสำนวนของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี แบ่งออกเป็น 6 ลักษณะ ได้แก่ การใช้คำซ้อน การใช้คำซ้ำ การซ้ำคำ การหลกคำ การใช้คำย่อ และการใช้สำนวน ดังนั้นกล่าวได้ว่า การใช้คำและสำนวนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างสรรค์บทเพลงซึ่งผู้ประพันธ์ต้องเลือกสรรถ้อยคำและสำนวนมาใช้อย่างลงตัวกับเนื้อหาและทำให้ผู้ฟังเพลงเกิดความประทับใจในถ้อยคำและสำนวนนั้น ๆ

4.3 กลวิธีการใช้ภาพพจน์

ในการประพันธ์วรรณกรรมเพลงนอกเหนือจากการใช้กลวิธีการเล่นเสียง การใช้คำและสำนวนอย่างไพเราะและสละสลวยแล้ว การใช้ภาพพจน์หรือการสร้างสรรค์ถ้อยคำให้ผู้อ่านผู้ฟังเกิดภาพในใจหรือเกิดภาพในจินตนาการของตนก็เป็นคุณลักษณะเด่นที่จำเป็นต้องใช้ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมทั่วไป จากการศึกษาแนวคิดกลวิธีการใช้ภาพพจน์ ราชบัณฑิตยสถาน (2545: 182) อธิบายว่า ภาพพจน์ (figures of speech) เป็นภาษาที่แตกต่างจากภาษาธรรมดาหรือการใช้สำนวนภาษาที่เกิดจากการเรียบเรียงถ้อยคำด้วยวิธีการต่าง ๆ อันผิดแผกไปจากการเรียงลำดับคำหรือความหมายของคำตามปกติ สอดคล้องกับธนศ เวศร์ภาดา (2549: 41) กล่าวว่าภาพพจน์ คือ การเขียนอย่างแจ่มแจ้งจนมองเห็นภาพโดยใช้ความเปรียบเทียบเป็นหลัก ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ภาพพจน์ คือ ถ้อยคำภาษาที่มุ่งสื่อความหมายและสร้างภาพต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในใจของผู้รับสารให้เห็นภาพและ

เข้าใจแนวคิดตรงตามจุดมุ่งหมายของผู้ประพันธ์เพลง ซึ่งภาษาภาพพจน์มักแตกต่างจากภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ได้สื่อความหมายอย่างตรงไปตรงมา แต่เป็นภาษาเชิงเปรียบเทียบให้เห็นภาพและเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ในวรรณกรรมอย่างกว้างขวางลึกซึ้ง

ผลการศึกษากลวิธีการใช้ภาพพจน์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปรากฏภาพพจน์ 7 ประเภท ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ การอ้างถึง สัทพจน์ คำถามเชิงวาทศิลป์ และสัญลักษณ์ วิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

4.3.1 การใช้ภาพพจน์อุปมา (simile) อุปมา หมายถึง การเปรียบเทียบหนึ่งว่าเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง (นิธยา แก้วคัลณา. 2563: 94) โดยใช้คำเชื่อมแสดงถึงการอุปมา เช่นคำว่า เหมือน ราว รวากับ เปรียบ ดุจ ประดุจ ดัง ดั่ง เฉก เช่น เพียง เพียง ประหนึ่ง ถนัด กล เล่ห์ ปาน ปูน ฟาง ละม้าย แม้น (ธเนศ เวศร์ภาดา. 2549: 41) การเปรียบเทียบโดยใช้ภาพพจน์อุปมาในบทเพลงลูกเสือและเนตรนารี ทำให้อ่านมีความลึกซึ้งและสื่อความหมายอย่างมีชั้นเชิงทางวรรณศิลป์ ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง จับมือ

จับมือกันไว้ให้มั่นคง	เพื่อความยั่งยืนงสามัคคี
รักกันปรองดองเหมือนน้องพี่	ผูกความสามัคคีมีร่วมกัน
โกรธกันมันร้ายเป็นสิ่งเลว	เปรียบดั่งเป็นเปลวร้อนไฟนั้น
เผาใจให้มีความไหวหวั่น	จับมือยืมให้กันเป็นสิ่งที่ดี

(เพลงจับมือ: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ตัวอย่างบทเพลงจับมือข้างต้น ปรากฏการใช้ภาพพจน์อุปมา ดังข้อความในวรรค “โกรธกันมันร้ายเป็นสิ่งเลว เปรียบดั่งเป็นเปลวร้อนไฟนั้น” คำแสดงความเปรียบเทียบคือคำว่า “เปรียบดั่ง” ซึ่งผู้ประพันธ์เพลงนำมาใช้เปรียบเทียบระหว่างความโกรธกับเปลวไฟที่ร้อนแรง เพื่อสื่อความหมายและความรู้สึกให้เห็นว่าความโกรธเป็นสิ่งที่ควรดับหรือระงับให้หมดสิ้นไปและพึงระมัดระวัง หลีกเลียงไม่เข้าใกล้ เพราะความโกรธเปรียบเหมือนกับเปลวไฟที่ร้อนระอุซึ่งพร้อมที่จะทำลายหรือผลาญล้างสิ่งต่าง ๆ ให้ได้รับอันตรายอย่างสาหัส

ตัวอย่าง

เพลง สยามานุสติ

ใครรานใครรุกตัว	แดนไทย
ไทยรบจนสุดใจ	ชาติดิน
เสียเนื้อเลือดหลังไหล	ยอมสละ สิ้นแล
เสียชีพไปเสียสิ้น	ชื่อก้องเกียรติงาม

หากสยามยังอยู่ยัง
เราก็ก่อนอยู่คง
หากสยามพินาศลง
เราก็ก่อนมอดม้วย

ยืนยง
ชีพด้วย
ไทยอยู่ได้ฤ
หมดสิ้นสกุลไทย

(เพลงสยามานุสติ: รัชกาลที่ 6. 2465)

ตัวอย่างบทเพลงสยามานุสติข้างต้น ปรากฏการใช้ภาพพจน์อุปมา ดังข้อความในวรรค “หากสยามพินาศลง ไทยอยู่ได้ฤ เราก็ก่อนมอดม้วย หมดสิ้นสกุลไทย” คำแสดงการเปรียบเทียบคือ คำว่า “เหมือน” ซึ่งผู้ประพันธ์เพลงได้สรรคำมาใช้เปรียบเทียบระหว่างประเทศชาติกับชีวิตของประชาชน กล่าวคือ หากประเทศชาติเกิดความพินาศล่มจมก็เท่ากับว่าคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยก็หมดสิ้นไปด้วยเช่นกัน

ตัวอย่าง

เพลง ดุจบิดรมารดา

รักชาติยอมสละแม่ชีวี
รักราชมุ่งรักดีรองบาท
อันสยามเป็นบ้านเกิดเมืองนอน
ยามสุขสโมสรทุกเมื่อ

รักเกียรติจงเจตน์พลีชีพได้
รักศาสน์ ราษฎร์เคิกไซ้ เพื่อเกื้อพระศาสนา
ดุจบิดรมารดาเปรียบได้
ยามศึกทุกข์ยากไร้ประหลาดเว้นฤาคร

(เพลงดุจบิดรมารดา: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ตัวอย่างบทเพลงดุจบิดรมารดาข้างต้น ปรากฏภาพพจน์อุปมา ดังข้อความในวรรค “อันสยามเป็นบ้านเกิดเมืองนอน ดุจบิดรมารดาเปรียบได้” คำแสดงการเปรียบเทียบคือคำว่า “ดุจ” ซึ่งผู้ประพันธ์เพลงนำมาใช้เปรียบเทียบสิ่งสองสิ่งที่มีความสำคัญเท่ากันคือ ประเทศชาติกับพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูกจนเติบโตใหญ่ ซึ่งสื่อความหมายและความรู้สึกให้เห็นว่าชาติบ้านเมืองมีพระคุณต่อทุกคน เปรียบเสมือนพ่อแม่ที่มีพระคุณเช่นเดียวกันเพราะหากไม่มีพ่อแม่ให้กำเนิดและอบรมเลี้ยงดูบุคคลก็ไม่สามารถเติบโตหรือดำรงชีวิตอยู่ได้ ดังนั้นสถาบันชาติจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องรักและตระหนักในสำคัญและพร้อมช่วยกันธำรงรักษาตลอดไป

4.3.2 การใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์ (metaphor) อุปลักษณ์ หมายถึงการเปรียบเทียบของสองสิ่งว่าเป็นสิ่งเดียวกัน (นิตยา แก้วคัลณา. 2563: 94) หรือการเปรียบเทียบหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีคุณสมบัติบางประการร่วมกัน มักใช้คำว่า “คือ” และ “เป็น” (ธเนศ เวศร์ภาดา. 2549: 43) การเปรียบเทียบโดยใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์ในบทเพลงลูกเสือและเนตรนารีทำให้สื่อแนวคิดสำคัญของเพลงได้อย่างมีวรรณศิลป์ ทำให้ผู้รับสารเห็นภาพและเข้าใจสารได้อย่างลึกซึ้ง ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง ความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์ เป็นสมบัติของคนดี หากว่าใครไม่มี ขาดินนี้เอาดีไม่ได้
 มีความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอดถมไป คดโกงแล้วใคร จะรับไว้ให้ร่วมการงาน
 (เพลงความซื่อสัตย์ : นายสวัสดิ์ เพ็ญฟู.2512)

ตัวอย่างบทเพลงความซื่อสัตย์ข้างต้น มีการใช้ภาพพจน์อุปมาในวรรค “ความซื่อสัตย์ เป็นสมบัติของคนดี” คำแสดงการเปรียบเทียบคือคำว่า “เป็น” ซึ่งผู้ประพันธ์เพลงใช้เปรียบสองสิ่งว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าดุจสิ่งเดียวกัน คือ คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ กับสมบัติหรือทรัพย์สินอันมีคุณค่าและมูลค่า เพื่อสื่อความหมายให้เห็นว่าความซื่อสัตย์เป็นคุณธรรมที่ควรรักษาและตระหนักถึงความสำคัญเช่นเดียวกับทรัพย์สินเงินทอง

ตัวอย่าง

เพลง ความเกรงใจ

ความเกรงใจ เป็นสมบัติของผู้ดี ลองตรองดูซี ทุกคนก็มีหัวใจ
 เกิดเป็นคน ถ้าหากไม่เกรงใจใคร คนนั้นไซ้ไร ไร้คุณธรรมประจำตน
 (เพลงความเกรงใจ : นายสวัสดิ์ เพ็ญฟู.2512)

ตัวอย่างบทเพลงความเกรงใจข้างต้น ปรากฏการใช้ภาพพจน์อุปมาในวรรค “ความเกรงใจ เป็นสมบัติของคนดี” คำแสดงการเปรียบเทียบคือคำว่า “เป็น” ซึ่งใช้เปรียบสองสิ่งว่าเป็นสิ่งมีค่าเท่ากัน คือ คุณลักษณะด้านความเกรงใจของบุคคลที่ควรมีต่อบุคคลรอบข้าง โดยใช้เปรียบกับสมบัติหรือทรัพย์สินอันมีค่า เพื่อสื่อแนวคิดของเพลงให้ผู้ฟังเห็นความสำคัญและความจำเป็นของความเกรงใจซึ่งเป็นมารยาททางสังคมที่คนทั่วไปควรยึดถือปฏิบัติ

ตัวอย่าง

เพลง มาร์ชลูกเสือไทย

จริยะและคุณธรรม น้อมนำเราเหล่าลูกเสือเชื้อไทย
 รักษาศาสนาองค์พระราชายิ่งดวงใจ รักษาความดีลูกเสือเอื้อเฟื้อคนทั่วไป
 ระเบียบเพื่อพร้อมวินัย ยึดมั่นในสามัคคี
 ญ. เราผูกพัน ร่วมกัน สมานไมตรี ลูกเสือน้อมชีวี เพื่อศักดิ์ศรี ลูกเสือไทย
 ข. เราพร้อมใจ ท่างให้ไกล จากยาเสพติด เป็นมารชีวิต จงช่วยคิดทำลาย
 (พร้อม)

เราจงหาญกล้า น้อมรักษา อธิปไตย ปฏิภาณยิ่งใหญ่ เทิดไท้ องค์ราชันย์
 เราทุกคนเทิดไว้ อยู่เหนือดวงใจ เสียชีพอ่าเสียสัตย์ไซ้ไร ลูกเสือไทยเด่นทั้งโลก
 (เพลงมาร์ชลูกเสือไทย: นายอโศก สุขศิริพรฤทธิ์. ไม่ทราบปี)

ตัวอย่าง

ตัวอย่างบทเพลงมาร์ชลูกเสือไทยข้างต้น ปรากฏการใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์ในวรรค “เราพร้อมใจ ห่างให้ไกล จากยาเสพติดเป็นมารชีวิต จงช่วยคิดทำลาย” คำแสดงความเปรียบคือคำว่า “เป็น” โดยใช้เปรียบว่ายาเสพติดเป็นมารร้าย หรือสิ่งชั่วร้ายที่จะทำลายชีวิตของผู้เสพ ครอบครวัและสังคม เพื่อสื่อความหมายให้ผู้ฟังเพลงเห็นผลร้ายของยาเสพติด นำไปสู่การหลีกเลี่ยงและหาแนวทางป้องกันปัญหายาเสพติดต่อไป

4.3.3 การใช้ภาพพจน์อติพจน์ (hyperbole) อติพจน์ หมายถึง การเปรียบเทียบโดยการกล่าวข้อความที่เกินจริง มักเปรียบเทียบในเรื่องปริมาณว่ามีมากเกินไป มีเจตนาเน้นข้อความที่กล่าวนั้นให้มีน้ำหนักยิ่งขึ้น (ธนศ เวศร์ภาดา. 2549: 46) ดังนั้นการใช้ภาพพจน์อติพจน์ในบทเพลงลูกเสือและเนตรนารีจึงช่วยทำให้แนวคิดสำคัญของเพลงสื่อสารได้อย่างมีพลังทางวรรณศิลป์ ทำให้ผู้ฟังเพลงหรือผู้รับสารเข้าใจสาระสำคัญของเพลงได้อย่างลึกซึ้งและคล้อยตามแนวคิดมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง คำสัญญา

ก่อนจากกันขอสัญญา	ฝากประทับตรึงตราจนกว่าจะพบกันใหม่
โบกมืออำลาสัญญาด้วยหัวใจ	เพราะความรักติดตรึงห่วงใยด้วยใจผูกพันมั่นคง
ด้วยความดีนั้นฝังตรึงจากไปแล้วคำนึง	ตราตรึงประทับดวงใจ
อย่าได้ลืมเลือนสัญญากันไว้อย่างไร	ขอให้เรามั่นคงจิตใจก้าวไปสรรสร้างความดี
**โอ้เพื่อนเอย เคยร่วมสนุกกันมา แต่เวลาต้องพาให้เราจากกัน	
ไม่นานหรือกนา เราคงได้มาพบกัน	ไม่มีสิ่งใดขวางกั้น
เพราะเรามั่นในสัญญา	หากแผ่นดินไม่ฝังกาย
จะสุขจะทุกข์เพียงใด	น้อมกายยืมสู้ฟันฝ่า
ร้อยรัดดวงใจ มั่นในคำสัญญา	สร้างสรรค์เพื่อมวลประชา นี่คือสัญญาของเรา

(เพลงคำสัญญา: อินโดจีน. 2553)

ตัวอย่างบทเพลงคำสัญญาข้างต้น ปรากฏการใช้ภาพพจน์อติพจน์ในวรรค “หากแผ่นดินไม่ฝังกาย จะสุขจะทุกข์เพียงใด น้อมกายยืมสู้ฟันฝ่า” เป็นข้อความที่กล่าวเกินจริงเพื่อเน้นย้ำอารมณ์ความรู้สึกและใช้สื่อความหมายให้เห็นว่าคำสัญญาของบุคคลเป็นสิ่งที่สำคัญและยิ่งใหญ่ แม้จะตายจากไปคำสัญญานั้นก็ยังคงอยู่ต่อไป

4.3.4 การใช้ภาพพจน์การอ้างถึง (allusion) การอ้างถึง หมายถึง การกล่าวถึงเรื่องอื่นนอกเรื่องที่เกี่ยวข้อง (นิตยา แก้วคัลณา. 2563: 95) เช่น กล่าวถึงบุคคล เหตุการณ์ นิทาน หรือวรรณกรรมอื่น ๆ การอ้างถึงเป็นการแสดงความรอบรู้ของผู้ประพันธ์เพลงเพื่อขยายความเนื้อหานั้นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น (ธนศ เวศร์ภาดา. 2549: 58) ดังนั้นการใช้ภาพพจน์การอ้างถึงในบทเพลงลูกเสือและเนตรนารีจึงช่วยทำให้เนื้อหาสาระของเพลงมีความหนักแน่นและน่าเชื่อถือ และมีเหตุผลชัดเจนที่ทำให้ผู้ฟังเพลงคล้อยตามได้ จากการศึกษาปรากฏว่าผู้ประพันธ์เพลงใช้กลวิธีการอ้างถึงบุคคลสำคัญ นั้น

คือพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีต่อลูกเสือไทย ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง สามัคคีชุมนุม

พวกเราเราหล้ามาชุมนุม
ล้วนมีตรจิตขึ้นบาน
(สร้อย) อันความกลมเกลียว
ทุกสิ่งประสงคังใจ
กิจใด ๕ ประสงค์มี
พร้อมพริบดังมือเดียวยาม
ที่หนักก็จักเบาคลาย
ฉลองพระเดช บ่ จาง
สามัคคีนี้แหละล้ำเลิศ
สยามรัฐจักวัฒนา

ต่างกุมใจรักสมัครสมาน
สร่ายเรียงอยู่ทุกผู้ทุกนาม
กันเป็นใจเดียวประเสริฐศรี
จักเสร็จสมได้ด้วยสามัคคี
ร่วมใจรักดีแต่พระจอมสยาม
ยากเย็นเห็นง่าย บ่ หน่าย บ่ วาง (สร้อย)
ที่อันตรายก็ขจัดขัดขวาง
กตเวทิตคุณพระกรุณา (สร้อย)
จักชูชาติเขตพระศาสนา
ปรากฏเกียรติพึงเฟื่องกระเดื่องแดนดิน (สร้อย)

(เพลงสามัคคีชุมนุม: เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี. 2454)

ตัวอย่างบทเพลงสามัคคีชุมนุมข้างต้น ปรากฏการใช้ภาพพจน์การอ้างถึงในวรรค “กิจใด ๕ ประสงค์มี ร่วมใจรักดีแต่พระจอมสยาม” ซึ่งผู้ประพันธ์ได้กล่าวอ้างถึงพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงสถาปนาลูกเสือไทย เป็นการนำเสนอเนื้อหาของเพลงให้ผู้ฟังเข้าใจที่มาของกิจกรรมลูกเสือว่ามีความเป็นมาอย่างไร

ตัวอย่าง

เพลง ราชสดุดี

ข้าลูกเสือเชื้อไทยใจเคารพ
พระบาทมงกุฎเกล้าจอมเมาลี
ทรงอุตสาห์อบรมบ่มนิสัย
ทรงสั่งสอนสรรพกิจวิทยา
ตั้งดวงจันทราทิพย์ประสิทธิ์แสง
พระคุณนี้จะสถิตสนิทใน

ขอน้อมนบบาทบงส์พระทรงศรี
ทรงปรานีก่อเกื้อลูกเสือมา
ให้มีใจรักชาติศาสนา
เป็นอาภาผ่องพุทธภูมิไกร
กระจำจ้งแจ่มภพสขสมัย
ดวงหทัยทวยราษฎร์ไม่คลาดเอย

(เพลงราชสดุดี: นายสมาน กาญจณผลิน. 2486)

ตัวอย่างบทเพลงราชสดุดีข้างต้น ปรากฏการใช้ภาพพจน์การอ้างถึงในวรรค “ข้าลูกเสือเชื้อไทยใจเคารพ ขอน้อมนบบาทบงส์พระทรงศรี พระบาทมงกุฎเกล้าจอมเมาลี” ซึ่งผู้ประพันธ์ได้กล่าวอ้างถึงพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ว่าเป็นผู้มีพระมหากรุณาธิคุณต่อการก่อตั้ง

ลูกเสือไทยให้เกิดขึ้นซึ่งควรรำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณของท่านและดำเนินรอยตามคุณงามความดีนั้น ๆ ต่อไป

ตัวอย่าง

เพลง วชิราวุธรำลึก

วชิราวุธพระมงกุฎเกล้าเจ้าประชา	ก่อกำเนิดลูกเสือมาข้าเลื่อมใส
พวกเราลูกเสือเชื้อชาติไทย	เทิดเกียรติพระองค์ไว้ด้วยภักดี
ลูกเสือรำลึกนึกพระคุณเทิดบูชา	ปฎิญาณรักกษัตริย์ชาติศาสน์ศรี
มาเกิดลูกเสือสร้างความดี	เพื่อศักดิ์ศรีลูกเสือไทยตั้งใจปอง

(เพลงวชิราวุธรำลึก: ท่านผู้หญิงดุขฎิ มาลากุล ณ อยุธยา. 2469)

ตัวอย่างบทเพลงวชิราวุธรำลึกข้างต้น ปรากฏการใช้ภาพพจน์การอ้างถึงในวรรค “วชิราวุธพระมงกุฎเกล้าเจ้าประชา ก่อกำเนิดลูกเสือมาข้าเลื่อมใส” ซึ่งผู้ประพันธ์ได้กล่าวอ้างถึงพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงสถาปนาลูกเสือไทย ซึ่งลูกเสือและเนตรนารีควรมีความเลื่อมใสศรัทธาและยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติและสร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคมและประเทศชาติ

เพลง ลูกเสือไทย

ลูกเสือลูกเสือไว้ศักดิ์ลูกผู้ชาย	ลูกเสือลูกเสือไว้ลายลูกเสือไทย
รักเกียรติรักวินัยแข็งแรงและอดทน	เราจะบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น
แม้ลำบากตรากตรำก็ต้องทำให้สำเร็จ	ทำทำทำข้าสัญญาว่าจะทำ
เสียชีพอย่าเสียสัตย์รักษาดีมั่นไว้	ตั้งนามอันเกรียงไกรพระมงกุฎทรงประทาน

(เพลงลูกเสือไทย: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ตัวอย่างบทเพลงลูกเสือไทยข้างต้น ปรากฏการใช้ภาพพจน์การอ้างถึงในวรรค “เสียชีพอย่าเสียสัตย์รักษาดีมั่นไว้ ตั้งนามอันเกรียงไกรพระมงกุฎทรงประทาน” ซึ่งผู้ประพันธ์ได้กล่าวอ้างถึงพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ว่าทรงเป็นผู้พระราชทานคติพจน์ “เสียชีพอย่าเสียสัตย์” ให้ลูกเสือไทยยึดถือเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติสืบต่อไป

4.3.5 การใช้ภาพพจน์สัทพจน์ (onomatopoeia) สัทพจน์ หมายถึง ภาพพจน์ที่เกิดจากการเลียนเสียงธรรมชาติ (สมเกียรติ รักษมณี. 2551: 94) เช่น เลียนเสียงสัตว์ร้อง เสียงฟ้าร้อง ฝนตก ฯลฯ จากการศึกษาการใช้ภาพพจน์สัทพจน์ในบทเพลงลูกเสือและเนตรนารีพบว่า การใช้สัทพจน์มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ฟังเพลงเห็นภาพในจินตนาการอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังเป็นถ้อยคำที่ใช้ขับร้องเพลงประกอบกิจกรรมลูกเสือให้เกิดจังหวะที่สนุกสนาน ครื้นเครงและน่าฟังยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง ลิง

เจียก เจียก เจียก
 ลิงมันไม่อยู่นิ่ง
 เจียก เจียก เจียก
 ครั้นพอถึงเวลา

เป็นเสียงเรียกของลิง
 มันชอบวิ่งกระโดดไปมา
 มันร้องเรียกพวกมันมา
 ออกเที่ยวหาผลไม้กิน

(เพลงลิง : สุกี ไกรเลิศ. 2530)

ตัวอย่างบทเพลงลิงข้างต้น ปรากฏการใช้ภาพพจน์สัทพจน์หรือการเล่นเสียงธรรมชาติในวรรค “เจียก เจียก เจียก เป็นเสียงเรียกของลิง” ซึ่งเป็นเสียงร้องของลิง ทำให้เข้าใจลักษณะเฉพาะของสัตว์ประเภทนี้มากยิ่งขึ้น

ตัวอย่าง

เพลง ม้า

ม้าวิ่งกรับกรับ
 ม้าวิ่งเร็วไว
 ม้าวิ่งเร็วรี

เดี๋ยวเดียวลับตาเราไป
 เร็วทันใดควบกรับกรับ
 ดุซหายไป ม้าวิ่งไวควบกรับ ๆ ๆ

(เพลงม้า : นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

บทเพลงม้าข้างต้น ปรากฏการใช้ภาพพจน์สัทพจน์ หรือการเล่นเสียงธรรมชาติในวรรค “ม้าวิ่งกรับกรับเดี๋ยวเดียวลับตาเราไป” ซึ่งเป็นเสียงร้องของม้า ทำให้ผู้ฟังได้เข้าใจลักษณะเฉพาะของม้า

ตัวอย่าง

เพลง ไก่โต้ง

ไก่โต้งขันอ๊อ ออ อ๊อ (ซ้ำ)
 ตัวเมียไข่ตก กระโต๊ก กระต๊าก (ซ้ำ)
 ออกไข่สบายใจมาก (ซ้ำ)
 กระโต๊ก กระต๊าก กระต๊าก กระโต๊ก (ซ้ำ)

(เพลงไก่โต้ง : นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

บทเพลงไก่โต้งข้างต้น ปรากฏการใช้ภาพพจน์สัทพจน์ หรือการเล่นเสียงธรรมชาติในวรรค “ไก่โต้งขันอ๊อ ออ อ๊อ ตัวเมียไข่ตก กระโต๊ก กระต๊าก” ซึ่งเป็นเสียงร้องของไก่ ทำให้ผู้ฟังได้เข้าใจลักษณะเฉพาะของไก่ชนิดนี้มากขึ้น

ตัวอย่าง

เพลง ฟาลัน

แนะดังฟาลัน
ไดยินใหม่ ไดยินใหม่
เสียงฝนตกดังเปาะแปะ

แนะดังฟาลัน
เสียงฝนตกดังเปาะแปะ

เราเปียกปอน เราเปียกปอน

(เพลงฟาลัน : สุเทพ ประยูรพิทักษ์. ไม่ทราบปี)

บทเพลงฟาลันข้างต้น ปรากฏการใช้ภาพพจน์สัทพจน์ หรือการเลียนเสียงธรรมชาติในวรรณคดี “เสียงฝนตกดังเปาะแปะ” ซึ่งเป็นเสียงฝนตกไม่หนัก ทำให้ผู้ฟังได้เข้าใจของธรรมชาติมากขึ้น

4.3.6 การใช้คำถามภาพพจน์เชิงวาทศิลป์ (rhetorical question) คำถามเชิงวาทศิลป์ หมายถึง การตั้งคำถามเพื่อเสนอประเด็นให้คิด ไม่ต้องการคำตอบอย่างจริงจัง (โซซิตา มณีใส. 2558: 155) การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ในบทเพลงลูกเสือและเนตรนารีต้องการให้ผู้ฟังได้ฝึกคิดและไตร่ตรองความคิดและความรู้สึกของตนเอง ดังบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง สยามานุสติ

ใครรานใครรุกด้าว

แดนไทย

ไทยรบจนสุดใจ

ชาติดิน

เสียเนื้อเลือดหลังไหล

ยอมสละ สิ้นแล

เสียชีพไปเสียสิ้น

ชื่อก้องเกียรติงาม

หากสยามยังอยู่ยัง

ยืนยง

เราก็เหมือนอยู่คง

ชีพด้วย

หากสยามพินาศลง

ไทยอยู่ได้ฤา

เราก็เหมือนมอดม้วย

หมดสิ้นสกุลไทย

(เพลงสยามานุสติ: รัชกาลที่ 6. 2465)

ตัวอย่างบทเพลงสยามานุสติข้างต้น ผู้ประพันธ์ได้ใช้คำถามเชิงวาทศิลป์เพื่อกระตุ้นให้ผู้ฟังได้ทบทวนความคิดตามประโยคคำถามที่ว่า “ใครรานใครรุกด้าวแดนไทย” และ “หากสยามพินาศลงไทยอยู่ได้ฤา” การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ดังกล่าว ผู้ประพันธ์มิได้ต้องการคำตอบจากผู้ฟัง แต่เป็นคำถาม ย้ำทวนให้เกิดการถกเถียงความคิดด้วยตนเอง และเห็นความสำคัญของประเทศชาติต่อไป

4.3.7 การใช้ภาพพจน์เชิงสัญลักษณ์ (symbol) สัญลักษณ์ หมายถึง กลวิธีทางวรรณศิลป์ที่เกิดจากการใช้ภาพพจน์สื่อภาพและความหมาย และภาพพจน์นั้นใช้กันอย่างสม่ำเสมอจนเป็นความเข้าใจร่วมกันและเป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายเฉพาะ (นิตยา แก้วคัลณา. 2563: 106) เช่น ใช้ดอกไม้แทนผู้หญิง เพราะมีคุณสมบัติร่วมกันคือ ความสวยงามและบอบบาง ใช้ราชสีห์แทนผู้มีอำนาจ เพราะ

ราชสีห์และผู้มีอำนาจต่างมีคุณสมบัติร่วมกันคือความน่าเกรงขาม (ธนศ เวศร์ภาดา. 2549: 52) จากการศึกษาการใช้สัญลักษณ์ในบทเพลงลูกเสือและเนตรนารี มีข้อสังเกตว่าเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายเข้าใจง่ายเน้นให้ผู้ฟังเข้าใจความหมายอย่างแจ่มแจ้งชัดเจน โดยอธิบายขยายความคิดไว้ในบทเพลงอย่างเด่นชัด ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง พวงมาลัย

โอ้เจ้าพวงมาลัย	เจ้าจะลอยไปคล้องใครกันแน่ (ซ้ำ)
จะรักใครชอบใครให้จริงแท้	ขอให้แนสักราย
อย่ามัวลอยตามลม	ให้เขาดมดอมลั่นกลิ่นหอมแล้วหน่าย (ซ้ำ)
ยามนั้นเจ้าจะอาย	เขาไม่ยากชมเด็ดเจ้าดมทิ้งไป
อยากเป็นหงส์เหิรหา	อยากเป็นดาวเลิศลอยวิไล (ซ้ำ)
อยู่กับบ้านไม่พอใจ	หนีมาอยู่ค่ายไม่บอกใครเลย
เอ๋ยโอละหน่ย โอละหน่ยน้อยเอ๋ย เอ่อ เออ.....	

(เพลงพวงมาลัย: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ตัวอย่างบทเพลงพวงมาลัยข้างต้น จะเห็นได้ว่าเนื้อเพลงมีการใช้สัญลักษณ์ในวรรค “อยากเป็นหงส์เหิรหา อยากเป็นดาวเลิศลอยวิไล” ซึ่งคำว่า “หงส์” เป็นสัญลักษณ์ใช้สื่อความหมายถึง ความสูงส่ง และคำว่า “ดาว” เป็นสัญลักษณ์ใช้สื่อความหมายถึง ความโดดเด่นหรือมีความสามารถเฉพาะตัวอันเป็นที่ยอมรับ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าถ้อยคำที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ในบทเพลงนี้ล้วนเป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายเชิงบวกต่อความรู้สึก และเป็นสัญลักษณ์ตามขนบทางวรรณกรรมที่รับรู้กันโดยทั่วไป

ตัวอย่าง

เพลง ไตรรงค์ธงไทย

ไตรรงค์ธงไทย	ปลิวไสวสวยงามสง่า
สีแดงคือชาติ สีขาว ศาสนา	น้ำเงินหมายถึงว่า พระมหากษัตริย์
พระมหากษัตริย์	

(เพลงไตรรงค์ธงไทย: ไม่ทราบนามผู้แต่ง. 2460)

ตัวอย่างบทเพลงไตรรงค์ธงไทยข้างต้น ปรากฏการใช้สัญลักษณ์ในบทเพลงในวรรค “สีแดงคือชาติ สีขาว ศาสนา น้ำเงินหมายถึงว่า พระมหากษัตริย์” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นมาตรฐานสากลและรับรู้กันทั่วไปในสังคมไทย คำว่า “สีแดง” เป็นสัญลักษณ์ใช้สื่อความหมายถึงประเทศชาติ “สีขาว” เป็นสัญลักษณ์ใช้สื่อความหมายถึงศาสนา อันมีนัยถึงความบริสุทธิ์สะอาด และคำว่า “สีน้ำเงิน” เป็นสัญลักษณ์ใช้สื่อความหมายถึง พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขของชาติและเป็นที่พึ่งของประชาชนชาวไทยทุกคน

กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาพฤติกรรมการใช้ภาพพจน์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียน ลูกเสือและเนตรนารี ปรากฏภาพพจน์ 7 ประเภท ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ การอ้างถึง สัทพจน์ คำถามเชิงวาทศิลป์ และสัญลักษณ์ อนึ่งการใช้ภาพพจน์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าในการ ประพันธ์วรรณกรรมเพลงการใช้ภาพพจน์ช่วยให้ผู้อ่านผู้ฟังเกิดภาพในใจหรือเกิดภาพในจินตนาการ ภาพพจน์เป็นถ้อยคำภาษาที่มุ่งสร้างภาพต่าง ๆ ให้ผู้รับสารเห็นภาพและเข้าใจแนวคิดตรงตาม จุดมุ่งหมายของผู้ประพันธ์เพลง ซึ่งภาษาในการสร้างภาพพจน์ไม่ได้สื่อความหมายอย่างตรงไปตรงมา แต่เป็นภาษาเชิงเปรียบเทียบอย่างลึกซึ้ง

4.4 กลวิธีการขึ้นต้นเพลง

การขึ้นต้นเพลง เป็นการเกริ่นนำเข้าสู่เนื้อเพลงให้ผู้ฟังเกิดความสนใจด้วยการใช้คำที่สร้างความน่าสนใจ โนม่น้าวชักจูงใจ และกระตุ้นความสนใจของผู้ฟังให้อยากฟังเพลงต่อไปจนจบ การใช้ กลวิธีการขึ้นต้นเพลงที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาของเพลงจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ ผู้ประพันธ์เพลงต้องคิดค้นและเลือกสรรถ้อยคำมาใช้ให้น่าสนใจด้วยกลวิธีทางวรรณศิลป์

จากการศึกษาพฤติกรรมการขึ้นต้นเพลงของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตร นารี ปรากฏกลวิธีการขึ้นต้นเพลง 5 กลวิธี ได้แก่ การขึ้นต้นเพลงด้วยการบรรยาย การขึ้นต้นเพลง ด้วยการตั้งคำถาม การขึ้นต้นเพลงด้วยการสนทนา การขึ้นต้นเพลงด้วยการอ้างถึง และการขึ้นต้น เพลงด้วยการสอน วิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

4.4.1 การขึ้นต้นเพลงด้วยการบรรยาย หมายถึง การใช้ถ้อยคำอธิบาย เล่าเรื่องราว ตามลำดับเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้ฟังได้รับรู้สาระที่ต้องการนำเสนออย่างถูกต้อง ชัดเจน และ ตรงประเด็น (รุ่งฤดี แผลงศร. 2557: 57) ดังนั้นการบรรยายในบทเพลงคือการเล่าเรื่องให้เห็นภาพ เหตุการณ์ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นลำดับอย่างชัดเจน อันถือเป็นการเกริ่นนำเข้าสู่เนื้อเพลงให้ผู้ฟัง เกิดความสนใจและติดตามภาพเหตุการณ์นั้น ๆ ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง สามัคคีชุมนุม

พวกเราเราเหล่ามาชุมนุม

ล้วนมิตรจิตขึ้นบาน

(สร้อย) อันความกลมเกลียว

ทุกสิ่งประสงคังใจ

กิจใด ใด ประสงค์มี

พร้อมเพรียงมือเดียวยาม

ที่หนักก็จักเบาคลาย

ฉลองพระเดช บ่ จาง

สามัคคีนี้แหละล้ำเลิศ

สยามรัฐจักวัฒนา

ต่างกุมใจรักสมัครสมาน

สราญเรียงอยู่ทุกผู้ทุกนาม

กันเป็นใจเดียวประเสริฐศรี

จักเสร็จสมได้ด้วยสามัคคี

ร่วมใจภักดีแต่พระจอมสยาม

ยากเย็นเห็นง่าย บ่ หน่าย บ่ วาง (สร้อย)

ที่อันตรายก็จัดขัดขวาง

กตเวทิตคุณพระกรุณา (สร้อย)

จักชูชาติเชิดพระศาสนา

ปรากฏเกียรติฟุ้งเฟื่องกระเดื่องแดนดิน (สร้อย)

(เพลงสามัคคีชุมนุม: เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี. 2454)

ตัวอย่างบทเพลงสามัคคีชุมนุมข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการบรรยายเหตุการณ์ที่มีผู้คนมาร่วมชุมนุมทำกิจกรรมด้วยความพร้อมใจกันอย่างเป็นสุข ดังคำว่า “พวกเราเหล่ามาชุมนุมต่างคุณใจรักสมัครสมาน ล้วนมีตรจิตขึ้นบาน สราญเริงอยู่ทุกผู้ทุกนาม”

ตัวอย่าง

เพลง ค่ายล้น

แดดส่องฟ้าเป็นสัญญาวันใหม่

พวกเราล้วนอยู่ในหมู่เรานั้น
ตื่นเถิดหนา อายนกกำนันทัน
ไม่มีแม่อยู่ผู้กำกับคนดี
เสื้อผ้านี้มีชุดเดียวเข้าค่าย
อยู่ค่ายเหมือนบ้านมีป่าเป็นกำแพง
ค่ายจะหมองคลอน้ำตาเยิ้มเศร้า
ค่ายมีน้ำใจใสแจ่มทุกวัน

พวกเราแจ่มใสเมื่อมาอยู่ค่ายร่วมกัน

ทุกข์สุขร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์ชาติไทย
อยู่ค่ายกว้างขวางแล้วเราสนุกสุขศรี
ช่วยหาวิธีผจญภัยนานา
ลำบากยากกายพวกเราไม่เคยหน่ายแหยง
พวกเราพร้อมแรงร่วมใจพัฒนา
แข่งกันว่าเราแล้วเราเศร้าใจจริงฉฉ
รักค่ายใหม่นั้นเมื่อค่ายล้นความจริง

(เพลงค่ายล้น: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ตัวอย่างบทเพลงค่ายล้นข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการบรรยายสภาพแวดล้อมและธรรมชาติยามเช้าตรู่ที่สดใสงดงาม ดังคำว่า “แดดส่องฟ้าเป็นสัญญาวันใหม่ พวกเราแจ่มใสเมื่อมาอยู่ค่ายร่วมกัน” ซึ่งเป็นการบรรยายที่สื่อความหมายถึงบรรยากาศแห่งความสุขในการทำกิจกรรมร่วมกันของลูกเสือและเนตรนารี

4.4.2 การขึ้นต้นเพลงด้วยการตั้งคำถาม หมายถึงกลวิธีกระตุ้นความสนใจและท้าทายความคิดของผู้ฟังต่อประเด็นคำถามที่สร้างขึ้น (วัฒนา แซ่มวงษ์. 2556: 83) ถือเป็นกลวิธีการเกริ่นนำเข้าสู่เนื้อเพลงให้ผู้ฟังเกิดความสนใจใคร่รู้ที่จะคิดไตร่ตรองหาคำตอบด้วยตนเอง ทั้งนี้ผู้ประพันธ์ได้ตั้งคำถามในลักษณะคำถามชวนคิด หรือกระตุ้นให้คิดตาม โดยไม่ได้ต้องการคำตอบอย่างชัดเจน แต่เป็นคำถามที่ทำให้เกิดความน่าสนใจและกระตุ้นความสนใจใคร่รู้ของผู้ฟัง ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง พวงมาลัย

โอ้เจ้าพวงมาลัย

จะรักใคร่ชอบใครให้จริงแท้
อย่ามัวลอยตามลม
ยามนั้นเจ้าจะอาย
อยากเป็นหงส์เหิรหา
อยู่กับบ้านไม่ชอบใจ
เอ๋ยโอละหนาย โอละหนายหนอยเอ๋ย เอ๋ย เอ๋ย.....

เจ้าจะลอยไปคล้องใครกันแน่ (ซ้ำ)

ขอให้แนสกราย
ให้เขาดมดอมกลิ่นกลิ่นหอมแล้วหน่าย (ซ้ำ)
เขาไม่ยอมดมเด็ดเจ้าดมทิ้งไป
อยากเป็นดาวเลิศลอยวิไล (ซ้ำ)
หนีมาอยู่ค่ายไม่บอกใครเลย

(เพลงพวงมาลัย: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ตัวอย่างบทเพลงพวงมาลัยข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการตั้งคำถาม ผู้คนที่มาร่วมชุมนุมทำกิจกรรมร่วมกัน ดังคำว่า “โอ้เจ้าพวงมาลัย เจ้าจะลอยไปคล้องใครกันแน่” ซึ่งเป็นคำถามที่มุ่งสร้างความตื่นเต้น สนุกสนานเท่านั้น

ตัวอย่าง

เพลง สยามานุสติ

ใครรานใครรักตัว

ไทยรบจนสุดใจ
เสียเนื้อเลือดหลังไหล
เสียชีพไปเสียสิ้น
หากสยามยังอยู่ยั้ง
เราก็เหมือนอยู่คง
หากสยามพินาศลง
เราก็เหมือนมอดม้วย

แดนไทย

ชาติดิน
ยอมสละ สิ้นแล
ชื่อก้องเกียรติงาม
ยืนยง
ชีพด้วย
ไทยอยู่ได้ฤา
หมดสิ้นสกุลไทย

(เพลงสยามานุสติ: รัชกาลที่ 6. 2465)

ตัวอย่างบทเพลงสยามานุสติข้างต้น ได้ใช้กลวิธีการขึ้นต้นเพลงด้วยการตั้งคำถาม ดังความว่า “ใครรานใครรักตัว แดนไทย ไทยรบจนสุดใจ ชาติดิน” ซึ่งเป็นคำถามเชิงกระตุ้นให้คนฟังเพลงได้ติดตามอย่างสนใจใคร่รู้ว่าเนื้อหาของเพลงจะเป็นอย่างไร รวมถึงเป็นคำถามที่โน้มน้าวใจให้เกิดจิตสำนึกความรักชาติได้เป็นอย่างดี

4.4.3 การขึ้นต้นเพลงด้วยการสนทนา หมายถึง การเขียนเนื้อเพลงแบบการใช้บทสนทนา คือ การนำคำพูดส่วนใดส่วนหนึ่งมาเขียนเนื้อเพลง (รุ่งฤดี แผลงศร. 2557 : 121) เป็นกลวิธีการกล่าวทักทายและสนทนากับผู้ฟังเพลงให้เกิดความผ่อนคลายและเป็นกันเองมากยิ่งขึ้น โดยส่วนใหญ่มักเป็นบทเพลงประกอบกิจกรรมนันทนาการของลูกเสือและเนตรนารี ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง ยินดีที่พบกัน

วันนี้ยินดีที่เราได้มาพบกัน (ซ้ำ)

มาเถิดมาเรามาช่วยสนุก
มาเถิดมาเรามาช่วยจิต

ยินดี ยินดี ยินดี

ปลดปล่อยความทุกข์ให้มันสิ้นไป
ช่วยกันคิดทำให้การลูกเสือเจริญ

(เพลงยินดีที่พบกัน: นางศรีนวน รัตนสุวรรณ. 2536)

ตัวอย่างบทเพลงยินดีที่พบกันข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการขึ้นต้นเพลงด้วยการสนทนา โดยได้กล่าวทักทายว่า “วันนี้ยินดีที่เราได้มาพบกัน” ซึ่งเป็นการนำเข้าสู่เนื้อหาให้เกิดความเป็นกันเองและสื่อถึงอารมณ์ปีติยินดีต่อกันได้อย่างลึกซึ้ง

ตัวอย่าง

เพลง ลูกเสือเฮฮา

มามารำ

ถึงยามสนุกเราสุขนักหนา

ร้องรำด้วยความสำราญ

หนักเหน็ดเหนื่อยสักเพียงไหน

ลูกเสือเรานี้สู้ชีร่วมใจ เท่งป๊ะ ๆ ๆ

ร้องเพลงลำนาร่วมกันเฮฮา

ทุกชีใดไม่มากวนใจ

ถึงเวลางานไม่เคยทิ้งไป

พวกเรายิ้มได้ด้วยไมตรี

เรามาผ่อนคลายสบายอุรา เร็วลูกเสือมาเฮฮาด้วยกัน

(เพลงลูกเสือเฮฮา: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ตัวอย่างบทเพลงลูกเสือเฮฮาข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการขึ้นต้นเพลงด้วยการกล่าวทักทายและเชิญชวนว่า “มามารำ ร้องเพลงลำนาร่วมกันเฮฮา” ซึ่งเป็นการเชื้อเชิญให้ลูกเสือและเนตรนารีได้กล้าแสดงออกและมีบทบาทในการทำกิจกรรมอย่างสนุกสนานและสร้างมิตรภาพอันดีต่อกัน

4.4.4 การขึ้นต้นเพลงด้วยการอ้างถึง หมายถึง การกล่าวอ้างถึงบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ ถ้อยคำจากวรรณกรรมอื่น โดยตรงหรือโดยปริยาย (โชชิตา มณีใส. 2558: 142) ในที่นี้เป็นกลวิธีการอ้างถึงบุคคลสำคัญ นั่นคือพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวผู้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อการสถาปนาลูกเสือไทย เพื่อให้บทเพลงสื่อความหมายได้อย่างเข้มขลังและมีพลังทางวรรณศิลป์ในการโน้มน้าวและปลุกสำนึกความรักชาติได้อย่างดี ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง ราชสดุดี

ข้าลูกเสือเชื้อไทยใจเคารพ

พระบาทมงกุฎเกล้าจอมเมธา

ทรงอุทิศส่ห่อบรมบ่มนิสัย

ทรงสั่งสอนสรรพกิจวิทยา

ดังดวงจันทราทิพย์ประสิทธิ์แสง

พระคุณนี้จะสถิตสนิทใน

ขอน้อมนบบาทบงสุ์พระทรงศรี

ทรงปรานีก่อเกื้อลูกเสือมา

ให้มีใจรักชาติศาสนา

เป็นอาภาผ่องพุทธภูมิไกร

กระจ่างแจ้งแจ่มภาพสขสมัย

ดวงหทัยทวยราษฎร์ไม่คลาดเอย

(เพลงราชสดุดี: นายสมาน กาญจนผลิน. 2486)

ตัวอย่างบทเพลงราชสดุดีข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการขึ้นต้นเพลงด้วยการอ้างถึงบุคคลสำคัญ ดังความว่า “ข้าลูกเสือเชื้อไทยใจเคารพ ขอน้อมนบบาทบงสุ์พระทรงศรี พระบาทมงกุฎเกล้าจอมเมธา ทรงปรานีก่อเกื้อลูกเสือมา” ซึ่งเป็นเนื้อความที่กล่าวถึงพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ตัวอย่าง

เพลง วชิราวุธรำลึก

วชิราวุธพระมงกุฎเกล้าเจ้าประชา ก่อกำเนิดลูกเสือมาข้าเลื่อมใส
 พวกเราลูกเสือเชื้อชาติไทย เติบเกิดิยรติพระองค์ไว้ด้วยภักดี
 ลูกเสือรำลึกนึกพระคุณเทิดบูชา ปฏิญาณรักกษัตริย์ชาติศาสน์ศรี
 มาเกิดลูกเสือสร้างความดี เพื่อศักดิ์ศรีลูกเสือไทยตั้งใจปอง

(เพลงวชิราวุธรำลึก: ท่านผู้หญิงดุษฎี มาลากุล ณ อยุธยา. 2469)

ตัวอย่างบทเพลงวชิราวุธรำลึกข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการขึ้นต้นเพลงด้วยการอ้างถึงบุคคลสำคัญคือพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังความว่า “วชิราวุธพระมงกุฎเกล้าเจ้าประชา ก่อกำเนิดลูกเสือมาข้าเลื่อมใส” ซึ่งเนื้อความดังกล่าวสื่อให้เห็นถึงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ผู้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อประชาชนชาวไทย

4.4.5 การขึ้นต้นเพลงด้วยการสอน หมายถึง การให้ข้อคิด คติธรรมสอนใจ และแนะนำแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนที่ถูกต้องและเหมาะสม (ศรีสุตา จริยากุล. 2550: 5) เป็นกลวิธีการเกริ่นนำเข้าสู่เนื้อเพลงด้วยการให้ข้อคิด และคติสอนใจต่อผู้ฟัง โดยเน้นสื่อสารให้ผู้ฟังเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของหลักคุณธรรมจริยธรรมและมารยาทในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง ตรงต่อเวลา

ตรงต่อเวลา	พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา
ตรง ตรง ตรงเวลา	พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา
เราเกิดมาเป็นคน	ต้องหมั่นฝึกฝนให้ตรงเวลา
วันคืนไม่ค่อยทำ	วันเวลาไม่เคยคอยใคร

(เพลงตรงต่อเวลา: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ตัวอย่างบทเพลงตรงต่อเวลาข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการเกริ่นนำเข้าสู่เนื้อเพลงด้วยการให้ข้อคิด และคติสอนใจต่อผู้ฟัง โดยเน้นสื่อสารถึงแนวคิดเรื่องความตรงต่อเวลา ดังความว่า “ตรงต่อเวลา พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา”

ตัวอย่าง

เพลง จับมือ

จับมือกันไว้ให้มั่นคง	เพื่อความยั่งยืนสามัคคี
รักกันปรองดองเหมือนน้อยพี่	ผูกความสามัคคีมีร่วมกัน
โกรธกันมันร้ายเป็นสิ่งเลว	เปรียบดังเป็นเปลวร้อนไฟนั้น

เผ่าใจให้มีความไหวหวั่น

จับมือน้อมให้กันเป็นลึงดี

(เพลงจับมือ: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ตัวอย่างบทเพลงจับมือข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการเกริ่นนำเข้าสู่เนื้อเพลงด้วยการให้ข้อคิดแก่ผู้ฟัง โดยโน้มน้าวใจให้เกิดการสร้างมิตรภาพต่อกันเพื่อสร้างความรักสามัคคีต่อไป ดังคำว่า “จับมือกันไว้ให้มั่นคง เพื่อความยั่งยืนสามัคคี”

4.5 กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาสาระในเนื้อเพลง

กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาสาระในเนื้อเพลง เป็นนำเสนอเรื่องราวและรายละเอียดของเพลง เพื่อโน้มน้าวใจผู้ฟังให้เข้าใจเรื่องราวของเพลง เนื้อเพลงถือเป็นส่วนที่มีความสำคัญมากที่สุดเพราะคือส่วนที่นำเสนอความรู้ ความคิดเห็น รวมทั้งเหตุผลที่มุ่งให้ผู้ฟังคล้อยตามและเชื่อถือ หรือเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องที่น่าสนใจในบทเพลง

จากการศึกษาบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ผู้วิจัยพบว่ากลวิธีการนำเสนอเนื้อหาในเนื้อเพลง ปรากฏอยู่ 4 กลวิธี ได้แก่ การนำเสนอเนื้อหาสาระด้วยการอธิบาย การนำเสนอเนื้อหาสาระด้วยการบรรยาย การนำเสนอเนื้อหาสาระด้วยการเปรียบเทียบ และการนำเสนอเนื้อหาสาระด้วยการสนทนาโต้ตอบดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.5.1 การนำเสนอด้วยการอธิบาย หมายถึง การขยายประโยคใจความสำคัญที่มุ่งให้รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่ต้องการกล่าวถึงในย่อหน้านั้น ๆ (กาญจนา นาคสกุล และคณะ. 2560 : 81) ในเนื้อเพลงเป็นการอธิบายขยายความเนื้อหาสาระของเพลงให้เข้าใจได้อย่างชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้น ดังการอธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับสัญญาณนกหวีดดังนี้

ตัวอย่าง

เพลง สัญญาณนกหวีด

ยาวหนึ่งครั้ง..... เราฟังได้ความว่าหยุด	เป่ายาวเป็นชุด..... เราต้องรีบรุดไปต่อไป
สั้นติดต่อกัน..... เราพลันเข้าแถวทันใด	สั้นยาวนั้นไซ้..... เรารีบไปเพราะมีเหตุการณ์
นายหมู่มานี้..... ฟังซีสั้นสามยาวหนึ่ง	ลูกเสือรำพึงจดจำค่านึง.... นี่คือนกหวีด

(เพลงสัญญาณนกหวีด: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ตัวอย่างบทเพลงสัญญาณนกหวีดข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการอธิบายขยายความเนื้อหาของเพลงซึ่งเป็นความรู้เกี่ยวกับสัญญาณนกหวีดให้เข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ดังคำว่า “ยาวหนึ่งครั้ง..... เราฟังได้ความว่าหยุด เป่ายาวเป็นชุด..... เราต้องรีบรุดไปต่อไป”

ตัวอย่าง

เพลง ทิศ

ทิศทั้งแปดทิศ ขอจคงคิดจำให้เคยชิน
 อุดรตรงข้ามทักษิณ บุรพาประจิมจำไว้
 อีสานตรงหรี ท่องอีกทีจำให้ขึ้นใจ
 พายัพนั้นอยู่ทางไหน ตรงข้ามไปคืออาคเนย์ (ซ้ำ)

(เพลงทิศ: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ตัวอย่างบทเพลงทิศข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการอธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับทิศต่าง ๆ ในการเดินทางของลูกเสือและเนตรนารี เป็นการขยายความเนื้อเพลงโดยให้สาระความรู้ทางวิชาการ ซึ่งช่วยให้ผู้ฟังจดจำบทเพลงได้ง่ายยิ่งขึ้น เพราะมีการเรียงร้อยถ้อยคำแบบสัมผัสคล้องจอง ดังความว่า “อีสานตรงหรี ท่องอีกทีจำให้ขึ้นใจ พายัพนั้นอยู่ทางไหน ตรงข้ามไปคืออาคเนย์”

4.5.2 การนำเสนอด้วยการบรรยาย เป็นการเล่าถึงเรื่องหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา โดยกล่าวถึงเหตุการณ์ที่สำคัญต่อเรื่องหรือตรงกับประเด็นของเรื่องที่ต้องการนำเสนอ (วัฒนา แซ่มวงษ์. 2556: 87-88) เป็นกลวิธีการขยายรายละเอียดของเนื้อเพลงด้วยการบรรยายเหตุการณ์ หรือสภาพแวดล้อมให้ผู้ฟังเพลงเห็นภาพในจินตนาการอย่างเด่นชัดและคล้อยตามบทเพลงนั้น ๆ ตั้งแต่ต้นจนจบ ดังบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง ทะเลสวย

ไอ้ทะเลแสนงาม ฟาสีครามสดใส
 มองเห็นเรือใบ แล่นอยู่ในทะเล
 หาดทรายงามเห็นปู ดูซิดูหมีปลา
 กุ้งหอยนานา อยู่ในท้องทะเล

(เพลงทะเลสวย : นางศรีนวล รัตนสุวรรณ. 2536)

ตัวอย่างบทเพลงทะเลสวยข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการขยายรายละเอียดของเนื้อเพลงให้เห็นภาพธรรมชาติในท้องทะเลทั้งงดงามและมีชีวิตชีวา ดังความว่า “มองเห็นเรือใบ แล่นอยู่ในทะเล หาดทรายงามเห็นปู ดูซิดูหมีปลา”

4.5.3 การนำเสนอด้วยการเปรียบเทียบ หมายถึง วิธีนี้เป็นการขยายประโยคใจความสำคัญที่มุ่งแสดงการเปรียบเทียบของสองสิ่งว่ามีความเหมือน คล้าย หรือแตกต่างกันอย่างไร สิ่งใดดีกว่า หรือด้อยกว่าอีกสิ่งหนึ่ง (กาญจนา นาคสกุล และคณะ. 2560 : 83) เป็นกลวิธีการขยายความเนื้อหา

ของเพลงด้วยการเปรียบเทียบเชิงอุปมาอุปไมยให้ผู้ฟังเข้าใจแนวคิดสำคัญของเพลงและเห็นภาพในจินตนาการที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง สยามานุสติ

ใครรานใครรูก้าว	แดนไทย
ไทยรบจนสุดใจ	ขาดดิน
เสียเนื้อเลือดหลังไหล	ยอมสละ สิ้นแล
เสียชีพไปเสียสิ้น	ซื้อกองเกียรติงาม
หากสยามยังอยู่ยัง	ยืนยง
เราก็ก่อนอยู่คง	ชีพด้วย
หากสยามพินาศลง	ไทยอยู่ได้ฤา
เราก็ก่อนมอดม้วย	หมดสิ้นสกุลไทย

(เพลงสยามานุสติ: รัชกาลที่ 6. 2465)

ตัวอย่างบทเพลงสยามานุสติข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการขยายความเนื้อหาของเพลงด้วยการเปรียบเทียบ ดังความว่า “หากสยามยังอยู่ยัง ยืนยง เราก็ก่อนอยู่คง ชีพด้วย หากสยามพินาศลง ไทยอยู่ได้ฤา เราก็ก่อนมอดม้วย หมดสิ้นสกุลไทย”

ตัวอย่าง

เพลง ราชสดุดี

ข้าลูกเสือเชื้อไทยใจเคารพ	ขอน้อมนบนาทงสู่พระทรงศรี
พระบาทมงกุฎเกล้าฯ จอมเมาลี	ทรงปรานีก่อเกื้อลูกเสื่อมา
ทรงอุดรสำหรับบรมบ่มนิสัย	ให้มีใจรักชาติศาสนา
ทรงสั่งสอนสรรพกิจวิทยา	เป็นอาภาผ่องพุทธภูมิไกร
ดั่งดวงจันทราทิพย์ประสิทธิ์แสง	กระจ่างแจ้งแจ่มภาพสพสมัย
พระคุณนี้จะสถิตสถิตใน	ดวงหทัยทวยราษฎร์ไม่คลาดเอย

(เพลงราชสดุดี: ไม่ทราบนามผู้แต่ง. ไม่ทราบปี)

ตัวอย่างบทเพลงราชสดุดีข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการขยายความเนื้อหาของเพลงด้วยการเปรียบเทียบ ดังความว่า “ดั่งดวงจันทราทิพย์ประสิทธิ์แสง กระจ่างแจ้งแจ่มภาพสพสมัย”

ตัวอย่าง

เพลง ดุจบิดรมารดา

รักชาติยอมสละแม่ชีวี	รักเกียรติจงเจตน์พลีชีพได้
รักราชมุ่งรักดีรองบาท	รักศาสน์ ราษฎร์เฝ้าไว้ เพื่อเกื้อพระศาสนา
อันสยามเป็นบ้านเกิดเมืองนอน	ดุจบิดรมารดาเปรียบได้

ยามสุขสโมสรทุกเมื่อ

ยามศึกทุกข์ยากไร้ประหลาดวันฤาคร

(เพลงดุจจิตรมารดา: นายสวัสดิ์ เพ็ญฟู. 2512)

ตัวอย่างบทเพลงดุจจิตรมารดาข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการขยายความเนื้อหาของเพลงด้วยการเปรียบเทียบ ดังความว่า “อันสยามเป็นบ้านเกิดเมืองนอน ดุจจิตรมารดาเปรียบได้”

4.5.4 การนำเสนอด้วยการสนทนาโต้ตอบ หมายถึง การเขียนเนื้อเรื่องแบบการใช้บทสนทนาส่วนใดส่วนหนึ่งมาเขียนเนื้อเรื่อง (รุ่งฤดี แผลงศร. 2557 : 121) เป็นกลวิธีการกำหนดเนื้อเพลงให้มีการร้องโต้ตอบกันไปมาระหว่างชายหญิง หรือบุคคลสองฝ่ายทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการขับร้องเพลงและมีความสุขสนุกสนานมากยิ่งขึ้น ดังบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง มาร์ชลูกเสือไทย

จริยะและคุณธรรม
รักษาศาสนาองค์พระราชายิ่งดวงใจ
ระเบียบเพื่อพร้อมวินัย

ญ. เราผูกพัน รวมกัน สมานไมตรี

ช. เราพร้อมใจ ห่วงให้ไกล จากยาเสพติด เป็นมารชีวิต จงช่วยคิดทำลาย

(พร้อม)

เราจงหาญกล้า น้อมรักษา อธิปไตย
เราทุกคนเทิดไว้ อยู่เหนือดวงใจ

น้อมนำเราเหล่าลูกเสือเชื้อไทย
รักษาความดีลูกเสือเอื้อเพื่อคนทั่วไป
ยึดมั่นในสามัคคี

ลูกเสือน้อมชีวี เพื่อศักดิ์ศรี ลูกเสือไทย

ปฎิภาณยิ่งใหญ่ เทิดไท้ องค์ราชันย์
เสียชีพอยาเสียสัตย์ไซ้ ลูกเสือไทยเด่นทั้งโลก

(เพลงมาร์ชลูกเสือไทย: นายอโศก สุขศิริพรฤทธิ์. ไม่ทราบปี)

ตัวอย่างบทเพลงมาร์ชลูกเสือไทยข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการร้องโต้ตอบกันไปมาระหว่างชายหญิง ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการร้องเพลงและมีความสุขสนุกสนาน ดังความว่า “ญ. เราผูกพัน รวมกัน สมานไมตรี ลูกเสือน้อมชีวี เพื่อศักดิ์ศรี ลูกเสือไทย ช. เราพร้อมใจ ห่วงให้ไกล จากยาเสพติดเป็นมารชีวิต จงช่วยคิดทำลาย”

4.6 กลวิธีการจบเพลง

กลวิธีการจบเพลง เป็นการปิดเรื่องหรือเนื้อความส่วนสุดท้ายของเพลงด้วยการเน้นย้ำแนวคิดหรือสาระสำคัญ และต้องมีส่วนสร้างความประทับใจให้ผู้ฟัง ให้สามารถจดจำเรื่องราวได้ และนำเรื่องราวที่ได้ฟังไปพิจารณาต่อไปได้

จากการศึกษากลวิธีการจบเพลงที่ปรากฏในบทเพลงในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี พบว่ามีกลวิธีการจบเพลงทั้งหมด 4 กลวิธี ได้แก่ การจบเพลงด้วยการสรุปข้อคิด การจบเพลงด้วย

การเชิญชวนปฏิบัติ การจบเพลงด้วยการตั้งคำถามให้คิดต่อ และการจบเพลงด้วยการอวยพร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.6.1 การจบเพลงด้วยการสรุปข้อคิด หมายถึง การสรุปด้วยการฝากข้อคิดแก่ผู้ฟังให้กลับไปคิดถึงเรื่องนั้น หรือให้ข้อคิดสำหรับการนำสาระประเด็น หรือแนวทางที่ได้เสนอไป ประยุกต์ใช้ในลักษณะต่าง ๆ (วรวรรณ ศรียากย์. 2557: 114-115) กล่าวได้ว่าเป็นกลวิธีการนำเสนอ ข้อคิดและคติสอนใจแก่ผู้ฟังเพลงเกี่ยวหลักข้อควรประพฤติปฏิบัติต่าง ๆ ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

เพลง มาร์ชลูกเสือไทย

จริยะและคุณธรรม	น้อมนำเราเหล่าลูกเสือเชื้อไทย
รักษาศาสนาองค์พระราชายิ่งดวงใจ	รักษาความดีลูกเสือเอื้อเฟื้อคนทั่วไป
ระเบียบเพื่อพร้อมวินัย	ยึดมั่นในสามัคคี
ญ. เราผูกพัน รวมกัน สมานไมตรี	ลูกเสือน้อมชีวี เพื่อศักดิ์ศรี ลูกเสือไทย
ช. เราพร้อมใจ ห่างให้ไกล จากยาเสพติด เป็นมารชีวิต จงช่วยคิดทำลาย	

(พร้อม)

เราจงหาญกล้า น้อมรักษา อธิปไตย	ปฏิภาณยิ่งใหญ่ เทิดไท้ องค์ราชันย์
เราทุกคนเทิดไว้ อยู่เหนือดวงใจ	เสียชีพออย่าเสียสัตย์ไซ้ ลูกเสือไทยเด่นทั้งโลก

(เพลงมาร์ชลูกเสือไทย: นายอโศก สุขศิริพรฤทธิ์. ไม่ทราบปี)

ตัวอย่างบทเพลงมาร์ชลูกเสือไทยข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการจบเพลงด้วยการสรุปข้อคิดเพื่อเป็นการนำเสนอข้อคิดและคติสอนใจแก่ผู้ฟังให้ประพฤติปฏิบัติเพื่อสร้างประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง ดังความว่า “เราจงหาญกล้า น้อมรักษาอธิปไตย ปฏิภาณยิ่งใหญ่เทิดไท้ องค์ราชันย์ เราทุกคนเทิดไว้ อยู่เหนือดวงใจ เสียชีพออย่าเสียสัตย์ไซ้ ลูกเสือไทยเด่นทั้งโลก”

ตัวอย่าง

เพลง เพื่อนลูกเสือ

เพื่อนลูกเสือยิ้มทุกเมื่อแสนสุขสันต์	แม้นมิพบประสพกันสายสัมพันธ์คือจิตใจ
เพื่อนลูกเสือ ยิ้มทุกเมื่อไม่หวั่นไหว	หลอมความรักรวมจิตใจพร้อมมอบให้กันทุกครา
เรื่องงานหนักเบาลูกเสือเราเก่งหนักหนา	ไม่เคยเกียจคร้านงานทุกงานเราศรัทธา
ร่วมมือกันทุกเมื่อ ช่วยเหลือกันทุกครา	ลูกเสือนี “มีน้ำใจ”
เพื่อนลูกเสือ สังคมเชื่อ ลูกเสือไทย	“น้อมนับถือ ความซื่อสัตย์” ไว้ ผองชาวไทยจึงนิยม

(เพลงเพื่อนลูกเสือ: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ตัวอย่างบทเพลงเพื่อนลูกเสือข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการจบเพลงด้วยการสรุปข้อคิดเพื่อเป็นการนำเสนอข้อคิดและคติสอนใจให้มีน้ำใจและความซื่อสัตย์ ดังความว่า “เพื่อนลูกเสือ สังคมเชื่อลูกเสือไทย น้อมนับถือ ความซื่อสัตย์ไว้ ผองชาวไทยจึงนิยม”

ตัวอย่าง

เพลง ตรงต่อเวลา

ตรงต่อเวลา
ตรง ตรง ตรงเวลา
เราเกิดมาเป็นคน
วันคืนไม่เคยย่อทำ

พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา
พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา
ต้องหมั่นฝึกตนให้ตรงเวลา
วันเวลาไม่เคยคอยใคร (ซ้ำ)

(เพลงตรงต่อเวลา: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ตัวอย่างบทเพลงเพื่อนลูกเสือข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการจบเพลงด้วยการสรุปข้อคิดเพื่อเป็นการนำเสนอข้อคิดและคติเตือนใจให้เห็นความสำคัญของการตรงต่อเวลา ดังความว่า “วันคืนไม่เคยย่อทำ วันเวลาไม่เคยคอยใคร”

4.6.2 การจบเพลงด้วยการเชิญชวนปฏิบัติ หมายถึง จบลงโดยการเรียกร้องความร่วมมือผู้แต่งจะใช้วิธีการนี้เขียนเรียกร้อง วิงวอนให้ผู้ฟังหรือผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มักใช้กับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวม (วัฒนา แซ่มวงษ์. 2556 : 89) เป็นกลวิธีการจบเนื้อเพลงด้วยการโน้มน้าวเชิญชวนให้ลูกเสือได้ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสม ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง คำสัญญา

ก่อนจากกันขอสัญญา	ฝากประทับตรึงตราจนกว่าจะพบกันใหม่
โบกมืออำลาสัญญาด้วยหัวใจ	เพราะความรักติดตรึงห่วงใยด้วยใจผูกพันมั่นคง
ด้วยความดีนั้นฝังตรึงจากไปแล้วคำนึง	ตราตรึงประทับดวงใจ
อย่าได้ลืมเลือนสัญญากันไว้อย่างไร	ขอให้เรามั่นคงจิตใจก้าวไปสรรสร้างความดี
**โอ้เพื่อนเอ๋ย เคยร่วมสนุกกันมา	แต่เวลาต้องพาให้เราจากกัน
ไม่นานหรอกหนา เราคงได้มาพบกัน	ไม่มีสิ่งใดขวางกั้น
เพราะเรามั่นในสัญญา	หากแผ่นดินไม่ฝืนกาย
จะสุขจะทุกข์เพียงใด	น้อมกายยืมสู้ฟันฝ่า
ร้อยรัดดวงใจ มั่นในคำสัญญา	สร้างสรรค์เพื่อมวลประชา นี่คือนิยามของเรา

(เพลงคำสัญญา: อินโดจีน. 2553)

ตัวอย่างบทเพลงคำสัญญาข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการจบเนื้อเพลงแบบโน้มน้าวเชิญชวนให้ลูกเสือได้ปฏิบัติตนเป็นคนดี ร่วมมือร่วมใจทำประโยชน์ให้แก่สังคมส่วนรวม ดังความว่า “ร้อยรัดดวงใจ มั่นในคำสัญญา สร้างสรรค์เพื่อมวลประชา นี่คือนิยามของเรา”

ตัวอย่าง

เพลง วชิราวุธรำลึก

วชิราวุธพระมงกุฎเกล้าเจ้าประชา	ก่อกำเนิดลูกเสือมาข้าเลื่อมใส
พวกเราลูกเสือเชื้อชาติไทย	เทิดเกียรติพระองค์ไว้ด้วยภักดี
ลูกเสือรำลึกนึกพระคุณเทิดบูชา	ปฏิภาณรักกษัตริย์ชาติศาสน์ศรี
มาเกิดลูกเสือสร้างชาติ	เพื่อศักดิ์ศรีลูกเสือไทยตั้งใจปอง

(เพลงวชิราวุธรำลึก: ไม่ทราบนามผู้แต่ง. ไม่ทราบปี)

ตัวอย่างบทเพลงวชิราวุธรำลึกข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการจบเนื้อเพลงแบบโน้มน้าว เชิญชวนให้ลูกเสือได้ปฏิบัติตนเป็นคนดี เพื่อเป็นเกียรติและศักดิ์ศรีของลูกเสือไทย ดังความว่า “มาเกิดลูกเสือสร้างชาติ เพื่อศักดิ์ศรีลูกเสือไทยตั้งใจปอง”

ตัวอย่าง

เพลง ยินดีที่มาพบกัน

วันนี้ยินดีที่เราได้มาพบกัน (ซ้ำ)	ยินดี ยินดี ยินดี มาเกิดมาเรามา ร่วมสนุก
ปลดปล่อยความทุกข์ให้มันสิ้นไป	มาเกิดมาเรามา
ร่วมจิตช่วยกันคิดทำให้การลูกเสือเจริญ	

(เพลงยินดีที่มาพบกัน: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ตัวอย่างบทเพลงยินดีที่มาพบกันข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการจบเนื้อเพลงแบบโน้มน้าว เชิญชวนให้ลูกเสือได้ร่วมมือร่วมใจกันทำความดีเพื่อให้กิจการลูกเสือไทยเจริญก้าวหน้าต่อไป ดังความว่า “มาเกิดมาเรามา ร่วมจิตช่วยกันคิดทำให้การลูกเสือเจริญ”

4.6.3 การจบเพลงด้วยการตั้งคำถามให้คิดต่อ หมายถึง จบด้วยประโยคคำถามที่ท้าทายความคิดของผู้ฟัง กระตุ้นให้ผู้ฟังได้ตระหนักถึงสาระสำคัญที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอ (วัฒนา แซ่มวงษ์ . 2556: 88) เป็นกลวิธีการประพันธ์เพลงด้วยการตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้ฟังได้คิดพิจารณา และไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เป็นการจุดประกายความคิดของผู้ฟังเพลงให้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของเรื่องใดเรื่องหนึ่งต่อไป ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง ค่ายลูกเสือถ้ำ

แดดส่องฟ้าเป็นสัญญาณวันใหม่	พวกเราแจ่มใส เมื่อมาอยู่ค่ายด้วยกัน
ต่างคนต่างรู้ในหมู่เรานั้น	ทุกซ่สุขร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์ชาติไทย
ตื่นเถิดหนายายนกกามันบ้าง	อยู่ค่ายกว้างขวางแล้วเราสนุกสุขศรี
ไม่มีแม่อยู่ คุณครูคนดี	ช่วยหาวิธีผจญภัยนานา
เสื้อผ้านี้มีชุดเดียวเข้าค่าย	ลำบากยากกายพวกเราไม่เคยหน่ายแหยง

มีค่ายเหมือนบ้าน มีป่าเป็นกำแพง
โลกจะมองครองน้ำตายามเศร้า
ค่ายมีน้ำใจใสแจ่มทุกวัน

พวกเราพร้อมแรงร่วมใจพัฒนา
แบ่งกันว่าเขา แล้วเราเศร้าจริงใจฉัน
รักค่ายใหม่นั้น เมื่อค่ายล้นความจริง
(เพลงค่ายลูกเสือล้น: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ตัวอย่างบทเพลงค่ายลูกเสือล้นข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้การจบเพลงด้วยการตั้งคำถามให้คิดต่อ เป็นกลวิธีการประพันธ์เพลงด้วยการตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้ฟังได้คิดไตร่ตรอง ผู้ฟังเพลงได้เกิดความรู้สึกตระหนักและเห็นความสำคัญของความรักและความมีน้ำใจ ดังคำว่า “ค่ายมีน้ำใจใสแจ่มทุกวัน รักค่ายใหม่นั้น เมื่อค่ายล้นความจริง”

ตัวอย่าง

เพลง ความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์ เป็นสมบัติของคนดี
มีความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอดถมไป

หากว่าใครไม่มี ซาตินี่เอาดีไม่ได้
คดโกงแล้วใคร จะรับไว้ให้ร่วมการทำงาน
(เพลงความซื่อสัตย์ : นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

ตัวอย่างบทเพลงความซื่อสัตย์ข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้การจบเพลงด้วยการตั้งคำถามให้คิดต่อ เป็นกลวิธีการประพันธ์เพลงด้วยการตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้ฟังได้คิดไตร่ตรอง ผู้ฟังเพลงได้เกิดความรู้สึกตระหนักและเห็นความสำคัญของความซื่อสัตย์ ดังคำว่า “คดโกงแล้วใคร จะรับไว้ให้ร่วมการทำงาน”

4.6.4 การจบเพลงด้วยการอวยพร หมายถึง การอวยพรเพื่อแสดงไมตรีจิตร์ สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ส่งกับผู้รับ โดยใช้ถ้อยคำงดงามประณีตและมีความไพเราะ (ดารภาวรรณนิช. 2554: 60) เป็นกลวิธีการประพันธ์เพลงด้วยการอวยพรให้ประสบแต่สิ่งดี ๆ ในชีวิต ดังตัวอย่างบทเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่าง

เพลง จากกัน

ก่อนจะจากกันไป
ถึงตัวไปใจนั้น
แม้ว่าเราจากกัน
ขอโชคดีมีชัย

ขอฝากใจไว้กับทุกทุกท่าน (ข้า)
ไม่แปรผันและห่างไกล
ไม่ช้าพลันคงจะพบกันใหม่
หมดทุกข์โรคร้ายตลอดกาล

(เพลงจากกัน : ไม่ทราบผู้แต่ง. ไม่ทราบปี)

ตัวอย่างบทเพลงจากกันข้างต้น ผู้ประพันธ์เพลงได้ใช้กลวิธีการจบเพลงด้วยการอวยพรให้ประสบแต่ความโชคดีและมีชัยในการทำสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนรอดพ้นจากโรคร้ายไข้เจ็บ ดังคำว่า “ขอโชคดีมีชัยหมดทุกข์โรคร้ายตลอดกาล”

จากการศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - พ.ศ. 2562 สามารถสรุปได้ว่า กลวิธีทางวรรณศิลป์แบ่งออกเป็น 6 ประเด็น ได้แก่ กลวิธีการเล่นเสียง กลวิธีการใช้คำและสำนวน กลวิธีการใช้ภาพพจน์ กลวิธีการขึ้นต้นเพลง กลวิธีการขยายความในเนื้อเพลง และกลวิธีการจบเพลง ดังนี้

กลวิธีการการตั้งชื่อเพลง แบ่งออกเป็น 3 กลวิธี ได้แก่ การเล่นเสียงสัมผัสพยางค์หรือสัมผัสอักษร การเล่นเสียงสัมผัสสระ และการเล่นเสียงวรรณยุกต์

กลวิธีการใช้คำและสำนวน แบ่งออกเป็น 6 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำซ้อน การใช้คำซ้ำ การซ้ำคำ การหลกคำ การใช้คำย่อ และการใช้สำนวน

กลวิธีการใช้โวหารภาพพจน์ ปรากฏภาพพจน์ 7 กลวิธี ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ การอ้างถึง สัทพจน์ คำถามเชิงวาทศิลป์ และสัญลักษณ์

กลวิธีการเริ่มต้นบทเพลง ปรากฏ 5 กลวิธี ได้แก่ การขึ้นต้นเพลงด้วยการบรรยาย ขึ้นต้นเพลงด้วย การตั้งคำถาม การขึ้นต้นเพลงด้วยการสนทนา การขึ้นต้นเพลงด้วยการอ้างถึง และการขึ้นต้นเพลงด้วยการสอน

กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาสาระ ปรากฏ 4 กลวิธี ได้แก่ การขยายความด้วยการอธิบาย การขยายความด้วยการบรรยาย การขยายความด้วยการเปรียบเทียบ และการขยายความด้วยการสนทนาโต้ตอบ

กลวิธีการจบเพลง มีทั้งหมด 4 กลวิธี ได้แก่ การจบเพลงด้วยการสรุปข้อคิด การจบเพลงด้วยการเชิญชวนปฏิบัติ การจบเพลงด้วยการตั้งคำถามให้คิดต่อ และการจบเพลงด้วยการอวยพร

กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี สามารถแสดงให้เห็นว่ากลวิธีทางวรรณศิลป์ลักษณะต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ มาตามลำดับข้างต้น เป็นกลวิธีการนำเสนอที่ทำให้บทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารีสามารถสื่อสารความคิดไปสู่ผู้ฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของชลดา เรืองรักษ์ลิขิต (2555: 428) ที่กล่าวถึงว่า วรรณศิลป์ คือศิลปะการแต่งที่ใช้ถ้อยคำอย่างประณีต และศิลปะการนำเสนอเนื้อหาเพื่อถ่ายทอดสาร ภาพและอารมณ์ในความรู้สึกนึกคิดของผู้ประพันธ์ให้เกิดขึ้นในมโนภาพของผู้รับสาร ทั้งยังก่อให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจร่วมกับผู้ประพันธ์หรือเห็นคล้อยตามไปกับผู้ประพันธ์ด้วย



บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562: เนื้อหา แนวคิด และกลวิธีทางวรรณศิลป์ มีความมุ่งหมาย 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาเนื้อหาและแนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี และศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี จากการศึกษาผู้วิจัยได้สรุปผล อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 สรุปผล

การวิจัยเรื่องบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562: เนื้อหา แนวคิด และกลวิธีทางวรรณศิลป์ ผู้วิจัยได้สรุปผลตามความมุ่งหมายการวิจัย ดังนี้

5.1.1 ผลการศึกษาเนื้อหาและแนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ดังผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 3 สามารถสรุปผลการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1) เนื้อหาของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี พบว่า เนื้อหาของเพลงสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) บทเพลงที่มุ่งเน้นเนื้อหาสาระ และ 2) บทเพลงที่มุ่งเน้นความบันเทิง

1.1) บทเพลงที่มุ่งเน้นเนื้อหาสาระ ปรากฏทั้งหมด 43 เพลง เป็นบทเพลงที่มีเนื้อหาต่าง ๆ อย่างเด่นชัด สามารถถ่ายทอดเรื่องราวให้แก่ผู้ฟังได้รับรู้ได้อย่างชัดเจนว่ามีสาระสำคัญเกี่ยวกับอะไร เช่น เนื้อหาเกี่ยวกับความรักชาติ ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย เป็นต้น

1.2) บทเพลงที่มุ่งเน้นความบันเทิง ปรากฏทั้งหมด 65 เพลง เป็นบทเพลงที่ไม่ได้มีเนื้อหาต่าง ๆ อย่างเด่นชัด เป็นบทเพลงขนาดสั้น มุ่งนำไปใช้ขับร้องในกิจกรรมนันทนาการเพื่อสร้างความสนุกสนานเป็นสำคัญ

2) แนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี พบว่า ในบทเพลงปรากฏแนวคิดต่าง ๆ 11 แนวคิด ได้แก่ 1.) แนวคิดเรื่องความรักชาติ 2.) แนวคิดเรื่องการยกย่องบุคคลสำคัญ 3.) แนวคิดเรื่องความมีระเบียบวินัย 4.) แนวคิดเรื่องความร่วมมือร่วมใจ 5.) แนวคิดเรื่องการสร้างมิตรภาพ 6.) แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบ 7.) แนวคิดเรื่องความเกรงใจ 8.) แนวคิดเรื่องความตรงต่อเวลา 9.) แนวคิดเรื่องความสามัคคี 10.) แนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์ และ 11.) แนวคิดเรื่องการสร้างความสุข

5.1.2 ผลการศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี สามารถสรุปผลการวิจัยออกเป็น 6 ประเด็น ดังนี้

1) กลวิธีการตั้งชื่อบทเพลง แบ่งออกเป็น 3 กลวิธี ได้แก่ การตั้งชื่อตามวลีแรกของเนื้อหาเพลง การตั้งชื่อตามท่าทางประกอบเพลง และการตั้งชื่อตามชื่อคนสัตว์ สิ่งของที่ปรากฏในบทเพลง

2) กลวิธีการใช้คำและสำนวนของบทเพลง แบ่งออกเป็น 6 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำซ้อน การใช้คำซ้ำ การซ้ำคำ การหลกคำ การใช้คำย่อ และการใช้สำนวน

3) กลวิธีการใช้โวหารภาพพจน์ของบทเพลง ปรากฏภาพพจน์ 7 กลวิธี ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ การอ้างถึง สัทพจน์ คำถามเชิงวาทศิลป์ และสัญลักษณ์

4) กลวิธีการเริ่มต้นเพลงของบทเพลง ปรากฏ 5 กลวิธี ได้แก่ การขึ้นต้นเพลงด้วยการบรรยาย การขึ้นต้นเพลงด้วยการตั้งคำถาม การขึ้นต้นเพลงด้วยการสนทนา การขึ้นต้นเพลงด้วยการอ้างถึง และการขึ้นต้นเพลงด้วยการสอน

5) กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาสาระในเนื้อเพลง ปรากฏ 4 กลวิธี ได้แก่ นำเสนอเนื้อหาสาระด้วยการอธิบาย การนำเสนอเนื้อหาสาระด้วยการบรรยาย การนำเสนอเนื้อหาสาระด้วยการเปรียบเทียบ และการนำเสนอเนื้อหาสาระด้วยการสนทนาโต้ตอบ

6) กลวิธีการจบเพลง มีทั้งหมด 4 กลวิธี ได้แก่ การจบเพลงด้วยการสรุปข้อคิด การจบเพลงด้วยการเชิญชวนปฏิบัติ การจบเพลงด้วยการตั้งคำถามให้คิดต่อ และการจบเพลงด้วยการอวยพร

5.2 อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562: เนื้อหา แนวคิด และกลวิธีทางวรรณศิลป์ ผู้วิจัยนำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

5.2.1 ด้านเนื้อหาและแนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี จากการศึกษาจะเห็นว่าเนื้อหาและแนวคิดของบทเพลงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำหน้าที่สื่อสารเรื่องต่าง ๆ ให้ผู้ฟังได้รับทราบ กล่าวคือ เนื้อหา หมายถึง เนื้อความ หรือเรื่องราวของบทเพลงตั้งแต่เริ่มต้นจนจบเพลงอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เนื้อหาของเพลงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการถ่ายทอดเรื่องราวและสาระสำคัญของเพลงไปสู่ผู้ฟังให้เกิดความเข้าใจเนื้อหาสาระและเรื่องราวของบทเพลง โดยเฉพาะบทเพลงที่มีเนื้อหาสาระชัดเจนนั้นถือเป็นบทเพลงที่มีเนื้อหาต่าง ๆ อย่างเด่นชัด สามารถถ่ายทอดเรื่องราวให้แก่ผู้ฟังได้รับรู้ได้อย่างชัดเจนว่ามีสาระสำคัญเกี่ยวกับอะไร เช่น เนื้อหาเกี่ยวกับความรักชาติ ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย เป็นต้น สอดคล้องกับทัศนะของราชบัณฑิตยสถาน (2556: 643) ซึ่งได้ให้คำนิยามของคำว่าเนื้อหาว่า เนื้อหา หมายถึง เรื่องราว สาระของเรื่อง เช่นเดียวกันกับดวงมน จิตรจันทน์ และสุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2561: 86) กล่าวว่า เนื้อหา คือ ความหมายทางอารมณ์และความคิด รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดของสายวรุณ สุนทโรทก (2563: 117) ซึ่งได้อธิบายว่า การศึกษาเนื้อหาวรรณกรรมจะเริ่มจากการทำความเข้าใจว่าเนื้อหา กล่าวถึงเรื่องใด โดยพิจารณาจากคำสำคัญ (key word) ที่เป็นความหมายหลักของบท แล้วหาความหมายที่ละวรรคจนครบทั้งบท

แนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี พบว่าในบทเพลงปรากฏแนวคิดต่าง ๆ 11 แนวคิด ได้แก่ 1.) แนวคิดเรื่องความรักชาติ 2.) แนวคิดเรื่องการยกย่องบุคคลสำคัญ 3.) แนวคิดเรื่องความมีระเบียบวินัย 4.) แนวคิดเรื่องความร่วมมือร่วมใจ 5.) แนวคิดเรื่อง การสร้างมิตรภาพ 6.) แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบ 7.) แนวคิดเรื่องความเกรงใจ 8.) แนวคิดเรื่อง ความตรงต่อเวลา 9.) แนวคิดเรื่องความสามัคคี 10.) แนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์ และ 11.) แนวคิดเรื่องการสร้างความสุข กล่าวคือ แนวคิด หมายถึง สาร สารัตถะ หรือความคิดที่ปรากฏในบทเพลงซึ่งผู้ประพันธ์เพลงมุ่งสื่อสารไปสู่ผู้ฟัง ทั้งนี้อาจนำเสนอแนวคิดให้ปรากฏอย่างชัดเจน หรืออาจไม่ได้แสดงแนวคิดอย่างชัดเจนตรงไปตรงมา แต่ซ่อนแฝงผ่านกลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงให้ผู้ฟังเพลงได้วิเคราะห์และตีความ สอดคล้องกับทัศนะของ ประคอง เจริญจิตรกรรม (2556: 55-56) ได้อธิบายว่าแนวคิด คือความคิดเห็นที่เป็นแกนกลางของเรื่องเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ของมนุษย์ ได้แก่ มนุษยธรรม สังคม จริยธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม แนวคิดของเรื่องจะเกี่ยวกับความดีความเลวของมนุษย์ วิถีชีวิตของมนุษย์ สภาวะแวดล้อม สังคมและการปกครอง และสอดคล้องกับ สมเกียรติ รักษ์มณี (2558: 28) อธิบายว่าแนวคิด สารัตถะ หรือสาระ คือข้อคิดสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจประสบการณ์ชีวิต ด้วยการแสดงมุมมองความคิดเห็นเกี่ยวกับธรรมชาติหรือสภาพของมนุษย์ผ่านพฤติกรรมของตัวละคร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่ผู้แต่งสร้างไว้ในเรื่อง

ผลการศึกษาด้านเนื้อหาและแนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี สอดคล้องกับผลงานวิจัยของกาญจนา คำผา (2548) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาเนื้อหาและแนวคิดเพลงร็อคไทยของศิลปินในสังกัดมอร์ มิวสิค จำกัด ช่วงปี พ.ศ. 2539-2546 จำนวน 172 เพลง ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดในเพลงร็อคไทย แบ่งเป็น 7 แนวคิด ได้แก่ 1) แนวคิดเกี่ยวกับความรัก 2) แนวคิดเกี่ยวกับสัจธรรมของชีวิต 3) แนวคิดเกี่ยวกับการทำความดี 4) แนวคิดเกี่ยวกับการต่อสู้อุปสรรคและปัญหา 5) แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเอง 6) แนวคิดเกี่ยวกับสังคม และ 7) แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

5.2.2 ด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี จากการศึกษา วิทยานิพนธ์ของสุภัทร แก้วพัตร (2546) เรื่องการตั้งชื่อเพลงลูกทุ่งระหว่างปี พ.ศ. 2540 - 2545 แสดงให้เห็นว่า กลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงแบ่งออกเป็น 6 ประเด็น ได้แก่ 1) กลวิธีการตั้งชื่อบทเพลง 2) กลวิธีการใช้คำและสำนวน 3) กลวิธีการใช้ภาพพจน์ 4) กลวิธีการขึ้นต้นเพลง 5) กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาสาระในเนื้อเพลง และ 6) กลวิธีการจบเพลง ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลง หมายถึง ศิลปะทางภาษาหรือศิลปะการประพันธ์บทเพลงที่มีรูปแบบและกลวิธีที่เหมาะสมทั้งด้านการใช้คำ และภาพพจน์เพื่อให้บทเพลงมีความไพเราะและสื่อสารแนวคิดไปสู่ผู้ฟังได้อย่างสัมฤทธิ์ผล สอดคล้องกับทัศนะของราชบัณฑิตยสถาน (2552: 461-462) อธิบายความหมายของวรรณศิลป์ไว้ในพจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย พ.ศ.2552 ว่าวรรณศิลป์ หมายถึง หนังสือที่มีศิลป์ หรือศิลปะในวรรณคดีหรือวรรณกรรม เช่นเดียวกับทัศนะของชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต (2555: 428) อธิบายว่า วรรณศิลป์ คือ ศิลปะการแต่งที่ใช้ถ้อยคำอย่างประณีต และศิลปะการนำเสนอเนื้อหาเพื่อถ่ายทอดสาร ภาพและอารมณ์ในความรู้สึกนึกคิดของผู้แต่งให้เกิดในมโนภาพของผู้อ่าน

ผลการศึกษาด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑารัตน์ ก้อนบุญ (2558) ได้ศึกษาเรื่องวรรณกรรมเพลง เทพพร เพชรอุบล ในสี่ทศวรรษ (พ.ศ.2511-2551) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาสาระและศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลง จำนวน 133 เพลง ผลการวิจัยศิลปะการใช้ภาษา สรุปได้ดังนี้ 1) ศิลปะการร้อยเรียงบทเพลง 2) ด้านศิลปะการใช้คำ 3) การใช้ถ้อยคำ และ 4) การใช้โวหาร ภาพพจน์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทรี ดวงทิพย์ (2558) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาวิเคราะห์วรรณศิลป์ในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของหนูมีเตอร์ จำนวน 24 เพลง ผลการวิจัยด้านวรรณศิลป์ สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านการใช้ภาพพจน์ ได้แก่ ภาพพจน์เปรียบเทียบ (อุปมา อุปสัณณ์) ภาพพจน์สิ่งแทน (สัญลักษณ์ นามนัย) ภาพพจน์สมมติ (บุคลาธิษฐาน สมมุติภาวะ) ภาพพจน์ขัดแย้ง (ปฏิปจน์ ปฏิพากย์) ภาพพจน์เกินจริง (อติพจน์) และ 2) ด้านการใช้ภาษาในเพลงลูกทุ่ง ได้แก่ การเล่นคำ การซ้ำคำ และการซ้ำเสียง

จากเนื้อหาดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสรุปผลได้ว่า เนื้อหา แนวคิดและกลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562 ข้อมูลวิจัยคือบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562 โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 115 เพลง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้กรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา แนวคิดและกลวิธีทางวรรณศิลป์โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษามีดังนี้

เนื้อหาของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1.) บทเพลงที่มีเนื้อหาสาระ สามารถถ่ายทอดเรื่องราวว่ามีสาระสำคัญเกี่ยวกับอะไร เช่น เนื้อหาเกี่ยวกับความรักชาติ ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย เป็นต้น และ 2.) บทเพลงที่ไม่มุ่งนำเสนอเนื้อหาสาระ เป็นบทเพลงขนาดสั้น มุ่งนำไปใช้ขับร้องในกิจกรรมนันทนาการเพื่อสร้างความสนุกสนานเป็นสำคัญ

แนวคิดของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปรากฏ 11 แนวคิดเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ แนวคิดเรื่องความรักชาติ แนวคิดเรื่องการยกย่องบุคคลสำคัญ แนวคิดเรื่องความมีระเบียบวินัย แนวคิดเรื่องความร่วมมือร่วมใจ แนวคิดเรื่องการสร้างมิตรภาพ แนวคิดเรื่องความรับผิดชอบ แนวคิดเรื่อง ความเกรงใจ แนวคิดเรื่องความตรงต่อเวลา แนวคิดเรื่องความสามัคคี แนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์ และแนวคิดเรื่องการสร้างความสุข

กลวิธีทางวรรณศิลป์ของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี สามารถสรุปผลการวิจัยออกเป็น 6 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการเล่นเสียง กลวิธีการใช้คำและสำนวน กลวิธีการใช้ภาพพจน์ กลวิธีการขึ้นต้นเพลงของบทเพลง กลวิธีการขยายความในเนื้อเพลง และกลวิธีการจบเพลง

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - 2562: เนื้อหา แนวคิด และกลวิธีทางวรรณศิลป์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้

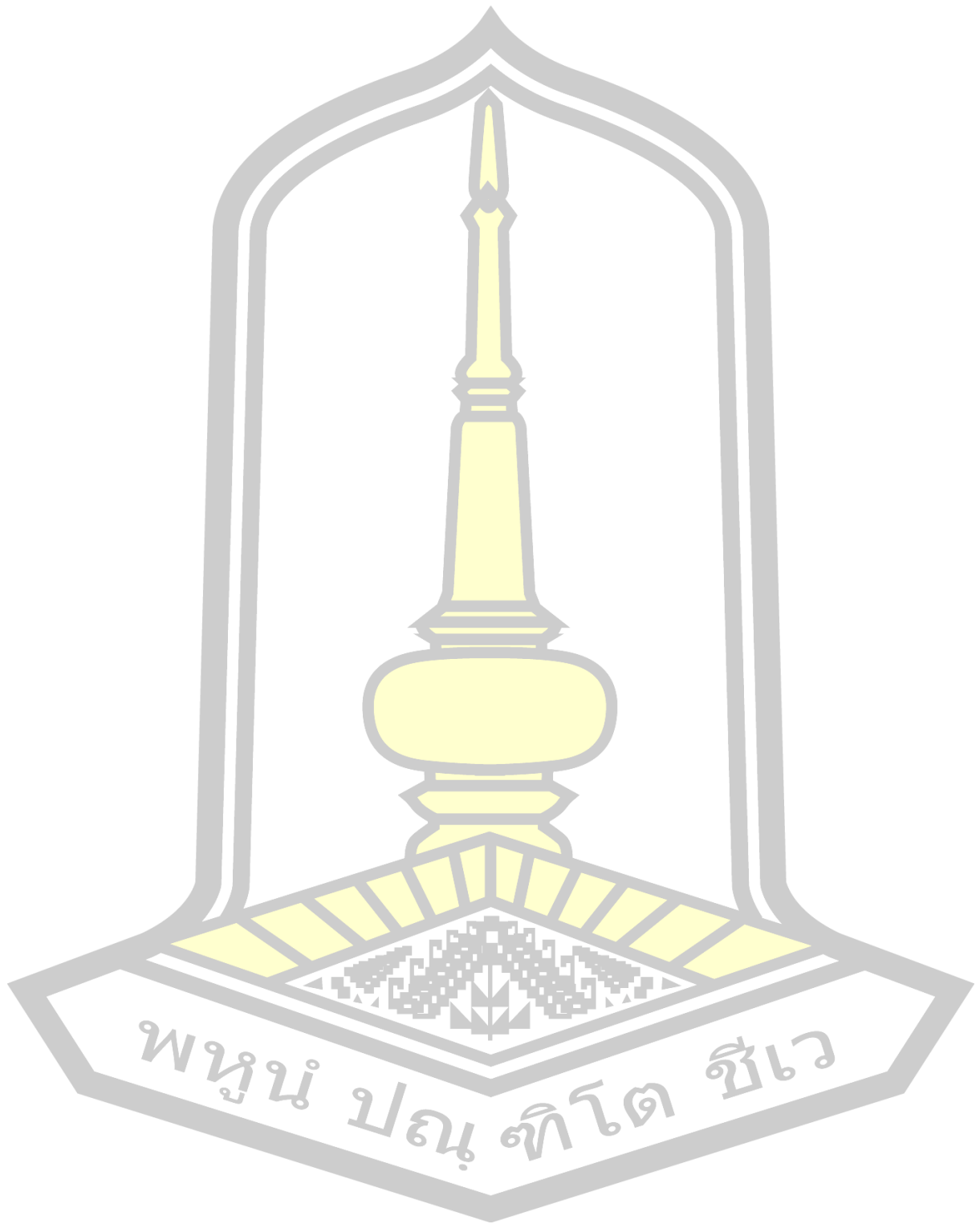
5.3.1 ควรมีการศึกษาพัฒนาการของบทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - พ.ศ. 2562 เพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบทเพลงแต่ละยุคสมัย

5.2.2 ควรมีการศึกษาลักษณะเด่นของบทเพลงในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจากหลักสูตรและหนังสือเรียนวรรณคดีและวรรณกรรม เพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับในเชิงเปรียบเทียบเนื้อหาแต่ละระดับชั้น

5.3.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงสร้างสรรค์บทเพลงสำหรับประกอบกิจกรรมลูกเสือและเนตรนารีชั้นใหม่ ให้มีเนื้อหาและแนวคิดที่หลากหลายและทันสมัยมากยิ่งขึ้น โดยยึดหลักความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน



บรรณานุกรม



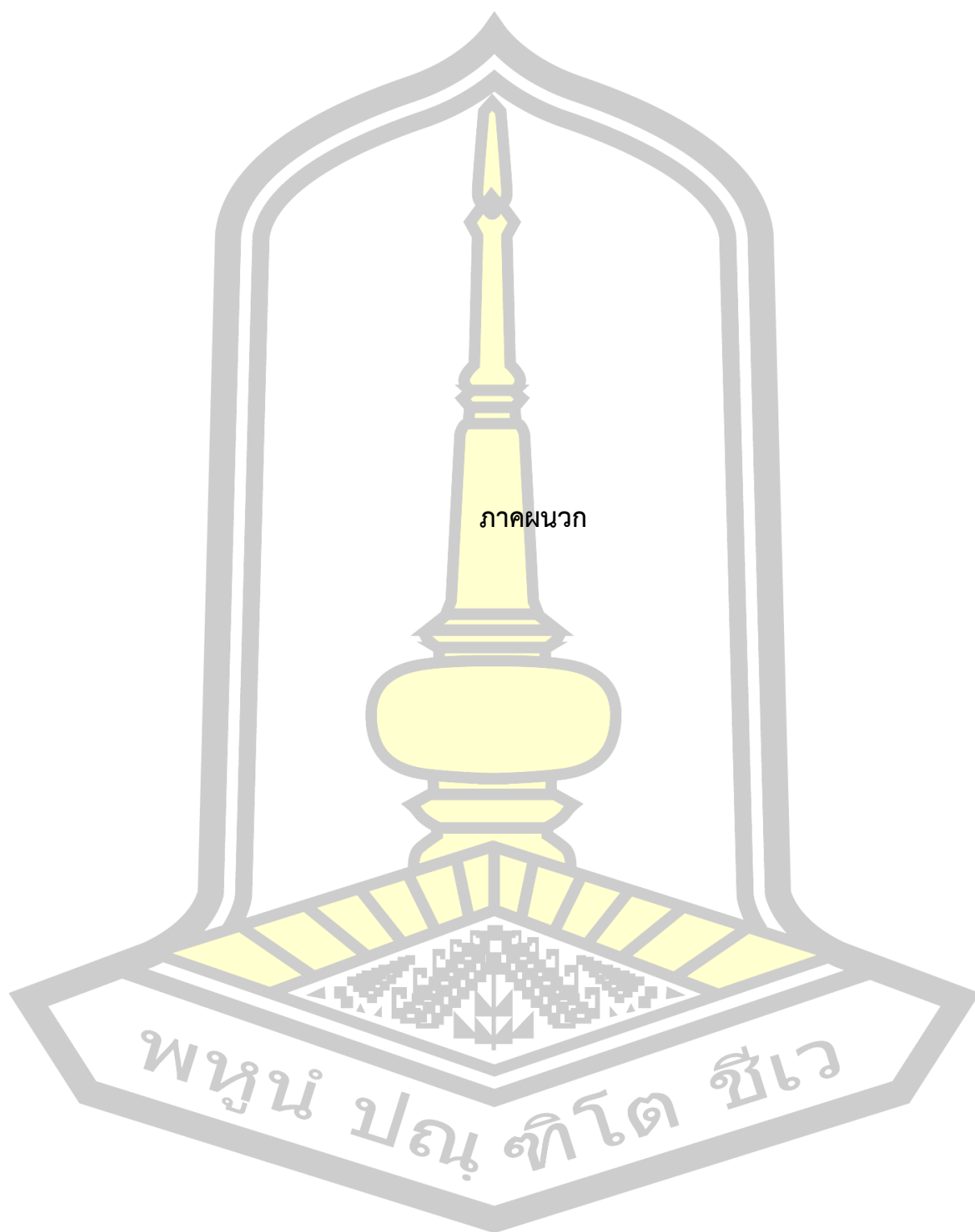
บรรณานุกรม

- กนกนภา จำปาไทย. (2560). ภาพสะท้อนวิถีชีวิตแรงงานไทยผ่านวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กมลรัตน์ สุธรรมพิทักษ์. (2559). การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยธรรมในวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิต ศึกษาเฉพาะผลงานเพลงของนายพงษ์สิทธิ์ คัมภีร์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- เกษมการณ์ บุญศรี. (2562). วรรณกรรมเพลงของวงสาวสาวสาว: รูปแบบการประพันธ์การใช้ ภาษา เนื้อหา และความสัมพันธ์กับสังคม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กาญจนา คำผา. (2548). การศึกษาเนื้อหาและแนวคิดเพลงร็อคไทยของศิลปินในสังกัดมอร์ มิวสิค จำกัด ช่วงปี พ.ศ. 2539-2546. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กาญจนา นาคสกุล และคณะ. (2560). บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 5 กระบวนการคิดและการเขียน ร้อยแก้ว. กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2543). วรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จุฑารัตน์ ก้อนบุญ. (2558). วรรณกรรมเพลงเทพพร เพชรอุบลในสี่ทศวรรษ (พ.ศ.2511-2551). วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต. (2555). นิราศสุพรรณ: ความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ของสุนทรภู่ใน การแต่งโคลงสี่สุภาพ. กรุงเทพฯ: บริษัท ธนาเพรส จำกัด.
- ชัยวัฒน์ เหล่าสืบสกุลไทย. (2547). เพลงเพื่อการสอนและการจัดกิจกรรมนันทนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โชษิตา มณีใส. (2558). การใช้ภาษาไทยเพื่อประสิทธิผล. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธเนศ เวศร์ภาดา. (2549). หอมโลกวรรณศิลป์. กรุงเทพฯ: ปาเจรา.
- ธัญญา สังขพัฒน์านนท์. (2539). วรรณกรรมวิจารณ์. ปทุมธานี: นาคร.
- ดวงมน จิตรจำนงค์ และสุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. (2561). รูปแบบและสุนทรียภาพของวรรณคดีไทย ใน เอกสารการสอนชุดวิชาวรรณคดีไทย หน่วยที่ 8-15. พิมพ์ครั้งที่ 8. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ดารกา วรรณวนิช. (2554). การเขียนร้อยกรองเฉพาะกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.

- ดวงรัตน์ คูหเจริญ. (2557). เนื้อหาและภาษาในเพลงเกี่ยวกับน้ำท่วมในประเทศไทย พ.ศ. 2554: ภาพสะท้อนสังคมไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 34(4), 75-91.
- นิตยา แก้วคัลณา. (2563). จินตภาพในวรรณกรรมไทย: วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ การสืบสรรค์ และแนวทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประคอง เจริญจิตรกรรม. (2556). หลักการเขียนวิจารณ์วรรณกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรียา หิรัญประดิษฐ์. (2562). การอ่านบันเทิงคดี ใน เอกสารการสอนวิชาการอ่านภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พรทิพย์ ฉายกั และจันทนา แก้ววิเชียร. (2561). วิเคราะห์แนวคิดและศิลปะการใช้ภาษาใน วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งที่แต่งโดยสลา คุณวุฒิ. วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร, 20(1), 87-96.
- พรอนันต์ ยอดจันทร์. (2557). การวิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงไทยสากล ที่ขับร้องโดยชรินทร์ นันทนาคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พระคมกริช สุโรพันธ์. (2562). การวิเคราะห์วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของชลธี ธารทอง ที่ประพันธ์ ให้แก่สายัณห์ สัญญา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระยาอนุমানราชธน. (2546). การศึกษาวรรณคดีในแง่วรรณศิลป์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- ยุพร แสงทักษิณ. (2557). ถอดรหัสตำนานไทย. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. ค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2566 จาก <https://dictionary.orst.go.th/>.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2552. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- รุ่งรัตน์ ทองสกุล. (2564). การสื่อความหมายและกลวิธีการใช้ภาษาในเพลงเกี่ยวกับสถานการณ์ โควิด 19. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 10(2), 57-76.
- รุ่งฤดี แผลงศร. (2557). การเขียนบทความสำหรับสื่อสิ่งพิมพ์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รวรรณ ศรีวิทย. (2557). การเขียนเพื่อการสื่อสาร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- วัฒนา แซ่มวงษ์. (2556). การเขียนบทความ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศรีสุตา จริยากุล. (2550). วรรณคดีคำสอน ใน เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 4: วรรณคดีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- สมเกียรติ รัชมณี. (2551). **ภาษาวรรณศิลป์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สายน้ำใจ.
- สมเกียรติ รัชมณี. (2558). **การแตงนวนิยาย**. นนทบุรี: สัมปชัญญะ.
- สายวรุณ สุนทโรทก. (2563). **วรรณคดีวิจักษณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. (2549). **เจมจันทนังสตาล: ภาษาวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนทรี ดวงทิพย์. (2558). **การศึกษาวิเคราะห์วรรณศิลป์ในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของหนูมีเตอร์**. สักทอง วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.), 21(2), 67-81.
- สุนันท์ อัญชลินกุล. (2563). **คำและการสร้างคำในภาษาไทย**. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาลักษณะภาษาไทย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุภัทร แก้วพัตร. (2546). **การตั้งชื่อเพลงลูกทุ่งระหว่างปี พ.ศ. 2540-2545**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวรรณา งามเหลือ. (2561). **เนื้อหาและภาษาในบทเพลง “พ่อ”: พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร**. วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม, 8(1), 1-28.
- สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ. (2528). **ประวัติความเป็นมาของกิจการลูกเสือไทย**. วัฒนาพานิชย์. กรุงเทพฯ





ภาคผนวก

พูนํ ปณํ จิต ชีเว

บทเพลงที่ปรากฏในหนังสือเรียนลูกเสือและเนตรนารี ปี พ.ศ. 2454 - พ.ศ. 2562

เพลง สามัคคีชุมนุม

พวกเราเราเหล่ามาชุมนุม
ล้วนมีตรจิตขึ้นบาน
(สร้อย) อันความกลมเกลียว
ทุกสิ่งประสงค์จงใจ
กิจใด ใด ประสงค์มี
พร้อมพรึบดั่งมือเดียวยาม
ที่หนักก็จักเบาคลาย
ฉลองพระเดช บ่ จาง
สามัคคีนี้แหละล้ำเลิศ
สยามรัฐจักวัฒนา

ต่างกุมใจรักสมัครสมาน
สราญเรงอยู่ทุกผู้ทุกนาม
กันเป็นใจเดียวประเสริฐศรี
จักเสร็จสมได้ด้วยสามัคคี
ร่วมใจรักดีแต่พระจอมสยาม
ยากเย็นเห็นง่าย บ่ หน่าย บ่ วาง (สร้อย)
ที่อันตรายก็ขจัดขัดขวาง
กตเวทิตคุณพระกรุณา (สร้อย)
จักชูชาติเขตพระศาสนา
ปรากฏเกียรติฟุ้งเฟื่องกระเดื่องแดนดิน (สร้อย)

(เพลงสามัคคีชุมนุม: เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี. 2454)

เพลง ราชสดุดี

ข้าลูกเสือเชื้อไทยใจเคารพ
พระบาทมงกุฎเกล้าจอมเมาลี
ทรงอุทิศส่ำห่อบรมบ่มนิสัย
ทรงสั่งสอนสรรพกิจวิทยา
ดั่งดวงจันทราทิตยประสิทธิ์แสง
พระคุณนี้จะสถิตสนิทใน

ขอน้อมนบนาทบังสุพระทรงศรี
ทรงปรานีก่อเกื้อลูกเสือมา
ให้มีใจรักชาติศาสนา
เป็นอาภาผ่องพุทธภูมิไกร
กระจ่างแจ้งแจ่มภาพสขสมัย
ดวงหทัยทวยราษฎร์ไม่คลาดเอย

(เพลงราชสดุดี: นายสมาน กาญจณผลิน. 2486)

เพลง วชิราวุธรำลึก

วชิราวุธพระมงกุฎเกล้าเจ้าประชา
พวกเราลูกเสือเชื้อชาติไทย
ลูกเสือรำลึกนึกพระคุณเทิดบูชา
มาเกิดลูกเสือสร้างชาติ

ก่อกำเนิดลูกเสือมาข้าเลื่อมใส
เทิดเกียรติพระองค์ไว้ด้วยภักดี
ปณิธานรักกษัตริย์ชาติศาสน์ศรี
เพื่อศักดิ์ศรีลูกเสือไทยตั้งใจปอง

(เพลงวชิราวุธรำลึก: ท่านผู้หญิงดุษฎี มาลากุล ณ อยุธยา. 2469)

เพลง ลูกเสือธีรราช

เหล่าลูกเสือของธีรราช
สมัครสมานโดยมีสามัคคีมั่น
มีจรรยารักษาชื่อ
ร่าเริงแจ่มใสใฝ่ใจรักให้ยืนนาน

ทะนงองอาจสืบทอดเชื้อพงศ์พันธุ์
พวกเราจะรักร่วมกันจะผูกสัมพันธ์ตลอดกาล
สร้างเกียรติระบือเลื่องลือต่อไปช้านาน
พวกเราล้วนชื่นบานเพราะกิจการลูกเสือไทย
(เพลงลูกเสือธีรราช: รัชกาลที่ 6. 2467)

เพลง ลูกเสือไทย

ลูกเสือลูกเสือไว้ศักดิ์ลูกผู้ชาย
รักเกียรติรักวินัยแข็งแรงและอดทน
แม้ลำบากตรากตรำก็ต้องทำให้สำเร็จ
เสียชีพอย่าเสียสัตย์รักษาดีมั่นไว้

ลูกเสือลูกเสือไว้ลายชิลูกเสือไทย
เราจะบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น
ทำท่าทำขาสัญญาวาจะท่า
ตั้งนามอันเกรียงไกรพระมงกุฎทรงประทาน
(เพลงลูกเสือไทย: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง จับมือลูกเสือ

ลูกเสือเขาไม่จับมือขวา
มือขวาใช้เคารพกัน (ซ้าย)
จับมือนั้นหมายถึงมิตร
ยึดด้วยเวลาจับมือ (ซ้าย)

ยื่นซ้ายมาจับมือกันมั่น
ยื่นซ้ายออกมาพลันจับมือจับมือ
เหมือนญาติสนิทควรคิดยึดถือ
เพราะพวกเราคือลูกเสือด้วยกัน (ซ้าย)

(เพลงจับมือลูกเสือ: ไม่ปรากฏผู้แต่ง /รวบรวมโดย ทองใบ พรหมมา. 2513)

เพลง ยินดีที่พบกัน

วันนี้ยินดีที่เราได้มาพบกัน (ซ้าย)
มาเถิดมาเรามา ร่วมสนุก
มาเถิดมาเรามา ร่วมจิต

ยินดี ยินดี ยินดี
ปลดปล่อยความทุกข์ให้มันสิ้นไป
ช่วยกันคิดทำให้การลูกเสือเจริญ

(เพลงยินดีที่พบกัน: นางศรีนวน รัตนสุวรรณ. 2536)

เพลง มองหา

มองมองหาขวัญตาเจ้าอยู่แห่งใด
เธอหลอกให้พี่มารอ
เป็นเพราะเหตุอันใด

มองมองไปขวัญใจทำไมไม่มา
โอ้หนอช่างเป็นไปได้
ขวัญใจทำไมไม่มา

(เพลงมองหา: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง ฉันทรรอเธออยู่

รอฉันทรรอเธออยู่
เธอจะมา ะ เมื่อไร
ฉันทเป็นห่วง ฉันทเป็นห่วงตัวเธอ
นัดไว้ทำไมไม่มา (ซ้ำ)
รืบน้อย รืบน้อย รืบน้อย

แต่ไม่รู้เธออยู่ไหนใด
นัดฉันทไว้ทำไมไม่มา
ได้แต่เก้อชะเง้อแลหา
โอ้เธอจำอย่าช้าเร็วหน่อย
วืงน้อย วืงน้อย วืงน้อย
(เพลงฉันทรรอเธออยู่: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง หากว่าเรากำลังสบาย

หากว่าเรากำลังสบาย
หากว่าเรากำลังมีสุข
มัวประวิงอะไรกันเล่า

จงตบมือปล้น
หมดเรื่องทุกข์ใดใดทุกสิ่ง
จงตบมือปล้น

(เพลงหากว่าเรากำลังสบาย: ไม่ทราบผู้แต่ง/ทำนองต้นฉบับ : Josef Larossi ไม่ปรากฏปีที่แต่ง)

เพลง ลูกเสือเฮฮา

มามารำ
ถึงยามสนุกเรานักหนา
ร้องรำด้วยความสำราญ
หนักเหน็ดเหนื่อยสักเพียงไหน
ลูกเสือเรานี้สุขขีร่วมใจ เท่งปะ ะ ะ

ร้องเพลงลำนาร่วมกันเฮฮา
ทุกข์ใดไม่มาทวนใจ
ถึงเวลางานไม่เคยทิ้งไป
พวกเราขี้มได้ด้วยไมตรี
เรามาดูคนคลายสบายอุรา เร็วลูกเสือมาเฮฮาด้วยกัน
(เพลงลูกเสือเฮฮา: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง เจ้านกน้อย

เจ้านกน้อยคล้อยบินสู่เวหา
บิน บินถลา ถลาเล่นลม บินล่อง บินลอย

เจ้าถลาเล่นลมเพลินฤดี
บินถลา ถลาเล่นลม บินล่อง บินลอย

(เพลงเจ้านกน้อย: คุณหญิงเบญจา แสงมลิ. 2514)

เพลง ดอกกลิ่นทม

โอ้เจ้าดอกกลิ่นทม
เด็ดเข้าเด็ดเย็น

ฉันทเคยเด็ดดม ฉันทเคยเด็ดเล่น
ฉันทเคยเด็ดเล่นเด็ดดม เด็ดดม

(เพลงดอกกลิ่นทม: นางศรีนวน รัตนสุวรรณ. 2536)

เพลง ความเกรงใจ

ความเกรงใจเป็นสมบัติของผู้ดี ตรองดูซีทุกคนก็มีหัวใจ
เกิดเป็นคนถ้าหากไม่เกรงใจใคร คนนั้นไซ้ไร้คุณธรรมประจำตน
(เพลงความเกรงใจ: นายสวัสดี เฟื่องฟู. ไม่ปรากฏปีที่แต่ง)

เพลง ใต้ต้นพะยอม

ลมเย็นเย็น ฉันมาเดินเล่นใต้ต้นพะยอม (ซ้ำ)
พะยอมหอมหวาน เมื่อไรจะบาน เจ้าดอกพะยอม
จะบานก็บาน จะเด็ดเอาก้านมาสานชะลอม
จะตูมก็ตูม จะเด็ดใส่ตุ้มมังกร
(เพลงใต้ต้นพะยอม: นายสวัสดี เฟื่องฟู / ทำนอง เพลงดอนโย ฟองกวน (เวียดนาม). 2512)

เพลง สวรรค์บันดาล

สวรรค์บันดาลให้มา ให้พวกเรามาพบกันวันใหม่
จะเจอกันวันนี้ดีอกดีใจ รื่นเร่กันไปไม่รู้โรยรา
จะอยู่แห่งไหนเพลินใจเพลินตา จะอยู่เมืองฟ้าเพลินตาเพลินใจ สวรรค์บันดาล
(เพลงสวรรค์บันดาล: นายสวัสดี เฟื่องฟู / ทำนอง เพลงดอนโย ฟองกวน (เวียดนาม). 2512)

เพลง ตรงต่อเวลา

ตรงต่อเวลา พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา
ตรง ตรง ตรงเวลา พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา
เราเกิดมาเป็นคน ต้องหมั่นฝึกฝนให้ตรงเวลา
วันคืนไม่คอยท่า วันเวลาไม่เคยคอยใคร
(เพลงตรงต่อเวลา: นายสวัสดี เฟื่องฟู. 2512)

เพลง แมงมุมลาย

แมงมุมลายตัวนั้น ฉันเห็นมันซึมซานเหลือทน
วันหนึ่งมันถูกฝน ไหลหล่นจากบนหลังคา
พระอาทิตย์ส่องแสง น้ำแห้งเหือดไปลับตา
มันรีบไต่ขึ้นฝา หันหลังมาทำตาคูกวาว
(เพลงแมงมุมลาย: นายวิชัย น้อยเสนีย์. 2532)

พูน บัญชีโต ชีว

เพลง ค่ายล้น

แดดส่องฟ้าเป็นสัญญาณวันใหม่
 พวกเราล้วนอยู่ในหมู่เรานั้น
 ตื่นเถิดหนา อายนกกามันบ้าง
 ไม่มีแม่อยู่ผู้กำกับคนดี
 เสื้อผ้านี้ชุดเดียวเข้าค่าย
 อยู่ค่ายเหมือนบ้านมีป่าเป็นกำแพง
 ค่ายจะหอมกลิ่นอายยามเช้า
 ค่ายมีน้ำใจใสแจ่มทุกวัน

พวกเราแจ่มใสเมื่อมาอยู่ค่ายร่วมกัน
 ทุกข์สุขร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์ชาติไทย
 อยู่ค่ายกว้างขวางแล้วเราสนุกสุขศรี
 ช่วยหาวิธีผจญภัยนานา
 ลำบากยากกายพวกเราไม่เคยหน่ายแห่ง
 พวกเราพร้อมใจพัฒนา
 แข่งกันว่าเราแล้วเราเศร้าใจจริงฉัน
 รักค่ายใหม่นี้เมื่อค่ายล้นความจริง

(เพลงค่ายล้น: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง แมงอีสุม

ฝนตกลงมา เทลงมา เทลงมา
 ให้ไล่ดูเปียก ไส้ดูเปียก ไส้ดูเปียก
 แมงตับเต่าออกลูกข้างหลัง
 ได้ต้นหมากเขียว ต้นหมากเขียว ต้นหมากเขียว

ให้นาตุโง้ง นาตุโง้ง นาตุโง้ง
 ให้ไล่ดูเปียก เลื้อดูเปียก เลื้อดูเปียก
 เป็นแมงอียัง โอ..แมงอีสุม แมงอีสุม แมงอีสุม

(เพลงแมงอีสุม: ไม่ทราบนามผู้แต่ง / รวบรวมโดย กรรณานุช เกษมสันต์ ณ อยุธยา. 2536)

เพลง แจวเรือ

แจวมาแจวจ้ำจึก
 เรือของใครลอยมา ..ห่างๆ...
 บิด จ้า บิด จ้า บิด จ้า บิด (ซ้ำ)

พอถึงน้ำลึกนึกถึงคนแจว
 ขอเชิญ..หมู่กวาง..ออกมาช่วยกันแจว

(เพลงแจวเรือ ไม่ทราบผู้แต่ง/รวบรวมโดย กรรณานุช เกษมสันต์ ณ อยุธยา. 2536)

เพลง ตะละบุม

ตะละบุม บุม บุม
 พี่คอยคำนึงคิดถึงเธอมานาน (ซ้ำ)
 เจ้าดอกเอ๋ย เจ้าดอก...สะเดา...

โอ้แม่เนื้อนุ่มบัวบาน (ซ้ำ)
 โอ้แม่ตาหวาน...อย่าปล่อยให้ฉันยืนง
 ขอเชิญ..หมู่.....ออกมาแสดงเอ

(เพลงตะละบุม: ไม่ทราบผู้แต่ง/ รวบรวมโดย นายเต็มศักดิ์ สุวรรณ. 2520)

เพลง ว่าว

ว่าวที่ฉันชอบเล่น	เข้าเย็นฉันชอบเล่นว่าว
ว่าวน้อยที่ลอยสู่ดาว (ซ้ำ)	ทุกคืนยังสาวเมื่อว่าวติดลม (ซ้ำ)
โบกสะบัด สะวิตสะวัดเวียนวน (ซ้ำ)	แลดูสับสนอยู่บนเมฆา (ซ้ำ)
	(เพลงว่าว: คุณหญิงเบญจมา เสงมลิ. 2525)

เพลง ยุงกัดขา

ยุงกัดขา ยุงกัดขา ยุงกัดขา	เราอย่าไปตี
ถ้ายุงมันกัดและมาราวี	ต้องใช้วิธี...เป่าปี...ไล่ยุง
	(เพลงยุงกัดขา: นายนคร มงคลายนต์. 2513)

เพลง ชูลู

ชูลู แชมบาลู ชูลูมาชิกา (ซ้ำ)	คิม ดินยัสสะกาเร ยุสซัพฟาริกา
อะบูดา ลิมันอะกาถู ลิมัน	อะกาลา ชุมการิการิกา ริชุม การิการิชุม (ซ้ำ)
(เพลงชูลู: ไม่ทราบผู้แต่ง/รวบรวมโดย กรรณานุช เกษมสันต์ ณ อยุธยา. 2470)	

เพลง ยิ่งยักยิ่งมัน

ยิ่งยักเรากียิ่งมัน	ยิ่งมันเรากียิ่งยัก
เรามายัก ยัก ยัก	เรามายักให้มันเฮฮา
โปรตจงหมุนตัวไปให้มันรอบ ๆ	ก่อนแล้วจึงย้อนคืนมา
เรายักเอวไปทางซ้าย	แล้วย้ายเอวไปทางขวา
เรามายักซ้ายขวา	เรามายักให้มันฮาเฮ
(เพลงยิ่งยักยิ่งมัน: ไม่ทราบผู้แต่ง/รวบรวมโดย กรรณานุช เกษมสันต์ ณ อยุธยา. 2512)	

เพลง คลายอารมณ์

(สร้อย) ป่าม ป่าม ป่าม ป่าม ป่าม ป่าม ป่าม ป่าม ป่าม ป่าม ป่าม ป่าม ป่าม	มาเถิดเรามา มาร้องเพลงกัน
มา มา มา เชิญมา	กันให้เต็มทรวง ดนตรีดีแสนดี
ลิ้มความทุกข์เร็วพลัน สนุกสุขสันต์	ฟังดนตรีขึ้นทรวงไม่ลอกไม่ลวงให้เธอเข้าใจ (สร้อย)
ไม่เคยจะมีความทุกข์ความลวง	บางคนสิ้นใจตรามีสุขหนักหนาพาพันโพล่ภัย
ดูดูความเป็นคนมันสับสนสนทนสนระอา	ดูดูความวุ่นวายจงผ่อนจางคลายหัวใจด้วยเพลง (สร้อย)
บางคนจนสันดี คนเลวคนดีมีคละกันไป	(เพลงคลายอารมณ์: สุรพล โทณวนิก. 2523)

เพลง พวกเรา

มาเถิดพวกเรามาร่วมร้องเพลงกัน พวกเราทั้งนั้นมาร่วมกันทันที
 แล้วเราก็ก็นหันหน้ามาหากัน ยักคิ้วให้กัน แลบลิ้น 3 ที แพร็บ ๆ ๆ ๆ ๆ
 เสร็จพลันแล้วก็หันกลับมา อย่ามัวช้าสายเอว 3 ที 1 2 3 4 5 (ซ้ำ 3 ครั้ง)
 เสร็จพลันแล้วก็หันกลับมา อย่ามัวช้าหัวเราะ 3 ที เฮ้อ ฮ่า ฮ่า ฮ่า ฮ่า ฮ่า (ซ้ำ 3 ครั้ง)
 (เพลงพวกเรา: ไม่ทราบผู้แต่ง/ทำนองต้นฉบับ : Josef Larossi. ไม่ทราบปี)

เพลง ระเบียบแถว

ซ้ายหัน ขวาทัน สันเท้าชิดกัน ปลายเท้าแยกออกไป (ซ้ำ) จะหันกันครั้งใด (ซ้ำ)
 นึกเอาไว้ ซ้ายขวาของเรา ซ้ายหันมีสองจิ้งหะ ป๊ะ เท่ง ป๊ะ ๆ
 ขวาทันมีสองจิ้งหะ ป๊ะ เท่ง ป๊ะ ๆ กลับหลังหันมีสองจิ้งหะ ป๊ะ เท่ง ป๊ะ ๆ
 (เพลงระเบียบแถว: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง พวงมาลัย

โอ้เจ้าพวงมาลัย เจ้าจะลอยไปคล้องใครกันแน่ (ซ้ำ)
 จะรักใครชอบใครให้จริงแท้ ขอให้แนสักราย
 อย่ามัวลอยตามลม ให้เขาตมตมสิ้นกลิ่นหอมแล้วหน่าย (ซ้ำ)
 ยามนั้นเจ้าจะอาย เขาไม่ยอมขมเด็ดเจ้าตมทิ้งไป
 อยากเป็นหงส์เหิรหา อยากเป็นดาวเลิศลอยวิไล (ซ้ำ)
 อยู่กับบ้านไม่ชอบใจ หินมาอยู่ค่ายไม่บอกใครเลย
 เอ๋ยโอละหน่ย โอละหน่ยหน้อยเอ๋ย เอ้อ เอ๋ย.....
 (เพลงพวงมาลัย: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง พวงมาลัย (ตอบ)

โอ้เจ้าพวงมาลัย เราจะลอยไปคล้องให้ประธานแน่ (ซ้ำ)
 ขอจงสุขสำราญเบิกบานแท้ ได้รับแนจากใจ
 อย่ามัวลอยตามลม ให้เขาตมตมสิ้นกลิ่นหอมแล้วหน่าย (ซ้ำ)
 ยามนั้นจึงมอบให้ ชื่นชมและนิยมตลอดไป
 ไม่อยากเป็นหงส์เหิรหา ไม่อยากเป็นดาวเลิศลอยวิไล (ซ้ำ)
 อยู่กับบ้านไม่ชอบใจ ถึงมาอยู่ค่ายไม่หน่ายใครเลย
 คิดถึงกันอยู่ แม้จะอยู่สุดทางไกล
 ดวงใจนัยหมาย มอบมาลัยแทนใจเราเอ๋ย
 (เพลงพวงมาลัย (ตอบ): นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง จับมือ

จับมือกันไว้ให้มั่นคง
รักกันปรองดองเหมือนน้อยพี่
โกรธกันมันร้ายเป็นสิ่งที่เลว
เผาใจให้มีความไหวหวั่น

เพื่อความยั่งยืนงสามัคคี
ผูกความสามัคคีมีร่วมกัน
เปรียบดั่งเป็นเปลวร้อนไฟนั้น
จับมือยืมให้กันเป็นสิ่งที่ดี

(เพลงจับมือ: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง มอเปอร์แลโกวา

มอเปอร์แลโกวา
มอเปอร์แลโกวา
ฉันทและเธอเจอกัน
เมื่อเจอกันเราทักกัน
ยืมให้กันที่ไร
ต่างพูดจาพาที

มอเปอร์แลโกวา
ตือปอตือโอปุย
แทบทุกวันเลยเชียว
เพื่อสมานไมตรี
สุขุทัยเปรมปรีดี
สวัสดิ์เพื่อนเอย

(เพลงมอเปอร์แลโกวา: ไม่ทราบผู้แต่ง. 2520)

เพลง เมื่อยจริง

เมื่อยจริง เมื่อยจริง เมื่อยจริง
ลุกขึ้นยืนตบมือ 3 ที (ซ้ำ)

เมื่อยจริง นั่งนึ่งอยู่กับที่
ออกวิ่งเร็วรั้งจับกลุ่ม3 ..คน

(เพลงเมื่อยจริง: บัณฑิต บุญยาคม. 2536)

เพลง เงาะเงาะ

นี่เงาะหรือเงาะ นี่เงาะหรือเงาะ
กลมกลมและอร่อยด้วย (ซ้ำ)
นี่เงาะหรือเงาะ นี่เงาะหรือเงาะ
กลมกลมและอร่อยด้วย(ซ้ำ)

มานั่งหัวเราะ นี่เงาะหรือเงาะ
โอ้แม่คนสวยนี่เงาะหรือเงาะ
อร่อยดีแะะ นี่เงาะหรือเงาะ
โอ้แม่คนสวยนี่เงาะหรือเงาะ

(เพลงเงาะเงาะ: ไม่ทราบผู้แต่ง. 2560)

เพลง นางเสียงหลง

(สร้อย) หลั่นลันลา ลาลา ลาล้าลา.....

มาพวกเราช่วยกันเพื่ออบรม
 มาเถิดมาพวกเราทั้งนายนาง
 เสรีจอบรมพวกเราคงดีใจ
 จากกันไปอาลัยในเพื่อนยา

ความระทมทั้งหลายจงเว้นว่าง
 อย่าอำพรางมีใจให้ต่อกัน (สร้อย)
 ไม่ว่าใครทุกคนคงเหมือนข้า
 อีกไม่ช้าเราคงได้พบกัน

(เพลงนางเสียงหลง: ทองใบ ศรีพรหมมา. 2505)

เพลง ไม่น่าเลย

(สร้อย) ไม่น่าเลย โถไม่น่าเลย (ซ้ำ)

อยู่บ้านดีดี
 อยู่บ้านกินเปิดกินไก่ เข้า ๆ
 มาเข้าอบรมแล้วต้องกินข้าวดิบ (ซ้ำ)
 อยู่บ้านมั่งเราก็ใหญ่
 มาเข้าอบรมแล้วต้องโดนยุ้งกัด (ซ้ำ)

มาอยู่อย่างนี้ไม่น่าเลย
 กินไข่ไม่โล้กเสบาย
 กุบ ๆ กีบ ๆ แหมข้าวดิบจ้งเลย (สร้อย)
 พัดลมก็ใหม่เย็นใจจริงเหว
 อัด ๆ อัด ๆ แหมยุ้งกันจ้งเลย

(เพลงไม่น่าเลย: สำนักลูกเสือแห่งชาติ. 2505)

เพลง ลูกเสือขึ้นเขา

ลูกเสือเดินขึ้นเขา
 ใส่รองเท้าส้นน้ำตาลเก่า ๆ (ซ้ำ)

แบกกระเป๋าทำตัวเบาเบา (ซ้ำ)
 ยกมือขึ้นเกาที่ ..แก้ม..เบา ๆ

(เพลงลูกเสือขึ้นเขา: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง ตะวันสีแดง

โตง ๆ ๆ นุ่งกระโปรงใส่เสื้อสีแดง เเตง ๆ ๆ นุ่งกางเกงใส่เสื้อสีแดง
 สีแดงคือแสงตะวัน (ซ้ำ) หันหลังให้กันสีมันแรง ๆ (ซ้ำ)

(เพลงตะวันสีแดง: คุณหญิงเบญจา แสงมลิ. 2532)

เพลง มาตามนัด

(สร้อย) มากกลางวันเรอนัดให้มากกลางคืน มากกลางคืนเรอนัดให้มากกลางวัน
 พวกเรามาวันนี้มาร้องเพลง ร่วมบรรเลงเป็นเพลงให้สุขใจ
 สนุกสนานรื่นเริงทุกคนไป ด้วยหัวใจของคนที่ร้องเพลง (สร้อย)
 (เพลงมาตามนัด. นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง อยู่ไหน

จะเข้า..อยู่ไหน (อยู่นี่ อยู่นี่) จะต้องไปหา (เชิญมา เชิญมา)
 อยู่ไกลหนักหนาแม่ขอบฟ้าบัง (ไม่บัง ไม่บัง) คิดถึงเธออยู่ไม่เคยนึกขัง (จริงรีเปล่า จริงรีเปล่า)
 ใจเรายังคิดถึงกันทุกวันคืน (ขอบคุณ ขอขอบคุณ)
 (เพลงอยู่ไหน: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง สยามานุสติ

ใครรานใครรุกตัว แดนไทย
 ไทยรบจนสุดใจ ขาดดิน
 เสียเนื้อเลือดหลังไหล ยอมสละ สิ้นแล
 เสียชีพไปเสียสิ้น ชื่อก้องเกียรติงาม
 หากสยามยังอยู่ยัง ยืนยง
 เราก้เหมือนอยู่คง ชีพด้วย
 หากสยามพินาศลง ไทยอยู่ได้ถา
 เราก้เหมือนมอดม้วย หมดสิ้นสกุลไทย
 (เพลงสยามานุสติ: รัชกาลที่ 6. 2465)

เพลง รอบกองไฟ

โอ้เมื่อมีไฟ ไฟ ไฟ ลูกขึ้นแจ่มจ้า สุขอุราเมื่อเรามาพร้อมหน้ากัน
 คืนวันนี้มีสุขปลดเปลื้องทุกข์รับความสำราญ เธอกับฉันนั้นมาเล่นรอบกองไฟ (ข้า)
 ไฟมันลุกมีความร้อน ไม่อาทรความร้อนของไฟ
 ไฟจะลุกจะร้อนเพียงใด สุขฤทัยร่วมวงเฮฮา (ข้า)
 (เพลงรอบกองไฟ: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง คำสัญญา

ก่อนจากกันขอสัญญา	ฝากประทับใจตราจนกว่าจะพบกันใหม่
โบกมืออำลาสัญญาด้วยหัวใจ	เพราะความรักติดตรึงห่วงใยด้วยใจผูกพันมั่นคง
ด้วยความดีนั้นฝังตรึงจากไปแล้วคำนึง	ตราตรึงประทับใจ
อย่าได้ลืมเลือนสัญญากันไว้อย่างไร	ขอให้เรามั่นคงจิตใจก้าวไปสรรสร้างชีวิต
**โอ้เพื่อนเอ๋ย เคยร่วมสนุกกันมา	แต่เวลาต้องพาให้เราจากกัน
ไม่นานหรือรอกหนา เราคงได้มาพบกัน	ไม่มีสิ่งใดขวางกั้น
เพราะเรามั่นในสัญญา	หากแผ่นดินไม่ฝืนกาย
จะสุขจะทุกข์เพียงใด	น้อมกายยืมสู้ฟันฝ่า
ร้อยรัดดวงใจ มั่นในคำสัญญา	สร้างสรรค์เพื่อมวลประชา นี่คือนิยามของเรา

(เพลงคำสัญญา: อินโดจีน. 2553)

เพลง ก่อนจะจากกันไป

ก่อนจะจากกันไป	ขอฝากใจไว้กับทุก ๆ ท่าน (ซ้ำ)
ถึงตัวไปใจนั้นไม่แปรผันและห่างไกล	แม้ว่าเราจากกัน ไม่ช้าพลันคงได้พบกันใหม่ (ซ้ำ)
ขอโชคดลบันดาล	หมดทุกข์โรคร้ายตลอดกาล (ซ้ำ)

(เพลงก่อนจะจากกันไป: สุนทรภรณ์. 2486)

เพลง ราชสดุดี

ข้าลูกเชื้อไทยใจเคารพ	ขอน้อมนบนาทบังสุพระทรงศรี
พระบาทมกุฎเกล้าฯ จอมเมธา	ทรงปรานีก่อเกื้อลูกเชื้อมา
ทรงอุทิศส่หีบบรมบมณีสัย	ให้มีใจรักชาติศาสนา
ทรงสั่งสอนสรรพกิจวิทยา	เป็นอาภาผ่องพุทธภูมิไกร
ดั่งดวงจันทร์ทราทิพย์ประสิทธิ์แสง	กระจ่างแจ้งแจ่มภพสุขสมัย
พระคุณนี้จะสถิตสถิตใน	ดวงหทัยทวยราษฎร์ไม่คลาดเอย

(เพลงราชสดุดี: ไม่ทราบนามผู้แต่ง . ไม่ทราบปี)

เพลง ลูกเชื้อไทย

เหล่าลูกเชื้อของธีรราช	ทะนงองอาจสืบชาติเชื้อวงศ์พันธุ์
สมัครสมานโดยมีสามัคคีมั่น	พวกเราจะร่วมรักกันจะผูกสัมพันธ์ตลอดกาล
มีจรรยาวิชาเชื้อ	สร้างเกียรติระบือเลื่องลือต่อไปช้านาน
ราเริงแจ่มใสใจรักให้ยืนนาน	พวกเราล้วนชื่นบานเพราะกิจการลูกเชื้อไทย

(เพลงลูกเชื้อไทย: ไม่ทราบนามผู้แต่ง. ไม่ทราบปี)

เพลง วชิราวุธรำลึก

วชิราวุธพระมงกุฎเกล้าเจ้าประชา ก่อกำเนิดลูกเสือมาข้าเลื่อมใส
 พวกเราลูกเสือเชื้อชาติไทย เทิดเกียรติพระองค์ไว้ด้วยภักดี
 ลูกเสือรำลึกนึกพระคุณเทิดบูชา ปฏิภาณรักกษัตริย์ชาติศาสน์ศรี
 มาเกิดลูกเสือสร้างชาติ เพื่อศักดิ์ศรีลูกเสือไทยตั้งใจปอง
 (เพลงวชิราวุธรำลึก: ไม่ทราบนามผู้แต่ง. ไม่ทราบปี)

เพลง มาร์ชลูกเสือไทย

จริยะและคุณธรรม น้อมนำเราเหล่าลูกเสือเชื้อไทย
 รักษาศาสนาองค์พระราชาดังดวงใจ รักษาความดีลูกเสือเอื้อเฟื้อคนทั่วไป
 ระเบียบเพื่อพร้อมวินัย ยึดมั่นในสามัคคี
 ญ. เราผูกพัน รวมกัน สมานไมตรี ลูกเสือน้อมชีวี เพื่อศักดิ์ศรี ลูกเสือไทย
 ข. เราพร้อมใจ ห่างให้ไกล จากยาเสพติด เป็นมารชีวิต จงช่วยคิดทำลาย
 (พร้อม)
 เราจงหาญกล้า น้อมรักษา อธิปไตย ปฏิภาณยิ่งใหญ่ เทิดไท้ องค์ราชันย์
 เราทุกคนเทิดไว้ อยู่เหนือดวงใจ เสียชีพอย่าเสียสัตย์ไซ้ ลูกเสือไทยเด่นทั้งโลก
 (เพลงมาร์ชลูกเสือไทย: นายอโศก สุขศิริพรฤทธิ์. ไม่ทราบปี)

เพลง ไตรรงค์ธงไทย

ไตรรงค์ธงไทย ปลิวไสวสวยงามสง่า
 สีแดงคือชาติ สีขาว ศาสนา น้ำเงินหมายว่า พระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์
 (เพลงไตรรงค์ธงไทย: ไม่ทราบนามผู้แต่ง. 2460)

เพลง เพื่อนลูกเสือ

เพื่อนลูกเสื่อยิ้มทุกเมื่อแสนสุขสันต์ แม้นมิพบประสบกันสายสัมพันธ์คือจิตใจ
 เพื่อนลูกเสือ ยิ้มทุกเมื่อไม่หวั่นไหว หลอมความรักรวมจิตใจพร้อมมอบให้แก่กันทุกครา
 เรื่องงานหนักเบาลูกเสือเราเก่งหนักหนา ไม่เคยเกียจคร้านงานทุกงานเราศรัทธา
 ร่วมมือกันทุกเมื่อ ช่วยเหลือกันทุกครา ลูกเสือนี้ “มีน้ำใจ”
 เพื่อนลูกเสือ สักคมเชื่อ ลูกเสือไทย “น้อมนับถือ ความซื่อสัตย์” ไว้ ผองชาวไทยจึงนิยม
 (เพลงเพื่อนลูกเสือ: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง ในหมู่ลูกเสือ

ในหมู่ลูกเสือ เมื่อรวมเราอยู่ ต่างคนต่างรู้จักดี ว่าหน้าที่ทุกอย่าง
ต้องช่วยกันทำ ทำไม่เว้นว่างงานทุกอย่าง งานทุกอย่าง จะเสร็จโดยง่ายตาย
(เพลงในหมู่ลูกเสือ: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง ลูกเสือจับมือ

ลูกเสือเขาไม่จับมือขวา ยื่นซ้ายมาจับมือกันมันมือขวาใช้เคารพกัน (ซ้ำ)
ยื่นซ้ายออกมาพลันจับมือจับมือ จับมือนั้นหมายถึงมิตร
เหมือนญาติสนิทควรคิดยึดถือ ยึดด้วยเมื่อการจับมือ (ซ้ำ)
เพราะพวกเราคือลูกเสือด้วยกัน
(เพลงลูกเสือจับมือ: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง พี่น้องลูกเสือ

เราคือพี่น้องลูกเสือชาติไทย ดีใจที่เราได้มาเจอกัน มาพบกัน
รักเรามั่นตรึงจิต เป็นนิมิตดีเลิศช่างประเสริฐดีแท้
รักไม่เปลี่ยนแปลง ผูกใจสัมพันธ์ เราลูกเสือไทย รักชาติไทย (ซ้ำ)
เราต่างร่วมใจสามัคคี (ซ้ำ) เพื่อชาติไทยเรา (ซ้ำ) จะได้รุ่งโรจน์สดศรี (ซ้ำ)
ร่วมรักร่วมใจร่วมสามัคคี มีมิตรเป็นมิตรที่ดีทั่วกัน
พระมงกุฎเกล้าท่านทรงประธาน (ซ้ำ) หน้าที่ของเรานั้นบริการ (ซ้ำ)
พระมงกุฎเกล้าท่านทรงประธาน หน้าที่ของเรานั้นบริการ
(เพลงพี่น้องลูกเสือ: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง อยู่แห่งไหน

อยู่ที่ไหน เหนือ กลาง ใต้ อีสาน..... หรือที่ใด
จงพร้อมจิตพร้อมใจ ร่วมกันพัฒนา เรามารักกันไว้ ะ ะ
(เพลงอยู่แห่งไหน: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง ลูกเสือร่วมใจ

จากแดนไกลเหนือได้อีสาน
ขอให้จงโชคดี อย่าให้มีเภทภัย
(หล่า ลา ลา)

เชื่อมผูกพันสำราญในดวงฤทัย
หวังสิ่งใด ขอให้สมปรารถนา

(เพลงลูกเสือร่วมใจ: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง มาร้องเพลงกัน

มาเถิดเรามา มาร่วมร้องเพลงกัน
แล้วเราก็ก็นหน้ามาหากัน
เสร็จพลันแล้วก็หันกลับมา
สายเอว 5 ที เอ้า 1 2 3 4 5

พวกเราทั้งนั้นลุกขึ้นพลันทันที
แล้วยืมให้กันตบมือ 3 ที (ป๊าบ ป๊าบ ป๊าบ)
สนุกนักหนา.....

(เพลงมาร้องเพลงกัน: นายเรวัต พุทธินันท์. 2525)

เพลง เดินทางไกล

เกิดมาเป็นคน ต้องตรงเวลา
ร่วมเดินทางไกลจะไกลเพียงใด
เรื่งสำราญเราเบิกบานเดินทางไกล

อย่ามัวรอช้าเร่งรีบมาเร็วไว
พวกเราเดินไปแล้วสุขใจจริง
ลืมหุ่กซ้ไปเราสุขใจจริง ๆ

(เพลงเดินทางไกล: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง ค่ายลูกเสือล้น

แดดส่องฟ้าเป็นสัญญาณวันใหม่
ต่างคนต่างรู้ในหมู่เรานั้น
ตื่นเถิดหนายายนกกามันบ้าง
ไม่มีแม่อยู่ คุณครูคนดี
เสื้อผ้านี้มีชุดเดียวเข้าค่าย
มีค่ายเหมือนบ้าน มีป่าเป็นกำแพง
โลกจะหมองครองน้ำตาแย้มเศร้า
ค่ายมีน้ำใจใสแจ่มทุกวัน

พวกเราแจ่มใส เมื่อมาอยู่ค่ายด้วยกัน
ทุกซ่สุขร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์ชาติไทย
อยู่ค่ายกว้างขวางแล้วเราสนุกสุขศรี
ช่วยหนาวีธีฝัจญ์ยานานา
ลำบากยากกายพวกเราไม่เคยหน่ายแหนง
พวกเราร่วมแรงร่วมใจพัฒนา
แบ่งกันว่าเขา แล้วเราเศร้าจริงใจฉั้น
รักค่ายใหม่นั้น เมื่อค่ายล้นความจริง

(เพลงค่ายลูกเสือล้น: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง อยากเข้าค่าย

อยากนักเข้าค่าย อยากจะได้คำชม บุกลโคลนลุยลม ไม่ร้าวระบมหรือหน่าย
อดทนยิ่งเอย ไม่เคยบ่นลา ทั้งชีวมอบให้ ไม่ขอทำผิดไม่ติดสงสัย มอบไว้ดวงใจดีกว่า
(เพลงอยากเข้าค่าย: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง นอนดีดี

อยู่บ้านนอนดีดี ไม่ว่าตีมาเข้าอบรม ที่แรกทำใจระทม มาอบรมไม่สนใจ
นานนานไปพอเห็นคุณค่าศรัทธาของลูกเสือไทย ลูกเสือนั้นมีระเบียบและวินัย
เหนื่อยยากนั้นเราไม่หวั่น เราช่วยเหลือกันดังเจตนา
(เพลงนอนดีดี: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง สัญญานกหวีด

ยาวหนึ่งครั้ง..... เราฟังได้ความว่าหยุด เป่ายาวเป็นชุด..... เราต้องรีบรุดไปต่อไป
สั้นติดต่อกัน..... เราพลันเข้าแถวทันใด สั้นยาวนั้นไซ้..... เรารีบไปเพราะมีเหตุการณ์
นายหมู่มานี้..... ฟังซีสั้นสามยาวหนึ่ง ลูกเสือรำพึงจดจำคำนี้.... นี่คือนกหวีด
(เพลงสัญญานกหวีด: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง ทิศ

ทิศทั้งแปดทิศ ขอบจิตจำให้เคยชิน
อุดรตรงข้ามทักษิณ บุรพาประจิมจำไว้
อีสานตรงเหนือ ท้องอีกทีจำให้ขึ้นใจ
พายัพนั้นอยู่ทางไหน ตรงข้ามไปคืออาคเนย์ (ซ้ำ)
(เพลงทิศ: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง เร่ร่อน ชินตา

เร่ร่อน เร่ร่อน ชินตา ชินตา เร่ร่อน เร่ร่อน
เร่ร่อน เร่ร่อน ชินตา ชินตา เร่ร่อน เร่ร่อน
เรามาอยู่ค่ายด้วยกัน ด้วยกันทุกวันทุกคืน
เรามาอยู่ค่ายด้วยกัน ด้วยกัน ทุกวัน ทุกคืน
(เพลงเร่ร่อน ชินตา : ไม่ทราบผู้แต่ง/ทำนอง เร่ร่อนชินตา (ฟิลิปปินส์). ไม่ทราบปี)

เพลง ฝึกด้วยกัน

ฝึกมาฝึกมาฝึก
พวกเราลูกเสือชาติไทย

ฝึกมาฝึกด้วยกัน (ซ้ำ)
ต้องมาร่วมใจมาช่วยกันฝึก
(เพลงฝึกด้วยกัน: นายสวัสดิ์ เพ็องฟู. 2512)

เพลง วันอยู่ค่าย

วันนี้รื่นเริง สำราญสุขสันต์อุรา
เราร้องเรารำยามเมื่อมาพักแรม
พักแรม สุขสันต์อุรา (ซ้ำ)

พวกเราต่างมา มาอยู่ค่ายพักแรม
สบายคล้ายคืนจันทร์แจ่ม
(เพลงวันอยู่ค่าย: นายสวัสดิ์ เพ็องฟู. 2512)

เพลง เทียวทะเล

ไปเที่ยวทะเล ไปเที่ยวทะเล
ไปซื้อปลาบู๊ ไปดูเรือใบ มาซิเร็วไว

อย่ามัวโอ้อ้อ ไปเที่ยวทะเล กันเถิดเอ๋ย
ไปเที่ยวทะเล ดูเรือตังเกกัน เล่นนอกหาปลา
(เพลงเที่ยวทะเล : นางศรีนวล รัตนสุวรรณ. 2536)

เพลง เล่นเรือใบ

แสงอรุณเบิกฟ้า ท้องนภาสดใส
เล่นไปฝั่งซ้าย แล้วย้ายมาฝั่งขวา

สกุณาบินไกล เล่นเรือใบหาปลา
สายเอยไปมา เพลินอรุณ่าชม
(เพลงเล่นเรือใบ : นางศรีนวล รัตนสุวรรณ. 2536)

เพลง ทะเลสวย

โอ้ทะเลแสนงาม....
มองเห็นเรือใบ.....
หาดทรายงามเห็นปู.....
กุ้งหอยนานา.....

ฟ้าสีครามสดใส
เล่นอยู่ในทะเล
ดูซิดูหมู่ปลา
อยู่ในท้องทะเล
(เพลงทะเลสวย : นางศรีนวล รัตนสุวรรณ. 2536)

เพลง เดี่ยวเดียว

เดี่ยวเดียว เจอะกันประเดี๋ยวเดียว สนทนสนมกลมเกลียว
 เดี่ยวเดียวก็รักกันได้ แปลกใจเรารักกันได้อย่างไร (ซ้ำ)
 เรารักกันได้ เพราะลูกเสืออย่างเดียว
 (เพลงเดี่ยวเดียว: ย้อย ญาตียะ. 2544)

เพลง ยินดีที่มาพบกัน

วันนี้ยินดีที่เราได้มาพบกัน (ซ้ำ) ยินดี ยินดี ยินดี มาเถิดมาเรามา
 ปลดเปลื้องความทุกข์ให้มันสิ้นไป มาเถิดมาเรามา
 ร่วมจิตช่วยกันคิดทำให้การลูกเสือเจริญ
 (เพลงยินดีที่มาพบกัน: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง ยินดีที่รู้จัก

ยินดีที่รู้จัก เพื่อนที่รักขอเชิญร่วมจิต เรารักกันฉันมิตร รักสนิทเหมือนพี่น้องกัน
 ยินดีที่รู้จัก เพื่อนรักขอร่วมใจมั่น ขอให้ผูกสัมพันธ์ ร่วมรักกันให้นานเถิด
 (เพลงยินดีที่รู้จัก: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง ยิ้ม ยิ้ม ยิ้ม

ยิ้ม ยิ้ม ยิ้ม ยิ้มมาหน้าตาหวานชื่น ยิ้มชนิดชีวิตยั่งยืน สดชื่นอร่ามยามวโร (ซ้ำ)
 มายิ้มกันหนอเพื่อนเอ๋ย ร่าเริง ร่าเริง เหล่าบันเทิงใจ
 หันหน้ากันไปทางไหน เขาก็ก้ม เราก็ก้ม (ซ้ำ) ยิ้มแย้มเปรมปรีดิ์สดชื่นอร่า
 (เพลงยิ้ม ยิ้ม ยิ้ม: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง พรวนดิน

พรวนดินกันเสียให้หมด จะปลูกข้าวโพดสาละ
 ไร่เจ้าดวงชีวา เจ้าไม่เมตตาตัวพี่
 ข้าวโพดสาละ ข้าวโพดสาละ ป่านะนี้จะโรยรา (ซ้ำ)
 (เพลงพรวนดิน: ไม่ทราบผู้แต่ง. 2505)

เพลง ตรงต่อเวลา

ตรงต่อเวลา

ตรง ตรง ตรงเวลา

เราเกิดมาเป็นคน

วันคืนไม่เคยคอยท่า

พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา

พวกเราต้องมาให้ตรงเวลา

ต้องหมั่นฝึกตนให้ตรงเวลา

วันเวลาไม่เคยคอยใคร (ซ้ำ)

(เพลงตรงต่อเวลา: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง รอ

รอฉันรอเธออยู่

เธอจะมาเธอจะมาเมื่อใด

ฉันเป็นห่วง ฉันเป็นห่วงตัวเธอ

นัดไว้ทำไมไม่มา โอ้เธอจำ

แต่ไม่รู้เธออยู่ไหนใด

นัดกันไว้ทำไมไม่มา

ใจฉันก่อ ชะเง้อคอยหา

อย่าช้า เร็วหน่อย รีบหน่อย ๆ ๆ เร่งหน่อย ๆ ๆ

(เพลงรอ: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง ตบมือ 1 2 3 4 5

ตบมือ 5 ครั้ง (1 2 3 4 5)

กระโดดข้างหน้า 5 ที (1 2 3 4 5)

กระโดดไปข้างซ้าย (1 2 3 4 5)

ขึ้นในอุราเมื่อเรามาเจอกัน

ให้มันดังกว่านี้ (1 2 3 4 5)

แล้วกลับมาที่เดิม (1 2 3 4 5)

แล้วย้ายมาข้างขวา (1 2 3 4 5)

ไม่รู้เป็นอย่าง ไม่รู้เป็นอย่าง ไร ชอบคนมีศักดิ์

(เพลงตบมือ: นางเตือนใจ ศรีมารุต. 2536)

เพลง กระโดด

กระโดด กระโดด กระโดด

ลา ลั่น หล่า หล่า ลั่น ลา (ซ้ำ)

กระโดดเพื่อสร้างพลัง กำลังให้แก่พวกเรา

(เพลงกระโดด: คุณหญิงเบญจา แสงมลิ. 2536)

เพลง จำ

จำ จำ จำ บอกให้จำทำไมกลับลืม

แหมมันน่าจำบอกให้จำทำไมกลับลืม

ลืม ลืม ลืม บอกให้ลืมทำไมกลับจำ

แหมมันน่าจำบอกให้ลืมทำไมกลับจำ

(เพลงจำ: ไม่ทราบผู้แต่ง. 2525)

เพลง ลูกช้าง

ลูกช้างทำไมจึงตัวใหญ่
คิด แล้วยิ่งปวดหัวคิด (ซ้ำ)
คิด แล้วยิ่งปวดหัวคิด (ซ้ำ)

ลูกไก่ทำไมจึงตัวเล็ก (ซ้ำ)
ก็ยังไม่ออก
ก็ยังคิดไม่ออก ลา ลา
(เพลงลูกช้าง: นางศรีนวล รัตนสุวรรณ. 2536)

เพลง โตงเตง

โตง โตง โตง
เตง เตง เตง
สีแดงคือแสงตะวัน (ซ้ำ)

นุ่งกระโปรงสีแดงสีแดง
นุ่งกางเกงสีแดงสีแดง
สีใครสีมันสีกันให้แรงแรง
(เพลงโตงเตง: อวบ เหมาะรัชตะ. 2536)

เพลง ว้าว

ว้าวที่เราชอบเล่น
ว้าวน้อยที่ลอยสู่ดาว (ซ้ำ)
โบกสะบัดสวิส สวาส เวียนวน (ซ้ำ)

เข้าเย็นเราเคยเล่นว้าว
สองมือเราสาวเมื่อว้าวติดลม (ซ้ำ)
มองดูสับสนอยู่บนเมฆา (ซ้ำ)
(เพลงว้าว: กัญญา เกตุกล้า. 2532)

เพลง วน

วน วน วน พวกเราวนให้มันรอบตัว (ซ้ำ)
พอจับที่ใจ อึ้งกลัว ๆ

จับมือ จับแขน จับไหล่ (ซ้ำ)
(เพลงวน: กัญญา เกตุกล้า. 2536)

เพลง เรือแจว เรือพาย

แจว แจว แจว แล้วก็ พาย พาย พาย พาย พาย แล้วก็ แจว แจว แจว
แสนสนุกสนานเมื่อลงเรือพายเรือแจว
พาย พาย พาย แล้วก็ แจว แจว แจว แล้วก็ พาย พาย พาย
แสนสนุกสนานเมื่อลงเรือพายเรือแจว

(เพลงเรือแจว เรือพาย : นางศรีนวล รัตนสุวรรณ. 2536)

เพลง เรือแจว

แจวแล้วมาแจวจ้ำจึก น้ำนิ่งไหลลึกนึกถึงคนแจว
 แจวเรือจะไปของ (ข้า) ขอเชิญวลน้องลูกขึ้นมาแจว (ขอเชิญหมู่สอง ลูกขึ้นมาแจว)
 (เพลงเรือแจว: นางศรีนวล รัตนสุวรรณ. 2536)

เพลง สวัสดิ์

สวัสดิ์ สวัสดิ์ วันนี้เรามาพบกัน เธอกับฉัน พบกันสวัสดิ์
 (เพลงสวัสดิ์ : นางศรีนวล รัตนสุวรรณ. 2536)

เพลง รถตุ๊กตุ๊ก

ขับรถตุ๊กตุ๊ก บรรทุกถ่าน รถขึ้นสะพานขึ้นสะพาน เลยชักกระตุก
 ชักกระตุก ชักกระตุก ชักกระตุก ชักกระตุก ชักกระตุก
 (เพลงรถตุ๊กตุ๊ก : นางศรีนวล รัตนสุวรรณ. 2536)

เพลง มดแดง

มดแดงขบแข็งขบขา ขบเสื่อขบผ้า ตึงแฉ่ง ๆ
 มดแดงมันเดินระบำ เลยหัวขมำ ตึงแฉ่ง ๆ
 (เพลงมดแดง : นางศรีนวล รัตนสุวรรณ. 2536)

เพลง นักพิราบ

พริบพริบพริบ พริบพริบขยับบิน (ข้า) ฝูงนกพิราบขาวดำและเทาน่ารักจริงนา
 บินเวียนวนอยู่บนหลังคา บินไปเกาะตามกิ่งพฤกษา
 ไชรีปิกหางกันอยู่ไปมา (ข้า) แสงแดดจ้าพากันคั่นรัง
 (เพลงนกพิราบ: ไม่ทราบผู้แต่ง. ไม่ทราบปี)

เพลง เป็ด

ก๊าบ ก๊าบ ก๊าบ เป็ดอาบน้ำในคลอง
 ตากก็จ้องแลมอง เพราะในคลองมีหอยปูปลา
 (เพลงเป็ด : ไม่ทราบผู้แต่ง. 2520)

เพลง เป็ด

ยามเมื่อเป็ดมันเดินไป
จำไว้เถิดเพื่อนเอ๋ย เอ๋ย

มองแล้วไม่น่าดูเลย
จงอย่าเดินให้เหมือนเป็ด

(เพลงเปิด : ไม่ทราบผู้แต่ง. 2525)

เพลง ช้าง

ช้าง ช้าง ช้าง
ช้างมันตัวโตไม่เบา
สองเคี้ยวไต้วงเรียกว่างา

น้องเคยเห็นช้างหรือเปล่า
จุมกมันยาวเรียกว่างวง
มีหมีตาหางยาว

(เพลงช้าง : ไม่ทราบผู้แต่ง. 2507)

เพลง หมู

หมู หมู หมู
หมูมันตัวอ้วนไม่เบา
กินแล้วอ้วนพีแข็งแรง

น้องเคยเห็นหมูหรือเปล่า
ผัดเผ็ดใบกระเพราอร่อยดี (ซ่า)

(เพลงหมู : สุกรี ไกรเลิศ. 2530)

เพลง ลิง

เจียก เจียก เจียก
ลิงมันไม่อยู่นิ่ง
เจียก เจียก เจียก
ครั้นพอถึงเวลา

เป็นเสียงเรียกของลิง
มันชอบวิ่งกระโดดไปมา
มันร้องเรียกพวกมันมา
ออกเที่ยวหาผลไม้กิน

(เพลงลิง : สุกรี ไกรเลิศ. 2530)

เพลง ระบำนางช้าง

นางช้างตัวหนึ่ง
บนเฒ่าแมลงมุม
มันเห็นเป็นการ
มันจึงร้องเรียกให้
นางช้างสองตัว.....ฯลฯ
นางช้างสามตัว.....ฯลฯ
นางช้างสี่ตัว.....ฯลฯ

ออกไปเที่ยวเดิน
เล่นจนเพลิดเพลิน
สนุกเหลือใจ
นางช้างอีกตัวหนึ่งขึ้นมา

(เพลงระบำนางช้าง : วรเกียรติ์ เครือประดับ. 2554)

เพลง แผลงเกาะกระต่าย

มีแผลงตัวหนึ่ง
มันจึงปัด มันจึงปัด

เกาะอยู่บนงมูกกระต่าย
แผลงก็บินหนีไป

(เพลงแผลงเกาะกระต่าย: ดำรง ดีแก้ว. 2535)

เพลง แผลงวัน แผลงหัว

แผลงวัน แผลงหัว แผลงหัว
เพราะมันตีกันแผลงวัน แผลงหัว

แผลงวัน ยุ้ง ยุ้ง ยุ้ง

(เพลงแผลงวัน : แผลงหัว ดำรงดีแก้ว. 2525)

เพลง ม้า

ม้าวิ่งกรับกรับ
ม้าวิ่งเร็วไว
ม้าวิ่งเร็วรี่

เดี๋ยวเดียวลับตาเราไป
เร็วทันใดควบกรับกรับกรับ
ดูซิหายไป ม้าวิ่งไวควบกรับ ๆ ๆ

(เพลงม้า : นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง ไก่โต้ง

ไก่โต้งขันโอ้ก อี โอ้ก (ซ้ำ)
ตัวเมียไข่ตก กระโต้ง กระตัก (ซ้ำ)
ออกไข่สบายใจมาก (ซ้ำ)
กระโต้ง กระตัก กระตัก กระโต้ง (ซ้ำ)

(เพลงไก่โต้ง : นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง ล่องเรือ

ล่องเรือไปตามธารา
แหวกว่ายเวียนวน
เห็นลูกเสือ 3..... คนเอากันชนกัน

เห็นหอยปูปลา
พวกลูกเสือมากันหลายคน (ซ้ำ)

(เพลงล่องเรือ : นางศรีนวล รัตนสุวรรณ. 2536)

เพลง คุณไม่รักทำไมไม่บอก

คุณไม่รักทำไมไม่บอก (ปิ่นแปะๆ) มาลวงมาหลอกกันเล่นทำไม (เป่ายิ่งจุบ ๆ)
 โอ้คนหลายใจ (อ้อเลาะ ๆ) ฉันทนไม่ไหวแน่ๆ (โอยเสียว ๆ)
 (เพลงคุณไม่รักทำไมไม่บอก : มยุรา ฟ่ำสีทอง. 2559)

เพลง รอรัก

ก ไก่ มันอยู่ที่แก้ม ป.ปลา	มันอยู่ที่ปาก ต.เต่ามันอยู่ที่ตา
ส่วน ม.ม้ามันอยู่ที่จมูก	ล.ลิงมันอยู่ที่ไหล่ ข.ไข่มันอยู่ที่แขน
ร.รักสิมันขาดแคลน	มี ฟ.แฟนไว้ในดวงใจ
ล้า ลา ลา ลา ลา ลา (ซ้ำ)	

(เพลงรอรัก : นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง สุขกันเถอะเรา

สุขกันเถอะเรา	เศร้าไปทำไม
จับมือกันไว้	แล้วยักเอวยักไหล่
หมุนตัวกลับไป	หมุนตัวกลับมา
อย่ามัวรอช้า	เปลี่ยนคู่มาเร็วไว

(เพลงสุขกันเถอะเรา: สมศักดิ์ เทพานนท์. 2486)

เพลง ฟ้ำล้น

แน่นัดฟ้ำล้น	แน่นัดฟ้ำล้น
ได้ยินไหม ได้ยินไหม	เสียงฝนตกดังเปาะแปะ
เสียงฝนตกดังเปาะแปะ	เราเปียกปอน เราเปียกปอน

(เพลงฟ้ำล้น : สุเทพ ประยูรพิทักษ์. ไม่ทราบปี)

เพลง เมื่อ

เมื่อไหร่จะน้องจำ	ต้องทำท่าอย่างนี้อย่างนี้
ทำแล้วสดชื่นดี (ซ้ำ)	อย่างนี้ ๆ ๆ สบายใจจัง

(เพลงเมื่อ : ไม่ทราบผู้แต่ง. ไม่ทราบปี)

เพลง ออกกำลัง

ออกกำลังด้วยการร้องรำทำเพลง
รำร้องกันไปไม่มีหม่นหมองทุกข์

ให้ครื้นเครงเสียงเพลงบรรเลงจับใจ
แล้วเราเพลินใจด้วยการร้องรำทำเพลง
(เพลงออกกำลัง : ศรีนวล รัตนสุวรรณ. 2536)

เพลง หากว่าเรากำลัง

หากว่าเรากำลังสบาย
หากพวกเรากำลังมีสุข
มัวประวิงอะไรกันเล่า

จงตบมือปล้น (ซ้ำ)
หมดเรื่องทุกข์ใดใดทุกสิ่ง
จงตบมือปล้น

(เพลงหากว่าเรากำลัง: ศรีนวล รัตนสุวรรณ. 2536)

เพลง หวานตา

หวานตาหวานเพลง
สนุกจริงหนาไม่ว่าชายหญิง

เรามาบรรเลงเป็นเพลงฮาวาย
ระรื่นชื่นใจในวงฟ้อน

(เพลงหวานตา : ศรีนวล รัตนสุวรรณ. 2536)

เพลง ฮีปโป

ฮีปฮีปโป โอโฮตัวมันใหญ่ (ซ้ำ) มันเดินอ้วยอ้วย (ซ้ำ) ลาลันลา.....

(เพลงฮีปโป : เตือนใจ ศรีมารุต. 2533)

เพลง ชุมนุมรอบกองไฟ

โอ เมื่อมีไฟ ไฟ ไฟ ลูกขึ้นแดงจ้า
คืนวันนี้มีสุขปลดเปลื้องทุกข์
ไฟมันลุกมีความร้อนไม่อาทร
สุขทุกข์ร่วมวงเฮฮา (ซ้ำ)

พวกเราพร้อมหน้ากัน
รับความสำราญ เธอกับฉันนั้นมาเล่นรอบกองไฟ
ความร้อนของไฟ ไฟจะลุกจะร้อนเพียงไหน

(เพลงชุมนุมรอบกองไฟ : ไม่ทราบผู้แต่ง. 2470)

เพลง ความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์ เป็นสมบัติของคนดี
มีความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอดถมไป

หากว่าใครไม่มี ขาดสินเฝ้าดีไม่ได้
คดโกงแล้วใคร จะรับไว้ให้ร่วมการงาน
(เพลงความซื่อสัตย์ : นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง ความเกรงใจ

ความเกรงใจ เป็นสมบัติของผู้ดี
เกิดเป็นคน ถ้าหากไม่เกรงใจใคร

ลองตรองดูซี ทุกคนก็มีหัวใจ
คนนั้นไซ้ไร ไร้คุณธรรมประจำตน
(เพลงความเกรงใจ : นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

เพลง ลา

ลาก่อนเพื่อนที่รัก ลาก่อนเพื่อนที่รัก ลาแล้ว ลาก่อน
เราจะพบกันอีก เราจะพบกันอีก ลาก่อน ลาก่อน

(เพลงลา: ไม่ทราบผู้แต่ง. ไม่ทราบปี)

เพลง จากกัน

ก่อนจะจากกันไป
ถึงตัวไปใจนั้น
แม้ว่าเราจากกัน
ขอโชคดมีชัย

ขอฝากใจไว้กับทุกทุกท่าน (ซ้ำ)
ไม่แปรผันและห่างไกล
ไม่ช้าพลันคงจะพบกันใหม่
หมดทุกข์โรคร้ายตลอดกาล

(เพลงจากกัน : ไม่ทราบผู้แต่ง. ไม่ทราบปี)

ดุจบิตรมารดา

รักชาติยอมสละแม่ชีวี
รักราชมุ่งรักดีร้องบาท
อันสยามเป็นบ้านเกิดเมืองนอน
ยามสุขสโมสรทุกเมื่อ

รักเกียรติจงเจตน์พลีชีพได้
รักศาสน์ ราษฎร์เฝ้าไว้ เพื่อเกื้อพระศาสนา
ดุจบิตรมารดาเปรียบได้
ยามศึกทุกข์ยากไร้ประหลาดเว้นฤาคร

(เพลงดุจบิตรมารดา: นายสวัสดิ์ เฟื่องฟู. 2512)

พูน ปณ จิต ชีเว

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นายจักรพันธ์ อนันตธนาชัยกุล (ทีวิทย์ อุ่นศิลป์)
วันเกิด วันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535
สถานที่เกิด อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 219 หมู่ที่ 3 บ้านตาโมม ตำบลสะกาด อำเภอสังขะ
จังหวัดสุรินทร์ รหัสไปรษณีย์ 32150
ตำแหน่งหน้าที่การงาน ครูชำนาญการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนพนาสุนิวิทยา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์
ประวัติการศึกษา
พ.ศ. 2549 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านตาโมม
อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์
พ.ศ. 2552 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังขะ
อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์
พ.ศ. 2558 ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.)
สาขาวิชาภาษาไทย (เกียรตินิยมอันดับ 2)
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
พ.ศ. 2567 ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.)
สาขาวิชาการสอนภาษาและวรรณกรรมภาษาไทย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พูน ปณ จิต ชีวะ